

รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน
เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

A Pattern of Sustainable Tourism Border Town Management
for Supporting the ASEAN Economic Community

สุดารัตน์ อุทธารัตน์
Sudarat Auttarat

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Degree of Doctor of Philosophy in Environmental Management
Prince of Songkla University

2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน
เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

A Pattern of Sustainable Tourism Border Town Management
for Supporting the ASEAN Economic Community

สุดารัตน์ อุทธารัตน์
Sudarat Auttarat

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Degree of Doctor of Philosophy in Environmental Management
Prince of Songkla University

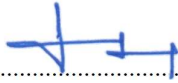
2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์   รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน
 เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน
 ผู้เขียน   นางสาวสุภารัตน์ อุทธรัตน์
 สาขาวิชา   การจัดการสิ่งแวดล้อม

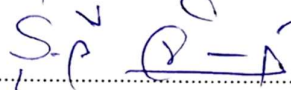

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ วิสุทธิสมการ)

คณะกรรมการสอบ

ประธานกรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งรวี จิตภักดี)

กรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ วิสุทธิสมการ)

กรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.อุมาพร มุณีแนม)

ศศิวิมล สุขบท

กรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิวิมล สุขบท)

กรรมการ
 (อาจารย์ ดร.ธัญธิ ทวีกาญจน์)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม

.....
 (ศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศักดิ์ ฟาร์รุ่งสาธ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(3)

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ วิสุทธิสมจาร)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....

(นางสาวสุดารัตน์ อุทธารัตน์)

นักศึกษา

(4)

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ..... *อุทัยรัตน์ อุทธารัตน์* .....
(นางสาวสุदारัตน์ อุทธารัตน์)
นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน
ผู้เขียน	นางสาวสุดารัตน์ อุทธารัตน์
สาขาวิชา	การจัดการสิ่งแวดล้อม
ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน รวมทั้งศึกษาศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อนำมาสู่การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน การศึกษาในครั้งนี้ศึกษาครอบคลุมพื้นที่เมืองชายแดนเชิงของ ซึ่งอยู่ภายใต้ขอบเขตอำเภอเชิงของ จังหวัดเชียงราย โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ รวมทั้งใช้การสำรวจประชุมระดมสมองในการศึกษาในครั้งนี้ด้วย ส่วนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ประชาชนในพื้นที่ศึกษา จำนวน 398 ตัวอย่าง ซึ่งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง โดยเลือกเจาะจงทุกภาคที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน จำนวน 135 ภาคี ทั้งตัวแทนประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน จากการวิเคราะห์แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่าเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชิงของได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ทั้งทางบวกและทางลบ โดยผลกระทบทางบวกจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนนั้นส่งผลดีในเชิงเศรษฐกิจภาพรวมของเงินรายได้ที่เกิดขึ้นจากการค้าผ่านชายแดน แต่ชาวบ้านในพื้นที่ไม่ได้รับประโยชน์โดยตรง ส่วนผลกระทบทางลบ พบว่า เกิดผลกระทบทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ไม่ว่าจะเป็นเกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ การขยายตัวของเมืองชายแดนอย่างไร้ทิศทาง สถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและเกิดความเสื่อมโทรมคนในพื้นที่มีรายได้ลดลงแต่ค่าครองชีพสูงขึ้น รวมทั้งในพื้นที่ยังมีการดึงดูดให้เกิดการลงทุนในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น คนต่างถิ่นและแรงงานต่างด้าวอพยพเข้ามาจำนวนมาก สภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชุมชนพื้นบ้านเปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นผลกระทบที่มีสาเหตุหลักมาจากการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่ไม่สมดุลและยั่งยืน โดยเมื่อพิจารณาประเด็นของความยั่งยืนที่มุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม และ

3) ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ปัจจุบันเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว ประกอบกับหน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่ไม่สามารถบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งก็สอดคล้องกับข้อมูลการประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนซึ่งพบว่าหน่วยงานและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องขาดศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนด้านความรู้ ทักษะ และสมรรถนะหลัก

ดังนั้นจึงนำมาสู่การเสนอแนะรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่ที่เหมาะสมและเป็นรูปแบบที่สามารถนำไปสู่การขับเคลื่อนให้เกิดผลได้จริง โดยการศึกษาในครั้งนี้ได้เสนอรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่อย่างยั่งยืนใน 3 ระดับ ซึ่งประกอบด้วย 11 องค์ประกอบหลัก ดังนี้คือ *ระดับประเทศ* ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบคือ 1) ต้องมีกรอบในการกำหนดการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติอย่างยั่งยืนในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน (Good Management) 2) ต้องมีการบูรณาการการทำงานในทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการพื้นที่ (Integration) 3) หน่วยงานในระดับประเทศและระหว่างประเทศจะต้องมีแนวคิดในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนในทิศทางเดียวกัน และต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างเป็นรูปธรรม (Government) 4) การให้อำนาจการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอยู่ภายใต้การจัดการของท้องถิ่น เพื่อให้เป็นตัวแทนในการรองรับภารกิจการพัฒนาพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน (Committee) *ระดับท้องถิ่น* ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบคือ 1) สร้างคณะทำงานเพื่อการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างเป็นรูปธรรม (Assignment) 2) การสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันของทีมพัฒนาเมืองชายแดน กับทุกภาคส่วน (Knowledge) 3) ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่อย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการประสานงานและติดตามนโยบายต่างๆ มีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ (Organization) 4) มุ่งเน้นที่การพัฒนาให้แหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากล เพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองชายแดนแบบยั่งยืน (Hi Quality) *ระดับชุมชน* ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ 1) ปลุกฝังและสร้างการรับรู้การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแก่คนในพื้นที่ (Heart) 2) การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่ยั่งยืนต้องให้ความสำคัญกับการรักษาทรัพยากรในพื้นที่ซึ่งเป็นต้นทุนสำคัญด้านการท่องเที่ยว คำนึงถึงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่เมือง (Natural) 3) ทุกภาคส่วนในพื้นที่ โดยเฉพาะเครือข่ายในพื้นที่ เช่น ภาคประชาสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน (Network)

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน, เมืองท่องเที่ยวชายแดน, การเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

Thesis Title	A Pattern of Sustainable Tourism Border Town Management for Supporting the ASEAN Economic Community
Author	Miss Sudarat Auttarat
Major Program	Environmental Management
Academic Year	2018

ABSTRACT

The objective of this research was to study problems and impacts on border town in the ASEAN economic liberalization together with studying the potential of border town management to leverage the sustainable tourism at the national, local and community levels in order to support the ASEAN economic liberalization. This study was conducted in the Chiang Khong border area, Chiang Khong District, Chiang Rai province, Thailand. The tools used were questionnaires, interview forms, surveys, focus group. Samples in the quantitative research part were 398 people in the area using stratified sampling methods. Samples for the qualitative research part were 135 stakeholders in the border town area using random sampling method. All samples were from local organizations, government agencies, private sector and civil society.

The study indicated problems and impacts on border town in releasing the ASEAN economic liberalization. The border town of Chiang Khong had been affected by the ASEAN economic liberalization, both in positive and negative impacts. With the positive impact from the liberalization of the ASEAN economy, it supported on the economy, the overall income generated from trade through the border trading. But villagers in the area did not receive direct benefits themselves. As for the negative impacts, it was found that there were impacts on the physical, economic and social impacts. There were forest area invasion, the expansion of border town without direction, the tourist attractions in the area had not been developed to accommodate tourists. There were environmental decadence, also people living with reduced income, but high cost of living. As well as in the area, outside investment was attracted to involve, those caused the foreigners and migrant

workers problems. And also a problem about the local people life-style had changed. It can be seen that the negative occurred effects were mainly caused by the border town's unbalanced and unsustainable management. Considering the 3 issues of balancing sustainability focusing in 3 aspects: 1) economic aspects 2) social aspects and 3) environmental aspects, the study concluded that Chiang Khong focused only in the economic development aspect. Also, various agencies within the area were unable to effectively manage the border town, which corresponded to the results of the border town potential management assessment. The assessment found that the government agencies and related sectors lacked of the capacity to manage border tourism town on knowledge, attitudes, skills and core competencies.

Therefore, those leded to proposing the practical and appropriate management model for the Chiang Khong border town. This study proposed a sustainable model of Chiang Khong tourism city management in 3 levels, which consisted of 11 main components as follows: This study proposed a sustainable model of Chiang Khong tourism city management in 3 levels, which consisted of 11 main components as follows: *The National Level* consisted of 4 components: 1) There should be a framework for determining the sustainable use of cultural and natural resources in the border town area (Good Management), 2) There should be the integrated working in all sectors in the management of the area (Integration), 3) The international and the national agencies should have the shared vision and concept of managing the border town in the same direction, and should have a clear and practical management policy 4) Granting an authority to manage the border town under the management of local agencies by appointing a sustainable border town development committee, in order to be a representative to support the mission in developing the local border town area (Committee). *The local level:* Consisted of 4 components, which were 1) Assigning a concrete working group for the development of the tourism town (Assignment) 2) Building a common understanding of the border town development team to all sectors (Knowledge) 3) Conducting a concrete development plan for the Chiang Khong border town including coordinating and following various policies about the area development (Organization) 4) Focusing

on developing tourism to meet international standards, to achieve high quality sustainable urban tourism in the area (Hi Quality). *The community level*: consisted of 3 components: 1) Cultivating and creating awareness of the entry into the ASEAN community for people in the area (Heart) 2) Focusing on the resources preservation within the area which was an important cost of tourism, and regarding the traditional life-style of people in the urban area (Natural) 3) Collaborating in the management of the border town tourism among all sectors in the area (Network).

Keyword: Pattern of Sustainable Tourism Management, Tourism Border Town, ASEAN Economic Community

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความช่วยเหลือและความร่วมมือของผู้มีอุปการคุณหลายๆท่าน ซึ่งให้การสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ วิสุทธิสมาจาร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้กรุณาแนะนำ และให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ในการทำวิจัยอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งรวิ จิตภักดี ประธานคณะกรรมการสอบดุขุฎีนิพนธ์ อาจารย์และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.อุมาพร มณีแนม รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิวิมล สุขบท และอาจารย์ ดร.ธัญรดี ทวีกาญจน์ ที่เสียสละเวลามาเป็นกรรมการสอบดุขุฎีนิพนธ์ และให้คำแนะนำที่เป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนาและปรับปรุงเล่มดุขุฎีนิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ ดร.นิเวศน์ พูนสุขเจริญ สำหรับความช่วยเหลือในทุกๆ ด้านในการทำวิจัย นอกจากนี้ขอขอบคุณนักวิจัยจากศูนย์วิจัยและพัฒนาการท่องเที่ยว สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่เป็นกำลังใจ และให้ความช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดามารดา ครอบครัว และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่เปิดโอกาสให้ได้ศึกษาเล่าเรียน ตลอดจนคอยช่วยเหลือและให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยชิ้นนี้คงได้ประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน สถาบันการศึกษา อาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาสามารถนำข้อมูลและผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ รวมถึงนำไปกำหนดทิศทางการพัฒนาการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของประเทศ เพื่อเตรียมพร้อมรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

สุดาร์ตน์ อุทธารัตน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(5)
Abstract	(7)
กิตติกรรมประกาศ	(10)
สารบัญ	(11)
สารบัญตาราง	(14)
สารบัญภาพ	(15)
สัญลักษณ์คำย่อและตัวย่อ	(16)
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	4
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.4 ขอบเขตการวิจัย	5
1.5 นิยามศัพท์	8
1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย	9
บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	11
2.2 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน	24
2.3 บทเรียนรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ของประเทศไทยและต่างประเทศ	42
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51
2.5 บริบทของพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชิงของ	59
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	73
3.2 เครื่องมือในการวิจัย	77
3.3 การสร้างเครื่องมือและการทดสอบเครื่องมือการวิจัย	81
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล	82
3.5 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย	83

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
4.1 ปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	87
4.1.1 ปัญหาและผลกระทบด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	89
4.1.2 ปัญหาและผลกระทบด้านเศรษฐกิจต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	101
4.1.3 ปัญหาและผลกระทบด้านสังคมต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	104
4.1.4 ข้อกังวลและความคาดหวังของภาคส่วนต่างๆในการแก้ปัญหา และผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	107
4.2 ศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	109
4.2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	110
4.2.2 ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	114
4.2.3 ศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	119
4.3 รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	134
4.3.1 บทเรียนรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน	135
4.3.2 รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน ทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อรองรับการเปิดเสรี เศรษฐกิจอาเซียน	138
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการศึกษา	152
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	162
5.3 ข้อเสนอแนะ	170

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	173
ภาคผนวก	
ภาคผนวก 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	186
ภาคผนวก 2 ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ	198
ภาคผนวก 3 รูปภาพการทำวิจัยในพื้นที่	207
ภาคผนวก 4 กฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ เมืองท่องเที่ยวชายแดน	215
ประวัติผู้วิจัย	228

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 2-1	จำนวนประชากรรายตำบลของอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พ.ศ.2560	63
ตารางที่ 2-2	เนื้อที่การใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภทอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ปีพ.ศ.2560	64
ตารางที่ 2-3	สัดส่วนประชากรต่อจำนวนเตียงของโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช	69
ตารางที่ 2-4	มูลค่าการนำเข้าและส่งออกด้านศุลกากรเชียงของ จังหวัดเชียงราย ปีงบประมาณ 2558-2560	70
ตารางที่ 2-5	แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	71
ตารางที่ 3-1	สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ	74
ตารางที่ 4-1	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ	88
ตารางที่ 4-2	ปัญหาและผลกระทบด้านกายภาพต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	89
ตารางที่ 4-3	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภทของพื้นที่เมืองชายแดนเชียงของ ในปี พ.ศ.2550 และพ.ศ. 2560	92
ตารางที่ 4-4	ปัญหาและผลกระทบด้านเศรษฐกิจต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	102
ตารางที่ 4-5	รายได้เฉลี่ยต่อปีต่อคนของคนเชียงของ ในช่วงปีพ.ศ.2556 – พ.ศ.2560	104
ตารางที่ 4-6	ปัญหาและผลกระทบด้านสังคมต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	105
ตารางที่ 4-7	สรุปสาระสำคัญของกฎหมายและข้อบังคับในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน	115
ตารางที่ 4-8	ผลการประเมินศักยภาพด้านความรู้ในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	124
ตารางที่ 4-9	ผลการประเมินศักยภาพด้านทัศนคติในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	126
ตารางที่ 4-10	ผลการประเมินศักยภาพด้านทักษะในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	129
ตารางที่ 4-11	ผลการประเมินศักยภาพด้านสมรรถนะในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	132

สารบัญญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1-1	ขอบเขตพื้นที่ศึกษา (อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย)	7
ภาพที่ 1-2	กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
ภาพที่ 2-1	เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	16
ภาพที่ 2-2	กลุ่มแนวคิดหลักที่ใช้ในการศึกษา	24
ภาพที่ 2-3	กลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง	26
ภาพที่ 2-4	ผังเมืองรวมจังหวัดเชียงราย	36
ภาพที่ 2-5	เส้นทางหมายเลข R3A เป็นเส้นทางสายไหมเชื่อมโยงระหว่าง จีน-ลาว-ไทย	40
ภาพที่ 2-6	แนวเส้นทางโครงการรถไฟรางคู่ (เด่นชัย-แพร่-พะเยา-เชียงราย-เชียงของ)	41
ภาพที่ 2-7	ขอบเขตตำบลของอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย	42
ภาพที่ 2-8	การใช้ประโยชน์ที่ดินอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ปี พ.ศ.2560	66
ภาพที่ 2-9	มูลค่าการค้าชายแดนด้านศุลกากรเชียงของ ปีงบประมาณ 2558-2560	70
ภาพที่ 4-1	การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เมืองชายแดนเชียงของ ปี พ.ศ.2550	95
ภาพที่ 4-2	การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เมืองชายแดนเชียงของ ปี พ.ศ.2560	96
ภาพที่ 4-3	การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภทของพื้นที่เมืองชายแดนเชียงของ ในปี พ.ศ.2550 และพ.ศ. 2560	89
ภาพที่ 4-4	รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน ทั้งในระดับประเทศ เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	141
ภาพที่ 4-5	รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับท้องถิ่น เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	143
ภาพที่ 4-6	รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับชุมชน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	145
ภาพที่ 4-7	รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	146
ภาพที่ 5-1	องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน อย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	168

สัญลักษณ์คำย่อและตัวย่อ

สัญลักษณ์	ความหมาย
EU	สหภาพยุโรป เป็นองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิก รวม 27 ประเทศ เป้าหมายของการรวมตัวครอบคลุมความร่วมมือทั้ง ด้านการค้าและเศรษฐกิจ การเมือง การต่างประเทศ ความ มั่นคง ด้านมหาดไทย และยุติธรรม
R3A	เส้นทาง R3A (Road 3 Asia) เป็นเส้นทางคมนาคมทางบกที่เชื่อมโยง ระหว่างประเทศไทยที่อำเภอเชียงของผ่านเข้าสู่ สปป.ลาว ที่บ้านห้วย ทราย แขวงบ่อแก้ว และผ่านไปสู่เมืองสิบสองปันนาไปจนถึงเมือง คุนหมิง ซึ่งอยู่ในเขตภาคตะวันตกเฉียงใต้ ของประเทศจีน
GMS	โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Greater Mekong Sub-region) ของประเทศสมาชิกทั้ง 6 ประเทศ ได้แก่ ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน ซึ่งเป็นความร่วมมือ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุน อุตสาหกรรม การเกษตร และบริการ พร้อมยกระดับความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิต ของประชาชนในประเทศสมาชิก
อปท.	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และ องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ คือ กรุงเทพฯ และเมืองพัทยา
อาเซียน +3	กลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นประเทศสมาชิก อาเซียน 10 ประเทศ และเพิ่มเติมอีก 3 ประเทศ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้
อาเซียน +6	กลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นประเทศสมาชิก อาเซียน 10 ประเทศ และเพิ่มเติมอีก 6 ประเทศ ได้แก่ จีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย อินเดีย และนิวซีแลนด์

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

จากกระแสการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 เป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน เพราะเป็นทั้งโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้ทุกภาคส่วนต้องมีการเตรียมพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน รวมทั้งต้องเตรียมความพร้อมรองรับกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงไว้วางหน้า ทั้งยุทธศาสตร์เชิงรุก และการสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อการระวังไว้ก่อน (Precautionary Principle) โดยหลักสำคัญอยู่ที่การบริหารจัดการให้มีความยั่งยืน ซึ่งถ้าพิจารณาถึงการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบก่อนพื้นที่อื่นๆ นั่นคือพื้นที่เมืองชายแดน เนื่องจากเป็นพื้นที่หน้าด่านที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน และเป็นพื้นที่ที่มีการตื่นตัวเพื่อรองรับนโยบายการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนมากที่สุด ทั้งด้านการขยายการส่งออก และเปิดโอกาสทางการค้า การบริการในสาขาท่องเที่ยว โรงแรม ภัตตาคาร สุขภาพ ฯลฯ เพื่อเสริมสร้างโอกาสในการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมายังประเทศกลุ่มสมาชิกอาเซียน ถือเป็นการสร้างโอกาสในการเพิ่มอำนาจการต่อรองของประเทศกลุ่มสมาชิกอาเซียนในเวทีการค้าโลก และทำให้ประชาชนในอาเซียนมีความเป็นอยู่โดยรวมดีขึ้น

เมื่อก้าวถึงการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของเมืองชายแดน ประเด็นต้องมีการเตรียมความพร้อมและให้ความสำคัญอีกประเด็นหนึ่งของเมืองชายแดนที่นอกเหนือจากการส่งเสริมการเป็นประตูการค้าระหว่างประเทศ นั่นคือ ประเด็นของการเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดน เนื่องจากการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของเมืองชายแดนส่วนใหญ่มาจากการเป็นประตูการค้าระหว่างประเทศและการท่องเที่ยว ซึ่งการเตรียมพร้อมในการรองรับด้านการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนนั้น ควรมุ่งเป้าไปที่การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเมืองชายแดนให้มีความยั่งยืน (Munasinghe, 1993) เป็นการมุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม โดยการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนต้องตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และเจ้าของพื้นที่ท่องเที่ยว ต้องเน้นการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อรักษาความมั่นคงของทรัพยากรทั้งในปัจจุบันและอนาคต (WTO, 1991) นอกจากนั้นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Eber, 1993) ต้องประกอบไปด้วยหลักการอนุรักษ์และการกำหนดการใช้ทรัพยากรอย่างสมดุล ลดการบริโภคที่มากเกินไป รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เป็นต้น

ประเทศไทยก็ถือได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว ดังจะเห็นได้จากนโยบายของภาครัฐที่มุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวภายใต้โครงการประชาสัมพันธ์ต่างๆ เช่น Amazing Thailand: Open to the New Shades , Amazing ไทยเท่ และ ปีท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก๋อย่างยั่งยืน เป็นต้น เนื่องจากรัฐเห็นว่าภาคการท่องเที่ยวเป็นภาคการผลิตที่ประเทศส่วนใหญ่ในโลกใช้สร้างรายได้เข้าประเทศ ดังนั้นตลาดการท่องเที่ยวจึงมีการแข่งขันสูงมาก การที่ประเทศไทยจะรักษาความเป็นผู้นำทางการตลาดการท่องเที่ยวได้ จึงต้องมีการพัฒนาองค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และแนวคิดสำคัญภาครัฐที่ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของไทย คือ การท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และชุมชน ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงการท่องเที่ยวเมืองชายแดนก็ควรนำแนวคิดนี้มาประกอบในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนเช่นกัน โดยพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนในภาคเหนือของประเทศไทย ก็นับได้ว่าเป็นภูมิภาคหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการสร้างความแข็งแกร่งของระบบเศรษฐกิจประเทศไทยเมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน เนื่องจากเป็นภูมิภาคที่สามารถเชื่อมโยงการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ และการท่องเที่ยวในกลุ่มอาเซียนถึง 3 ประเทศ คือ ไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และเมียนมาร์ ทั้งยังสามารถเชื่อมโยงกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยผ่านเส้นทางสายทาง R3A (แขวงบ่อแก้ว-แขวงหลวงน้ำทา ประเทศ สปป.ลาว - เมืองบ่อเต็น - เมืองเชียงรุ่ง - เมืองคูนหมิง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้) ซึ่งเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบันและในอนาคต โดยพื้นที่ที่ทำหน้าที่เป็นประตูเชื่อมโยงประเทศอาเซียนทั้ง 3 ประเทศ (ไทย สปป.ลาว และเมียนมาร์) และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้ คือ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งตั้งอยู่ตรงข้ามกับเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศ สปป.ลาว ประกอบกับได้มีการสร้างสะพานมิตรภาพแห่งที่ 4 ที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เสร็จสิ้นแล้วในปี 2556 ทำให้เกิดการเชื่อมโยงการค้าการลงทุนขนส่งทางบกจากไทยไปลาวและจีนตอนใต้ โดยเส้นทางสาย R3A เสร็จสิ้นโดยสมบูรณ์ ซึ่งจากข้างต้นจะเห็นได้ว่าพื้นที่อำเภอเชียงของมีศักยภาพในการรองรับด้านการค้าการลงทุน และเป็นประตูการค้าระหว่างประเทศ นอกจากนั้นพื้นที่นี้ยังมีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยง 3 ประเทศในอาเซียน (ไทย สปป.ลาว และเมียนมาร์) และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้ เนื่องจากเป็นแหล่งอารยธรรมโบราณที่สำคัญแห่งหนึ่งของภูมิภาคอาเซียน มีอาณาจักรโบราณที่เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดีสมัยอาณาจักรล้านนาที่ทรงคุณค่า รวมทั้งยังมีศักยภาพเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในเส้นทางอารยธรรมล้านนา

จากศักยภาพของพื้นที่อำเภอเชียงของ ประกอบกับการลงพื้นที่เพื่อสำรวจเบื้องต้น (Pre- Research) พบว่า ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของนั้นเป็นผลมาจากการรองรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ซึ่งจะเห็นได้จากการขยายตัว

ของการค้า การบริการ และการลงทุนในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมต่าง ๆ อย่างมากมายในเขตชุมชนที่อยู่ในเส้นทางสายหลักในเขตอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และเส้นทางสาย R3A ซึ่งเริ่มเห็นบ้างแล้วในเขตพื้นที่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศ สปป.ลาว เนื่องจากนักลงทุนจากประเทศสิงคโปร์และประเทศเกาหลีได้กว้านซื้อที่ดินจำนวนมากในเขตเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศ สปป.ลาว เพื่อเตรียมก่อสร้างโรงแรม ที่พัก รีสอร์ท สนามกอล์ฟ จุดพักรถบรรทุกขนส่งสินค้า ฯลฯ ขณะที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ก็มีนักลงทุนจากต่างถิ่นเข้ามากว้านซื้อที่ดินกันอย่างมากมายเพื่อเตรียมการพัฒนาโครงการก่อสร้างที่พักอาศัย ที่พักแรม สถานประกอบการธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวฯ ส่งผลให้ราคาที่ดินในอำเภอเชียงของเพิ่มสูงขึ้น เมื่อพิจารณาในประเด็นของความยั่งยืนที่มุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ปัจจุบันเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของมุ่งเน้นการพัฒนาในด้านเดียวคือด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการพัฒนาที่ไม่สมดุลและยั่งยืน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นหากไม่มีการตั้งรับถึงผลของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน เมืองท่องเที่ยวชายแดนก็จะได้รับผลกระทบอย่างแน่นอน และจากงานวิจัยก่อนหน้านี้พบช่องว่างของการวิจัยว่า ข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของประเทศไทยโดยตรงยังมีน้อย ประกอบกับยังไม่มีข้อมูลการบริหารจัดการหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เนื่องจากข้อมูลและองค์ความรู้ส่วนใหญ่จะเป็นการมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเศรษฐกิจเมืองชายแดน เพื่อรองรับการเป็นประตูการค้า การเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นต้น ซึ่งต่างจากการศึกษาเอกสารข้อมูลของต่างประเทศ ทั้งสหภาพยุโรป เยอรมัน ออสเตรเลีย และจีน โดยพบว่า ประเทศต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นได้มีการกำหนดรูปแบบของการบริหารจัดการเมืองชายแดน โดยจุดร่วมของปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของประเทศต่างๆ คือ การพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนภายใต้แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งปัจจัยสำคัญที่เป็นกลไกการขับเคลื่อนให้เกิดการบริหารจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน คือ ความร่วมมือในการบริหารจัดการพื้นที่จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะมีรูปแบบแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็น รูปแบบของการจัดตั้งคณะกรรมการที่ทำหน้าที่บริหารจัดการพื้นที่เมืองชายแดนโดยเฉพาะ รวมทั้งต้องมีการเอื้อประโยชน์จากนโยบายของรัฐ ส่วนกลางที่ต้องมีการวางแผนนโยบายพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่ชัดเจน ส่วนประเทศไทยเลือกการพัฒนาเมืองชายแดนในรูปแบบของการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน แต่การบริหารจัดการเมืองชายแดนในรูปแบบนี้ของประเทศไทย ลักษณะการบริหารจัดการเป็นการรวมศูนย์อำนาจในการบริหารจัดการพื้นที่โดยรัฐส่วนกลาง เจ้าหน้าที่และหน่วยงานท้องถิ่นเป็นผู้ที่ดำเนินการตอบสนองนโยบายเท่านั้น ซึ่งการพัฒนาเมืองชายแดนภายใต้เขตเศรษฐกิจ

พิเศษยังเป็นเพียงการพัฒนาพื้นที่ทางเศรษฐกิจอีกรูปแบบหนึ่งในพื้นที่ โดยที่ชุมชน สังคม และคนในพื้นที่อาจได้รับประโยชน์เล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชนและสังคมที่จะตามมา

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน และยังมีข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจ จึงส่งผลให้หน่วยงานรัฐและภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนยังขาดข้อมูลที่จะนำมาช่วยในการวางแผนตั้งรับกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่เมืองชายแดนเชิงของที่เป็นเมืองที่มีความสงบ ประชาชนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายตามแบบแผนวัฒนธรรมล้านนา ซึ่งการวางแผนการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่มาจากกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคในพื้นที่จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดการใช้ทรัพยากร และการพัฒนาพื้นที่เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน พร้อมทั้งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและได้ประโยชน์จากการเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดน รวมทั้งเอื้อให้เกิดประโยชน์ที่เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองท่องเที่ยวชายแดนและแนวทางการกำหนดแผนงานที่ตรงกับเป้าหมาย จึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการที่จะได้มาซึ่งผลลัพธ์ที่ดี ดังนั้น ในห้วงเวลาที่ประเทศไทยอยู่ในสมาชิกประชาคมอาเซียน การเชื่อมโยงการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียนก็เป็นประเด็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญ งานวิจัยชิ้นนี้จึงศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อให้เห็นมิติของการมองภาพการบริหารจัดการเมืองชายแดนอย่างยั่งยืน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการดำเนินการศึกษาถึงปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน ทั้งด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน รวมทั้งศึกษาศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของหน่วยงานและภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งด้านความรู้ ทัศนคติ ทักษะ และสมรรถนะหลัก เพื่อนำไปสู่การเกิดเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจ ที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานรัฐและภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถนำองค์ความรู้จากการศึกษาไปใช้ในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน สามารถผลักดันรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนสู่นโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเกิดการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 วัตถุประสงค์

1) ศึกษาสถานการณ์ปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

2) ศึกษาศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

3) เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ได้องค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบของการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน จากกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้กับพื้นที่เมืองชายแดนอื่นได้ในอนาคต และนำไปกำหนดทิศทางการพัฒนาการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของประเทศ เพื่อเตรียมพร้อมรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

2) หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม มีเครื่องมือในการบริหารจัดการเมืองชายแดน พร้อมทั้งยังสามารถนำรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาไปผลักดันสู่นโยบายของหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการบูรณาการการทำงานและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

3) เป็นประโยชน์แก่สถาบันการศึกษา อาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาสามารถนำองค์ความรู้ใหม่และผลการศึกษาจากกรณีศึกษานี้ไปต่อยอดเชิงวิชาการ รวมถึงได้เรียนรู้กระบวนการมีส่วนร่วมจากงานวิจัยในครั้งนี้

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1) ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ภายใต้บริบทพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของ โดยจะทำการศึกษาสถานการณ์ปัญหาและผลกระทบของเมืองท่องเที่ยวชายแดนจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ทั้งด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจะเป็นประชาชนในพื้นที่อำเภอเชียงของ จำนวน 398 ตัวอย่าง และใช้แบบสอบถามร่วมกับการประชุมกลุ่มย่อยเป็นเครื่องมือในการศึกษา ผลการศึกษานี้ทำให้เห็นถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน ซึ่งจะเป็นข้อมูลให้หน่วยงานและภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนต้องเตรียมพร้อมในการตั้งรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้น

จากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน รวมทั้งยังทำการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดที่หน่วยงาน และภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดนประสบเมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน โดยใช้การจัดประชุมกลุ่มย่อยเป็นเครื่องมือในการค้นหาคำตอบ เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับการประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพด้านความรู้ ศักยภาพด้านทัศนคติ ศักยภาพด้านทักษะ และศักยภาพด้านสมรรถนะ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยกับหน่วยงาน และภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดน จำนวน 135 ภาคี เพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน ที่มีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งยังสามารถนำไปเป็นต้นแบบในพื้นที่เมืองชายแดนอื่นได้ในอนาคต

2) ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะทำการศึกษาคครอบคลุมพื้นที่เมืองชายแดนเชียงของ ซึ่งอยู่ภายใต้ขอบเขตพื้นที่อำเภอเมืองเชียงของ จ.เชียงราย มีขนาดพื้นที่ 836.9 ตร.กม. ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 7 ตำบล ได้แก่ ตำบลเวียง ตำบลสถาน ตำบลศรี ตำบลบุญเรือง ตำบลห้วยซ้อ ตำบลศรีดอนชัย และตำบลริมโขง โดยพื้นที่เมืองชายแดนเชียงของที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และยังสามารถเชื่อมโยงกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนผ่านเส้นทางสายทาง R3A โดยพื้นที่ศึกษามีการค้าขายการลงทุน และการท่องเที่ยว เป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจในพื้นที่

อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

ที่มา: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงราย, 2558

ภาพที่ 1-1 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา (อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย)

1.5 นิยามศัพท์

1) **เมืองท่องเที่ยวชายแดน** หมายถึง พื้นที่ในขอบเขตอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีอาณาเขตติดกับแม่น้ำโขง ซึ่งกั้นระหว่างอำเภอเชียงของ ประเทศไทย กับเมืองห้วยทรายแขวงบ่อแก้ว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยลักษณะของเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของ เป็นเมืองที่มีบทบาทสำคัญอย่างชัดเจนในด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ

2) **ศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน** หมายถึง ความสามารถและความพร้อมในการมีและใช้ ความรู้ ทักษะ ทักษะที่ถูกต้องเหมาะสม และมีสมรรถนะในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ได้แก่

- **ศักยภาพด้านความรู้** หมายถึง ความรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่เมืองชายแดนเพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ความรู้ด้านขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และความรู้ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองชายแดนร่วมกับภาคส่วนต่างๆ

- **ศักยภาพด้านทัศนคติ** หมายถึง ทัศนคติที่มีต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน และทัศนคติที่มีต่อการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

- **ศักยภาพด้านทักษะ** หมายถึง ทักษะทางการสื่อสาร ทักษะด้านการบริการ และทักษะในด้านการเป็นผู้นำ

- **ศักยภาพด้านสมรรถนะหลัก** หมายถึง ความสามารถในการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการทำงานในสิ่งแวดล้อมที่มีความหลากหลายทางสังคม เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ความสามารถในการทำงานตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ และกติกาของชุมชน ความสามารถในการพัฒนาและแสวงหาความรู้ด้านในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในประเด็นในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ความสามารถในการสื่อสารด้านในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ ความสามารถในการส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้งในสถานการณ์ต่างๆ ความสามารถในการประสานงานเพื่อให้เกิดในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน

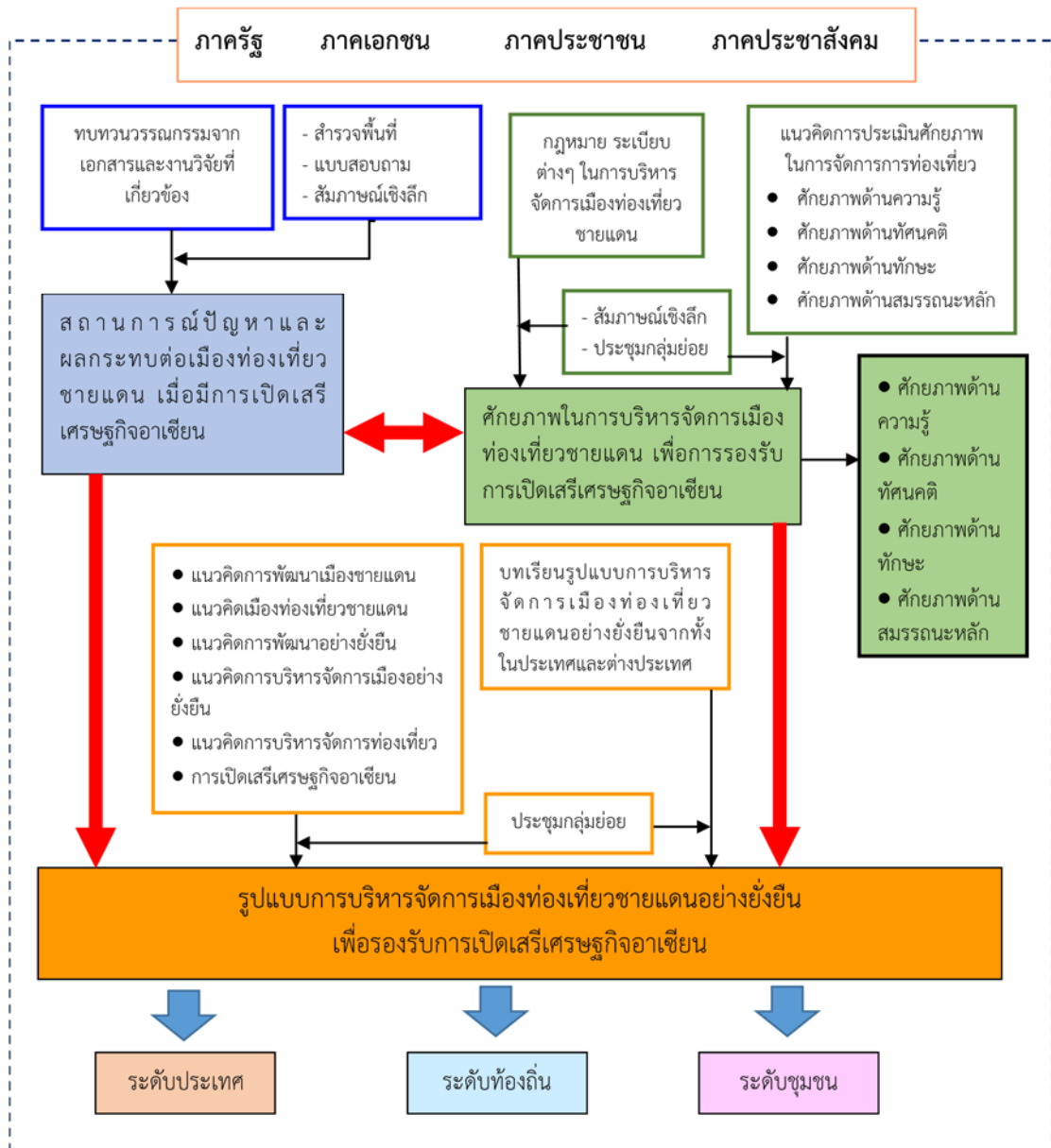
ชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ความสามารถในการวางแผนการบริหารจัดการเมือง
 ท้องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ความสามารถในการเขียนแผน นโยบายการ
 พัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน ความสามารถในการติดตามและประเมินผลการบริหารจัด
 การเมืองท่องเที่ยวชายแดน และความสามารถในการพัฒนา ปรับปรุง และดำเนินงานในการบริหาร
 จัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน

3) รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน หมายถึง วิธีการ
 ดำเนินการที่เป็นต้นแบบในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อเป็นการกำหนดการใช้
 ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลใน 3 ด้าน คือ
 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม

4) การเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน หมายถึง การเข้าสู่ความร่วมมือกับประเทศ
 สมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ประกอบด้วย ไทย พม่า ลาว เวียดนาม มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย
 ฟิลิปปินส์ กัมพูชา และ บรูไน โดยเป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจทางการค้า การบริการ เงิน
 ลงทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรี (สมาคมตัวแทนออกของรับอนุญาตไทย, 2558) ซึ่งประเด็นการเปิด
 เสรีเศรษฐกิจอาเซียน เป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน เพราะเป็นทั้งโอกาสในการ
 พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน
 อย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้คือ

ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

ภาพที่ 1-2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และศึกษาศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อนำมาสู่การเสนอรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจและเชื่อมโยงสู่กรอบแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิจัยในครั้งนี้จึงศึกษาแนวคิดหลักที่ใช้ในการวิจัยซึ่งประกอบด้วย แนวคิดการพัฒนาเมืองชายแดน แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวคิดการบริหารจัดการเมืองอย่างยั่งยืน แนวคิดการบริหารจัดการท่องเที่ยว การประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการ การเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน รวมทั้งยังได้ทำการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน และบทเรียนรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้คือ

2.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้มีแนวคิดหลักที่ใช้ในการวิจัยซึ่งประกอบด้วย แนวคิดการพัฒนาเมืองชายแดน แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวคิดการบริหารจัดการเมืองอย่างยั่งยืน แนวคิดการบริหารจัดการท่องเที่ยว การประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

1) แนวคิดการพัฒนาเมืองชายแดน

● นิยามเกี่ยวกับเมืองชายแดน

แนวคิดเกี่ยวกับชายแดน ได้เริ่มต้นตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 และ 17 เป็นต้นมา เมื่อมีความคิดเรื่องรัฐ ประเทศ ความสำคัญของคำว่าพรมแดน หรือชายแดนก็เด่นชัดขึ้น เพราะพรมแดนเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ โดยพรมแดนมีลักษณะเป็นเส้นที่แสดงอาณาเขตของรัฐ เป็นเส้นที่รัฐเอกราชสองรัฐ หรือมากกว่าสองรัฐมาประชิดกันอยู่ จึงการกำหนดคำนิยามของคำว่า “พรมแดน หรือชายแดน” โดย Presott (1965) ว่าคำ ชายแดน (Border) เป็นดินแดนที่ตั้งอยู่บริเวณเขตแดนระหว่างประเทศ ส่วนคำว่า เขตแดนระหว่างประเทศนั้น จะปรากฏขึ้นก็ต่อเมื่อมีการปักเขตแดน โดยส่วนใหญ่มักจะยึดเอาตามสันปันน้ำ สันเขา หรือตามลักษณะทางกายภาพอื่นๆ หรืออาจใช้

ลักษณะความแตกต่างทางด้านสังคม วัฒนธรรมธรรมมาเป็นตัวแบ่งได้ ทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

การศึกษาของ Raj Bala and Gopal Krishan (1982) โดยทำการศึกษาเรื่อง Urbanization in a Border Region: A Case Study of India's Border Districts Adjoining Pakistan โดยได้กล่าวถึง ลักษณะของชุมชนชายแดนว่า เป็นพรมแดนที่มีลักษณะภูมิประเทศที่ถูกแบ่งแยกออกจากกัน และความสัมพันธ์ของดินแดนทั้งสอง Raj Bala and Gopal Krishan ได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า การเจริญเติบโตของชุมชนเมืองชายแดนจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ชายแดนเป็นสำคัญ ซึ่งการศึกษาพบว่าถ้าเมืองทั้งสองประเทศมีความขัดแย้งกัน จะส่งผลทำให้นักลงทุนไม่มั่นใจในความปลอดภัยในการลงทุน จึงส่งผลกระทบต่อกรไหลเวียนของเงินทุนและการอพยพของแรงงานออกจากพื้นที่ชายแดน กิจกรรมต่างๆ ก็จะชะงักลง เพราะไม่สามารถขยายพื้นที่บริการเข้าไปยังบริเวณชายแดนอีกประเทศได้ ทำให้เห็นการทรุดตัวของชุมชน เมืองใหญ่จะทรุดตัวมากกว่าเมืองเล็ก และเมืองอุตสาหกรรมก็จะขยายตัวช้ากว่าเมืองการค้า วิกฤตการณ์เกี่ยวกับชายแดนจะมีผลกระทบมากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับระยะห่างจากชายแดน เนื่องจากเมืองที่ตั้งอยู่ใกล้ชายแดนย่อมได้รับผลกระทบมากกว่าเมืองที่อยู่ในรัศมีที่ห่างออกไป

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า พื้นที่ชายแดน หรือ เมืองชายแดน เป็นพื้นที่ซึ่งมีความหลากหลายทางด้านศาสนา ภาษา เชื้อชาติ ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสถานการณ์ความมั่นคง ซึ่งเมืองชายแดนแต่ละพื้นที่นั้นจะมีความแตกต่างกันออกไปตามสภาพการเมืองและความมั่นคง ทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

นอกจากนั้น Perkmann (2003) ได้นิยามคำว่า “ภูมิภาคข้ามพรมแดน (Cross border region: CBR)” ว่าหมายถึง หน่วยพื้นที่ในระดับภูมิภาคที่ติดกัน 2 ประเทศ หรือมากกว่านั้นขึ้นไป โดยพื้นที่ที่ติดกันจะมีความใกล้ชิดด้านภูมิศาสตร์ และพึ่งพาซึ่งกันและกันในการค้าทั้งในระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาค ยกเว้นบางประเทศที่ห้ามมีกิจกรรมการค้าข้ามพรมแดน เนื่องด้วยเหตุผลทางการเมือง ความมั่นคง หรือเศรษฐกิจ นอกจากนี้ภูมิภาคข้ามพรมแดนยังก่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันที่เกิดจากการพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างแหล่งผลิตต่างๆ อีกด้วย เช่น โครงการพัฒนาสามเหลี่ยมเศรษฐกิจสิงคโปร์-ยะโฮร์-เรียว (SIJORI Growth Triangle) สหภาพยุโรป และประเทศที่อดีตเคยเป็นสังคมนิยม

ภูมิภาคข้ามพรมแดน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ จำแนกตามแนวคิดการมีปฏิสัมพันธ์ข้ามพรมแดนออก โดยแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ 1) ภูมิภาคข้ามพรมแดนที่ไม่รู้จักกัน (Alienated borderlands) 2) ภูมิภาคข้ามพรมแดนที่ยอมรับว่ามีพื้นที่ชายแดนร่วมกัน (Co-existent borderlands) 3) ภูมิภาคข้ามพรมแดนที่มีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Interdependent borderlands) และ 4) ภูมิภาคข้ามพรมแดนที่มีการบูรณาการจนเป็นพื้นที่เดียวกัน (Integrated

borderlands) และการจำแนกตามความร่วมมือข้ามพรมแดน โดยพิจารณาจากความแตกต่างของขนาดทางภูมิศาสตร์ ความเชื่อมโยงข้ามพรมแดนระหว่างประเทศที่มีพรมแดนติดกัน แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ 1) ความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีระยะทางไกล 2) ความร่วมมือที่ข้ามประเทศและภูมิภาค รวมทั้งการเชื่อมโยงระหว่างบริษัทต่างๆ ในพื้นที่ชายแดน และนอกพื้นที่ชายแดน 3) ความร่วมมือในระดับภูมิภาคแบบบูรณาการระหว่างบริษัทต่างๆ ของทั้งสองด้านภายในพื้นที่ชายแดน

● ลักษณะพิเศษของเมืองชายแดน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2540) (อ้างใน ปาณิสรา ดาวเรือง, 2545:27) ได้ทำการวิเคราะห์หลักลักษณะพิเศษของเมืองชายแดน ไว้ดังนี้คือ

1. เมืองชายแดน เปรียบเสมือนประตูทางบกหรือทางน้ำระหว่างประเทศ เช่น เมืองเชียงของ จ.เชียงราย ที่เป็นประตูคมนาคมทางบกสะพานน้ำระหว่างไทยและสปป.ลาว
2. เมืองชายแดน เป็นเมืองการค้าชายแดนที่มีการส่งออกหรือนำเข้าสินค้าทั้งที่ต้องเสียภาษีและปลอดภาษี ดังนั้นเมืองชายแดนจึงมีการเคลื่อนไหวของการค้าการลงทุนมากกว่าเมืองทั่วไป และเศรษฐกิจของเมืองชายแดนขึ้นอยู่กับการค้าระหว่างประเทศ
3. เมืองชายแดน เป็นเมืองที่มีการผสมผสานวัฒนธรรม ทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ทำให้พื้นที่เมืองชายแดนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นจุดเด่นของเมืองชายแดน
4. เมืองชายแดน เป็นเมืองที่มีการเคลื่อนย้ายแรงงาน แต่โดยส่วนใหญ่การเคลื่อนย้ายของแรงงานมักขึ้นอยู่กับความแตกต่างระหว่างค่าแรงของทั้งสองประเทศ
5. เมืองชายแดนมักมีโอกาที่จะเป็นแหล่งที่มีการเลี้ยงกฎหมาย เช่น การเลี้ยงภาษีศุลกากร การหลบหนีเข้าเมือง การค้ายาเสพติด และสิ่งผิดกฎหมายอื่นๆ ซึ่งมักก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ จึงมีความจำเป็นต้องการเตรียมพร้อมรองรับในเรื่องดังกล่าวด้วย

จากข้างต้นสามารถสรุปลักษณะเฉพาะของเมืองชายแดน ว่าเป็นเมืองที่มีความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านอย่างใกล้ชิด และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายของประเทศเพื่อนบ้านก็จะส่งผลกระทบต่อเมืองชายแดนที่มีอาณาเขตติดกัน ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะเฉพาะตัวของเมืองชายแดน

จากลักษณะพิเศษเหล่านี้นำไปสู่ผลกระทบในทางนโยบายอันเนื่องมาจากแนวคิดในการมองปัญหาชายแดนผ่านตัวแบบผลกระทบของโลกาภิวัตน์ด้านเศรษฐกิจ-การเมือง โดยปัญหาชายแดนถูกมองจากศูนย์กลางในลักษณะของความสนใจในความสามารถของ “รัฐ” ในการควบคุม

บริหารจัดการชายแดน และเป็นเรื่องของการพูดถึงความจำเป็นที่จะต้องวางแผนบริหารจัดการเมืองชายแดนเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจจากส่วนกลางและในระดับภูมิภาค

● การพัฒนาเมืองชายแดน

จากบทบาทของเมืองชายแดนที่มีความโดดเด่นด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ รวมทั้งในพื้นที่เมืองชายแดนยังมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านโลจิสติกส์ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการจัดระบบบริการ เพื่อเอื้อต่อการพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนและประเทศเพื่อนบ้าน จากการพัฒนาข้างต้นไม่ว่าจะเป็นการเกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความหลากหลาย มูลค่าการค้าชายแดนที่เพิ่มขึ้นในอัตราสูง ได้ส่งผลให้พื้นที่ชายแดนเกิดปัญหาในการพัฒนาเช่นกัน เนื่องจากผลจากการเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วทำให้พื้นที่เมืองชายแดนที่ไม่มีการเตรียมพร้อมรองรับการพัฒนาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้รับผลกระทบอย่างมาก เช่น ปัญหาทางสังคม ปัญหายาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมือง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไม่ทันกับความต้องการ เป็นต้น ซึ่งประเด็นที่ต้องคำนึงถึงในการพัฒนาเมืองชายแดน มีดังนี้ (กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2556)

1. การจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยการกำหนดแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาทางเศรษฐกิจ
2. การพัฒนาที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับแรงงาน โดยการจัดเตรียมพื้นที่อยู่อาศัยรองรับแรงงานใหม่ ทั้งแรงงานที่มีทักษะ และแรงงานไร้ทักษะ
3. การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการยกระดับด้านการท่องเที่ยวและโลจิสติกส์
4. การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
5. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการสงวนรักษาป่าไม้ ต้นน้ำ และแหล่งน้ำสำคัญต่างๆ
6. การสนับสนุนการบริการพื้นฐานในทุกๆ ด้าน

2) แนวคิดเมืองท่องเที่ยวชายแดน

กนกวรรณ มโนรมย์ (2552) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเมืองชายแดน ว่าเป็นลักษณะของการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่มีความพิเศษ และมีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ซึ่งสามารถอธิบายถึงการท่องเที่ยวเมืองชายแดนได้ดังนี้คือ

1. จากการที่เมืองชายแดนมีลักษณะสภาพภูมิประเทศและอาณาเขตที่ติดต่อกันกับประเทศเพื่อนบ้าน และอาจมีการเชื่อมต่อถึงกันทั้งทางบกและทางน้ำ จึงก่อให้เกิดกิจกรรมการ

ท่องเที่ยวที่คล้ายคลึงกันกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น การท่องเที่ยวเพื่อศึกษาวิถีชีวิตในชุมชน และการท่องเที่ยวตามสภาพภูมิประเทศหรือตามธรรมชาติ เป็นต้น

2. การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมืองชายแดน เป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมในสถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ (Travel Destination)

3. การเดินทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงเมืองท่องเที่ยวชายแดนจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการขนส่งเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในรูปแบบสะพานเชื่อมต่อระหว่างสองประเทศ ถนนเพื่อช่วยให้เกิดความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และระบบราง ซึ่งอาจเกิดจากความร่วมมือในการเปิดให้บริการขนส่งระหว่างประเทศ

4. จากการศึกษาเมืองท่องเที่ยวเป็นเมืองที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐหรือผู้บริหารของประเทศจึงเร่งพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นส่วนช่วยในการนำผลประโยชน์เข้าสู่ประเทศ

3) แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น เริ่มขึ้นในการประชุมสิ่งแวดล้อมโลกครั้งที่ 2 ที่เมืองรีโอ เดอ จาเนโร (Rio de Janeiro) ประเทศบราซิล ในปีค.ศ. 1992 โดยมีการประกาศ The Rio Declaration on Environment and Development ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่มีการพูดถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม และมีการกล่าวถึงมากขึ้นในการประชุมในระดับนานาชาติ และมีการศึกษาที่เกี่ยวข้องตามมา ซึ่งธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย เป็นองค์กรหนึ่งที่ศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของในประเทศด้วยพัฒนาของเอเชีย ซึ่งเสนอให้มีการแก้ไขปัญหาใน 3 ประเด็นสำคัญ คือ การแก้ไขให้ตลาดและกลไกของตลาดทำงานได้อย่างสมบูรณ์ การสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ โดยหัวใจที่จะทำให้เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย กระบวนการผลิตสินค้า การเลือกบริโภคสินค้าและบริการ และการกระจายการพัฒนา (ลดการกระจุกตัวของปัญหาสิ่งแวดล้อมและชะลอความเสื่อมถอยของทรัพยากร)

นอกจากนั้นในการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (United Nations Conference on Sustainable Development-UNCSD) ที่ได้จัดขึ้นที่นครริโอเดจาเนโร ประเทศบราซิล ในวันที่ 20-22 มิถุนายน พ.ศ.2555 ซึ่งเป็นการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาครบรอบ 20 ปี โดยในการประชุมในครั้งนั้นได้กล่าวถึง การพัฒนาในด้านอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้ก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อทรัพยากรโลกเป็นอย่างมากจนทำให้เมื่อปี 2543 ประเทศต่างๆ ทั่วโลกรวม 189 ประเทศ ได้รวมตัวกันในการ

ประชุมองค์การสหประชาชาติที่มหานครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา และเห็นพ้องต้องกันที่จะตั้งเป้าหมายการพัฒนาเพื่อลดผลกระทบและความเสียหายต่อทรัพยากรโลกทั้งในระดับชาติและระดับสากลที่ทุกประเทศจะดำเนินการร่วมกันให้ได้ภายในปี 2558 ภายใต้เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals: MDGs) ซึ่งมี 8 เป้าหมายหลักในการพัฒนา ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษนี้กำลังจะสิ้นสุดในปี ค.ศ. 2015 ดังนั้นในการประชุมจึงได้มีการเสนอเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) แทนเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) เป็นทิศทางการพัฒนาที่จะเริ่มใช้ตั้งแต่เดือนกันยายน ปี 2558 ถึงเดือนสิงหาคม 2573 ซึ่งมี 17 เป้าหมายหลักในการพัฒนา ดังนี้คือ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ, 2560
ภาพที่ 2-1 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs)

จากทั้ง 17 เป้าหมายการพัฒนานั้นได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ครอบคลุมใน 3 มิติ โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการที่ยั่งยืน การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน การอนุรักษ์ทรัพยากร การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืน การส่งเสริมให้สังคมมีความสงบสุข ซึ่งสามารถเชื่อมโยงมาสู่การพัฒนาเมือง ท้องที่อย่างยั่งยืนได้ (องค์การสหประชาชาติประจำประเทศไทย, 2558)

Haughton and Hunter (1994) ได้อธิบายหลักการของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน ว่าต้องอยู่บนหลักที่ต้องคำนึงถึงระบบนิเวศ สังคม เศรษฐกิจ และการบริหารจัดการที่ดี โดยเน้นย้ำว่า ไม่มีเมืองหรือประเทศไหนที่อยู่อย่างโดดเดี่ยวทั้งในแง่เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังนั้นจึงต้องมีความเชื่อมโยงที่เป็นธรรมและเท่าเทียมกันทุกระดับ โดยการศึกษาด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน มีผลการศึกษาที่นำเสนอโดยนักวิชาการในหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การนำเสนอปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เร่งด่วน การเสนอแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และการเสนอแนะแนวทางป้องกันปัญหา ซึ่งทุกกลุ่มที่นำเสนองานในการประชุมระดับนานาชาติ เป็นการมองเชิงกายภาพตามแนวทางที่ประเทศพัฒนาแล้ว ได้กำหนดกรอบในการประชุมสิ่งแวดล้อมโลก ซึ่งประเทศด้อยพัฒนา มีการเรียกร้องให้มีการหารือในมิติทางเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความยั่งยืนที่แท้จริง ครอบคลุมถึงมิติทางกายภาพ สังคม วัฒนธรรม จิตวิญญาณ และเศรษฐกิจ

Munasinghe (1993) ได้อธิบายว่า ในการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ต้องมีส่วนประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ 2) องค์ประกอบด้านสังคม และ 3) องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่วนประกอบทั้ง 3 นี้จะมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ ต้องมีการสร้างความเจริญเติบโตที่ทำให้เกิดกระแสรายได้ที่เหมาะสม ในขณะที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งคลังหรือต้นทุนเดิมที่มนุษย์สร้างขึ้น ทุนมนุษย์และทุนธรรมชาติ มีเป้าหมายพื้นฐานทางระบบเศรษฐกิจที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) การผลิตสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น 2) การตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานหรือการจัดความยากจนให้แก่ประชาชน และ 3) การทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมเพิ่มมากขึ้น

2. องค์ประกอบทางด้านสังคม โดยมีหลักการที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) ความยุติธรรม และ 2) ความเท่าเทียมกัน โดยต้องคำนึงถึงการเข้าถึงทรัพยากร และการเท่าเทียมกันของประชาชนในสังคม สิทธิมนุษยชนและผลประโยชน์อื่นๆ เช่น การเข้าถึงแหล่งอาหาร ระบบสาธารณสุข การศึกษา ที่อยู่อาศัย โอกาสในการพัฒนาตนเอง และการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. องค์ประกอบทางด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การรักษาไว้ซึ่งคลังหรือต้นทุนทางทุนธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ แร่ธาตุ อันเป็นสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่ควรจะดำรงอยู่ที่ทำให้ส่วนประกอบทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่ความมีเสถียรภาพของระบบนิเวศน์ของโลกจะไม่ถูกกระทบกระเทือน

นอกจากนั้นการเสนอแนวความคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในเอเชียโดย Douglas V. Smith and Kazi F.Jalal (อ้างใน ดวงจันทร์ เจริญเมือง, 2547: 17) มีการกล่าวถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน จำเป็นต้องมีการพัฒนาเศรษฐกิจที่คำนึงถึงคนจน มีการพัฒนาทางสังคม และต้องมีการบริหารจัดการที่โปร่งใส โดยมีองค์ประกอบ 8 ประการ ประกอบด้วย

1. การขจัดปัญหาความยากจนให้หมดสิ้น
2. การพัฒนาคุณภาพชีวิต
3. ประชาชนสามารถเข้าถึงในทุกกระบวนการการพัฒนา
4. เคารพต่อความเป็นมนุษย์
5. ต้องมีการคำนึงถึงสังคมในกระบวนการพัฒนา
6. ยอมรับบทบาททางสังคม และสิทธิมนุษยชนของทุกคน
7. ต้องมีระบบคิด และออกแบบเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
8. ลดการใช้ทรัพยากร โดยการเลือกใช้ และใช้เท่าที่จำเป็น

ดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืน มีเป้าประสงค์การพัฒนา 4 ประการดังนี้

1. สังคมไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
2. เศรษฐกิจเกิดการขยายตัวอย่างมีเสถียรภาพทั้งระดับภายใน และระดับภายนอกประเทศ
3. ประชากรมีความเท่าเทียมกันในการดำรงชีพและบริการพื้นฐานทางสังคม ซึ่งต้องเกิดการกระจายการพัฒนาอย่างเป็นธรรม
4. การมีระบบบริหารจัดการที่ดี โดยประชากรทุกภาคส่วนของสังคมต้องมีโอกาสและสิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

4) แนวคิดการบริหารจัดการเมืองอย่างยั่งยืน

Hudson (1971) (อ้างใน พณิต ภูจินดา และยศพล บุญสม, 2559) กล่าวว่า การบริหารเมืองที่ดีต้องคำนึงถึงเมืองหลัก และเมืองบริวาร หรือพื้นที่ที่อยู่รอบๆ ช่างเมืองใหญ่ด้วย ตามหลักการของการบริหารจัดการเมืองไม่ได้จำกัดแค่ขอบเขตการปกครองเท่านั้น เนื่องจากพื้นที่รอบข้างของเมืองมีความเกี่ยวข้องเกื้อกูลซึ่งกันและกันทั้งในเรื่องของเศรษฐกิจ สังคม ภายภาพ ที่อยู่อาศัย การเดินทาง โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ หรือในส่วนของทรัพยากรต่างๆ อย่าง น้ำ อากาศ ซึ่งไม่ได้สิ้นสุดแค่ขอบเขตการปกครองของเมือง

การบริหารจัดการเมืองที่ดีสามารถพิจารณาจากเกณฑ์หลักๆ 3 เกณฑ์ด้วยกัน คือ ประสิทธิภาพ ความเป็นธรรมและความยั่งยืน ดังนี้คือ

1. ประสิทธิภาพของเมือง สามารถพิจารณาได้จากหลายมุม เริ่มต้นจากประสิทธิภาพในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งส่วนใหญ่เมืองในพื้นที่ต่างๆ จะยึดหลักในเชิงเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยที่ดินที่มีอยู่ในเมืองจะต้องมีประสิทธิภาพในการใช้ต่อสังคม นั่นหมายความว่าถ้าไม่มีที่ดินในเมืองที่ว่างเปล่าที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะในพื้นที่ๆ ใจกลางเมือง เช่น พื้นที่บริเวณที่อยู่ย่านธุรกิจการค้า เพราะได้มีการลงทุนในส่วนสาธารณูปโภคต่างๆ จำนวนมาก ดังนั้นพื้นที่บริเวณนั้นควรจะต้อนนำมาใช้ประโยชน์ ไม่ควรปล่อยทิ้งว่าง ซึ่งตัวอย่างเห็นได้จากในเมืองใหญ่ๆ ในประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เกาหลีใต้ ไต้หวันและสิงคโปร์ จะไม่ปล่อยให้ที่ดินในเมืองถูกทิ้งไว้อย่างเปล่าประโยชน์โดยมีการนำมาตรการทางด้านผังเมือง ซึ่งเป็นการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่รู้จักกันในชื่อของการจัดโซนนิ่งมาใช้ รวมทั้งอีกมาตรการหนึ่งที่สำคัญยิ่งกว่าการควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน คือ การถูกโยกมาตรการทางด้านภาษีที่ดิน ทรัพย์สิน กับมาตรการทางด้านผังเมืองไว้ทั้งหมดจะไม่มี การแยกกัน เพื่อให้การบริหารจัดการที่ดินในเมืองมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการส่งเสริมการเดินทางโดยขนส่งสาธารณะไม่ว่าจะเป็นระบบราง หรือการขนส่งทางรถสาธารณะ ในเรื่องนี้ประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพในการเดินทาง รวมทั้งการขนส่งในเมืองจะเลิกทำทางด่วนกลางเมืองอีกต่อไป ทุกเมืองมุ่งที่จะไปส่งเสริมการเดินทางในระบบสาธารณะมากขึ้น ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่ในเฉพาะรถไฟฟ้าหรือรถใต้ดิน แต่รวมไปถึงการบริหารจัดการในเรื่องของการขนส่งสาธารณะทั้งระบบ

2. หลักเกณฑ์ความเป็นธรรม การบริหารจัดการเมืองที่ดีไม่ใช่การจัดการเมืองที่มีประสิทธิภาพแล้วคนที่ได้ประโยชน์จากประสิทธิภาพนั้นมีเพียงแค่มิก็ส่วนของสังคม เพราะการจัดการที่ดีจะต้องย้อนกลับไปสู่คนส่วนใหญ่ที่เป็นคนชนชั้นกลางในสังคมได้รับประโยชน์จากการบริหารจัดการนั้น ตัวอย่างในเมืองนิวยอร์ก โตเกียว ลอนดอน เมืองเหล่านี้จะมีนโยบาย มีโครงการ แผนงาน เพื่อรองรับผู้มีรายได้น้อย โดยในความหมายที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยไม่ใช่เพียงแค่การสร้างบ้านอย่างบ้านเอื้ออาทรเท่านั้น เพราะในเมืองที่มีคนอยู่จำนวนมาก คนจนมักจะถูกผลักออกไปจากใจกลางเมือง เพราะว่าที่ดินจะมีราคาสูงขึ้นเรื่อยๆ กลายเป็นว่า คอนโดมีเนียมหรู หรือว่าอาคารสำนักงานที่มีราคาแพง ซึ่งเป็นปกติที่ประสิทธิภาพจะสูงขึ้น แต่คนที่ไม่มียศตางค์จ่ายก็就会被ผลักออกไปอยู่ในพื้นที่ๆ ไกลออกไป จึงมีโครงการที่เรียกว่า ที่อยู่อาศัยที่สามารถจ่ายได้ ซึ่งมีอยู่หลายวิธีการ เช่น ในนิวยอร์ก โตเกียว คือ การสร้างคล้ายกับการเคหะให้ผู้มีรายได้น้อยได้มีที่อยู่ซึ่งเป็นสาธารณะ

3. ความยั่งยืน คือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้สามารถมิใช้ถึงลูกหลานของเราในอนาคต ยกตัวอย่างในปัจจุบัน เรื่องแรกมีการกล่าวถึงโดยทั่วไป คือ เรื่องพลังงานในประเทศต่างๆ ที่มีการบริหารที่ดี มีความพยายามที่จะใช้พลังงานต่างๆ ให้ลดลง นั่นหมายความว่าเศรษฐกิจโตได้แต่พลังงานเฉลี่ยที่ใช้ ที่จะทำให้เศรษฐกิจโตขึ้นได้จะต้องลดลงไปด้วย โดยการใช้อย่างประหยัดขึ้น อย่างแรก คือ ในเรื่องของการขนส่ง จะทำอย่างไรให้คนมีความจำเป็นในการเดินทาง

น้อยลง ก็จะส่งเสริมให้คนมีการทำงานใกล้บ้านมากขึ้น หรือส่งเสริมให้คนทำงานผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น อย่างในอเมริกา มีคนอย่างน้อย 20 ล้านคน ทำงานจากบ้านอย่างน้อยสัปดาห์ละวัน รวมทั้งการส่งเสริมให้คนอยู่ในเมืองมากขึ้น มีที่อยู่ในเมืองมากขึ้น มีการขนส่งสาธารณะที่มากขึ้น คนก็จะไม่ใช้รถยนต์ส่วนตัวซึ่งจะช่วยลดพลังงานลงได้

ความยั่งยืนในการบริหารจัดการใช้ประโยชน์ที่ดินของเมือง จะใช้มาตรการในเรื่องผังเมืองเข้ามาควบคุมไม่ให้เมืองมีการขยายตัวอย่างไม่ระเบียบ โดยการบังคับว่า พื้นที่ใดที่มีความเหมาะสมในเรื่องของเกษตรกรรมก็ไม่ควรที่จะมีการพัฒนาเมือง หรือมีการปลูกสร้างบ้านจัดสรรอาคารต่างๆ ซึ่งตรงนี้จะผูกโยงกันในเรื่องของประสิทธิภาพ ความเป็นธรรม และความยั่งยืนเข้าด้วยกัน โดยประเทศที่มีการบริหารอย่างลงตัว ถ้ามีนโยบายไม่ต้องการให้คนไปอยู่ชานเมือง ก็จะมีที่อยู่ในเมืองรองรับในรูปแบบต่างๆ ขณะที่ประชาชนก็รับได้ มีกำลังที่จะจ่ายเพื่อการอยู่อาศัยเชื่อว่าคนที่มีโอกาสในสังคมอย่างคนรวย รวมทั้งคนชนชั้นกลาง ค่อนข้างจะได้ประโยชน์จากการลงทุนของภาครัฐเป็นหลัก ตรงนี้คงต้องย้อนกลับมาดูว่าจริงๆ แล้วเมืองใหญ่ยังมีคนที่ด้อยโอกาสอยู่อีกจำนวนมาก ทั้งคนที่อยู่ในแรงงานนอกระบบ รวมไปถึงคนต่างด้าว ฉะนั้น การบริหารจัดการเมืองจึงไม่ควรดูเฉพาะกายภาพใหญ่ๆ เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องคำนึงถึงคนด้อยโอกาสในสังคมด้วย ที่มักจะถูกขี้เลื่อย เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการบริหารเมืองจึงจะเรียกได้ว่าเป็นการบริหารเมืองที่ดี

5) แนวคิดการบริหารจัดการท่องเที่ยว

นิคม จารุมณี (2544: 54-59) ได้อธิบายว่า การบริหารและจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำที่มีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพความเป็นจริง รวมทั้งข้อจำกัดทางสังคม และสภาพแวดล้อมในการกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดี ซึ่งถ้าไม่คำนึงถึงแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการได้กำหนดไว้ การบริหารจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไรทิศทางและประสบความสำเร็จ การพิจารณาการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ (System Approach) และบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายนั้น จำเป็นต้องพิจารณาระบบย่อย (Sub System) หรือองค์ประกอบหลักของการจัดการท่องเที่ยว บทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ (Relationship) ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น รวมถึงการพิจารณา สภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยวด้วย ซึ่งด้านการตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market or Tourist) หมายถึง ความพยายามให้เกิดการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อใช้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยว โดยการตลาดการท่องเที่ยวสามารถทำได้ 2 วิธี คือ

1. การให้ข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยว โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และการบริการทางการท่องเที่ยว เป็นต้น

2. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว หมายถึง การสื่อข้อมูลข่าวสารท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย โดยผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ จดหมาย นิตยสาร หนังสือพิมพ์ เป็นต้น เพื่อกระตุ้น เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวของตน

6) แนวคิดการประเมินศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ดังนี้คือ

● ศักยภาพด้านความรู้ ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ

1. ความรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบดังนี้ (1) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ (2) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (3) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต (4) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงประเพณี (5) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม (6) ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวภูมิปัญญาท้องถิ่น (Knezevic, R. 2008; Goodman et al, 2008)

2. ความรู้ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบดังนี้ (1) ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ (2) ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (3) ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิต (4) ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (5) ด้านการลดปริมาณของเสียในธรรมชาติ (6) ด้านการฟื้นฟูให้มีสภาพเหมือนเดิม (Mathienson and Wall, 2006 ; Mbaiwa, 2011 ; Larry Dwyer et al, 2009)

3. ความรู้ด้านขีดความสามารถในการรองรับทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบดังนี้ (1) ขีดความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจ (2) ขีดความสามารถในการรองรับด้านวัฒนธรรม (3) ขีดความสามารถในการรองรับด้านสิ่งแวดล้อม (4) ขีดความสามารถในการรองรับด้านสังคม (5) ขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ (Gunn and Var, 2002)

4. ความรู้ด้านการจัดการพื้นที่ทางการท่องเที่ยว (Murota & Glazyrina, 2010)

5. ความรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้ (1) การมีส่วนร่วมด้านกิจกรรม (2) การมีส่วนร่วมด้านการกำหนดแผนและนโยบาย (3) การมี

ส่วนร่วมด้านข้อมูล (4) การมีส่วนร่วมกันองค์กรท้องถิ่น (5) การมีส่วนร่วมในชมรม (6) การมีส่วนร่วมในการประสานงาน (7) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

● **ศักยภาพด้านทัศนคติ** ประกอบด้วย 2 ด้านคือ

1. ทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย 12 องค์ประกอบดังนี้ (1) การท่องเที่ยวที่ทำให้ชุมชนได้รับความสนใจจากบุคคลภายนอกเพิ่มขึ้น (2) การท่องเที่ยวที่ทำให้ชุมชนได้พบนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างด้านวัฒนธรรม (3) การท่องเที่ยวที่ทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (4) การท่องเที่ยวที่ทำให้ชุมชนมีความภูมิใจในท้องถิ่นของตน (5) การท่องเที่ยวที่ทำให้ชุมชนได้รับโอกาสในการสร้างอาชีพ (6) การท่องเที่ยวที่ทำให้ชุมชนได้รับรายได้เพิ่มขึ้นอย่างเป็นธรรม (7) การท่องเที่ยวที่ทำให้ชุมชนได้รับการยกย่องในการดำเนินชีวิตตามวิถีดั้งเดิม (8) การท่องเที่ยวที่ทำให้ชุมชนเกิดความขัดแย้งของคนในชุมชน (9) การท่องเที่ยวที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้น (10) การท่องเที่ยวที่ทำให้ชุมชนมีปริมาณขยะเพิ่มขึ้น (11) การท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดปัญหาจราจรในชุมชน (12) การท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากร (Mikko Inkari, 2006)

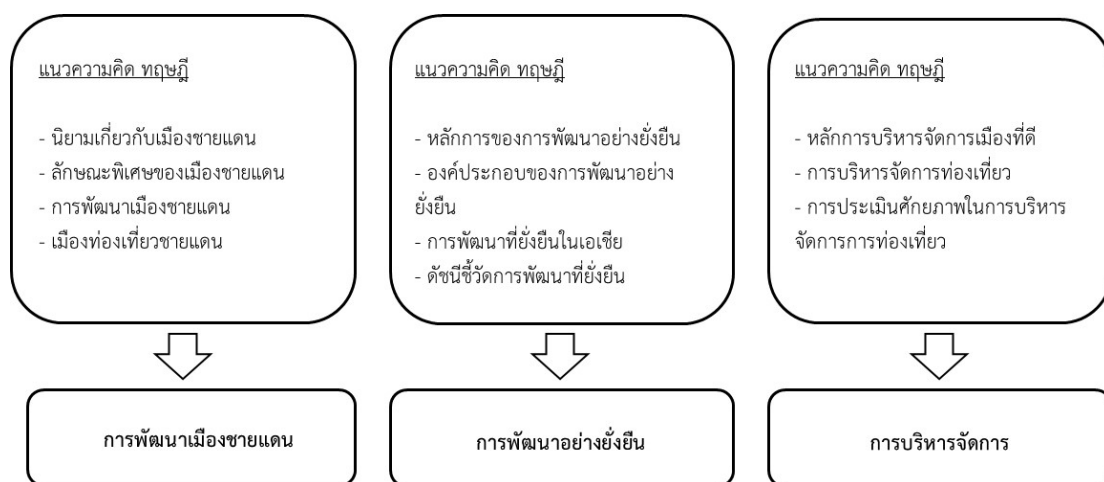
2. ทัศนคติที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 12 องค์ประกอบดังนี้ (1) การจัดการการท่องเที่ยวโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว (2) การจัดการการท่องเที่ยวโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแผนนโยบายทางการท่องเที่ยว (3) การจัดการการท่องเที่ยวโดยเปิดโอกาสให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างคนในชุมชนและหน่วยงานภายนอกชุมชน (4) การจัดการการท่องเที่ยวโดยเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนในชุมชน (5) การจัดการการท่องเที่ยวโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาร่วมจัดตั้งกลุ่ม หรือชมรมเพื่อดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว (6) การจัดการการท่องเที่ยวโดยเปิดโอกาสให้มีการประสานความร่วมมือในการทำงานระหว่างกลุ่มต่างๆ ในชุมชน (7) การจัดการการท่องเที่ยวโดยเปิดโอกาสให้ให้เข้ามาร่วมกันคิดวิเคราะห์ถึงกิจกรรมที่ชุมชนเห็นว่าสำคัญ (8) การจัดการการท่องเที่ยวโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมกันทำงานอย่างมีความสามัคคีและก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน (9) การจัดการการท่องเที่ยวโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมพิจารณาการใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวบนเงื่อนไขของการที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (10) การจัดการการท่องเที่ยวโดยเปิดโอกาสให้เข้ามาร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกัน และกำจัดมลพิษ (11) การจัดการการท่องเที่ยวโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต (12) การจัดการการท่องเที่ยวโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามาร่วมในการจัดการผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม (Mikko Inkari, 2006)

- **ศักยภาพด้านทักษะ** ประกอบด้วย 3 ด้านคือ (Goodman et al, 2008)
  1. ทักษะด้านการสื่อสาร ทั้งการสื่อสารภาษาท้องถิ่น ภาษาต่างประเทศ
  2. ทักษะด้านการบริการ ทั้งการบริการด้านการท่องเที่ยว และความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว
  3. ทักษะด้านการเป็นผู้นำ ทั้งการเป็นผู้นำในด้านการตัดสินใจแก้ไขปัญหา การประสานงาน การวางแผน และการทำงานร่วมกัน

- **ศักยภาพด้านสมรรถนะหลัก** ประกอบด้วย 3 ด้านคือ (Fariborz Aref, 2011)
  1. ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ
  2. การทำงานในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย
  3. การทำงานตามกฎระเบียบ
  4. การพัฒนาและแสวงหาความรู้ด้านการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยว

จากการศึกษาทบทวนแนวคิดหลักที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดการพัฒนาเมืองชายแดน แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวคิดการบริหารจัดการเมืองอย่างยั่งยืน แนวคิดการบริหารจัดการท่องเที่ยว แนวคิดการประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการ ดังที่ได้อธิบายรายละเอียดมาแล้วข้างต้น ดังนั้น เพื่อให้เกิดการดำเนินการศึกษาวิจัยที่บรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อที่ได้ตั้งไว้ จึงสามารถจัดกลุ่มแนวคิดทฤษฎีตามประเด็นการศึกษาได้ 3 ประเด็นหลัก คือ การพัฒนาเมืองชายแดน การพัฒนาอย่างยั่งยืน และการบริหารจัดการ ซึ่งกลุ่มแนวคิดการพัฒนาเมืองชายแดน การพัฒนาอย่างยั่งยืน จะนำมาเป็นกรอบคิดในการตั้งประเด็นคำถามในแบบสอบถามเพื่อศึกษาปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ทั้งด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ส่วนการศึกษาศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ได้นำกลุ่มแนวคิดการบริหารจัดการมาเป็นกรอบคิดในการศึกษา โดยเฉพาะแนวคิดการประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ภายใต้ปัจจัยหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพด้านความรู้ ศักยภาพด้านทัศนคติ ศักยภาพด้านทักษะ และศักยภาพด้านสมรรถนะหลัก และในการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนที่ส่งผลให้พื้นที่เกิดการพัฒนาเมืองชายแดนที่สมดุลใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม จะนำกลุ่มแนวคิดทั้ง 3 ประเด็นหลักมาเป็นกรอบคิดหลักในการศึกษา เพื่อให้เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชิงของเกิดการพัฒนาเมืองชายแดนที่สมดุลใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม

ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

ภาพที่ 2-2 กลุ่มแนวคิดหลักที่ใช้ในการศึกษา

2.2 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ผู้วิจัยทำการศึกษาถึงนโยบายและยุทธศาสตร์ใน 3 ระดับ คือ *นโยบายและยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศ* ได้แก่ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (GMS) และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC) *นโยบายและยุทธศาสตร์ระดับประเทศ* ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเหนือ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) และแผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย (พ.ศ.2561-2564) และยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับท้องถิ่น ได้แก่ ผังเมืองรวมจังหวัดเชียงราย และแผนแม่บทการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย รวมทั้งยังศึกษาถึงโครงการพัฒนาต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) บทบาทความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

- ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง

(GMS)

โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง Greater Mekong Sub-region (GMS) เป็นโครงการความร่วมมือเพื่อส่งเสริมให้เกิดการค้า การลงทุน การพัฒนาอุตสาหกรรม การเกษตร และการบริการ อีกทั้งยังสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่มีงานทำ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งเสริมและพัฒนาความร่วมมือทางเทคโนโลยีและการศึกษา และมุ่งให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารราชการจังหวัด, 2559) ของ 6 ประเทศสมาชิก คือ ไทย พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม และจีน (ยูนนาน) โดยในพื้นที่ของกลุ่มประเทศ GMS อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ และยังเป็นศูนย์กลางที่สามารถเชื่อมโยงไปยังภูมิภาคเอเชียใต้ เอเชียตะวันออกเฉียง และ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (นรุทม์ เจริญศรี, 2553)

ที่มา: Mekong Tourism Coordinating Office, 2014

ภาพที่ 2-3 กลุ่มประเทศอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง

สาขาความร่วมมือของ GMS มี 9 สาขา ได้แก่ คมนาคมขนส่ง โทรคมนาคม พลังงาน การค้า การลงทุน เกษตร สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งการดำเนินงาน GMS ที่สำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย ได้แก่ การพัฒนาแนวพื้นที่เศรษฐกิจเหนือ-ใต้ (North-South Economic Corridor) - เชื่อมโยงไทย-พม่า/ลาว-จีน (สำนักงานประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ, 2554) โดยมีการดำเนินงานดังนี้

1.1 เส้นทางสาย แม่สาย-เชียงตุง-เชียงรุ่ง-ขุนหมิง โดยมีการเปิดใช้สะพานข้ามแม่น้ำสายแห่งที่ 2 ที่ตำบลสันผักอี อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เชื่อมการเดินทางไปยังพื้นที่เมืองท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน ของประเทศพม่า

1.2 เส้นทางสาย เชียงของ-หลวงน้ำทา-เชียงรุ่ง-ขุนหมิง ซึ่งเป็นการลงทุนร่วมกันระหว่าง ไทย จีน และ ธนาคารพัฒนาเอเชีย

1.3 เส้นทางสาย ห้วยโก๋น-ปากแบ่ง โครงการปรับปรุงเส้นทางจากห้วยโก๋น (จ.น่าน) - เมืองเงิน (แขวงไชยบุรี) - ปากแบ่ง (แขวงอุดมไชย) ระยะทาง 49.22 กม. โดยเส้นทางนี้สามารถเชื่อมต่อจากจังหวัดน่าน ไปยังประเทศจีน (ผ่านทางไชยบุรี-บ่อเต็น) และเชื่อมต่อไปยังเมืองหลวงพระบาง ของสปป.ลาว

- **ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC)**

การรวมกลุ่มของอาเซียนเป็นการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาด้านเศรษฐกิจ โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 ที่ได้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนหรือ AFTA ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดร่วมมือด้านต่างๆ เช่น ความร่วมมือด้านการค้าบริการ และการลงทุน ต่อมาเมื่อมีการประกาศจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ในปีพ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) โดยที่ประชาคมอาเซียนประกอบด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่ 1) การเมืองความมั่นคง 2) เศรษฐกิจ และ 3) สังคมและวัฒนธรรม ภายใต้แผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC Blueprint) ซึ่งเป็นแผนบูรณาการการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายในปีพ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) (กรมอาเซียน, 2562) โดยมีรายละเอียดเป้าหมายของแผนการดำเนินงาน ดังนี้ (สมาคมตัวแทนออกของรับอนุญาตไทย, 2558)

1. เป้าหมายของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

- ส่งเสริมให้มีตลาดและฐานการผลิตเดียว และมุ่งให้เกิดการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีของสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมือ และการเคลื่อนย้ายเงินทุน
- พัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ในประเด็นการส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ
- ลดช่องว่างการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิก โดยการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค

- ส่งเสริมให้อาเซียนมีการรวมตัวเข้ากับประชาคมโลก โดยการบูรณาการอาเซียนให้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก โดยเน้นการปรับประสานนโยบายเศรษฐกิจของอาเซียนกับประเทศภายนอกภูมิภาค และสร้างเครือข่ายกับภายนอกภูมิภาค

2. แนวทางการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- ความร่วมมือด้านการขนส่ง
- ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคได้ร่วมมือกันเพื่อส่งเสริมการอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งและบริการโลจิสติกส์

- มีการอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งและการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ

- ดำเนินโครงการเชื่อมโยงเส้นทางรถไฟสายสิงคโปร์-คุนหมิง (Singapore-Kunming Rail Link Project: SKRL) และโครงการโครงข่ายทางหลวงอาเซียน (ASEAN Highway Network: AHN) ให้เสร็จสมบูรณ์

- การขนส่งทางน้ำและทางอากาศ
- โครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศ (Information Infrastructure)
- ความร่วมมือด้านพลังงาน
- การพัฒนาโครงการเครือข่ายระบบสายส่งไฟฟ้าของอาเซียน และโครงการเชื่อมโยงท่อส่งก๊าซธรรมชาติของอาเซียน

- การลดสถานะก๊าซเรือนกระจก

- ความร่วมมือด้านการทำเหมืองแร่

- การสนับสนุนด้านการเงินแก่โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ

ส่วนประเทศไทยซึ่งถือเป็นหนึ่งในสมาชิกของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ภายหลังจากการลงนามในแถลงการณ์แผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน AEC Blueprint ประเทศไทยก็ต้องปฏิบัติตามแผนงานการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้แก่ (กองอาเซียน 3, 2554)

- 1) การเปิดตลาดเสรีสินค้า
- 2) การเปิดเสรีการค้าบริการ
- 3) การเปิดเสรีการลงทุน
- 4) การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมืออย่างเสรี
- 5) การดำเนินงานตามความร่วมมือรายสาขาอื่นๆ

2) นโยบาย และยุทธศาสตร์ระดับประเทศ

● แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12

ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนเชิงของ ในระดับประเทศมีการกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ใน 3 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

(1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ เป็นการมุ่งเน้นการลดการใช้พลังงาน และลดต้นทุนโลจิสติกส์ของประเทศ โดยการพัฒนาระบบขนส่งทางราง และทางน้ำ ขนส่งสาธารณะในเขตเมือง รวมทั้งพัฒนาความสามารถในการรองรับปริมาณผู้โดยสารของท่าอากาศยานในกรุงเทพมหานครและท่าอากาศยานในภูมิภาค

(2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ มุ่งเน้นการกระจายรายได้แก่ประชาชนในพื้นที่ เพื่อเป็นการลดช่องว่างของรายได้ รวมทั้งยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองนำอยู่ ส่วนพื้นที่เศรษฐกิจมุ่งเน้นการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูง และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กระจายตัวอย่างทั่วถึง

(3) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา มุ่งเน้นการพัฒนาและขยายเครือข่ายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง และอื่น ๆ

● ยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

นอกจากนั้นในส่วนยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2555) ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ดังนี้

วิสัยทัศน์ ประเทศไทยเป็นสมาชิกที่เข้มแข็งและสนับสนุนคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนอาเซียนร่วมกัน

ยุทธศาสตร์/เป้าหมายยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของสินค้า บริการ การค้า และการลงทุน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการคุ้มครองทางสังคม เพื่อให้ประชาชนมีสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่ยั่งยืน ปลอดภัย พัฒนาระบบสวัสดิการให้มีประสิทธิภาพ และกระจายการให้บริการอย่างทั่วถึง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาพัฒนาขีดความสามารถในการรองรับด้านโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ และมีกฎระเบียบที่อำนวยความสะดวกในการค้าและการลงทุน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทั้งด้านมาตรฐานการศึกษา ทักษะอาชีพ และภาษา

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนากฎหมายและกฎระเบียบ เพื่ออำนวยความสะดวกด้านการค้าการลงทุนสอดคล้องกับพันธกรณีและข้อตกลงอาเซียน รวมทั้งสามารถปกป้องผลประโยชน์และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การปลูกฝังและสร้างการตระหนักรู้ให้ประชาชนทั่วไป ผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ในประเด็นประชาคมอาเซียน

ยุทธศาสตร์ที่ 7 สร้างความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนทั้งทางบก ทางทะเล

ยุทธศาสตร์ที่ 8 การพัฒนาศักยภาพของเมืองให้เชื่อมโยงกับประเทศสมาชิกอาเซียน ทั้งในด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บริการ การลงทุน และการค้าชายแดน

● นโยบายการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเป็นแผนงานที่สำคัญของประเทศในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจบริเวณพื้นที่ชายแดนเพื่อกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค สร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่ประชาชน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและพื้นที่ชายแดน โดยใช้ประโยชน์จากโอกาสของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยคณะกรรมการความสงบแห่งชาติได้กำหนดให้การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของแผนที่นำทางการเตรียมความพร้อมของไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) เพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนงานด้านต่างๆ ที่เป็นหัวใจสำคัญของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่ ได้แก่ (1) คณะอนุกรรมการด้านสิทธิประโยชน์ขอบเขตพื้นที่ และศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน (2) คณะอนุกรรมการศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านแรงงาน สาธารณสุข และความมั่นคง (3) คณะอนุกรรมการด้านโครงสร้างพื้นฐานและด้านศุลกากร (4) คณะอนุกรรมการด้านการจัดหาที่ดินและบริหารจัดการ (5) คณะอนุกรรมการด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ และ (6) คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระดับพื้นที่ โดยคณะกรรมการ 6 คณะนี้ ทำหน้าที่ขับเคลื่อนงานด้านต่าง ๆ ที่เป็นหัวใจสำคัญของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่

เป้าหมายการพัฒนาตามนโยบายของคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จะเป็นการพิจารณาในด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ เพื่อพัฒนา

ยกระดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ เกิดการจ้างงาน ประชาชนในพื้นที่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น ปัญหาแรงงานต่างด้าว ปัญหาการลักลอบนำเข้าสินค้าเกษตร และปัญหาความแออัดบริเวณด้านชายแดน โดยการจัดลำดับความสำคัญพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพและเหมาะสมในการพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดนระยะแรกของไทย โดยมีนโยบายในการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน 10 แห่ง โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ได้แก่ ตาก มุกดาหาร สงขลา สระแก้ว และตราด ให้เริ่มดำเนินการได้ ในปี 2558

ระยะที่ 2 ได้แก่ หนองคาย นครราชสีมา เชียงราย นครพนม และกาญจนบุรี ให้เริ่มดำเนินการได้ในปี 2559

ในภาพรวมของการดำเนินงานพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ เปิดโอกาสให้จังหวัดเป็นผู้จัดทำข้อเสนอการพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ซึ่งครอบคลุม ขอบเขตพื้นที่ที่จะพัฒนาเป็นเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน กิจกรรมที่ต้องการพัฒนาในพื้นที่ โครงสร้างพื้นฐานที่ต้องการได้รับการพัฒนา และสิทธิประโยชน์ด้านการลงทุนที่ต้องการได้รับการสนับสนุน โดยข้อเสนอดังกล่าวต้องผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ การพิจารณาของคณะกรรมการภายใต้คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ในด้านที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ และคณะรัฐมนตรีพิจารณาตามขั้นตอน เมื่อมีการพิจารณาเห็นชอบแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะดำเนินการแผนงาน โครงการ และ มาตรการต่างๆ ตามมติคณะรัฐมนตรี

สำหรับพื้นที่เขตเศรษฐกิจในพื้นที่เชียงของ ได้ถูกกำหนดขอบเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ 7 ตำบล ได้แก่ ตำบลศรี้ง ตำบลบุญเรือง ตำบลริมโขง ตำบลเวียง ตำบลศรีดอนชัย ตำบลสถาน และตำบลห้วยซ้อ ซึ่งการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่เพื่อสนับสนุนเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดเชียงราย จากรัฐ ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่าง ๆ ได้แก่ โครงการทางหลวงหมายเลข 1129 เชียงแสน- เชียงของ ตอน 1-2 โครงการทางเลี่ยงเมืองเชียงรายด้านตะวันตก ส่วนที่ 1 โครงการ ทางหลวงหมายเลข 1020 เชียงราย-เชียงของ ตอน 3 โครงการทางหลวงหมายเลข 1290 เชียงแสน-เชียงของ ตอน 3 โครงการศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งเชียงของ โครงการ สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกด้านศุลกากรแม่สาย และโครงการก่อสร้างอาคารที่ทำการด้านศุลกากรเชียงแสนแห่งใหม่พร้อมสิ่งปลูกสร้างประกอบ และพื้นที่ซึ่งพื้นที่ที่นำมาจัดสรรเพื่อใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ ระยะที่ 2 ในจังหวัดเชียงราย จำนวน 2 พื้นที่ ประกอบด้วย (1) ที่สาธารณประโยชน์ ที่เลี้ยงสัตว์บ้านทุ่งจั่ว ในตำบลสถาน อำเภอเชียงของ เนื้อที่

ประมาณ 531 ไร่ และ (2) ที่ราชพัสดุ (โรงงานยาสูบ) ในตำบลโป่งผา อำเภอแม่สาย เนื้อที่ประมาณ 870 ไร่ โดยการส่งคืนพื้นที่ประมาณ 720 ไร่

● ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเหนือ

แผนพัฒนาภาคเหนือ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) มุ่งเน้นการพัฒนา ศูนย์กลางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ นวัตกรรมเกษตรและอาหารสุขภาพ ศูนย์กลางธุรกิจข้าว ศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การค้าการบริการสีเขียวอินโดจีน ประตูสู่อุภูมิภาค ลุ่มน้ำโขงและอาเซียน + 3 ซึ่งมีเป้าหมายและมาตรการการพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ดังนี้

เป้าหมายที่ 1 จำนวนคนจนลดลง และมีการกระจายรายได้ที่เหมาะสม โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีมาตรฐานและยั่งยืน และพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็น เกษตรปลอดภัย เกษตรอินทรีย์ ควบคู่กับการแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีความหลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการตลาด

เป้าหมายที่ 2 พัฒนาเมืองสำคัญ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 โดยมุ่งเน้น 1.พัฒนาเมืองศูนย์การค้า การบริการ ธุรกิจสุขภาพ การศึกษา และธุรกิจด้านดิจิทัล ได้แก่ ปรับปรุงโครงสร้างคมนาคมสายหลัก สายรอง พัฒนาขนส่งสาธารณะหลายรูปแบบ แก้ปัญหาจราจรในเขตเมือง พัฒนาระบบ Information and Communication Technology เพื่อรองรับสังคมดิจิทัลในพื้นที่เชียงใหม่ พิษณุโลก 2. พัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งระบบรางในเมืองที่มีศักยภาพที่สำคัญ โดยใช้แนวคิดการจัดรูปที่ดิน และทำผังเมืองควบคู่กับการพัฒนาเมืองประหยัดพลังงานในพื้นที่เมืองนครสวรรค์ เมืองเชียงใหม่ 3. พัฒนาศูนย์กลางการผลิตและธุรกิจด้านอาหารและสินค้าเพื่อสุขภาพ บริการ การแพทย์และสุขภาพ การศึกษานานาชาติ ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ โดยการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการในพื้นที่เชียงใหม่

เป้าหมายที่ 3 การลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษเพิ่มขึ้น โดยมุ่งเน้น 1. พัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษชายแดน เชื่อมโยงการค้าการลงทุนกับเขตเศรษฐกิจพิเศษเมียวดี สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ให้สิทธิประโยชน์ทั้งด้านภาษีและมีใช้ภาษีในระดับที่เหมาะสม และเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการของศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษตาก 2. พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจเชื่อมโยงการท่องเที่ยว การค้า และการลงทุนกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สาธารณรัฐ

ประชาธิปไตยประชาชนลาว และจีนตอนใต้ ได้แก่ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโครงข่ายคมนาคม และระบบโลจิสติกส์ อำนวยความสะดวกการลงทุนด้วยการให้สิทธิประโยชน์ และเพิ่มประสิทธิภาพ การให้บริการของศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จ ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย

เป้าหมายที่ 4 พัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุ รองรับการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของภาคเหนือที่เร็วกว่าระดับประเทศ 10 ปี โดยมุ่งเน้น 1. ส่งเสริมการสร้างรายได้และการมีงานทำของผู้สูงอายุให้สามารถพึ่งพาตนเองได้และมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น 2. พัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง 3. แก้ไขปัญหาการขาดแคลนผู้ดูแลผู้สูงอายุ 4. สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการบริการด้านสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุ อาทิ การจัดตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ 5. สร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัวและชุมชน

เป้าหมายที่ 5 พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ให้คืนความอุดมสมบูรณ์ สร้างความสมดุลแก่ระบบนิเวศ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยมุ่งเน้น 1. พัฒนาพลังงานทดแทนโดยนำผลผลิตและวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาเพิ่มมูลค่าและลดปัญหาสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่นครสวรรค์ กำแพงเพชร 2. อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ได้แก่ ส่งเสริมการปลูกป่า ป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรมในแต่ละลุ่มน้ำ และป้องกันแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่า โดยเฉพาะพื้นที่ป่าในจังหวัดน่าน 3. บริหารจัดการน้ำในลุ่มน้ำหลักของภาคอย่างเป็นระบบ 4. พัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่สำคัญ ได้แก่ บึงบอระเพ็ด นครสวรรค์ บึงสีไฟ พิจิตร กว๊านพะเยา พะเยา 5. แก้ไขปัญหาหมอกควัน ได้แก่ ปรับเปลี่ยนพืชเชิงเดี่ยวไปสู่วนเกษตร วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและระบบจัดการพื้นที่เกษตรที่เหมาะสม และนำวัสดุทางการเกษตรไปใช้ประโยชน์เพื่อลดการเผาให้ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และอปท. ร่วมป้องกัน แก้ไขปัญหาหมอกควัน ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน และตาก

● **แผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย (พ.ศ. 2561-2564)** (สำนักงานจังหวัดเชียงราย, 2560) มีเป้าหมายในการพัฒนาดังนี้คือ

1. เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการค้า การลงทุน บริการ โลจิสติกส์ การเกษตร การท่องเที่ยว และวัฒนธรรม ที่มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มจังหวัด กลุ่มอาเซียน + 6 และ GMS
2. เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. ระบบนิเวศมีความสมดุล และมีการพัฒนาเมืองให้มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีคุณภาพ และน่าอยู่อาศัย
4. เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ประชาชน

จากเป้าหมายการพัฒนาข้างต้น แผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย (พ.ศ. 2561-2564) ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ในการพัฒนา ดังนี้คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการค้า การลงทุน และบริการโลจิสติกส์ เชื่อมโยงกลุ่มจังหวัด กลุ่มอาเซียน+6 และ GMS เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสนับสนุนการลงทุนเพื่อรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมความร่วมมือการค้าชายแดน และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรคุณภาพมาตรฐานสากล และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการพัฒนาขีดความสามารถ การเพิ่มมูลค่า และการพัฒนาระบบตลาด โดยการพัฒนาคุณภาพเกษตรกร การผลิต การจัดการสินค้าเกษตรและความมั่นคงของอาหาร และพัฒนาทรัพยากรการเกษตรอย่างยั่งยืน เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเชื่อมโยงวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้าน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การยกระดับฝีมือแรงงานและการคุ้มครองสวัสดิภาพของแรงงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดำรงความสมบูรณ์และยั่งยืน โดยส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ ส่งเสริมการเตรียมความพร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ และส่งเสริมการพัฒนาเมืองเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อม อย่างมีส่วนร่วมและมีประสิทธิภาพ

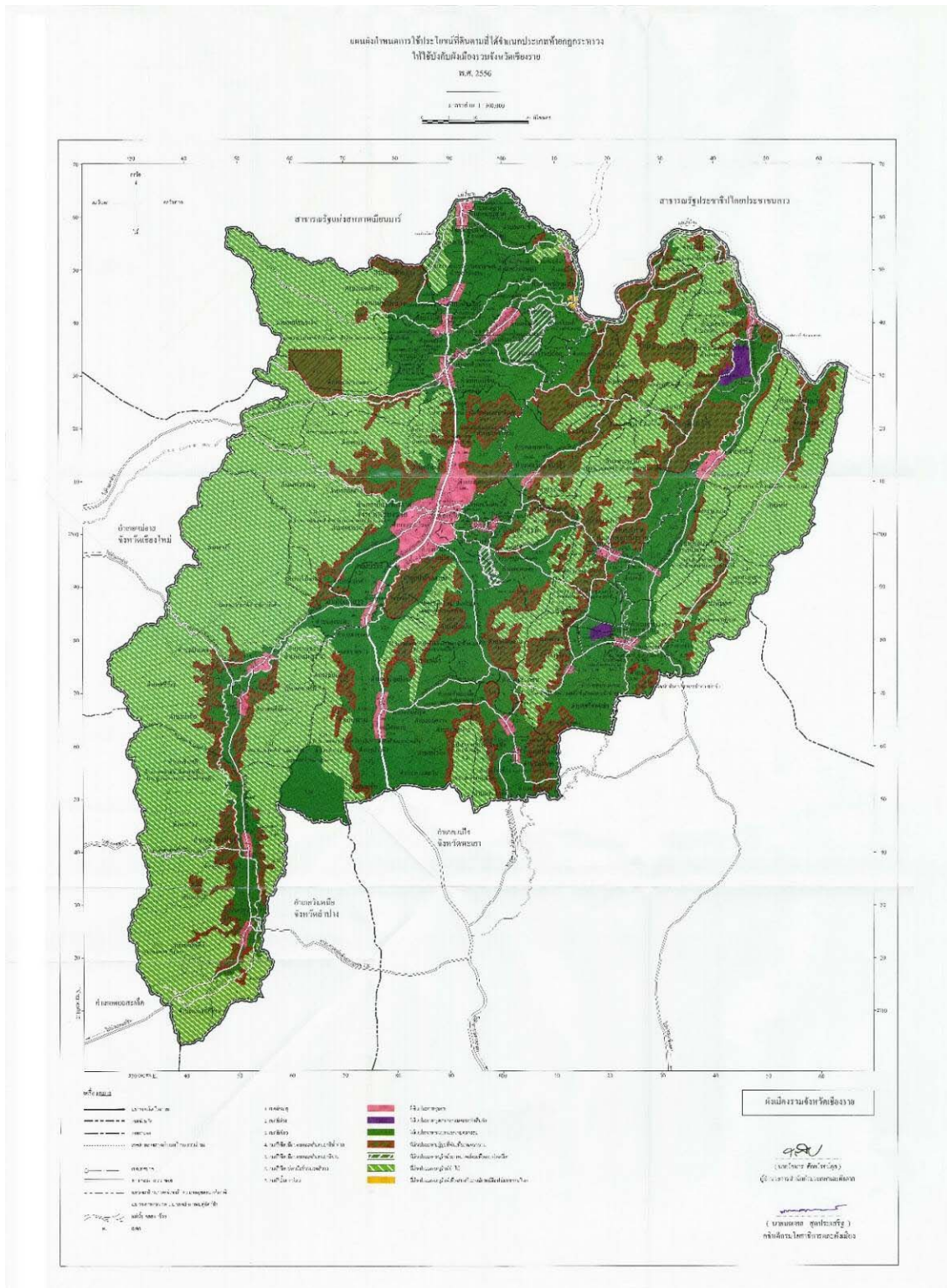
ยุทธศาสตร์ที่ 6 การรักษาความมั่นคง และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในพื้นที่ชายแดนและตามแนวชายแดน

3) นโยบายและมาตรการในพื้นที่

● ผังเมืองรวมจังหวัดเชียงราย

ในเขตพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของ ภายใต้พื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ปัจจุบันมีผังเมืองบังคับใช้อยู่ฉบับเดียว คือ ผังเมืองรวมจังหวัดเชียงราย ส่วนผังเมืองรวมชุมชนเชียงของ อยู่ระหว่างการดำเนินการจัดทำ ผังเมืองรวมจังหวัดเชียงราย เป็นกฎหมายมีผลบังคับควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินของจังหวัดเชียงราย ในระดับกฎกระทรวง เรียกว่า กฎกระทรวง ผังเมืองรวมจังหวัดเชียงราย ภายในกฎกระทรวงฯ จะประกอบไปด้วยแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ดินแต่ละประเภท และการบรรยายเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยข้อ

กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ของอำเภอเชียงของ จะประกอบด้วยพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินตามแผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่ได้จำแนกประเภททำยกกฎกระทรวงดังนี้ (กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2561) ที่ได้กำหนดประเภทการใช้ที่ดินไว้ 5 ประเภทหลักๆ คือ 1) ที่ดินประเภทชุมชน (สีชมพู) 2) ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้า (สีม่วง) 3) ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม (สีเขียว) 4) ที่ดินประเภทปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สีเขียวมีกรอบ และเส้นทแยงสีน้ำตาล) 5) ที่ดินประเภทอนุรักษ์ป่าไม้ (สีเขียวอ่อน มีเส้นทแยงสีขาว)

ที่มา: สำนักงานโยธาธิการจังหวัดเชียงราย, 2556

ภาพที่ 2-4 ผังเมืองรวมจังหวัดเชียงราย

● แผนแม่บทการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงรายในพื้นที่

อำเภอเชียงของ

เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงรายจัดตั้งขึ้นตามประกาศของคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ได้กำหนดให้เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงรายเป็น “ฐานการท่องเที่ยว แหล่งผลิตอาหาร สินค้าเกษตร ศูนย์กลางการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ การขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ” ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 21 ตำบลในพื้นที่อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย (อำเภอเชียงของ, 2560)

ศักยภาพด้านทำเลที่ตั้งของเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงรายนั้น มีที่ตั้งอยู่บนแนวระเบียงเศรษฐกิจเหนือ – ใต้ (North – South Economic Corridor) โดยการเชื่อมต่อทางเหนือสามารถเชื่อมต่อไปถึงจีนตอนใต้ (มณฑลยูนนาน) ได้ทั้งทางบกและทางน้ำ ส่วนการเชื่อมต่อทางใต้จะเป็นการเชื่อมต่อสู่ท่าเรือแหลมฉบัง เพื่อการส่งออกทางทะเลไปยังภูมิภาคอื่น จากศักยภาพข้างต้นจะเห็นได้ว่าจังหวัดเชียงรายนี้อาศัยศักยภาพในการให้บริการด้านโลจิสติกส์ที่สามารถเชื่อมโยงไปยังภูมิภาคอื่นๆ และยังมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมในพื้นที่ เช่น อุตสาหกรรมแปรรูปเกษตร และอาหาร เครื่องเรือน แปรรูปไม้ เป็นต้น โดยมีศักยภาพในเชิงพื้นที่ ดังนี้

พื้นที่ชายแดนแม่สาย : มีบทบาทด้านด่านชายแดนที่รองรับการค้า การท่องเที่ยว โดยมีการเตรียมพื้นที่จัดตั้งโรงแรม ศูนย์ประชุม ร้านค้าปลอดภาษี ศูนย์ขนส่งมวลชน และศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว และกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ให้อำเภอแม่สายเป็น Trading City มุ่งเน้นการเป็นตลาดชายแดนไทย – เมียนมาร์ และเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมมณฑลยี่

พื้นที่ชายแดนเชียงแสน : มีบทบาทด้านการเป็นเขตการค้าเสรี เขตปลอดภาษี ศูนย์กลางการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ และยังมีกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ให้อำเภอเชียงแสนเป็น Port City มุ่งเน้นการเป็นท่าเรือสู่จีนตะวันตกและการท่องเที่ยวสามเหลี่ยมทองคำ

พื้นที่ชายแดนเชียงของ : มีบทบาทด้านการค้า การท่องเที่ยว ศูนย์ขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ และยังมีกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ให้อำเภอเชียงของเป็น Logistic City มุ่งเน้นบทบาทเป็นประตูการค้าสู่จีนตะวันตกและเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมหลวงพระบาง

การขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย ได้มีการกำหนดกิจการเป้าหมายไว้ 10 กิจการ ได้แก่ 1) อุตสาหกรรมการเกษตร ประมง และกิจการที่เกี่ยวข้อง 2) อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง 3) อุตสาหกรรมผลิตเครื่องเรือน 4) อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ 5) การผลิตเครื่องมือแพทย์ 6) การผลิตพลาสติก 7) การผลิตยา 8) กิจการโลจิสติกส์ 9) นิคมหรือเขตอุตสาหกรรม 10) กิจการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

ในส่วนของอำเภอเชียงของได้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย โดยได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงรายพื้นที่อำเภอเชียงของ จัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุนอำเภอเชียงของ และการดำเนินการจัดหาที่ดินของรัฐเพื่อนำไปพัฒนาพื้นที่ด้านต่างๆ นอกจากนี้ยังได้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและด้านศุลกากร ได้แก่ โครงการปรับปรุงผังเมืองรวม และโครงการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเขตเศรษฐกิจชายแดนและด่านชายแดนอำเภอเชียงของ ดำเนินการโดยกรมโยธาธิการและผังเมือง โครงการพัฒนาโครงข่ายทางหลวงเชื่อมชายแดน (เชียงแสน – เชียงของ) โครงการพัฒนาโครงข่ายทางหลวงชนบท โครงการก่อสร้างศูนย์ราชการอำเภอเชียงของ เพื่อรองรับการพัฒนาเมืองใหม่ โครงการวางระบบสาธารณูปโภคทั้งระบบไฟฟ้า และระบบประปา โครงการบริการจัดการขยะ และน้ำเสีย โครงการศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมสีเขียว โครงการก่อสร้างรถไฟสายเด่นชัย – เชียงราย – เชียงของ ระยะทาง 323 กิโลเมตรและโครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการก่อสร้างรถไฟทางคู่ เส้นทาง เชียงของ – เด่นชัย – ภาชี ระยะทาง 655 กิโลเมตร โครงการศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้าเชียงของ โครงการศึกษาการพัฒนาสถานีขนส่งสินค้าเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งทางถนนด้วยรถบรรทุก

ปัจจุบันการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย พื้นที่อำเภอเชียงของ ประสบปัญหาอุปสรรคหลายประการ อาทิ แนวทางการพัฒนายังไม่ชัดเจน และยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการประชาสัมพันธ์ชี้แจงสร้างความเข้าใจต่อภาคประชาสังคมในพื้นที่ ซึ่งหลายภาคส่วนยังเข้าใจทิศทางการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษไม่ตรงกัน ทำให้ภาพลักษณ์ของการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย พื้นที่อำเภอเชียงของเกิดภาพของความขัดแย้งระหว่างภาครัฐ และภาคประชาชนขาดกลไกสนับสนุนการขับเคลื่อนอย่างมีพลัง ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษอย่างถ่องแท้ ผู้รับผิดชอบมีการสับเปลี่ยนอยู่เป็นประจำทำให้ขาดความสม่ำเสมอและความต่อเนื่องในการดำเนินการในแต่ละภาคส่วน รวมถึงขาดการวางแผนแม่บทการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในแต่ละพื้นที่อำเภอที่ชัดเจนที่สามารถเชื่อมโยงการพัฒนาในพื้นที่อย่างสมดุล ดังนั้น เพื่อให้การขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย พื้นที่อำเภอเชียงของ มีแผนแม่บทที่ชัดเจน สอดคล้องและเชื่อมโยงกับนโยบายระดับต่างๆ และเชื่อมโยงกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ อำเภอ เชียงของจึงได้จัดทำ “แผนแม่บทการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย พื้นที่อำเภอเชียงของ” อย่างเป็นทางการเพื่อนำไปเป็นแนวทางหลักในการขับเคลื่อนและต่อยอดการพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย พื้นที่อำเภอเชียงของให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

นอกจากนั้นแผนดังกล่าวได้มีการกำหนดพื้นที่เพื่อพัฒนาโครงการตามศักยภาพของพื้นที่ซึ่งในอำเภอเชียงของ มีการกำหนดตำแหน่งยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่มุ่งหมายให้เป็น “พื้นที่

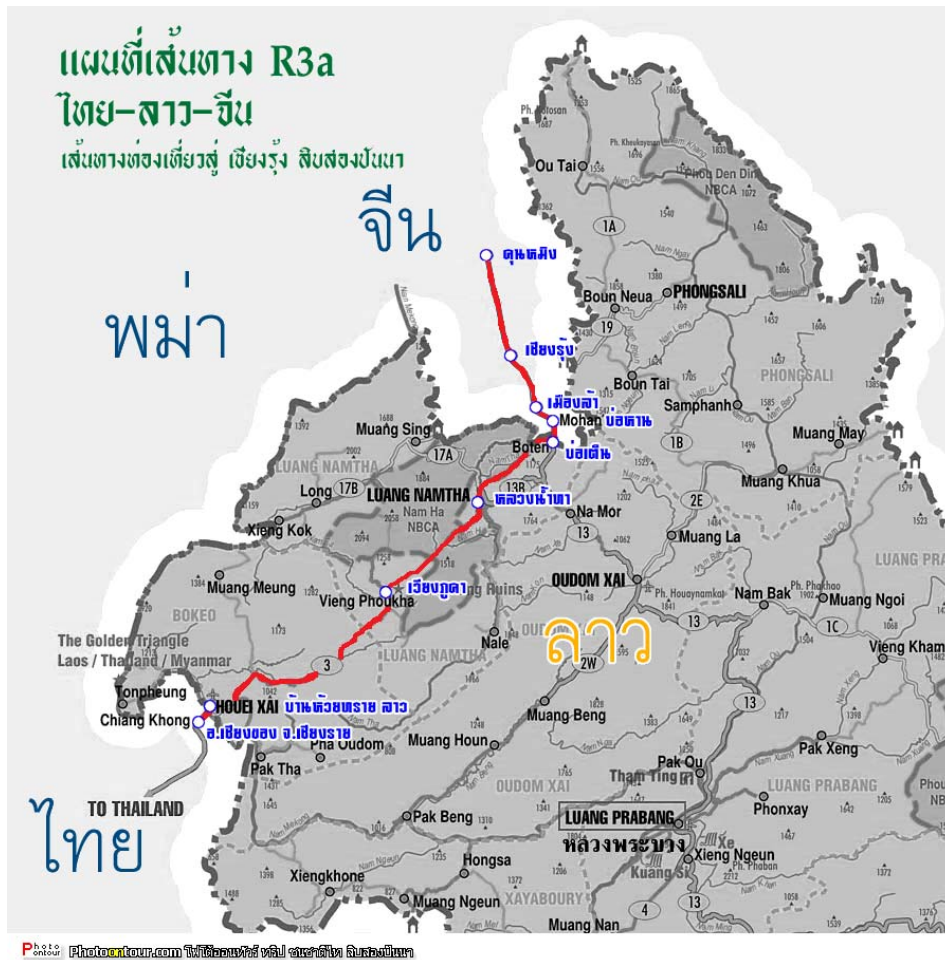
ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ หนึ่งเมืองสองแบบ” ได้แก่ “เขตเชียงของเมืองเก่า” โดยการนำของดีต้นทุนทางประวัติศาสตร์ และอัตลักษณ์เดิมที่ยังเหลืออยู่มาใช้ในการพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้หรือพิพิธภัณฑ์มีชีวิต (Chiangkhong Living Historical Museum/Learning Center) คือการมองให้เป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตวัฒนธรรมอยู่ภายในและมีการเคลื่อนไหวอยู่เสมอ ซึ่งสามารถสร้างเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทั้งระบบของอำเภอเชียงของและอำเภอใกล้เคียง โดยไม่กระทบภูมิสถาปัตยกรรมเดิม และระบบสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ส่วน “เขตเชียงของเมืองใหม่” เป็นการวางรากฐานการขยายตัวของเมืองที่มีขนาดใหญ่ขึ้นมากกว่าอดีต มีการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจการค้าใหม่ ซึ่งจำเป็นต้องวางแผนการบริการสาธารณะการบริการในระบบต่าง ๆ ที่คล่องตัว การสร้างศูนย์ราชการแห่งใหม่ที่รวมส่วนราชการ เพื่อให้บริการได้ครบวงจร ภายใต้การตระหนักถึงการออกแบบเมืองให้เป็นมิตรกับนิเวศสิ่งแวดล้อมและสังคมชุมชน

4) โครงการพัฒนาต่างๆ ในพื้นที่

● สะพานมิตรภาพไทย – ลาว แห่งที่ 4

เส้นทางหมายเลข 3A (R3A) เป็นเส้นทางเชื่อมโยง 3 ประเทศ ได้แก่ ไทย – ลาว – จีน โดยเริ่มก่อสร้างเมื่อปีพ.ศ.2538 ภายใต้โครงการ "สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ" และมีการเปิดใช้อย่างเป็นทางการในเดือนมีนาคม พ.ศ.2551 โดยเส้นทาง R3A มีต้นทางเริ่มจากสะพานแม่น้ำโขงแห่งที่ 4 อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย เข้าสู่ สปป.ลาว ที่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว และผ่านไปสู่เมืองสิบสองปันนาไปจนถึงเมือง คุณหมิง ซึ่งอยู่ในเขตภาคตะวันตกเฉียงใต้ ของประเทศจีน (กรมทางหลวง, 2553) โดยเส้นทาง R3A นี้จะเป็นเส้นทางเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศอาเซียน ส่งผลให้เกิดการบูรณาการเศรษฐกิจในระดับมหภาค เกิดการขยายตัวทางการค้าภายในภูมิภาค และยังเป็นโอกาสทางการค้าและการลงทุน และการท่องเที่ยว โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวที่มีช่องทางในการแลกเปลี่ยนนักท่องเที่ยวระหว่างไทย ลาว และจีน (นิรุฒม์ เจริญศรี, 2553) โดยเส้นทางนี้จะสร้างประโยชน์ให้กับทุกประเทศในกลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขง (กนกรัตน์ ศรีเพชรวรรณดี, มปป.)

ที่มา: กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2556

ภาพที่ 2-5 เส้นทางหมายเลข R3A เป็นเส้นทางสายใหม่เชื่อมโยงระหว่าง จีน-ลาว-ไทย

- โครงการรถไฟรางคู่ (เด่นชัย - แพร่ - พะเยา - เชียงราย - เชียงของ)

โครงการรถไฟรางคู่ สายเด่นชัย-เชียงราย-เชียงของ เป็นเส้นทางที่ผ่านพื้นที่ทั้งหมด 4 จังหวัด ได้แก่ แพร่ ลำปาง พะเยา และเชียงราย มีระยะทางรวมทั้งหมดประมาณ 326 กิโลเมตร เส้นทางนี้เป็นเส้นทางที่รองรับการเดินทาง การค้าชายแดน การท่องเที่ยว และโลจิสติกส์ภาคเหนือตอนบน รวมถึงรองรับศูนย์เปลี่ยนถ่ายสินค้าเชียงของ และเชื่อมโยงการค้าตามเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจแนวเหนือ-ใต้จากประเทศไทย ไปยัง สปป.ลาว เมียนมาร์ และจีนตอนใต้ (ประชาชาติธุรกิจ, 2562)

ที่มา: กระทรวงคมนาคม, 2562

ภาพที่ 2-6 แนวเส้นทางโครงการรถไฟรางคู่ (เด่นชัย – แพร่ – พะเยา – เชียงRAY – เชียงของ)

จากการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนที่ได้นำนโยบายและยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศ นโยบาย และยุทธศาสตร์ระดับประเทศและยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับท้องถิ่นมาศึกษาทบทวนพบ ปัจจัยเชื่อมโยงสู่การการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของทางบวก ไม่ว่าจะเป็น

- 1) การสนับสนุนการเชื่อมโยงการค้า การลงทุน และการบริการระหว่างประเทศ
- 2) เกิดการขยายฐาน

การผลิต การตลาด การเงิน การลงทุน การแข่งขัน 3) บทบาทภาครัฐ และโอกาสสนับสนุนให้ประเทศได้เปรียบทางการแข่งขัน 4) รายได้การจ้างงานในประเทศเพิ่มขึ้น 5) เศรษฐกิจขยายตัวสูงขึ้น 6) มีนโยบายที่เอื้อต่อลงทุนระหว่างประเทศ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ 7) เกิดการส่งเสริมให้เมืองเชียงของเกิดการค้าชายแดนที่เป็นการค้าทางบก และทางน้ำ ซึ่งจะเห็นได้ว่านโยบายและยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศ นโยบายและยุทธศาสตร์ระดับประเทศ และยุทธศาสตร์การพัฒนาในระดับท้องถิ่น ได้มุ่งเน้นการพัฒนาด้านการค้า การลงทุน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งเป็นมิติการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว

2.3 บทเรียนรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนจากทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ จะเป็นการศึกษารูปแบบในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนว่ามีแนวทางอย่างไร อะไรคือปัจจัยที่ประสบความสำเร็จ หรืออะไรคืออุปสรรคต่อการบริหารจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน ซึ่งสามารถสรุปรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนได้ดังนี้

1) รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของประเทศไทย

จากลักษณะของเมืองชายแดนที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า เมืองชายแดนเป็นเมืองที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงใดที่เกิดขึ้นระหว่างสองประเทศ จะส่งผลต่อพื้นที่เมืองชายแดนด้วยเช่นกัน เช่น ความไม่สงบตามแนวชายแดน นโยบายทางด้านเศรษฐกิจ และนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นต้น ดังนั้นหากกล่าวถึงเมืองชายแดนในประเทศไทยจะเห็นภาพของเมืองการค้าการลงทุนเป็นหลัก แต่ด้วยลักษณะแห่งความหลากหลายและการเปิดกว้างด้านการค้าและการลงทุน ทำให้เมืองชายแดนมีแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจในด้านความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่เมืองชายแดน กลุ่มผู้ซื้อสินค้าราคาถูก รวมถึงการท่องเที่ยวในพื้นที่ประเทศเพื่อนบ้าน เมืองชายแดนจึงเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลาย สร้างโอกาสและรายได้ให้กับประเทศไทย ดังนั้นจึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่แตกต่างจากเมืองในบริบทอื่นๆ เนื่องจากเป็นพื้นที่อ่อนไหวต่อความหลากหลายทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและความมั่นคงของชาติ และเมื่อมีการเปิดการค้าเสรี และเข้าสู่ประชาคมอาเซียนปัญหาในพื้นที่ย่อมทวีความรุนแรงมากขึ้น

ประเทศไทยได้ใช้รูปแบบการบริหารจัดการเมืองชายแดน โดยใช้การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นกรอบในการพัฒนา โดยมีแผนงานที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนา

เศรษฐกิจบริเวณพื้นที่ชายแดน เพื่อกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค สร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่ประชาชน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและพื้นที่ชายแดน โดยใช้ประโยชน์จากโอกาสของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยการกำหนดเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเป็นส่วนหนึ่งของแผนสู่การเตรียมความพร้อมของประเทศไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ดังนั้นในพื้นที่ที่ถูกกำหนดให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เช่น เมืองชายแดนเชียงของ ในช่วงแรกของการพัฒนาจะเป็นการเตรียมความพร้อมในพื้นที่และกำหนดรูปแบบการพัฒนาที่เหมาะสม โดยภาครัฐจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาให้เป็นไปตามเป้าหมายและอำนวยความสะดวกการลงทุนของภาคเอกชนในพื้นที่ชายแดน นอกจากนี้ยังให้การสนับสนุนในเรื่องสำคัญอื่นๆ เช่น การให้สิทธิประโยชน์ในการลงทุนและการจัดตั้ง ศูนย์บริการ One Stop Service ด้านการลงทุน การบริหารจัดการ แรงงาน และการจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านแรงงาน สาธารณสุขและความมั่นคง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและด้านศุลกากร การจัดหาพื้นที่พัฒนาในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และการบริหารจัดการผลิตผลทางการเกษตร ซึ่งการสนับสนุนดังกล่าว ถือเป็นองค์ประกอบหลักที่จำเป็นต่อความสำเร็จของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

การบริหารจัดการเมืองชายแดนภายใต้เขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศจากการศึกษาของสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (2557) พบว่า “ปัจจุบันยังไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งและดำเนินการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจ ตลอดจนมาตรฐานต่างๆ ตามที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีกำหนด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกระบวนการในเชิงรายละเอียด ระยะเวลาการพิจารณาเพื่ออนุมัติโครงการ มาตรฐานเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาตรฐานเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน มาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จึงควรสนับสนุนและเร่งรัดให้มีการออกแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเพื่อใช้เป็นกรอบในการพิจารณาจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษและแผนแม่บทการพัฒนาเมืองชายแดนอย่างเป็นรูปธรรม” รวมทั้งรูปแบบในการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจยังคงเป็นการรวมศูนย์อยู่ที่ส่วนกลาง ส่วนภาคประชาสังคมและภาคประชาชน ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการวางนโยบายและปฏิบัตินโยบาย ซึ่งจะเห็นได้ว่ารูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของประเทศยังคงประสบปัญหาในหลายๆด้าน

2) รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนในต่างประเทศ

● รูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนในบทบาทของสหภาพยุโรปใน กรณีศึกษาแลปแลนด์

การจัดการการท่องเที่ยวชายแดนของทวีปยุโรปในปัจจุบันมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาความร่วมมือเพื่อสร้างให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (sustainable tourism development) จากการศึกษาในรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของสหภาพยุโรปจะขอยกตัวอย่างการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนในพื้นที่แลปแลนด์ ซึ่งเป็นชายแดนของแต่ละประเทศ ประกอบด้วยประเทศฟินแลนด์ ประเทศสวีเดน และประเทศนอร์เวย์ ดังนี้ (Dell'Agnesse, E., Peroni, G., 1999)

ในปี 2007 คณะกรรมาธิการยุโรปได้อนุมัติข้อกำหนดแนวทางในการสร้างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและมีศักยภาพในการแข่งขันขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาความเป็นอิสระของแหล่งท่องเที่ยวและการบำรุงรักษาทรัพยากรควบคู่ไปด้วยกัน โดยมีหลักการ 9 ประการดังนี้

1. กระทบการโดยยึดองค์รวมและการบูรณาการ โดยแผนการพัฒนาทั้งหมด จะต้องได้รับการพิจารณาถึงผลกระทบต่อการท่องเที่ยว กล่าวคือการท่องเที่ยวควรจะมี ความสมดุลทั้งและรวบรวมทุกกิจกรรมที่อาจจะกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่น

2. ใช้แผนดำเนินการระยะยาว การพัฒนาอย่างยั่งยืนจะต้องคำนึงถึงความต้องการของคนรุ่นหลังไม่น้อยกว่าความต้องการ ณ ปัจจุบัน การวางแผนที่ดีจะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเสมอ

3. มีทิศทางพัฒนาที่เหมาะสม ช่วงจังหวะเวลาในการพัฒนาควรสอดคล้องและมีความเคารพต่อลักษณะการใช้ชีวิต ทรัพยากร และความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว

4. การเข้าถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างครอบคลุม การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องมีการขยายวงกว้างในการตัดสินใจให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยว

5. ใช้ความรู้ที่ดีที่สุดเท่าที่มีอยู่ การกำหนดนโยบายหรือการลงมือกระทำใด ๆ จะต้องมาจากพื้นฐานของข้อมูลที่ดีที่สุดที่หาได้ เช่น ข้อมูลแนวโน้มการท่องเที่ยว ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ทักษะด้านต่างๆ ประสบการณ์จากแหล่งอื่น ซึ่งควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันในระดับภูมิภาคยุโรป

6. ลดและจัดการกับความเสี่ยง การตัดสินใจกระทำใดจะต้องผ่านการประเมินอย่างครบถ้วนและมีการวางแผนแนวทางป้องกันความผิดพลาดไว้เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นได้สิ่งแวดล้อมและสังคมได้

7. การสะท้อนผลกระทบให้ออกมาเป็นต้นทุนที่แท้จริง การคำนวณต้นทุนอย่างจริงจังเพื่อให้ได้ซึ่งการตั้งราคาที่ถูกต้อง เพื่อให้ได้ต้นทุนทางสังคมที่แท้จริงทั้งด้านการบริโภคและกิจกรรมการผลิต ทั้งการผลิตมลภาวะและองค์ประกอบด้านต้นทุนอื่นๆ

8. ตั้งข้อจำกัดและเคารพข้อจำกัด หากจุดเหมาะสม มีการบริหารจัดการปริมาณนักท่องเที่ยวและปริมาณการเข้าออกที่เหมาะสม

9. ดำเนินการเฝ้าระวังอย่างต่อเนื่อง ต้องมีความเข้าใจความยั่งยืนที่แท้จริง ทำการประเมิน และแจ้งเตือนมีพบปัญหา ดังนั้นการเปลี่ยนแปลง ปรับเปลี่ยน เพื่อการพัฒนาสามารถกระทำได้เสมอ

มูลค่าทางการท่องเที่ยวหลักของแลปแลนด์ ที่เป็นกลยุทธ์ในการจัดการพื้นที่ปี 2007-2013 โดยสมาพันธ์บริหารชาวฟินแลนด์ (Finnish Council of Lapland, 2006) มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ความเป็นจริงของพื้นที่ (Authenticity) ความน่าดึงดูดใจของแลปแลนด์ คือการมีธรรมชาติที่แท้จริง และวัฒนธรรมดั้งเดิม

2. ความพึงพอใจของลูกค้าและคุณภาพยอดเยี่ยม (Customer Satisfaction and High Quality) การสร้างความพึงพอใจสูงสุดแก่นักท่องเที่ยวเป็นวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาการบริการด้านการท่องเที่ยว การยึดมาตรฐานที่สูงเป็นเป้าหมายแรกในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยว

3. ความเป็นนวัตกรรม (Innovativeness) มุ่งเน้นการให้ความสำคัญในการสร้างแผนนวัตกรรมการท่องเที่ยว การบริการและรูปแบบการบริหารจัดการ

4. ความปลอดภัย (Safety) เพื่อให้เป็นจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยวที่ไม่มีมลภาวะ มีการประเมินสิ่งของที่น่าเข้ามาว่าจะไม่เป็นสิ่งที่สร้างมลภาวะแก่พื้นที่

5. ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ (Respect for Nature) มีการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวมีทัศนคติในการรักษาธรรมชาติให้คงอยู่ เพื่อนักท่องเที่ยวรุ่นหลัง

จากข้อมูลรูปแบบการบริหารจัดการเมืองชายแดนของสหภาพยุโรป สามารถสรุปปัจจัยแห่งความสำเร็จของการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของสหภาพยุโรปได้ว่า มุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาและบำรุงรักษาทรัพยากร ภายใต้รูปแบบการบริหารจัดการที่มี 4 องค์ประกอบหลัก คือ

1) ต้องมีการบูรณาการในการพัฒนา และต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดในอนาคต โดยต้องพิจารณาถึงผลกระทบที่มีต่อการท่องเที่ยวและกิจกรรมที่อาจจะกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่น

2) การพัฒนาต้องสอดคล้องกับทรัพยากร และความต้องการของชุมชน โดยเนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ต้องคำนึงถึงความต้องการของคนรุ่นหลังมากกว่าความต้องการในปัจจุบัน

3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกภาคส่วนต้องเข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองชายแดน

4) ต้องคำนึงถึงการรองรับได้ของพื้นที่ (Carrying Capacity) รวมทั้งการตัดสินใจกระทำการใดจะต้องผ่านการประเมินอย่างครบถ้วนและมีการวางแผนแนวทางป้องกันความผิดพลาดไว้เพื่อป้องกันความเสียหาย

● *รูปแบบการสร้างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเทือกเขาแอลป์ ประเทศเยอรมัน*

ในกรณีศึกษานี้ได้ชี้ให้เห็นว่า ความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนจะต้องมุ่งเน้นการพัฒนาแบบยั่งยืน จุดเริ่มต้นในการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนต้องมีการดำเนินการแบบองค์รวม ทั้งในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวางแผนเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ โดยมี 3 องค์ประกอบหลักที่นำไปสู่ความสำเร็จ คือ ต้องมีตัวชี้วัดที่ชัดเจนของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ต้องมีความร่วมมือทางในการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน และการจัดการความเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยสามารถสรุปรายละเอียดของรูปแบบการสร้างการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเทือกเขาแอลป์ประเทศเยอรมัน ได้ดังนี้ (Ivan Paunović & Verka Jovanović, 2017)

1. ต้องมีตัวชี้วัดที่ชัดเจนของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นลักษณะตัวชี้วัดที่สะท้อนต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชายแดน ได้แก่ ร้อยละของผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวของพื้นที่ มูลค่าเพิ่มที่เกิดจากการท่องเที่ยว ร้อยละของการจ้างงานในธุรกิจโรงแรมและบริการ ระยะเวลาในการเข้าพัก การปกป้องแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและ ความเข้มงวดในการดำเนินงานด้านป้องกัน คุณภาพของอากาศ การเข้าถึงการท่องเที่ยวสะดวก ความเป็นมิตรกับเด็ก ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ร้อยละของพื้นที่เลี้ยงสัตว์ และร้อยละของจำนวนสัตว์ในประเทศ เป็นต้น และรัฐบาลต้องนำตัวชี้วัดเหล่านี้ไปบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

2. ต้องเกิดความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ ด้านการท่องเที่ยวชายแดน การพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดนที่ประสบความสำเร็จมาจากความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในภาคส่วนต่างๆ เช่น Tirraolean Zugspitz Arena ที่ได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากสหภาพยุโรป ให้การสนับสนุนประเทศเยอรมัน และออสเตรีย ซึ่งเป็นการสนับสนุนระยะยาว การสนับสนุนจาก องค์การภายนอกยังรวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์เกี่ยวกับการให้บริการด้านการท่องเที่ยวซึ่งกันและกัน รวมไปถึงความร่วมมือในการข้ามพรมแดนระหว่างจากประเทศหนึ่งสู่อีก ประเทศหนึ่ง และยังคงข้อจำกัดในด้านการท่องเที่ยวให้สามารถไปยังจุดหมายปลายทางที่ต้องการไป ได้อย่างสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น

3. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดน รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องเปลี่ยนวิธีคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดน และสร้างความเข้าใจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน

จากข้อมูลรูปแบบการบริหารจัดการเมืองชายแดนของเยอรมัน สามารถสรุปปัจจัยแห่งความสำเร็จของการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนได้ว่า การพัฒนาความร่วมมือเพื่อสร้างให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภายใต้รูปแบบการบริหารจัดการที่มี 3 องค์ประกอบหลัก คือ

1) ต้องมีตัวชี้วัดที่สะท้อนต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชายแดน และรัฐบาลต้องนำตัวชี้วัดไปบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

2) สร้างความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้านการท่องเที่ยวชายแดน ทั้งเรื่องงบประมาณ องค์ความรู้ รวมไปถึงความร่วมมือในการข้ามพรมแดนระหว่างจากประเทศ

3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องเปลี่ยนวิธีคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดน และสร้างความเข้าใจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน

● รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวข้ามชายแดนในภูมิภาคกลางไปจนถึงพื้นที่ชายฝั่งตะวันออกของออสเตรเลีย

การศึกษาบทเรียนรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวข้ามชายแดนในภูมิภาคกลางไปจนถึงพื้นที่ชายฝั่งตะวันออกของออสเตรเลีย ได้ค้นพบว่า การจัดการการท่องเที่ยวชายแดนที่ประสบความสำเร็จจะต้องประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ การวางแผนนโยบายพัฒนาการจัดการโครงการพัฒนาชายแดนที่ชัดเจน การจัดตั้งคณะกรรมการทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชายแดนโดยเฉพาะ

และการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของโครงการที่รัฐบาลให้การสนับสนุนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดน โดยมีรายละเอียดดังนี้ (Hills JR, 2016)

1. การวางแผนนโยบายพัฒนาการจัดการโครงการพัฒนาชายแดนที่ชัดเจน โดยกลไกหลักที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวชายแดนมีจุดเริ่มมาจากนโยบายของรัฐบาลท้องถิ่น ในการที่ขยายประสบการณ์ในการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของนักท่องเที่ยว (Beritelli et al., 2007) และหน่วยงานของรัฐบาลมีบทบาทหลักในการวางแผนโครงการและริเริ่มขยายขอบข่ายของการพัฒนาด้วยการสนับสนุนด้านเงินทุนอย่างต่อเนื่อง (OECD, 2013)

2. การจัดตั้งคณะกรรมการทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชายแดน โดยเฉพาะ ซึ่งการมีหน่วยงานเฉพาะนี้จะส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยนด้านทรัพยากร และการพัฒนาประสิทธิภาพของการให้บริการด้านการท่องเที่ยวร่วมกัน (Dollery & Johnson, 2007; Ramsland & Dollery, 2011) คณะกรรมการควรประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ทั่วไปที่รับผิดชอบเกี่ยวกับข้อมูลการท่องเที่ยว และมีผู้จัดการทั่วไปที่ถูกเลือกมาทำหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยจัดให้มีการประชุมปรึกษาหารืออย่างสม่ำเสมอจะทำให้คณะกรรมการที่รับผิดชอบแต่ละส่วนงานมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล และนำไปสู่การวางแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวชายแดนในอนาคต การจัดตั้งคณะกรรมการควรอยู่ในรูปแบบเครือข่ายภาคีความร่วมมือจากหลายหน่วยงานที่มีความแตกต่างกัน

3. การเสริมสร้างความแข็งแกร่งของโครงการที่รัฐบาลให้การสนับสนุน การศึกษานี้พบว่า การสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นกลไกหลักที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดน เห็นได้จากเมื่อทิศทางหรือนโยบายของรัฐมีการเปลี่ยนแปลงจะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการพัฒนาการท่องเที่ยวสอดคล้องกับการศึกษาในพื้นที่อื่น ยังมีการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐระดับชาติระดับสูงก็จะส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนามากขึ้น การสนับสนุนอาจจะมาในรูปแบบที่มีการขอรับทุนสนับสนุนจากการส่งโครงการเข้าเสนอขอรับการสนับสนุน หรือมาจากงบประมาณของแต่ละประเทศโดยตรง การสนับสนุนของรัฐบาลอาจมาในรูปแบบการสนับสนุนข้อมูลทางสถิติที่มีความสำคัญมากต่อการวางแผนการพัฒนามบนพื้นฐานความเป็นจริง

จากข้อมูลรูปแบบการบริหารจัดการเมืองชายแดนของออสเตรเลีย สามารถสรุปปัจจัยแห่งความสำเร็จของการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ภายใต้รูปแบบการบริหารจัดการที่มี 3 องค์ประกอบหลัก คือ

1) หน่วยงานรัฐต้องมีบทบาทหลักในการวางแผนนโยบายและจัดทำกลไกการบริหารจัดการเมืองชายแดน รวมถึงต้องคำนึงถึงความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของนักท่องเที่ยวด้วย

2) จัดตั้งคณะกรรมการทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชายแดนโดยเฉพาะที่อยู่ในรูปแบบเครือข่ายภาคีความร่วมมือจากหลายหน่วยงานที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งมีหน้าที่ส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยนด้านทรัพยากร และการพัฒนาประสิทธิภาพของการให้บริการด้านการท่องเที่ยวร่วมกัน รวมถึงทำหน้าที่วางแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวชายแดน

3) การสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นกลไกหลักที่สำคัญในการบริหารจัดการเมืองชายแดน โดยเฉพาะการสนับสนุนด้านงบประมาณ และการสนับสนุนข้อมูลทางสถิติที่มีความสำคัญมากต่อการวางแผนการเมืองชายแดน

● รูปแบบการจัดการด้านการท่องเที่ยวชายแดนในประเทศจีน

การท่องเที่ยวตามชายแดนของประเทศจีนมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและการส่งเสริมความร่วมมือระดับสากล โดยแหล่งท่องเที่ยวชายแดนของประเทศจีนยังคงรักษาปัจจัยทางด้านกายภาพ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมนโยบายของรัฐ และความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน โดยการศึกษาบทเรียนของประเทศจีน พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนที่ประสบความสำเร็จต้องคำนึงถึงทรัพยากรที่มีในท้องถิ่น มีการพัฒนาแบบผสมผสานระหว่างทรัพยากรที่แตกต่างกัน การสร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่งทั้งระดับชาติและระดับสากล พัฒนาระบบสาธารณูปโภคสาธารณะ รักษาสิ่งแวดล้อมชุมชนและจริยธรรมวัฒนธรรมท้องถิ่น (Sofield, 2006; Timothy, 1995; Lim, 1997) รวมทั้งการท่องเที่ยวชายแดนยังเสริมสร้างความเข้าใจของผู้คนที่มาจากสถานที่ต่างกันให้มีความเข้าใจและยอมรับในวัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนาที่มีความแตกต่างได้ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความมั่นคงและความยั่งยืนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดนอีกด้วย (Hampton, 2010; Anaman, 2002; Prescott, 2014) โดยรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดนของประเทศจีนที่ประสบความสำเร็จ ต้องมีการดำเนินการตามรูปแบบดังนี้ (Shengrui Zhang & Linsheng Zhong & Hongrun Ju & Yingjie Wang, 2019.)

1. รัฐบาลต้องปรับเปลี่ยนนโยบายในการบริหารจัดการและกลยุทธ์ในการพัฒนาบนพื้นฐานของลักษณะเฉพาะของทรัพยากรท่องเที่ยวแต่ละแห่ง เนื่องจากลักษณะทางกายภาพสิ่งแวดล้อมและจิตประเพณีของสังคมในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวมีความแตกต่างกัน ทั้งเชิงปริมาณแหล่งท่องเที่ยว การกระจายตัว และคุณภาพของทรัพยากรที่มี รัฐบาลจะต้องทำการศึกษาถึงผลได้ผลเสียที่จะเกิดขึ้นทั้งหมดบนพื้นฐานของสังคมและทรัพยากรการท่องเที่ยวก่อนที่จะตัดสินใจเลือกรูปแบบการจัดการที่เหมาะสมที่สุดเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการที่ยั่งยืน ยกตัวอย่างเช่นพื้นที่

ชายแดนจีนด้านตะวันตกมีความเพราะบางมากกว่าทางด้านใต้ ในขณะที่ฝั่งตะวันตกเฉียงใต้มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวในด้านวัฒนธรรมของชนพื้นเมือง ดังนั้นการจัดการในพื้นที่นี้ก็จะมีการวางแผนที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ชายแดน ดังนั้นรัฐบาลจะต้องศึกษาลักษณะของผู้คน วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการกำหนดนโยบายการจัดการที่อยู่บนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์

2. รัฐบาลต้องส่งเสริมให้มีแหล่งท่องเที่ยวทางชายแดนที่หลากหลายประเภท เพื่อเป็นการเพิ่มตัวเลือกในจุดหมายในการท่องเที่ยวของการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน การมุ่งเน้นพัฒนาแบบเดียวมากเกินไป จะทำให้เกิดความเสียสมดุลและละลายแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นที่มีศักยภาพได้ ยกตัวอย่างเช่นในมณฑลกวางโจวและมณฑลกวางสี มีลักษณะการกระจุกตัวของแหล่งท่องเที่ยวทางภูมิศาสตร์และซากปรักหักพัง จึงทำให้เกิดการแข่งขันกันเองในการเป็นจุดหมายหลักของนักท่องเที่ยว ดังนั้นเพื่อป้องกันการแข่งขันกันเองรัฐบาลจะต้องผสมผสานการท่องเที่ยวในลักษณะอื่นเพื่อสร้างความหลากหลาย อาทิเช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การท่องเที่ยวแนวผจญภัย การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวทางการแพทย์ หรือการท่องเที่ยววิถีชนบท เป็นต้น

3. ต้องมีความร่วมมือจากหลายระดับทั้งในส่วนของรัฐบาลจีน ความร่วมมือระหว่างมณฑลและความร่วมมือระดับนานาชาติ เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพและป้องกันความซ้ำซ้อนของทรัพยากร ในประเทศจีนการสนับสนุนด้านเงินทุนจะมาจากรัฐบาลบริหารประเทศ แต่การกำหนดทิศทางการพัฒนาจะเป็นหน้าที่ของรัฐบาลท้องถิ่นที่มีความคุ้นเคยกับวัฒนธรรมและเงื่อนไขต่าง ๆ ของแต่ละพื้นที่ ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดนจะต้องได้รับความร่วมมือจากรัฐบาลทั้งระดับประเทศและระดับมณฑลในการจัดการและกำหนดนโยบาย (Timothy, 1999) นอกจากนี้การจัดการความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ต้องมีการกำหนดกฎระเบียบร่วมกันเกี่ยวกับพื้นที่ท่องเที่ยว ส่งเสริมความสะดวกสบายในการข้ามพรมแดนและรักษาข้อตกลงความร่วมมือที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งสามารถจัดตั้งเป็นเขตท่องเที่ยวร่วมกันเพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากรการท่องเที่ยวและส่งเสริมความสัมพันธ์ เช่น ล้านช้าง แม่น้ำโขงและประเทศเมียนมาร์ ลาว และเวียดนาม แม่น้ำอาร์เมอเฮลลองพรมแดนรัสเซีย และเทือกเขาอัลไต้ยพรมแดนมองโกเลียและรัสเซีย

4. รัฐบาลควรให้การสนับสนุนด้านเงินทุนมากขึ้นเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ให้บริการ โดยทั่วไปการเดินทางท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกตามแนวชายแดนจะด้อยกว่าการเดินทางในเมืองหลวง ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยว รัฐบาลต้องมุ่งงบประมาณสนับสนุนเพื่ออำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว เช่น พัฒนาระบบขนส่ง สิ่งอำนวยความสะดวกแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูด และสถานที่พักผ่อนในก็มีที่มีเหตุผลเงินหรือภัยธรรมชาติ

5. รัฐบาลต้องกำหนดมาตรการในการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากการเข้ามาท่องเที่ยวอาจจะทำให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อมหรือการคุกคามด้าน

วัฒนธรรม นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาอาจจะมีความแตกต่างด้านความเชื่อและศาสนาที่แตกต่างกันไป ดังนั้นรัฐบาลจะต้องมีการส่งเสริมให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวนั้น

จากข้อมูลรูปแบบการบริหารจัดการเมืองชายแดนของประเทศจีน สามารถสรุปปัจจัยแห่งความสำเร็จของการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ภายใต้รูปแบบการบริหารจัดการที่มี 5 องค์ประกอบหลัก คือ

1) การจัดทำนโยบายการบริหารจัดการเมืองชายแดนไปจนถึงการจัดทำกลยุทธ์ในการพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐ ต้องจัดทำบนพื้นฐานลักษณะเฉพาะของทรัพยากรท่องเที่ยว ความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ รวมทั้งต้องทำการศึกษาดูถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นก่อนที่จะตัดสินใจเลือกรูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมที่สุด เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการที่ยั่งยืน

2) รัฐบาลต้องส่งเสริมให้มีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายประเภทในพื้นที่ชายแดน และผสมผสานการท่องเที่ยวในลักษณะอื่นเพื่อสร้างความหลากหลาย อาทิเช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การท่องเที่ยวแนวผจญภัย การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวทางการแพทย์ หรือการท่องเที่ยววิถีชนบท เป็นต้น เพื่อเป็นการเพิ่มตัวเลือกในจุดหมายในการท่องเที่ยว

3) ต้องมีความร่วมมือจากหลายระดับทั้งในส่วนของรัฐบาลจีน ความร่วมมือระหว่างมณฑลและความร่วมมือระดับนานาชาติ

4) รัฐบาลควรให้การสนับสนุนด้านเงินทุน เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ให้บริการ การเดินทาง และสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวตามแนวชายแดน

5) รัฐบาลได้กำหนดมาตรการในการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อมหรือการคุกคามด้านวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยว

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้มีการศึกษาถึงการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยตรงยังมีน้อย ดังนั้นการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงแบ่งออกเป็น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดน โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ในประเด็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว พบว่าการศึกษ ส่วนใหญ่มักมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาของการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา และศึกษารูปแบบหรือ

แนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เช่น การศึกษาของในต่างประเทศของ Hossain Afjal and Hossain Jakir (2002) ได้ทำการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวในประเทศบังกลาเทศ ที่พบว่า ปัญหาสำคัญของการท่องเที่ยวของบังกลาเทศ คือ ขาดกลไกหลักในการดึงดูดนักท่องเที่ยว เนื่องจากกลยุทธ์การส่งเสริมขายไม่เพียงพอและไม่ได้ผลในการจัดการการท่องเที่ยว ส่วนจากการศึกษาวิจัยในประเทศไทย เช่น การศึกษาของ พูนทรัพย์ สวนเมือง ตูลาพันธ์ (2546) ที่ผลการศึกษาพบว่าปัญหาของการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษาจะเกิดจาก 1) ชุมชนมีทัศนคติที่ไม่ดีกับการท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวที่ผ่านมาทำลายความเข้มแข็งและวัฒนธรรมของชุมชน 2) ชุมชนท่องเที่ยวไม่รู้จักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 3) หน่วยงานภาครัฐในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ และจังหวัดไม่ให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่เท่าที่ควร ดังการศึกษาของ ศรชัย ไทรชมพู (2548) 4) ขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว รวมทั้งการขาดการพัฒนาด้านการบริการท่องเที่ยว เป็นต้น ส่วนการศึกษาในประเด็นรูปแบบหรือแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาส่วนใหญ่จะมีแนวทางการวิเคราะห์ ดังนี้คือ 1) ชุมชนจะช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ถ้าชุมชนสามารถจัดการท่องเที่ยวด้วยตัวเอง 2) จัดรูปแบบการท่องเที่ยวตามศักยภาพของพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่มีความเก่าแก่ ด้านธรรมชาติมีเอกลักษณ์ดึงดูดใจ 3) ควรมีการสนับสนุนเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว 4) ส่งเสริมให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการ พร้อมทั้งปลูกฝังจิตสำนึกให้กับเยาวชนในท้องถิ่นให้มีความรักในถิ่นฐานบ้านเกิด มีความสามัคคี รวมถึงการส่งเสริมสินค้าให้มีคุณภาพ มีการพัฒนาคณะกรรมการ และสมาชิกมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และรักษาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ดังผลการศึกษาของพูนทรัพย์ สวนเมือง ตูลาพันธ์ (2546) ศรชัย ไทรชมพู (2548) และศิริประภา แก้วอุดม (2553)

นอกจากนี้การศึกษาในประเด็นการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นพื้นที่ศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้พบการวิจัย 2 ชิ้น คือ การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ของ นครช ไซยานุภาพ (2556) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาพบว่า (1) บริบทแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย คือขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้มีจำนวนนักท่องเที่ยวมาพักค้างคืนน้อย รวมถึงมีปัญหาน้ำเน่าเสีย การกำจัดขยะและมีแสงสว่างน้อยในเวลากลางคืน ขาดมาตรฐานรถโดยสารประจำทางและขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ด้านราคาขาดการตั้งราคาที่สอดคล้องกับระดับคุณภาพสินค้า (2) ความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ด้านการอำนวยความสะดวก ได้แก่ ระบบกำจัดน้ำเสีย

ระบบความปลอดภัยการปรับปรุงภูมิทัศน์ในอำเภอเชียงของ ความสะอาดบริเวณลานชายฝั่งริมน้ำโขง การจัดระบบการจราจรด้านการคมนาคมขนส่ง ได้แก่ การเพิ่มจำนวนรถปรับอากาศ ประจำทาง ทุกสาย แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย คือ (1) ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว คือ การพัฒนาปรับปรุงลานชายฝั่งริมน้ำโขงให้สะอาดสวยงาม ส่งเสริมทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยว (2) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ ส่งเสริมกิจกรรม ทางน้ำ โดยกำหนดมาตรฐานเรือและความปลอดภัย (3) ด้านที่พัก คือการพัฒนาความสะอาดตาม มาตรฐานที่กำหนด (4) ด้านการอำนวยความสะดวก คือ มีมาตรการการกำจัดน้ำเสียและพัฒนาระบบ การจราจร (5) ด้านการคมนาคมขนส่ง คือการเพิ่มจำนวนรถปรับอากาศ ประจำทาง (6) ด้านการบริการเสริมทางการท่องเที่ยว คือส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในอำเภอ เชียงของโดยเฉพาะทางสื่ออินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ควรมีการตั้งราคาด้านราคาผลิตภัณฑ์ทางการ ท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับระดับคุณภาพสินค้า ส่วนการศึกษาของ ปฎิมา พิมพ์สกุล (2557) ได้ทำ การวิจัยเรื่อง การคาดการณ์ผลกระทบจากนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่ออุตสาหกรรม การค้าและการท่องเที่ยวในเขตเมืองชายแดน จังหวัดเชียงราย มีจุดประสงค์เพื่อ (1) เพื่อศึกษา สภาพเศรษฐกิจ สังคม ปัญหาและอุปสรรคของเมืองหน้าด่านในจังหวัดเชียงราย (2) เพื่อคาดการณ์ ผลกระทบจากมุมมองของผู้ประกอบการที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (ทั้งทางบวกและทางลบ) อันเนื่องมาจาก นโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่ออุตสาหกรรมการค้าและการท่องเที่ยวในเขตเมืองหน้าด่าน จังหวัดเชียงราย ผลวิจัยพบว่า ผู้ประกอบการในเมืองหน้าจังหวัดเชียงรายคาดการณ์ว่าการเปิด ประชาคม เศรษฐกิจอาเซียนจะมีผลกระทบเชิงบวกต่ออุตสาหกรรมการค้าและการท่องเที่ยว อาทิ สภาพเศรษฐกิจ สังคม การค้าเสรี การเคลื่อนย้ายของกลุ่มแรงงาน แต่เนื่องจากทั้งภาคการค้าและ การท่องเที่ยวมีการขยายตัวที่มากขึ้นอย่างรวดเร็ว อาจทำให้เกิดปัญหาด้านมลภาวะและกำแพงภาษา ของผู้ประกอบการธุรกิจชาวไทยเป็นผลให้ทั้ง 2 ภาคการค้าไม่สามารถขยายตัวได้อย่างยั่งยืน และอาจ เป็นผลให้ได้รับความเสียหายเปรียบจากประเทศเพื่อนบ้านได้ ดังนั้นจึงควรมีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อให้ลดความ เสียเปรียบจากผู้ประกอบการธุรกิจชาวต่างชาติ

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่างานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ได้ ทำการศึกษาถึงรูปแบบของการบริการจัดการการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกัน ได้แก่ การสนับสนุนจาก ทางภาครัฐ และภาคเอกชนในการบริการจัดการการท่องเที่ยวให้ดีและยั่งยืน ทั้งด้านนโยบาย การส่งเสริม สนับสนุน และการสร้างความเข้าใจของผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว

2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดน

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่เมืองและชุมชนชายแดนนั้น มีน้อยมากทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยเริ่มจาก วาริน สุขเสมอ (2537) ได้ทำการศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาเทศบาลตำบลอรุณยูประเทศ จังหวัดสระแก้ว :กรณีศึกษา ผลกระทบของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การพัฒนาเทศบาลตำบลอรุณยูประเทศให้เป็นเมืองท่องเที่ยววันนั้น ทำให้พื้นที่ประสบปัญหาการรुक้าพื้นที่สาธารณะ สภาพที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ปัญหามลภาวะ ขาดโครงข่ายระบบคมนาคมสายรองที่จะเชื่อมกับถนนสายหลัก ขาดแคลนการบริการด้านสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อัญญา หรินทรเวช (2541) ที่ทำการศึกษาปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาเมืองชายแดนเมื่อเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน : กรณีศึกษาสุขาภิบาลแม่สาย รวมทั้งงานวิจัยยังทำการศึกษาถึงผลของการพัฒนาเมืองชายแดนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น อันเป็นผลมาจากนโยบายการเปิดประตูการค้าของรัฐบาลไทย และผลกระทบจากสะพานมิตรภาพ ทั้งในบริเวณเมืองหนองคาย และมุกดาหาร โดยผลการศึกษาพบว่า การเปิดประตูการค้าของรัฐบาลไทย และผลกระทบจากสะพานมิตรภาพ ส่งผลกระทบต่อสำคัญแก่พื้นที่ โดยทำให้พื้นที่เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ การค้า การบริการ และการท่องเที่ยวของเมืองเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้การลงทุนของภาคเอกชนและราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้นได้ชี้ให้เห็นถึงทิศทางการขยายตัวเมืองจะเติบโตออกไปตามถนนสายหลักมากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถยืนยันได้จากผลการศึกษาของเจษฎา สุวดี (2538) ชำนาญ พินศรี (2541) วลัยลักษณ์ พุกษาทร (2545) และกัลปพฤกษ์ เกื้อเกตุ (2541) ที่ได้ยืนยันผลการศึกษาข้างต้นว่าการเปลี่ยนแปลงในชุมชนเมืองหนองคาย ภายหลังจากการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-ลาว จะทำให้เกิด 1) มีโอกาสเพิ่มมากขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดน 2) พื้นที่เมืองหนองคายจะเกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ มากขึ้น 3) ส่งเสริมเอกลักษณ์ คุณค่าความงาม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมถึงช่วยกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับ สปป.ลาว 4) เกิดการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก 5) ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นประกอบกับการศึกษาของ ชัญญา พจนธารี (2542) ได้ทำการศึกษาแนวทางการวางแผนพัฒนาพื้นที่ชายแดนห้วยโกนให้มีความพร้อมในการทำหน้าที่เป็นประตูการค้า และช่องทางเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน ได้ข้อค้นพบว่า ห้วยโกนเป็นพื้นที่ชายแดนที่เป็นเมืองหน้าด่านและประตูการค้าของไทย จึงทำให้ห้วยโกนจะได้รับประโยชน์จากการเร่งรัดพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ ซึ่งจะทำให้พื้นที่เกิดการดึงดูดให้เอกชนเข้ามาลงทุนประกอบกิจการในพื้นที่เป็นจำนวนมาก เป็นการสร้างงานและโอกาสทางเศรษฐกิจอื่นๆ รวมถึงการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ในที่สุด

จากผลการศึกษาที่อธิบายข้างต้นจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่เป็นผลกระทบเชิงบวกจากการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน แต่การพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนยังได้มีการศึกษาที่กล่าวถึงผลกระทบในเชิงลบจากการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน ดังเช่นการศึกษาของ ญัฐวุฒิ คำห้วน (2545) ได้ทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาเมืองสุโขทัย-ลก เพื่อรองรับการท่องเที่ยวชายแดน พบว่าปัญหาของการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อเมือง ได้แก่ 1) ปัญหาคมนาคมขนส่งภายในเมืองส่งผลให้เกิดความไม่ปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนนของนักท่องเที่ยว 2) ปัญหาความแออัดในย่านใจกลางเมือง โดยเฉพาะย่านพาณิชย์กรรม 3) ปัญหาความเสื่อมโทรมของด้านชายแดน และสถานีรถไฟสุโขทัย-ลก ทำให้ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของการเป็นเมืองท่องเที่ยว 4) ปัญหาอื่นๆ เช่น ปัญหาน้ำท่วมขัง และปัญหาขยะของเสียจากชุมชน เป็นต้น โดยการศึกษาของญัฐวุฒิ คำห้วน จึงได้เสนอแนวทางการพัฒนาเมืองเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชายแดน ว่าต้องมีการวางแผนพัฒนาเมืองในด้านความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก และโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ รวมถึงต้องมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

รวมทั้งยังมีการศึกษาของ สมหวัง ดำรงพงศาวัฒน์ (2547) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาด้านกายภาพพื้นที่ด้านชายแดนแห่งใหม่ที่แม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยพบว่า จากการพัฒนาด้านกายภาพพื้นที่ด้านชายแดนแม่สายเดิมทำให้พื้นที่ชุมชนเมือง มีการขยายตัวในช่วงปี พ.ศ. 2522-พ.ศ. 2539 เฉลี่ยร้อยละ 2.93 ต่อปีส่งผลให้ชุมชนแม่สายประสบกับปัญหาด้านพื้นที่ว่างในชุมชนลดลง พื้นที่ชนบทและเกษตรกรรมถูกเปลี่ยนเป็นพื้นที่ชุมชนเมืองมากขึ้น ลักษณะการก่อสร้างอาคารเปลี่ยนจากอาคารสูง 1-2 ชั้นเป็นอาคารพาณิชย์กรรม 4 ชั้น ปัญหาการจราจรติดขัด การเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกรวรรณ สังขกร (2553) ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวและการค้าในลุ่มน้ำโขง 4 เมือง คือ เมืองแม่สาย จังหวัดเชียงราย เมืองแม่สอด จังหวัดตาก เมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ผลการศึกษาวิจัยพบว่า จังหวัดหนองคายมีมูลค่าสินค้าผ่านด่านศุลกากรมากที่สุด จังหวัดสระแก้วมีจำนวนนักท่องเที่ยวผ่านแดนทั้งเข้าและออกมากที่สุด ผลกระทบทางสังคม ด้านบวก ได้แก่ คนในท้องถิ่นได้รับการศึกษา การดูแลสุขภาพด้านสาธารณสุข และการพัฒนาด้านคมนาคม การสื่อสารดีขึ้น ส่วนผลกระทบทางด้านลบ ได้แก่ การแพร่ระบาดของยาเสพติด การค้าที่ผิดกฎหมาย และการลักลอบเข้าเมือง ผลกระทบด้านวัฒนธรรมทางบวก ได้แก่ นักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่นได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน และคนในท้องถิ่น เห็นคุณค่าและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ในด้านลบ ได้แก่ ค่านิยมในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป เกิดการสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดการทอดทิ้งหรือ ทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่น ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจในด้านบวก ได้แก่ มีการปรับปรุงแหล่งการค้า และแหล่งท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกและรองรับการขยายตัวของการค้าและการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเห็นว่าเมือง

ชายแดนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวของไทยและประเทศเพื่อนบ้าน และเมื่อมีชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านจึงเป็นจุดขายของการท่องเที่ยว ผลกระทบทางด้านลบ ได้แก่ ปัญหาการลักลอบทำการค้านอกระบบ การลักลอบนำเข้าและส่งออกสินค้าหนีภาษี ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมทางด้านบวก ได้แก่ การให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม คนในท้องถิ่นเกิดความรู้สึกรัก และหวงแหนธรรมชาติ มีการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของ เมือง ส่วนผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาขยะ ปัญหามลพิษทางอากาศ และทางน้ำ แนวทางการพัฒนาควรมุ่งเน้นการพัฒนาด้านกายภาพของเมืองชายแดน ผลักดันการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อแก้ปัญหาเมืองชายแดน ปรับปรุงพื้นที่พัฒนาการค้า การท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานหลัก แก้ไขกฎระเบียบที่เป็นอุปสรรคต่อการลงทุนการค้า และการท่องเที่ยว ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของความปลอดภัยและความมั่นคงของประเทศเป็นหลัก รวมทั้งในการศึกษาทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องยังพบว่าประเด็นการศึกษาถึงบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความพร้อมในเชิงโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรภาครัฐ โดยรวม ในพื้นที่อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ ของ ญัฐกร วิทิตานนท์ (2556) โดยพบว่าการศึกษาถึงบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความพร้อมในเชิงโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรภาครัฐโดยรวม ในพื้นที่ชายแดนเชียงแสนและเชียงของ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า พื้นที่ชายแดนที่มีแม่น้ำเป็นพรมแดนระหว่างประเทศทำให้มีหน่วยงานภาครัฐระดับส่วนกลางที่รับผิดชอบภารกิจด้านความมั่นคง ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานที่ดูแลปัญหาเส้นเขตแดน ลักลอบเข้าเมือง และสินค้าผิดกฎหมายอยู่ในพื้นที่ แต่ไม่มีหน่วยงานไหนที่มีภารกิจด้านการท่องเที่ยว โดยตรงเข้ามาอยู่ในพื้นที่ ขณะที่หน่วยงานที่รับผิดชอบภารกิจด้านโครงสร้างพื้นฐานหลักที่จะเอื้อต่อการท่องเที่ยวได้ เช่น ในด้านการคมนาคมขนส่งนั้น แทบทั้งหมดเป็นราชการบริหารส่วนกลาง และไม่มีที่ทำการสาขาในพื้นที่ จึงเต็มไปด้วยข้อจำกัดในเชิงบริหารจัดการ

ส่วนการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนในประเทศไทย พบว่ามีการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2544) ได้ทำการศึกษาถึงความเหมาะสมของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย เพื่อกำหนดรูปแบบกิจกรรมโครงการ แผนการใช้ที่ดินอย่างมีศักยภาพ รวมถึงวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากโครงการ การจัดแผนลงทุน การกำหนดแนวนโยบายและมาตรการในการสนับสนุนกิจกรรมและแผนงานโครงการ ผลการศึกษาพบว่า การค้าชายแดนมีแนวโน้มความสำคัญเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ จะทำให้มีปริมาณการค้าเพิ่มมากขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการปรับปรุงด้านกฎระเบียบให้ดีขึ้น เน้นการผลิตสินค้าคุณภาพดี และมีบริการที่ดีจะส่งผลให้ปริมาณการค้าสูงขึ้น และปาณิสรา ดาวเรือง (2545) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษาเมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย พบว่า เมืองเชียงแสนมีบทบาทสำคัญเนื่องจากเป็นเมืองพาณิชย์กรรม เมืองท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เมืองการค้าชายแดน และเขตเศรษฐกิจพิเศษในภาคเหนือตอนบน

เพราะความได้เปรียบทางด้านที่ตั้ง การเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การขยายตัวของความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาคในกรอบสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจและหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย นอกจากนี้ยังมีนโยบายภาครัฐที่สนับสนุนเศรษฐกิจของเมืองให้เป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษๆ ทำให้เมืองเชียงแสนได้รับการสนับสนุนในเรื่องการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะการทำการค้ากับประเทศจีนตอนใต้ ซึ่งท่าเรือเชียงแสนเป็นท่าเรือที่ใช้ติดต่อขนส่งสินค้าทางแม่น้ำโขงที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น และมีแนวโน้มที่จะขยายตัวในอัตราสูงมากขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้น เมืองเชียงแสนจำเป็นต้องมีการปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของเมือง การจัดตั้งเขตการลงทุนพิเศษ ปรับและแก้ไขกฎหมายในและระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามการพัฒนาเมืองเชียงแสนจำเป็นต้องสอดคล้องกับแผนแม่บทโครงการบูรณะและอนุรักษ์เมืองประวัติศาสตร์เชียงแสนด้วย เนื่องจากเมืองเชียงแสนเป็นเมืองโบราณที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งการศึกษาของ Chalermchai Panyadee and Parnprae Chaoprayoon (2013) ที่ทำการวิจัยและพัฒนากลยุทธ์เพื่อเตรียมความพร้อมของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า การเตรียมความพร้อมของโครงการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ ต้องมีการพิจารณาถึงความพร้อมใน 6 ด้าน คือ 1) สถานที่ตั้ง 2) สถานการณ์การค้าชายแดน 3) โลจิสติกส์ 4) การพัฒนากำลังแรงงาน 5) การรับรู้ของประชาชนของจังหวัดเชียงราย และ 6) ความพร้อมของสถาบันการเงิน พร้อมทั้งยังอธิบายถึงความพร้อมของโครงการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดเชียงราย ว่าอยู่ในการพัฒนาในระดับต่ำ ซึ่งต้องใช้ปัจจัยหลายอย่างสำหรับการขยายตัว นั่นคือเหตุผลที่การวิจัยครั้งนี้จะต้องมีการดำเนินการในระยะของกลยุทธ์และแผนพัฒนาภายใต้หัวข้อ "วิสัยทัศน์ของเมืองนำอยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษที่จะเป็นประตูสู่อุณหภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS)" ซึ่งมี 7 กลยุทธ์ ดังนี้ 1) กลยุทธ์การบริหารและการจัดการเพื่อความสะดวกของชายแดนภูมิภาค 2) กลยุทธ์ด้านโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ 3) กลยุทธ์การบังคับใช้แรงงานและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 4) กลยุทธ์สถาบันการเงิน 5) ยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนเพื่อการสนับสนุนของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษ 6) การยกระดับการศึกษาและการฝึกอบรมความรู้ของโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษ และ 7) กลยุทธ์การขยายตัวทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น เพื่อให้การลงทุนที่สำคัญเป็นไปได้ และในปี 2561 วัลสันต์ ปัญญาแก้ว (2561) ได้ศึกษาการเคลื่อนย้ายข้ามแดนของคน สินค้า และข่าวสารฯ จากการประกาศเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดเชียงราย โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอเชียงของได้เกิดการพัฒนาต่างๆ ในพื้นที่ ทั้งด้านโครงสร้างขั้นพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ การก่อสร้างเส้นทาง R3A ซึ่งเชื่อมต่อระหว่างไทย ลาว และจีน การเปิดใช้ท่าเรือเชียงของการก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 รวมทั้งการลงทุนโครงการขนาดใหญ่ ได้แก่ โครงการขยายทางหลวงหมายเลข 1020 เป็นสี่ช่องจราจร โครงการศูนย์เปลี่ยนถ่ายรูปแบบการขนส่งสินค้า โครงการ จัดตั้งศูนย์ด้านโลจิสติกส์โครงการก่อสร้างศูนย์การค้าปลีกขนาดใหญ่ โครงการขยายร้านค้า

ขายส่งขนาดใหญ่และ โครงการก่อสร้างอาคารสำนักงานและหอประชุมขนาดใหญ่ และจากการพัฒนาดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามของไทยและลาวในการจัดระเบียบพื้นที่ชายแดนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเพิ่มค่าเก็บเงินรถบรรทุกโดยทางการลาว ซึ่งถึงแม้ไม่อาจนำมาซึ่งเสถียรภาพที่แท้จริงให้กับพื้นที่ชายแดน แต่ก็ส่งผลกระทบต่อ การเคลื่อนย้ายข้ามแดนซึ่งถือเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเชียงของ

นอกจากนั้นสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (2557) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายแดนในต่างประเทศ โดยพบว่า 1. รูปแบบการบริหารจัดการเมืองชายแดนภายใต้เขตเศรษฐกิจพิเศษจากทั้งของเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศโปแลนด์ (Poland Special Economic Zones) 2. เขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศในแถบแอฟริกาเหนือ (โมร็อกโก) 3. เขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศเม็กซิโก (Mexico Maquiladolas) 4. ระเบียงเศรษฐกิจสิงคโปร์ - มาเลเซีย (Singapore - Malaysia Economic Corridor: Iskandar Malaysia in Johor Bahru) มีความคล้ายคลึงกัน คือ 1) การบริหารจัดการเขตเศรษฐกิจพิเศษของแต่ละประเทศมีวัตถุประสงค์เพื่อดึงเงินลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาในประเทศ เพื่อก่อให้เกิดการจ้างงาน การได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและองค์ความรู้ 2) มีการจำกัดพื้นที่ในการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อง่ายต่อการบริหารจัดการ 3) ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมีการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีเฉพาะกิจกรรมการผลิตเพื่อการส่งออก 4) เอื้อประโยชน์ในการผ่อนปรนการใช้แรงงานต่างประเทศ การถือครองกิจการโดยต่างประเทศ การถือครองที่ดินโดยต่างประเทศ และการโอนเงินกลับ 5) รูปแบบการบริหารจัดการโดยมากจะเป็นการบริหารจัดการโดยองค์กรหรือคณะกรรมการร่วมที่มีตัวแทนทั้งจากรัฐบาลส่วนกลางและรัฐบาลท้องถิ่น 6) การกำหนดนโยบายหรือยุทธศาสตร์ร่วมกันระหว่าง 2 ประเทศที่อยู่ติดกัน หรือ อาจมีการให้ความช่วยเหลือในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานในเขตเศรษฐกิจพิเศษจากประเทศที่มีระดับ การพัฒนาที่สูงกว่า เป็นต้น ส่วนรูปแบบการบริหารจัดการเมืองชายแดนภายใต้เขตเศรษฐกิจพิเศษจีน - เวียดนาม ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนเนื่องจากอยู่ในระยะการจัดตั้งซึ่งคล้ายกับการดำเนินการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศไทย

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับเมืองชายแดนในต่างประเทศนั้นมีอยู่อย่างจำกัด ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาด้านการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของเมืองชายแดน โดยจากการศึกษาเมืองชายแดนในประเทศภายในกลุ่มสหภาพยุโรป โดย Brakman, Garretsen, Marrewijk and Oumer (2010) ได้พบว่าการรวมกลุ่มเป็นสหภาพยุโรป (EU) มีผลกระทบโดยตรงต่อเมืองชายแดน โดยเฉพาะต้นทุนในการขนส่ง นอกจากนี้ยังพบว่าการรวมกลุ่มเป็น EU ก่อให้เกิดการเติบโตของจำนวนประชากรของทั้ง 2 เมืองโดยผลกระทบนี้จะมีมากสำหรับเมืองชายแดนที่มีขนาดใหญ่ ส่วนการศึกษาเมืองชายแดนระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและเม็กซิโกของ Hanson (2001) พบว่าการเจริญเติบโตของการผลิตเพื่อการส่งออกในเม็กซิโกสามารถทำให้การเจริญเติบโตของการจ้างงานของเมืองหน้าด่านของ

สหรัฐอเมริกาเพิ่มขึ้นอย่างมาก และการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ NAFTA ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงการผลิตในแนวตั้งในเขตชายแดนระหว่างสหรัฐอเมริกาและเม็กซิโก และการศึกษาของ Goh Hong Ching, Tan Wan Hin and Ching Fei Ern (2014) ได้ทำการศึกษาปัญหาการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองชายแดน: กรณีศึกษารัฐปะลิส ประเทศมาเลเซีย โดยมุ่งเน้นศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวในรัฐปะลิส ซึ่งเป็นรัฐที่เล็กที่สุดในประเทศ มีที่ตั้งอยู่ทางตอนเหนือสุดของคาบสมุทรมมาเลเซีย โดยการศึกษานี้ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นและความท้าทายในการพัฒนาการท่องเที่ยวในรัฐปะลิส ผลการวิจัยพบว่า รัฐปะลิสมีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังพบปัญหาการขาดทรัพยากรมนุษย์ด้านการท่องเที่ยวที่มีทักษะ ผู้ประกอบการประสบปัญหาในการสนับสนุนธุรกิจการท่องเที่ยว โดยในการวิจัยครั้งนี้มองว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองชายแดนต้องมีการวางแผนและจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ

จากการศึกษาทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเศรษฐกิจเมืองชายแดน เพื่อรองรับการเป็นประตูการค้า แต่ยังไม่ได้มีการศึกษาถึงการจัดการปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อในระยะยาวและอาจส่งผลต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ รวมทั้งยังไม่มีการศึกษาถึงผลกระทบในเชิงลึกจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งจะทำให้มองเห็นผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ชัดเจนมากขึ้นกับพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน รวมถึงขีดความสามารถในการรองรับของภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

2.5 บริบทของพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของ

อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่สำคัญมาตั้งแต่ครั้งอดีต ในการเดินทางติดต่อค้าขายระหว่างเมืองและประเทศ ผ่านทางแม่น้ำโขงเป็นเส้นทางหลัก ซึ่งในยุคของรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้มีการส่งเสริมนโยบายการค้าของเมืองชายแดน ทำให้เกิดการขนถ่ายแลกเปลี่ยนสินค้า รวมถึงเปิดเส้นทางการค้าระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน และในปัจจุบันเชียงของเป็นพื้นที่ซึ่งได้รับความสนใจอีกครั้งหนึ่งในฐานะการเป็นประตูการค้าของไทยซึ่งเชื่อมโยงพื้นที่ของประเทศไทยออกสู่ประเทศจีนตอนใต้ โดยเส้นทางขนส่งทางบก นโยบายการเชื่อมโยงภูมิภาคก่อให้เกิดโครงการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาวขึ้นรวมถึงการพัฒนาเส้นทางถนนสาย R3A ขึ้น

การพัฒนาเส้นทางและการเปิดสะพานนำความเปลี่ยนแปลงเข้ามาสู่เมืองเชียงของ มีการเดินทางขนส่งสินค้า และท่องเที่ยวผ่านเส้นทางดังกล่าว และรัฐบาลคาดการณ์ว่าจะมีการพัฒนาพื้นที่ทางเศรษฐกิจในเขตอำเภอเชียงของมากขึ้น การพัฒนาที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมที่หลากหลายในพื้นที่ รวมถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินซึ่งแต่เดิมพื้นที่ถูกใช้เพื่อการเกษตรกรรมเป็นหลัก ก็มีการเปลี่ยนแปลงเป็นโกดังสินค้า ร้านค้า อาคารพาณิชย์ อีกทั้งยังมีการก้าวกระโดดของราคาที่ดิน มีการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์การถือครองที่ดิน โดยเกษตรกรบางส่วนขายที่ดินให้กับนักลงทุน หรือมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะการเพาะปลูก พืชพรรณจากนาข้าวเป็นสวนผลไม้มากขึ้น เป็นต้น ซึ่งรายละเอียดของบริบทของพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของสามารถอธิบายได้ดังนี้คือ

1) ลักษณะที่ตั้ง / อาณาเขตและเขตการปกครอง

สภาพทั่วไปของพื้นที่เป็นพื้นที่ราบเชิงเขา มีลำน้ำห้วยและแม่น้ำที่ไหลผ่านพื้นที่ 5 สายได้แก่ ห้วยตอง ห้วยเม็ง ห้วยสบสม ห้วยน้ำดุก และแม่น้ำโขง มีพื้นที่ติดต่อกับพื้นที่ต่างๆ ดังนี้ (อำเภอเชียงของ, 2560)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และอำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอขุนตาล อำเภอพญาเม็งราย และอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอดอยหลวงและอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

เขตการปกครองของอำเภอเชียงของ แบ่งออกเป็น 7 ตำบล 101 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลเวียง จำนวน 14 หมู่บ้าน ตำบลสถานจำนวน 16 หมู่บ้าน ตำบลศรี จำนวน 11 หมู่บ้าน ตำบลบุญเรือง จำนวน 10 หมู่บ้าน ตำบลห้วยซ้อ จำนวน 23 หมู่บ้าน ตำบลศรีดอนชัย จำนวน 60 หมู่บ้านและตำบลริมโขง จำนวน 9 หมู่บ้าน (อำเภอเชียงของ, 2560)

ส่วนข้อมูลด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเชียงของมีหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่น 8 แห่ง ซึ่งประกอบด้วย เทศบาลตำบล 7 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 1 แห่ง ดังนี้

1. เทศบาลตำบลเวียงเชียงของ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลเวียง
2. เทศบาลตำบลเวียง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเวียง (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลเวียงเชียงของ)
3. เทศบาลตำบลบุญเรือง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบุญเรืองทั้งตำบล
4. เทศบาลตำบลศรีง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลศรีงทั้งตำบล
5. เทศบาลตำบลห้วยซ้อ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลห้วยซ้อทั้งตำบล
6. เทศบาลตำบลสถาน ครอบคลุมพื้นที่ตำบลสถานทั้งตำบล
7. เทศบาลตำบลศรีดอนชัย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลศรีดอนชัยทั้งตำบล
8. องค์การบริหารส่วนตำบลริมโขง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลริมโขงทั้งตำบล

ประเทศไทย

ภาคเหนือ (จังหวัดเชียงราย)

อำเภอเชียงของ

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงราย, 2558

ภาพที่ 2-7 ขอบเขตตำบลของอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

2) ด้านประชากร

ในปีพ.ศ. 2560 ประชากรในพื้นที่อำเภอเชียงของ มีจำนวนทั้งสิ้น 64,133 คน แบ่งเป็นชาย 31,731 คน หญิง 32,402 คน (ข้อมูล ณ มิถุนายน 2560) ซึ่งประชากรในพื้นที่ประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติ ไม่ว่าจะเป็นชาวไทยพื้นเมืองเดิม ไทยลื้อ จีนฮ่ออพยพพลเรือน และชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น ม้ง (แม้ว) เย้า ลาหู่ (มุเซอ) ขมุ เป็นต้น โดยแยกจำนวนประชากรเป็นรายตำบลดังนี้ (สำนักทะเบียนอำเภอเชียงของ, 2560)

ตารางที่ 2-1 จำนวนประชากรรายตำบลของอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2560

ตำบล	จำนวนประชากร		
	ชาย	หญิง	รวม
เวียง	6,529	6,847	13,376
สถาน	4,579	4,814	9,393
ศรี	3,292	3,257	6,549
บุญเรือง	3,051	3,152	6,203
ห้วยซ้อ	6,315	,6216	12,531
ศรีดอนชัย	4,464	4,467	8,931
ริมปิง	3,501	3,649	7,150
รวม	31,731	32,402	64,133

ที่มา : สำนักทะเบียนอำเภอเชียงของ, 2560

3) การใช้ประโยชน์ที่ดิน

จากข้อมูลแผนที่ใช้ประโยชน์ที่ดินในฐานข้อมูลระดับอำเภอ ปี พ.ศ.2555 ของกรมพัฒนาที่ดิน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประกอบกับการสำรวจพื้นที่ของโครงการในปี พ.ศ.2560 พบว่า ปัจจุบันอำเภอเชียงของมีขนาดพื้นที่ 836.9 ตร.กม. หรือ 523,052.50 ไร่ โดยชุดข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นชุดข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่อำเภอเชียงของ ซึ่งผู้วิจัยจำแนกตามประเภทการใช้ที่ดินหลัก 5 ประเภท คือ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ป่า พื้นที่เบ็ดเตล็ด และพื้นที่แหล่งน้ำ โดยมีเนื้อที่การใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภท และรายละเอียดการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่างๆ ดังนี้คือ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2560)

ตารางที่ 2-2 เนื้อที่การใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภทอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ปีพ.ศ.2560

ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	ปี 2560	
	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่เมืองและสิ่งปลูกสร้าง	23,881.72	4.31
พื้นที่เกษตรกรรม	226,128.29	40.81
พื้นที่ป่าไม้	274,833.69	49.6
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	19,670.56	3.55
พื้นที่แหล่งน้ำ	9,585.93	1.73

ที่มา : ข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ของ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2560)

(1) **พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง** มีขนาดชุมชนและการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนมีลักษณะเป็นแนวยาวเกาะกลุ่มตามแนวเส้นทางคมนาคมสายหลัก ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1020 และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1174 ซึ่งความหนาแน่นเป็นไปตามขนาดศูนย์กลางชุมชน เช่น ศูนย์กลางอำเภอจะหนาแน่นมากที่สุด และหนาแน่นลดลงไปตามลำดับ ชุมชนหลักตั้งอยู่ที่พื้นที่บ้านหัวเวียงซึ่งมีตลาดชุมชน ย่านการค้าใหม่ที่ขยายตัวจากศูนย์กลางเดิมในพื้นที่ของเทศบาลตำบลเวียงเชียงของ สาธารณูปการ ได้แก่ สำนักงานเทศบาล โรงพยาบาล และโรงเรียน สถานีขนส่ง เป็นต้น

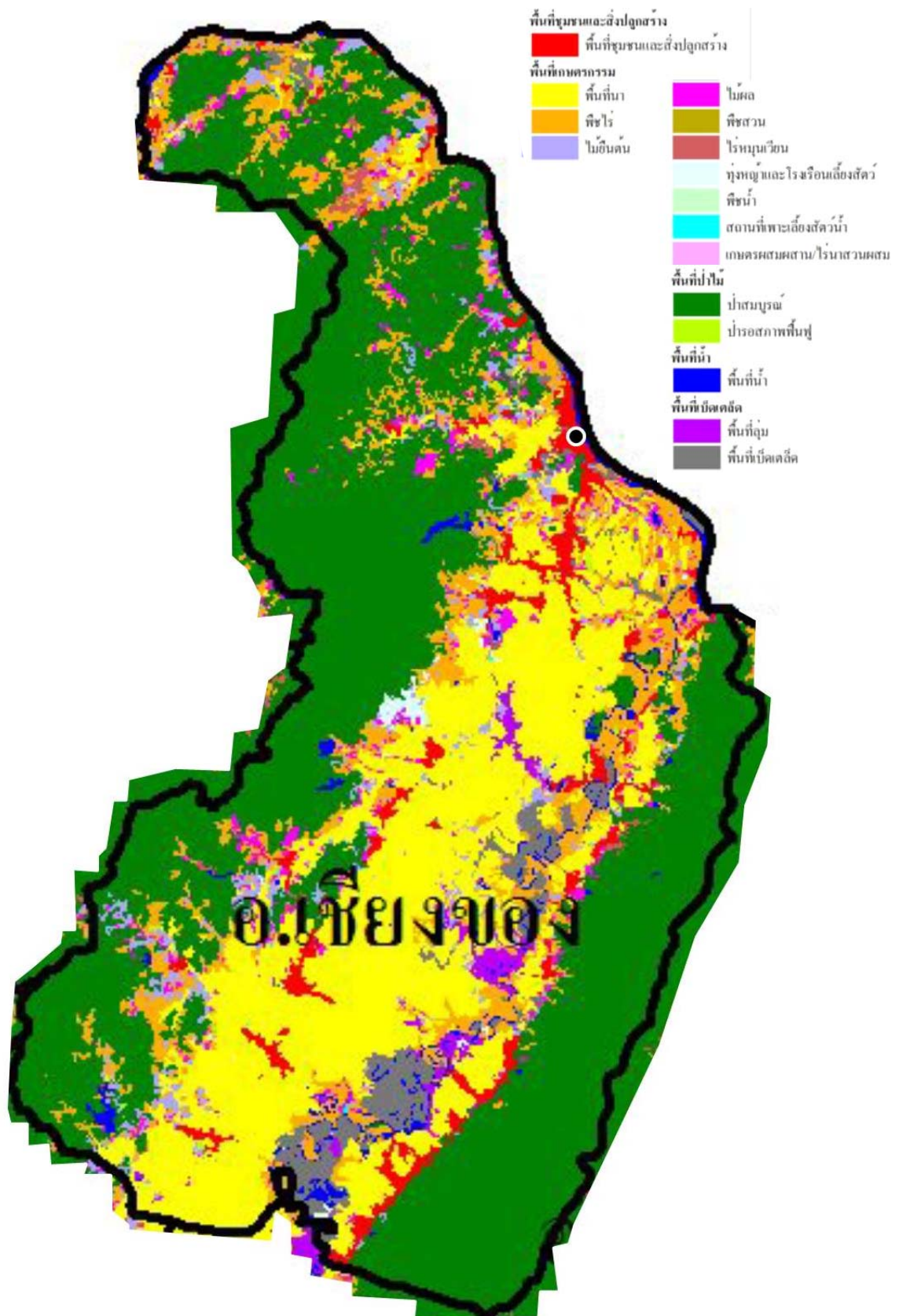
(2) **พื้นที่เกษตรกรรม** ที่ราบหุบเขาของเชียงของ เป็นที่ราบที่อุดมสมบูรณ์ มีการปลูกพืชและเกษตรกรรมที่หลากหลาย โดยในแอ่งที่ราบเกษตรกรรมจะประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก มีพืชสวนซึ่งเป็นไม้ยืนต้นและไม้ผลผสมอยู่บ้าง เช่น ลำไย มะม่วง ส้ม เงาะ ลองกอง กัลย และมะละกอ ขณะที่พืชไร่จะพบในพื้นที่สูง ได้แก่ ข้าวโพด มันสำปะหลัง และถั่วเหลือง ซึ่งพื้นที่เกษตรกรรมทางทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำโขงส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ของปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

(3) **พื้นที่ป่าไม้** จากลักษณะภูมิประเทศที่เป็นที่ราบระหว่างหุบเขา ทำให้พื้นที่อำเภอเชียงของล้อมรอบด้วยภูเขาและเขตพรมแดนประเทศคือแม่น้ำโขง โดยทางทิศตะวันตกไปจนถึงทิศเหนือเป็นภูเขาซึ่งเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าน้ำซ้างและป่าน้ำม้า นอกจากนั้นทางด้านทิศตะวันออกยังมีพื้นที่ป่าไม้ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติแม่ืองฝิ่งขวาและป่าน้ำจาว ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำสำคัญของแม่น้ำอิง ซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำโขง

(4) **พื้นที่เบ็ดเตล็ด** พื้นที่เบ็ดเตล็ดดังกล่าว คือ ทุ่งหญ้า ไม้ละเมาะ ไร่พื้นที่ถม ที่ทิ้งขยะ ที่หินโผล่ หาดทราย บ่อดิน บ่อทราย บ่อลูกรัง เหมืองแร่ เหมืองเก่า พื้นที่ลุ่ม

บ่อขุดเก่า พื้นที่เหล่านี้มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเมืองอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ เมืองซึ่งอยู่ในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลง จะพบพื้นที่เหล่านี้เพิ่มขึ้นตามการพัฒนาในพื้นที่

(5) **พื้นที่แหล่งน้ำ** แหล่งน้ำสำคัญของพื้นที่มีแม่น้ำสำคัญสองสาย คือแม่น้ำอิงและแม่น้ำโขง ซึ่งเทศบาลตำบลเวียง ตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นแม่น้ำนานาชาติ และมีน้ำไหลตลอดปี ซึ่งเป็นแหล่งน้ำสำคัญที่นำมาใช้เพื่อการอุปโภค และบริโภค แต่อย่างไรก็ดี ด้วยลักษณะทางพื้นที่ที่มีทั้งที่ลุ่มและที่ดอน ทำให้พื้นที่บริเวณซึ่งเป็นที่ยอดน้ำนั้นยังต้องอาศัยแหล่งน้ำจากฝนในการทำการเกษตรกรรม

ที่มา : ผู้วิจัย, 2560

ภาพที่ 2-8 การใช้ประโยชน์ที่ดินอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ปี พ.ศ. 2560

4) เส้นทางคมนาคม

เส้นทางคมนาคมในพื้นที่อำเภอเชียงของ ประกอบด้วย (อำเภอเชียงของ, 2560)

(1) การคมนาคมทางบก

- เส้นทางหลวงสาย 1020 จังหวัดเชียงราย – อำเภอเทิง – อำเภอเชียงของ ระยะทางตลอดเส้นทาง 137 กิโลเมตร
- เส้นทางถนนพหลโยธิน จังหวัดเชียงราย - อำเภอแม่จัน – อำเภอเชียงแสน ระยะทาง 60 กิโลเมตร และเส้นทางหลวงหมายเลข 1129 อำเภอเชียงแสน – อำเภอเชียงของ ระยะทาง 55 กิโลเมตร ระยะทางทั้ง 2 เส้นทาง รวม 115 กิโลเมตร
- เส้นทางถนนพหลโยธิน จังหวัดเชียงราย – อำเภอแม่จัน แบ่งออกเป็นเส้นทางหลวงหมายเลข 1098 อำเภอแม่จัน – บ้านกิวพร้าว เส้นทางหลวงหมายเลข 1174 บ้านกิวพร้าว – บ้านสถาน และเส้นทางหลวงหมายเลข 1020 บ้านสถาน – อำเภอเชียงของ รวมระยะทาง 118 กิโลเมตร
- เส้นทางหลวงหมายเลข 1020 จังหวัดเชียงราย – บ้านหัวดอย เส้นทางหลวงหมายเลข 1020 บ้านต้า – อำเภอเชียงของ รวมระยะทาง 114 กิโลเมตร
- เส้นทางหลวงหมายเลข 1020 จังหวัดเชียงราย – บ้านหัวดอย เส้นทางหลวงหมายเลข 1020 บ้านสถาน – อำเภอเชียงของ รวมระยะทาง 105 กิโลเมตร
- เส้นทางหลวงหมายเลข 1173 จังหวัดเชียงราย – อำเภอเวียงชัย – บ้านแม่บง เส้นทางหลวงหมายเลข 1098 บ้านแม่บง – บ้านแก่น เส้นทางหลวงหมายเลข 1174 บ้านแก่น – บ้านสถาน และเส้นทางหลวงหมายเลข 1020 บ้านสถาน – อำเภอเชียง รวมระยะทาง 98 กิโลเมตร

(2) การคมนาคมทางน้ำ

- ท่าเรือบั้ง ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านหัวเวียง
- ท่าเรื่อน้ำลึก ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านหัวเวียง

5) สาธารณูปโภค

ข้อมูลด้านสาธารณูปโภคในพื้นที่อำเภอเชียงของ ประกอบด้วย (อำเภอเชียงของ, 2560)

(1) การไฟฟ้า การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สามารถบริการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าได้เต็มพื้นที่

(2) การประปา ประกอบด้วย หน่วยจำหน่ายน้ำประปาอำเภอเชียงของ การประปาส่วนภูมิภาค และประปาหมู่บ้าน

(3) การสื่อสารและการโทรคมนาคม ที่ทำการไปรษณีย์ สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง

(4) การโทรศัพท์ การให้บริการโทรศัพท์ในเขตพื้นที่ทั้งระบบประจำที่ (ระบบบ้าน) และระบบเคลื่อนที่ ยังไม่สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง

6) ด้านการศึกษา

จากฐานข้อมูลของอำเภอเชียงของ ปีพ.ศ. 2560 ในพื้นที่มีสถานศึกษาใน 3 ระดับ ได้แก่ (อำเภอเชียงของ, 2560)

(1) ระดับมัธยมศึกษา มีจำนวน 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเชียงของวิทยาคม โรงเรียนบุญเรืองวิทยาคม โรงเรียนห้วยซ้อวิทยาคม รัชมังคลาภิเษก และโรงเรียนลูกรักเชียงของ

(2) ระดับประถมศึกษา มีจำนวน 33 แห่ง ซึ่งสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ

(3) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1 แห่ง คือ ศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเชียงของ

7) ด้านสาธารณสุข

จากข้อมูลของสำนักงานสาธารณสุข อำเภอเชียงของ พบว่า อำเภอเชียงของ มีจำนวนสถานพยาบาลทุกประเภท รวมทั้งสิ้น 18 แห่ง แบ่งเป็น โรงพยาบาลของรัฐ 1 แห่ง สถานีอนามัย 17 แห่ง และคลินิกทุกประเภทรวม 7 แห่ง สำหรับสถานพยาบาลที่มีเตียงผู้ป่วยที่สามารถรับผู้ป่วยไว้ค้างคืนได้มีเพียงโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชเชียงของ มีจำนวนเตียงรวม 90 เตียง มีอัตราการให้บริการผู้ป่วยใน 4 คน/วัน และมีอัตราการให้บริการผู้ป่วยนอก 2 คน/ครั้ง (อำเภอเชียงของ, 2560) โดยสถานพยาบาลแห่งนี้มีค่า CaseMix Index (CMI) ซึ่งเป็นค่าที่บ่งบอกถึงการมีศักยภาพของการให้บริการรักษาพยาบาล ซึ่งโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช เชียงของ มีศักยภาพที่สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โดยอยู่ที่ 0.68 แสดงให้เห็นว่าการบริการมีประสิทธิภาพดี และเมื่อพิจารณาตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุขที่กำหนดให้จำนวนเตียง 1 เตียง ต่อประชากร 617 คน พบว่า จำนวนประชากรในเทศบาลตำบลเวียงตามทะเบียนราษฎร ปี พ.ศ. 2559 มีสัดส่วนจำนวนเตียงต่อประชากรเท่ากับ 1:137 ซึ่งสูงกว่ามาตรฐานที่กำหนด

ตารางที่ 2-3 สัดส่วนประชากรต่อจำนวนเตียงของโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช

สัดส่วน	เกณฑ์มาตรฐาน สาธารณสุข	สัดส่วนเตียงต่อประชากร ตามทะเบียนราษฎร์
เตียง : ประชากร	1:617	1:137

ที่มา : กระทรวงสาธารณสุข, 2560

8) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(1) ทรัพยากรทางน้ำ

- แม่น้ำสายหลักและลำน้ำห้วย ได้แก่ แม่น้ำโขง, ห้วยน้ำสม, ห้วยน้ำดุก, ห้วยตอง เป็นแหล่งน้ำที่มีน้ำตลอดปี ใช้ประโยชน์ทางการประมง และการเกษตรกรรมเป็นหลัก (อำเภอเชียงของ, 2560)

(2) ทรัพยากรป่าไม้

- มีพื้นที่ป่าไม้ เป็นป่าเบญจพรรณ คงเหลือความอุดมสมบูรณ์คิดเป็นร้อยละ 70 ของพื้นที่ป่าทั้งหมด (อำเภอเชียงของ, 2560)

9) ด้านการค้าชายแดน

จากข้อมูลของอำเภอเชียงของ การค้าชายแดนอำเภอเชียงของ มีสินค้าที่นำเข้าส่งออกผ่านด่านศุลกากรเชียงของ ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา โดยใน 10 อันดับ ช่วง 6 เดือนแรกของปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ระหว่างเดือนตุลาคม 2559 – มีนาคม 2560 มีดังนี้ (ด่านศุลกากรเชียงของ, 2561)

(1) สินค้านำเข้า ได้แก่ ผลไม้สด ผักสด เครื่องจักร ดอกไม้ แก๊สอาร์กอน ลิกไนท์ ลูกเต๋อย ส่วนประกอบพาหนะเครื่องจักรหนัก ลูกตุ้ม และถังเหล็ก

(2) สินค้าส่งออก ได้แก่ ข้าวสาร ผลไม้สด เครื่องอุปโภคบริโภค ยางพารา น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว วัสดุก่อสร้าง ปลากระตักตากแห้ง ชิ้นส่วนไก่แช่แข็ง กระดาษ และเครื่องใช้บนเตียง

มูลค่าการค้าชายแดนและสถิติด้านการค้าชายแดน เมื่อพิจารณามูลค่าการค้าชายแดน และสถิติด้านการค้าชายแดน พบว่า การค้าชายแดนไทย-สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ณ ด่านศุลกากรเชียงของ ในปีงบประมาณ 2560 (ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2557 ถึง 30 กันยายน พ.ศ.2558) มีมูลค่าการค้ารวม 17,147 ล้านบาท โดยจำแนกเป็นมูลค่าการส่งออกจำนวน 13,343 ล้านบาท และมีมูลค่าการนำเข้าจำนวน 3,803 ล้านบาท ส่วนในปีงบประมาณ 2559 มูลค่าการค้าชายแดนได้ปรับตัวสูงขึ้นโดยมีมูลค่าการค้ารวม 20,594 ล้านบาท จำแนกเป็นมูลค่าการ

ส่งออกจำนวน 14,611 ล้านบาท และมีมูลค่าการนำเข้าจำนวน 5,983 ล้านบาท (ด้านศุลกากร เชียงของ, 2561)

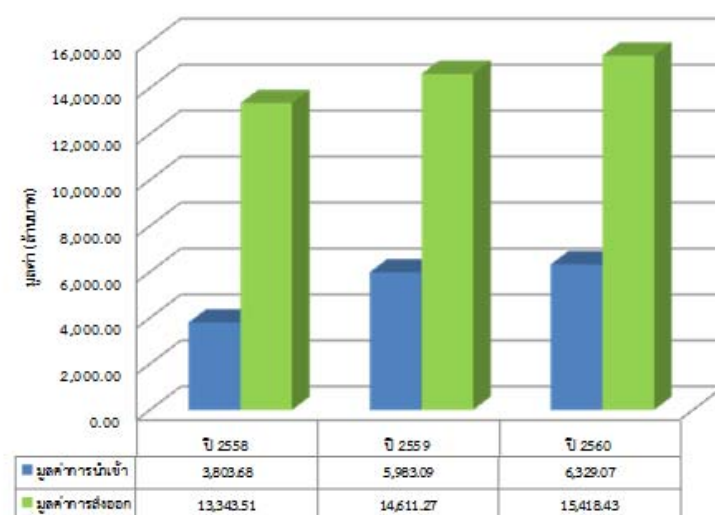
ตารางที่ 2-4 มูลค่าการนำเข้าและส่งออกด้านศุลกากรเชียงของ จังหวัดเชียงราย
ปีงบประมาณ 2558-2560

ปี	มูลค่าการนำเข้า (ล้านบาท)	ร้อยละ	มูลค่าการส่งออก (ล้านบาท)	ร้อยละ	มูลค่าการค้ารวม (ล้านบาท)
2558	3,803.68	23.60	13,343.51	30.76	17,147.19
2559	5,983.09	37.13	14,611.27	33.69	20,594.36
2560	6,329.07	39.27	15,418.43	35.55	21,747.50

ที่มา : ด้านศุลกากรเชียงของ, 2561. หน้า 13.

หมายเหตุ : ปีงบประมาณ เริ่ม 1 ตุลาคม ถึง 30 กันยายน ของปีถัดไป

สำหรับปีงบประมาณ 2560 มูลค่าการค้าชายแดนยังคงปรับตัวสูงขึ้น เป็นผลจากการส่งออกและการนำเข้าที่ปรับสูงขึ้น โดยมีมูลค่าการค้ารวม 21,747 ล้านบาท จำแนกเป็นมูลค่าการส่งออกจำนวน 15,418 ล้านบาท และมีมูลค่าการนำเข้าจำนวน 6,329 ล้านบาท (ด้านศุลกากร เชียงของ, 2561)

ที่มา : ด้านศุลกากรเชียงของ, 2561. หน้า 14.

หมายเหตุ : ปีงบประมาณ เริ่ม 1 ตุลาคม ถึง 30 กันยายน ของปีถัดไป

ภาพที่ 2-9 มูลค่าการค้าชายแดนด้านศุลกากรเชียงของ ปีงบประมาณพ.ศ. 2558-2560

10) ด้านการท่องเที่ยว

จากฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวปีพ.ศ. 2561 ของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ประกอบกับการสำรวจแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในปีพ.ศ. 2561 ของศูนย์วิจัยและพัฒนาการท่องเที่ยว สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สามารถสรุปแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของได้จำนวน 27 แห่ง โดยแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่สามารถนำมาจัดรูปแบบการท่องเที่ยวตามองค์กรท่องเที่ยวโลก (UNWTO,2548 อ้างใน สำนักเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2559) ได้กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวออกเป็น 3 รูปแบบหลัก ประกอบด้วยรูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural Based Tourism) และรูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) โดยมีรายละเอียดของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเชียงของมีดังนี้คือ

ตารางที่ 2-5 แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

แหล่งท่องเที่ยว	รูปแบบการท่องเที่ยว ในแหล่งธรรมชาติ	รูปแบบการท่องเที่ยว ในแหล่งวัฒนธรรม	รูปแบบการท่องเที่ยว ในแหล่งความสนใจ พิเศษ
น้ำตกบ้านห้วยเม็ง	✓		✓
น้ำตกห้วยตอง บ้านทุ่งน่าน้อย	✓		✓
อ่างเก็บน้ำห้วยน้ำช้าง	✓		✓
ท่าเรือผาถ่าน	✓	✓	
วัดศรีดอนชัย		✓	
วัดสบสม		✓	
วัดหาดไคร้		✓	
สำนักสงฆ์เทพนิมิต		✓	
วัดพระธาตุดอยย่าม่อน		✓	
วัดตอง		✓	
วัดใหม่ศรีร่มเย็น		✓	
วัดพระธาตุดอยห้าเจดีย์		✓	
วัดศรีงใต้		✓	
พิพิธภัณฑ์ลือลายคำ		✓	

แหล่งท่องเที่ยว	รูปแบบการท่องเที่ยว ในแหล่งธรรมชาติ	รูปแบบการท่องเที่ยว ในแหล่งวัฒนธรรม	รูปแบบการท่องเที่ยว ในแหล่งความสนใจ พิเศษ
วัดหัวเวียง		✓	
วัดหลวงไชยสถาน		✓	
วัดพระแก้ว		✓	
พระธาตุจอมเม็ง		✓	
พระธาตุเขาเขียว		✓	
หาดจับปลาบึก	✓		✓
บ้านกู่กาญ้อย		✓	✓
ไต้ลื้อบ้านห้วยเม็ง		✓	
ไต้ลื้อบ้านศรีดอนชัย		✓	
ล่องเรือแม่น้ำโขง		✓	✓
ชาวเขาเผ่าม้ง บ้านทุ่งน่าน้อย		✓	
ไต้ลื้อบ้านหาดบ้าย		✓	✓
ปั่นจักรยานเส้นทางธรรมชาติ		✓	✓

ที่มา : สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย, 2561

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน” เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีที่ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการดำเนินการวิจัยได้ใช้แนวคิดหลักด้านการพัฒนาเมืองชายแดน การพัฒนาอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการเมืองอย่างยั่งยืน การพัฒนาการท่องเที่ยว การบริหารจัดการการท่องเที่ยว การประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการ และการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน รวมทั้งยังนำเทคนิคการวางแผนด้วยสถานการณ์ (scenario planning) และการมีส่วนร่วมของประชาชน มาเป็นกรอบคิดหลักในการวิเคราะห์ผลการศึกษา ซึ่งรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ สามารถอธิบายรายละเอียดได้ตามระเบียบวิธีวิจัยของการดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้จะดำเนินงานตามกรอบวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อให้ได้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่สามารถเป็นตัวแทนได้อย่างแท้จริง ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องในการวิจัยและครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดในพื้นที่ ดังนี้คือ การวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และการสุ่มแบบบังเอิญพบในพื้นที่ 7 ตำบลของพื้นที่ศึกษา โดยแบ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละตำบลในพื้นที่อำเภอเชียงของ โดยกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ประชาชนในพื้นที่ศึกษา และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง โดยเลือกเจาะจงทุกภาคีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ทั้งตัวแทนประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงปริมาณ การสุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ ผู้วิจัยจะสุ่มตัวอย่างจำนวนประชากร โดยคำนวณจากสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1967) และใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมรับค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างได้ 5% ซึ่งสามารถคำนวณกลุ่มตัวอย่างประชาชนได้ดังนี้คือ

อำเภอเมืองเชียงใหม่ของ จ.เชียงใหม่ จำนวนประชากร 64,133 คน (สำนักงานอำเภอเมืองเชียงใหม่, 2560)

$$\text{จากสูตร} \quad n = N / 1 + N (e)^2$$

n = ขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้

N = จำนวนประชากรที่ทราบค่า (ในที่นี้ = 64,133)

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (0.05)

จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ได้ค่าของประชากรกลุ่มตัวอย่าง คือ 398 ตัวอย่าง โดยสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างจะแบ่งสัดส่วนตามจำนวนประชากรในพื้นที่แต่ละตำบล ดังนี้คือ

ตารางที่ 3-1 สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ

ตำบล	จำนวนประชากร (คน)	สัดส่วนการเก็บแบบสอบถาม (ชุด)
เวียง	13,376	83
สถาน	9,393	58
ศรี่ง	6,549	41
บุญเรือง	6,203	38
ห้วยซ้อ	12,531	78
ศรีดอนชัย	8,931	55
ริมปิง	7,150	44
รวม	64,133	398

ที่มา: 1. ข้อมูลจากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร ปีพ.ศ.2560 จากสำนักทะเบียนอำเภอเมืองเชียงใหม่
2. ข้อมูลจากการวิเคราะห์ของผู้วิจัย

2) กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการสุ่มแบบเจาะจง โดยเลือกเจาะจงทุกภาคีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ซึ่งประกอบไปด้วย

- กลุ่มตัวอย่างในการจัดประชุมกลุ่มย่อย ประกอบด้วย

1. กลุ่มตัวอย่างในการจัดประชุมกลุ่มย่อยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนได้จากการเก็บแบบสอบถาม และสอบถามเพิ่มเติมเชิงลึกถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน โดยการจัด

ประชุมกลุ่มย่อยนี้จะเป็นการตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 1 ซึ่งได้จัดประชุมกลุ่มย่อยในวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2560 ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 109 คน ซึ่งประกอบด้วย

- หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ นายอำเภอเชียงของ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด (จำนวน 3 คน)
- หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ ตัวแทนจากผู้ประกอบการในพื้นที่ ประกอบด้วย ประธานสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ผู้แทนจากชมรมผู้ประกอบการที่พัก ผู้แทนชมรมเรือ ผู้แทนชมรมมัคคุเทศก์เชียงของ และผู้แทนชมรมรถสามล้อ (จำนวน 5 คน)
- ภาคประชาชน ได้แก่ ตัวแทนผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ศึกษา (จำนวน 68 คน) และตัวแทนประชาชนในพื้นที่ (จำนวน 31 คน)
- ภาคประชาสังคม ได้แก่ ตัวแทนจากกลุ่มรักษ์เชียงของ ตัวแทนจากเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-ล้านนา (จำนวน 2 คน)

2. กลุ่มตัวอย่างในการจัดประชุมกลุ่มย่อยหน่วยงานและภาคีต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อระดมความคิดเห็นถึงความพร้อมในการตั้งรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และระดมความคิดเห็นถึงรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อยนี้จะเป็นการตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 2 และวัตถุประสงค์ในข้อที่ 3 ซึ่งได้จัดประชุมกลุ่มย่อยในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 ณ โรงแรมไอบิส สไตล์ เชียงของ ริเวอร์พรีนท์ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 76 คน ซึ่งประกอบด้วย

- หน่วยงานภาครัฐ ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 8 แห่งที่อยู่ในพื้นที่ ตัวแทนจากสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงราย ตัวแทนจากสำนักงานที่ดิน นายอำเภอเชียงของ เกษตรอำเภอเชียงของ ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเชียงของ นายด่านศุลกากรอำเภอเชียงของ เจ้าหน้าที่ประจำจุดผ่อนปรนด่านเชียงของ ตัวแทนจากสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ตัวแทนสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือ เขต 2 (จำนวน 17 คน)
- หน่วยงานภาคเอกชน ประกอบด้วย ตัวแทนจากสภาอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย ตัวแทนจากหอการค้าจังหวัด ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (เขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 2) ตัวแทนจาก

ผู้ประกอบการในพื้นที่ ประกอบด้วย ประธานสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว
ผู้แทนจากชมรมผู้ประกอบการที่พัก ผู้แทนชมรมเรือ ผู้แทนชมรม
มัคคุเทศก์เชียงของ ผู้แทนชมรมรถสามล้อ (จำนวน 8 คน)

- ผู้แทนจากภาคประชาชนในพื้นที่ศึกษา (จำนวน 49 คน)
- ภาคประชาสังคม ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากกลุ่มรักษ์เชียงของ
ตัวแทนจากเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-
ล้านนา (จำนวน 2 คน)

● กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึกหน่วยงานและภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ
บริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดน เพื่อประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยว
ชายแดนตามตัวชี้วัดศักยภาพทั้ง 4 ด้าน พร้อมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกถึงประสบปัญหา อุปสรรค และ
ข้อจำกัด ของการบริหารจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 135 ตัวอย่าง ซึ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้จะเป็นการตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 2
โดยกลุ่มตัวอย่างนี้จะใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย

- ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 101 หมู่บ้าน และกำนัน จำนวน 7 คน ในพื้นที่
ศึกษา (รวมจำนวน 108 คน)
- หน่วยงานภาครัฐ ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นทั้ง 8 แห่งที่อยู่ในพื้นที่ ตัวแทนจากสำนักงานโยธาธิการและผังเมือง
จังหวัดเชียงราย ตัวแทนจากสำนักงานที่ดิน นายอำเภอเชียงของ เกษตร
อำเภอเชียงของ ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเชียงของ นายด่านศุลกากร
อำเภอเชียงของ เจ้าหน้าที่ประจำจุดผ่อนปรนด่านเชียงของ ตัวแทนจาก
สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ตัวแทนสำนักงานการท่องเที่ยวแห่ง
ประเทศไทยภาคเหนือ เขต 2 (จำนวน 17 คน)
- หน่วยงานภาคเอกชน ประกอบด้วย ตัวแทนจากสภาอุตสาหกรรม
จังหวัดเชียงราย ตัวแทนจากหอการค้าจังหวัด ประธานสภาอุตสาหกรรม
ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (เขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 2) ตัวแทนจาก
ผู้ประกอบการในพื้นที่ ประกอบด้วย ประธานสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว
ผู้แทนจากชมรมผู้ประกอบการที่พัก ผู้แทนชมรมเรือ ผู้แทนชมรม
มัคคุเทศก์เชียงของ ผู้แทนชมรมรถสามล้อ (จำนวน 8 คน)

- ภาคประชาสังคม ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากกลุ่มรักษ์เชียงใหม่ ตัวแทนจากเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง- ล้านนา (จำนวน 2 คน)

3.2 เครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ที่ใช้เทคนิคการผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยการวิจัยเชิงปริมาณ จะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งลักษณะคำถามมีทั้งคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด และการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้เครื่องมือเป็นแบบนำสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง พร้อมทั้งยังมีการจัดประชุมกลุ่มย่อย และลงสัมภาษณ์เชิงลึกในการศึกษาครั้งนี้ด้วย โดยเครื่องมือที่ใช้มีรายละเอียดดังนี้

1) แบบสำรวจความคิดเห็น จะเป็นแบบสอบถามที่ใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ จำนวน 398 ตัวอย่าง ตามที่ได้อธิบายการคำนวณกลุ่มตัวอย่างข้างต้นแล้ว โดยแบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะทราบว่าประชาชนในพื้นที่ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีความคิดเห็นอย่างไร เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อรองรับโครงการพัฒนาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอำเภอเชียงของ ตามนโยบายการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน เช่น โครงการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 4 นโยบายการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษเมืองเชียงของ และมีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับผลกระทบจากการพัฒนาต่างๆ โดยผู้วิจัยจะนำความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับจากการสำรวจครั้งนี้ ไปเป็นส่วนหนึ่งในการสังเคราะห์ปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และนำไปสู่การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน โดยสามารถแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และตำแหน่งที่ตั้งของที่พักอาศัย

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบของเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่ประชาชนได้รับจากการเตรียมพร้อมรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม มีลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิดและปลายปิด

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่ของเมืองท่องเที่ยวชายแดน มีลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิดและปลายปิด

2) **แบบสัมภาษณ์** ใช้ประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนของภาคีที่เกี่ยวข้องจำนวน 135 กลุ่มตัวอย่าง ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ซึ่งแบบสัมภาษณ์เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และได้เตรียมชุดคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และสมรรถนะหลัก โดยกระบวนการสัมภาษณ์จะเป็นการสอบถามและสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่ได้กำหนดไว้ตามรายละเอียดการให้ค่าคะแนนศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนในแต่ละตัวชี้วัด ซึ่งแบ่งค่าคะแนนศักยภาพออกเป็น 5 ระดับ (น้อยมากถึงมากที่สุด) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสอบถามและพูดคุย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามตัวชี้วัดร่วมกับให้กลุ่มตัวอย่างประเมินตนเองว่าในแต่ละตัวชี้วัดกลุ่มตัวอย่างคิดว่าตนเองในศักยภาพในแต่ละตัวชี้วัดอยู่ในระดับไหน ซึ่งมีรายละเอียดในการประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนดังนี้คือ

- **ศักยภาพด้านความรู้** ประกอบด้วย

- 1) ความรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่เมืองชายแดนเพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบด้วย (1) การจัดการทรัพยากรที่ดิน (2) การอนุรักษ์พื้นที่เมืองชายแดน (3) การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว (4) การจัดการพื้นที่เมืองชายแดนเพื่อเชื่อมโยงการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

- 2) ความรู้ด้านขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบด้วย (1) ขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม (2) ขีดความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจ (3) ขีดความสามารถในการรองรับด้านสังคมและวัฒนธรรม

- 3) ความรู้ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองชายแดนร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมด้านกิจกรรม (2) การมีส่วนร่วมด้านการกำหนดแผน นโยบาย (3) การมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (4) การมีส่วนร่วมด้านข้อมูล (5) การมีส่วนร่วมในการประสานงาน (6) การมีส่วนร่วมในการติดตามผล

- **ศักยภาพด้านทัศนคติ** ประกอบด้วย

- 1) ทัศนคติที่มีต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน ประกอบด้วย (1) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้พื้นที่ได้รับความสนใจจากบุคคลภายนอก (2) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ในพื้นที่เกิดความแตกต่างทางวัฒนธรรมและภาษา (3) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้พื้นที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ (4) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ชุมชนมีความภูมิใจในท้องถิ่นตนเอง (5) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้เกิด

โอกาสการจ้างงานสร้างอาชีพ (6) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ประชาชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้นและเป็นธรรม (7) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้การดำเนินชีวิตตามวิถีดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป (8) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้เกิดความขัดแย้งของคนในชุมชน (9) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ประชาชนมีค่าครองชีพที่สูงขึ้น (10) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ในพื้นที่มีปริมาณขยะมากขึ้น (11) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ในพื้นที่เกิดปัญหาการจราจรติดขัด (12) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรในพื้นที่

2) ทศนคติที่มีต่อการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบด้วย (1) การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ (2) การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างคนในพื้นที่และหน่วยงานภายนอก (3) การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนในชุมชนในประเด็นการจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน (5) การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการประสานความร่วมมือการทำงานร่วมกันกับทุกภาคส่วน (6) การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการจัดการผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม

● **ศักยภาพด้านทักษะ** ประกอบด้วย

1) ทักษะทางการสื่อสาร ประกอบด้วย (1) ทักษะในการสื่อสารภาษาถิ่น (2) ทักษะในการสื่อสารภาษาต่างประเทศ (3) ทักษะในการสื่อสารระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอก (4) ทักษะในการสื่อสารข้อมูลที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง (5) ทักษะในการสื่อสารข้อมูลเมืองท่องเที่ยวชายแดนกับทุกภาคส่วน

2) ทักษะด้านการบริการ ประกอบด้วย (1) ทักษะในการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน (2) ทักษะในการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่ (3) ทักษะในการบริการของเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่สามารถรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนอย่างเสมอภาค

3) ทักษะในด้านการเป็นผู้นำ ประกอบด้วย (1) ทักษะในการสร้างความไว้วางใจ (2) ทักษะการสร้างเชื่อมั่น (3) ทักษะในการตัดสินใจและแก้ไข

ปัญหา (4) ทักษะในการประสานงาน (5) ทักษะในการวางแผน (6) ทักษะในการทำงานร่วมกัน

● **ศักยภาพด้านสมรรถนะ** ประกอบด้วย

1) ความสามารถในการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่างๆในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ความสามารถในการทำงานในสิ่งแวดล้อมที่มีความหลากหลายทางสังคม เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

3) ความสามารถในการทำงานตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ และกติกาของชุมชน

4) ความสามารถในการพัฒนาและแสวงหาความรู้ด้านการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

5) ความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในประเด็นในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

6) ความสามารถในการสื่อสารด้านการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ

7) ความสามารถในการส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน

8) ความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้งในสถานการณ์ต่างๆ

9) ความสามารถในการประสานงานเพื่อให้เกิดในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

10) ความสามารถในการวางแผนการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

11) ความสามารถในการเขียนแผน นโยบายการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน

12) ความสามารถในการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน

13) ความสามารถในการพัฒนา ปรับปรุง และดำเนินงานในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน

3.3 การสร้างเครื่องมือและการทดสอบเครื่องมือการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ได้ทำการทดสอบหาความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่นของเครื่องมือในการวิจัย ทั้งแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ตามลำดับดังนี้คือ

1) ศึกษาเอกสาร งานวิจัย แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อให้ได้ตัวแปรที่จะศึกษา และใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

2) นำข้อมูลที่ได้จากข้างต้นมาสร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

3) ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย คำถามการวิจัย และตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา Index of Item - Objective Congruence หรือ IOC (Rovinelli, 1976) โดยค่าคะแนนของการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ จะมีค่าอยู่ระหว่าง 1 ถึง -1 ซึ่งถ้าข้อคำถามที่มีความตรงตามเนื้อหาจะมีค่าคะแนน IOC เข้าใกล้ 1.00 ถ้าข้อคำถามใดมีค่าคะแนน IOC จะต่ำกว่า 0.5 แสดงว่าต้องทำการปรับปรุงข้อคำถามใหม่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ประสิทธิภาพของแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดย กำหนดคะแนนของผู้เชี่ยวชาญเป็น +1 คือ แน่ใจว่าข้อคำถามข้อนั้นมีความเหมาะสมและตรงตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้จริง หรือ 0 คือ ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามข้อนั้นมีความเหมาะสมและตรงตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ หรือ -1 คือ แน่ใจว่าข้อคำถามข้อนั้นไม่มีความเหมาะสมและตรงตามวัตถุประสงค์ที่ระบุ เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงเครื่องมือให้สมบูรณ์ก่อนนำไปทดสอบความเชื่อมั่น จากสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ

IOC คือ ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับแบบทดสอบ

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

รายนามของผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ จำนวน 3 ท่าน คือ

1) ผศ.ดร.มานัส ศรีวณิช	ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์
2) ดร.กรวรรณ สังขกร	ตำแหน่ง นักวิจัยชำนาญการพิเศษ และหัวหน้าศูนย์วิจัยและพัฒนาการ ท่องเที่ยว สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3) อ.ดร.อาชว์บาร์มี มณีตระกูลทอง	ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผลจากการตรวจสอบความเที่ยงตรงทั้งแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยผลการวิเคราะห์ค่า IOC มากกว่า 0.50 ในทุกข้อคำถาม ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นว่ามีคุณสมบัติสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาในครั้งนี้ จึงถือว่าเป็นข้อคำถามที่มีความเหมาะสม

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

จากที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่าการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ต้องการตอบโจทย์งานวิจัยว่า เมืองท่องเที่ยวชายแดนประสบกับปัญหาอะไรบ้างจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และผลกระทบที่เกิดจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนส่งผลทั้งทางบวกและทางลบอย่างไรต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน นอกจากนั้นเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่ของมีศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน อย่างไร ซึ่งปัจจุบันหน่วยงานและภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องประสบกับปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดนอย่างไร เพื่อนำมาสู่การเสนอแนะรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบของงานวิจัย จึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท คือ

- 1) ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการดังต่อไปนี้
  - ข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน กับกลุ่มตัวอย่างประชากรในพื้นที่ ตลอดจนการจัดประชุมกลุ่มย่อยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรี

เศรษฐกิจอาเซียนได้จากการเก็บแบบสอบถาม และสอบถามเพิ่มเติมเชิงลึกถึงปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนที่เกิดขึ้นในพื้นที่

- ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง พร้อมการสัมภาษณ์เชิงลึกถึงประสบปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด ของการบริหารจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

- ข้อมูลที่ได้จากประชุมกลุ่มย่อยหน่วยงานและภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อระดมความคิดเห็นถึงความพร้อมในการตั้งรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และระดมความคิดเห็นถึงรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น

หลังจากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มานั้นมาตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วน สมบูรณ์ของข้อมูล

2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่างๆ เช่น หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ทฤษฎี แนวคิด งานวิจัย รวมทั้งรายงานการศึกษาระดับอิสระ และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เนื้อหางานวิจัยมีความสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และสรุปข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิจัย ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้างต้น ผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์ตามหลักสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ซึ่งนำเสนอในรูปแบบตาราง และนำตัวเลขมาตีความอย่างมีเหตุผล ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจะเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการประชุมกลุ่มย่อย ว่ามีความครบถ้วนตามที่ต้องการหรือไม่ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ซึ่งเป็นการตีความและสร้างข้อสรุปในการวิจัยจากข้อมูลที่ได้

3.5 ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยนี้เป็นศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน มีวิธีการดำเนินการตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยละเอียด ดังนี้คือ

วัตถุประสงค์	ขั้นตอนการดำเนินงาน
<p>1. ศึกษาสถานการณ์ปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน</p>	<p>1.1 เก็บรวบรวมข้อมูลและคัดเลือกข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน</p>
	<p>1.2 รวบรวมข้อมูลหน่วยงานและภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองชายแดน</p>
	<p>1.3 ออกแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง</p>
	<p>1.4 ลงสำรวจพื้นที่ เก็บแบบสอบถาม และสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง</p>
	<p>1.5 จัดประชุมกลุ่มย่อยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง นำเสนอปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนที่ได้จากการเก็บแบบสอบถาม และระดมความคิดเห็นเพิ่มเติมถึงปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน</p>
	<p>1.6 สรุปปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน</p>
<p>2. ศึกษาศักยภาพในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน</p>	<p>2.1 ลงสัมภาษณ์เชิงลึกหน่วยงานและภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดน เพื่อประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนตามตัวชี้วัดศักยภาพทั้ง 4 ด้าน พร้อมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกถึงประสบปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัด ของการบริหารจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน</p>
	<p>2.2 รวบรวมและศึกษากฎหมาย ระเบียบต่างๆ ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อดูถึงข้อจำกัดในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน</p>
	<p>2.3 จัดประชุมกลุ่มย่อยหน่วยงานและภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อระดมความคิดเห็นถึงความพร้อมในการตั้งรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน</p>

วัตถุประสงค์	ขั้นตอนการดำเนินงาน
	2.4 สรุปศักยภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดนเพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน
3. เสนอรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	3.1 วิเคราะห์บทเรียนรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนจากทั้งในประเทศและต่างประเทศ
	3.2 จัดประชุมกลุ่มย่อยหน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อระดมความคิดเห็นถึงรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน
	3.3 วิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน
	3.4 สรุปรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน และสามารถนำรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและผลักดันสู่นโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 4

ผลการวิจัย

เมื่อกกล่าวถึงนโยบายการเข้าสู่ประชาอาเซียน เมืองต่างๆ ของประเทศไทยได้มีการตื่นตัวเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เนื่องจากนโยบายดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน เพราะเป็นทั้งโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเมืองที่มีการตื่นตัวในระดับต้นๆ คงหนีไม่พ้นเมืองชายแดนที่มีอาณาเขตติดกับประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นสมาชิกอาเซียน ได้แก่ กัมพูชา ลาว มาเลเซีย พม่า ฯลฯ โดยมีการตื่นตัวทั้งด้านการขยายการส่งออก และเปิดโอกาสทางการค้า การบริการในสาขาท่องเที่ยว โรงแรม ภัตตาคาร สุขภาพ ฯลฯ เพื่อเสริมสร้างโอกาสในการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมายังอาเซียน ซึ่งจะเพิ่มอำนาจการต่อรองของอาเซียนในเวทีการค้าโลก และยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในอาเซียน เป็นต้น

เมืองชายแดนเชียงของ ก็เป็นเมืองชายแดนเมืองหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ อันเนื่องมาจากการรองรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวของเมืองชายแดน ซึ่งจะเห็นได้จากการขยายตัวของการค้า การบริการ และการลงทุนในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมต่างๆ อย่างมากมาย ในเขตชุมชนที่อยู่บนเส้นทางสายหลักในเขตอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย และเส้นทางสาย R3A ซึ่งเริ่มเห็นบ้างแล้วในเขตพื้นที่เมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว เนื่องจากนักลงทุนจากประเทศสิงคโปร์และประเทศเกาหลีใต้กว้านซื้อที่ดินจำนวนมากในเขตเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศ สปป.ลาว เพื่อเตรียมก่อสร้างโรงแรม ที่พัก รีสอร์ท สนามกอล์ฟ จุดพักรถบรรทุกขนส่งสินค้า ฯลฯ ขณะที่พื้นที่เชียงของ จังหวัดเชียงราย ก็มีนักลงทุนจากต่างถิ่นเข้ามากว้านซื้อที่ดินกันอย่างมากมาย เพื่อเตรียมการพัฒนาโครงการก่อสร้างที่พักอาศัย ที่พักแรม สถานประกอบการ ธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวฯ ส่งผลให้ราคาที่ดินในพื้นที่เชียงของเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นนี้ หากไม่มีการตั้งรับถึงผลของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น เมืองชายแดนก็จะได้รับผลกระทบอย่างแน่นอน ซึ่งการวางแผนการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดการใช้การรักษาทรัพยากรอย่างยั่งยืน และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและได้ประโยชน์จากการเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดน

ดังนั้น การวิเคราะห์ผลการศึกษาในบทนี้ เป็นการนำเสนอผลการศึกษาศาสนาการณปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนทั้งด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม รวมถึงนำเสนอผลการศึกษาศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ในด้านความรู้ ทัศนคติ ทักษะ และสมรรถนะหลัก เพื่อนำมาสู่การเสนอรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นจาก

การเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่ โดยมีรายละเอียดของผลการศึกษา ดังนี้

4.1 สถานการณ์ปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

การศึกษาสถานการณ์ปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน จะเป็นการหาคำตอบว่าเมืองท่องเที่ยวชายแดนประสบกับปัญหาอะไรบ้างจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และผลกระทบที่เกิดจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ส่งผลทั้งทางบวกและทางลบอย่างไรต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน โดยกระบวนการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจะเป็นการเก็บแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนทั้งด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และสังคม กลุ่มประชากรเป้าหมาย คือ ตัวแทนของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ของ จ.เชียงใหม่ จากจำนวนประชากร 64,133 คน (สำนักงานอำเภอเมืองเชียงใหม่, 2560) และคำนวณจากสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1967) และใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมรับค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างได้ 5% จึงได้กลุ่มตัวอย่างประชาชนจำนวน 398 ตัวอย่าง

ผลจากการวิเคราะห์แบบสอบถามความคิดเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างประสบปัญหาจากการรองรับโครงการพัฒนาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นตามนโยบายการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนหรือไม่ ไม่ว่าจะปัญหาด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม และคิดว่าปัญหาใดที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน พบว่า จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 398 คน จำแนกเป็นเพศชาย ร้อยละ 39.20 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60.80 และส่วนใหญ่ในกลุ่มตัวอย่างใน 3 อันดับแรกอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.14 มากที่สุด รองลงมาคือ อายุระหว่าง 51-60 ปี ร้อยละ 23.87 และกลุ่มอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 18.09 ส่วนระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 42.96 รองลงมาคือ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 17.09 และการศึกษาระดับปวช. ร้อยละ 12.81 ส่วนอาชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 37.69 รองลงมาคือ ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 21.71 และรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 11.31

ตารางที่ 4-1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

(n=398)

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	156	39.20
	หญิง	242	60.80
	รวม	398	100.00
อายุ	น้อยกว่า 20 ปี	18	4.52
	20-30 ปี	56	14.07
	31-40 ปี	72	18.09
	41-50 ปี	112	28.14
	51-60 ปี	95	23.87
	มากกว่า 60 ปี	45	11.31
	รวม	398	100.00
การศึกษา	ประถมศึกษา	171	42.96
	มัธยมศึกษา	68	17.09
	ปวช.	51	12.81
	ปวส.	28	7.04
	ปริญญาตรี	34	8.54
	สูงกว่าปริญญาตรี	36	9.05
	อื่นๆ	10	2.51
	รวม	398	100.00
อาชีพ	นักเรียน/นักศึกษา	20	5.03
	ข้าราชการ	66	16.58
	พนักงานของรัฐ	14	3.52
	พนักงานบริษัทเอกชน	17	4.27
	รับจ้างทั่วไป	45	11.31
	ธุรกิจส่วนตัว	86	21.61
	อื่นๆ(เกษตรกรกรรม)	150	37.69
	รวม	398	100.00

นอกจากนั้นยังทำการจัดประชุมกลุ่มย่อยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนได้จากการเก็บแบบสอบถาม และสอบถามเพิ่มเติมเชิงลึกถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ในวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2560 ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 109 คน ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ นายอำเภอเชียงของ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด (จำนวน 3 คน) หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ ตัวแทนจากผู้ประกอบการในพื้นที่ ประกอบด้วย ประธานสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ผู้แทนจากชมรมผู้ประกอบการที่พัก ผู้แทนชมรมเรือ ผู้แทนชมรมมัคคุเทศก์เชียงของ และผู้แทนชมรมรถสามล้อ (จำนวน 5 คน) ภาคประชาชน ได้แก่ ตัวแทนผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ศึกษา (จำนวน 68 คน) ตัวแทนประชาชนในพื้นที่ (จำนวน 31 คน) และภาคประชาสังคม ได้แก่ ตัวแทนจากกลุ่มรักษ์เชียงของ ตัวแทนจากเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-ล้านนา (จำนวน 2 คน)

ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของนั้น ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ทั้งด้านกายภาพและสภาพแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 ปัญหาและผลกระทบด้านกายภาพและสภาพแวดล้อมต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

จากการเก็บแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบด้านกายภาพและสภาพแวดล้อมต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ได้ดังนี้

ตารางที่ 4-2 ปัญหาและผลกระทบด้านกายภาพต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน
เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

(n=398)

ประเด็น	ระดับความเร่งด่วนในการแก้ปัญหา								
	ไม่มีปัญหา	ร้อยละ	ปัญหาเล็กน้อยควรเตรียมการแก้ไข	ร้อยละ	ปัญหาพอสมควรต้องเริ่มแก้ไข	ร้อยละ	ปัญหามากต้องแก้ไขโดยด่วน	ร้อยละ	รวมร้อยละ
เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้	0	0.00	0	0.00	72	18.09	326	81.91	100
สถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อ	0	0.00	15	3.77	71	17.84	312	78.39	100

ประเด็น	ระดับความเร่งด่วนในการแก้ปัญหา								
	ไม่มี ปัญหา	ร้อยละ	ปัญหา เล็กน้อยควร เตรียมการ แก้ไข	ร้อยละ	ปัญหา พอสมควร ต้องเริ่ม แก้ไข	ร้อยละ	ปัญหา มาก ต้องแก้ไข โดยด่วน	ร้อยละ	รวม ร้อยละ
รองรับนักท่องเที่ยวและ เกิดความเสื่อมโทรม									
การขยายตัวของเมือง ชายแดนอย่างไร้ทิศทาง	0	0.00	12	3.02	87	21.86	299	75.13	100
ที่ดินในชุมชนถูกกว้านซื้อ โดยคนต่างถิ่น	27	6.78	81	20.35	46	11.56	244	61.31	100
อาคารสิ่งก่อสร้างเกิดขึ้น ในพื้นที่เกษตรกรรม	29	7.29	81	20.35	62	15.58	236	59.30	100
มีการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก ความสะดวกเพื่อรองรับ การพัฒนาที่จะเกิดขึ้นใน อนาคต	18	4.52	112	28.14	89	22.36	179	44.97	100
พื้นที่สาธารณะถูก นำไปใช้ในเชิงพาณิชย์ มากกว่าถูกนำมาใช้เพื่อ ประโยชน์ของชุมชน	12	3.02	53	13.32	163	40.95	172	43.22	100
มีขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นมาก และจัดเก็บ-กำจัดไม่หมด	8	2.01	56	14.07	174	43.72	160	40.20	100
เกิดอุบัติเหตุมากขึ้นจาก ปริมาณรถเพิ่มขึ้น	65	16.33	29	7.29	145	36.43	159	39.95	100
เกิดปัญหาการจราจร หนาแน่นและติดขัด	0	0.00	97	24.37	201	50.50	98	24.62	100
พื้นที่ไม่ได้รับประโยชน์ จากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ความสะดวกทางการ ท่องเที่ยว	33	8.29	95	23.87	173	43.47	95	23.87	100
น้ำประปาไม่พอใช้	33	8.29	184	46.23	136	34.17	45	11.31	100
เกิดปัญหาทัศนอูจาด	41	10.30	193	48.49	127	31.91	37	9.30	100
มีสถานบันเทิงเกิดขึ้น จำนวนมาก และสร้าง ปัญหาเสียงดังรบกวน	11	2.76	278	69.85	87	21.86	22	5.53	100

ประเด็น	ระดับความเร่งด่วนในการแก้ปัญหา								
	ไม่มี ปัญหา	ร้อยละ	ปัญหา เล็กน้อยควร เตรียมการ แก้ไข	ร้อยละ	ปัญหา พอสมควร ต้องเริ่ม แก้ไข	ร้อยละ	ปัญหามาก ต้องแก้ไข โดยด่วน	ร้อยละ	รวม ร้อยละ
เกิดมลภาวะทางอากาศ จากควันพิษจากรถที่มี มากขึ้น	109	27.39	195	48.99	45	11.31	20	5.03	100
ไฟฟ้าดับบ่อย	298	74.87	66	16.58	18	4.52	16	4.02	100
มีสถานบันเทิง ผับ บาร์ ใกล้ศาสนสถานและ โรงเรียน	302	75.88	81	20.35	14	3.52	1	0.25	100

จากผลการวิเคราะห์ในตารางข้างต้น พบว่า ในภาพรวมของปัญหาได้ส่งผลกระทบต่อด้านกายภาพและสภาพแวดล้อมให้กับเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของ โดยปัญหาที่ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องเร่งแก้ไขใน 3 ประเด็นแรก คือ เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ การขยายตัวของเมืองชายแดนอย่างไร้ทิศทาง และสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและเกิดความเสื่อมโทรม และจากทั้ง 3 ประเด็นปัญหานี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แบบสอบถามไปจัดประชุมกลุ่มย่อยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากการประชุมในวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2560 ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 109 คน รายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวไปแล้วข้างต้น โดยเกิดข้อค้นพบว่าในประเด็นปัญหาด้านการบุกรุกป่าซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องการแก้ไขอย่างเร่งด่วนในลำดับที่ 1 คือ การบุกรุกป่าที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นนั้น เกิดจากการบุกรุกเพื่อขยายที่ดินทำกิน (ทำการเกษตร) และการตัดไม้สำหรับแปรรูปเพื่อใช้สอยหรือจำหน่าย ส่งผลให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงรวมทั้งในพื้นที่ยังประสบปัญหาการรุกที่ดินริมน้ำและที่สาธารณะประโยชน์ซึ่งเกิดจากการขยายตัวของเมือง ประกอบกับการลงพื้นที่สำรวจปัญหาและผลกระทบด้านกายภาพต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน เมื่อพิจารณารายตำบลในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนทั้ง 7 ตำบล ได้แก่ ตำบลเวียง ตำบลสถาน ตำบลศรี้ง ตำบลบุญเรือง ตำบลห้วยซ้อ ตำบลศรีดอนชัย และตำบลริมโขง พบว่า ตำบลที่ประสบปัญหาด้านกายภาพทั้งปัญหาการขยายตัวของเมืองชายแดนอย่างไร้ทิศทาง ที่ดินในชุมชนถูกกว้านซื้อโดยคนต่างถิ่น อาคารสิ่งก่อสร้างเกิดขึ้นในพื้นที่เกษตรกรรมคือ ตำบลเวียง เนื่องจากเป็นศูนย์กลางของอำเภอทำให้การพัฒนาต่างๆ ก็จะมุ่งมาลงในพื้นที่นี้เป็นหลัก ซึ่งผลการสำรวจพบว่าพื้นที่ตำบลเวียงมีการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ซึ่งในอดีตพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลเวียงจะเป็นพื้นที่เกษตรกรรม และพื้นที่

นาร้าง แต่เมื่อมีนโยบายการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน นโยบายการการค้าชายแดนสู่การเชื่อมโยงเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาค พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่เจ้าของที่ดินจะขายที่ดิน เนื่องจากเมื่อนโยบายและโครงการต่างๆ เข้ามาทำให้ราคาที่ดินในตำบลเวียงสูงถึงไร่ละ 10 ล้านบาท (ประชาชาติธุรกิจ, 2553) ทำให้เจ้าของที่ดินขายที่ดินให้แก่รายทุนต่างถิ่น และพื้นที่เกษตรกรรมดังกล่าวก็ถูกพัฒนาเป็นอาคารสิ่งปลูกสร้างขึ้นแทนในพื้นที่เกษตรกรรม และยังเกิดการพัฒนาเมืองเพื่อการพัฒนาและลงทุนพัฒนาเมืองที่ขยายตัวของไปทางทิศใต้ของตำบลเวียง (เดิมพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่เกษตรกรรมของเมือง) เป็นต้น

ปัญหาและผลกระทบด้านกายภาพและสภาพแวดล้อมจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ทั้งประเด็นการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ การขยายตัวของเมืองชายแดนอย่างไร้ทิศทางสามารถยืนยันได้จากข้อมูลการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภทของพื้นที่เมืองชายแดนเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2550 และพ.ศ. 2560 โดยพบว่า อำเภอเชียงของซึ่งเป็นพื้นที่ที่ครอบคลุมพื้นที่เมืองชายแดนเชียงใหม่ และเป็นพื้นที่ซึ่งภาครัฐได้ให้ความสำคัญ โดยเฉพาะการเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ด้านการค้า และประตูเชื่อมโยงภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับประเทศจีนตอนใต้ ซึ่งนโยบายดังกล่าวเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่สำคัญซึ่งก่อให้เกิดความตื่นตัวในพื้นที่อำเภอเชียงของ ซึ่งเป็นเมืองชายแดนและกลุ่มทุนผู้สนใจและเล็งเห็นผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้เริ่มมีการปรับปรุง เตรียมความพร้อมด้านต่างๆ เพื่อรองรับการพัฒนาในอนาคต ซึ่งสิ่งที่จะสะท้อนภาพของความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนที่สุดคือ การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพของพื้นที่ซึ่งเห็นได้จากข้อมูลการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของพื้นที่เมืองชายแดนในช่วงก่อนการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน (ก่อนปีพ.ศ. 2556) และหลังจากการตั้งรับนโยบายการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน (ปีพ.ศ. 2556 เป็นต้นไป) ซึ่งการศึกษาได้เปรียบเทียบข้อมูลการเปลี่ยนแปลงในช่วงก่อนการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน (ก่อนปีพ.ศ. 2556) และหลังจากการตั้งรับนโยบายการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน (ปีพ.ศ. 2556 เป็นต้นไป) จะอธิบายด้วยข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินในปี พ.ศ. 2550 และพ.ศ. 2560 จากข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ของกรมพัฒนาที่ดิน ปี พ.ศ. 2560 เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนในช่วงเวลาดังกล่าว โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4-3 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภทของพื้นที่เมืองชายแดนเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2550 และพ.ศ. 2560

ประเภท การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ปี 2550		ปี 2560	
	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่เมืองและสิ่งปลูกสร้าง	16,744.04	3.02	23,881.72	4.31
พื้นที่เกษตรกรรม	209,048.25	37.73	226,128.29	40.81

พื้นที่ป่าไม้	298,775.39	53.92	274,833.69	49.6
พื้นที่เปิดเตล็ด	20,419.30	3.69	19,670.56	3.55
พื้นที่แหล่งน้ำ	9,113.21	1.64	9,585.93	1.73

ที่มา : ข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ของ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2560)

1) **พื้นที่เมืองและสิ่งปลูกสร้าง** อำเภอยางชุมน้อย ในปี พ.ศ.2550 มีพื้นที่ 16,744.04 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 3.02 ซึ่งในปี พ.ศ. 2560 มีพื้นที่ 23,881.72 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.31 โดยมีพื้นที่เมืองและสิ่งปลูกสร้าง เพิ่มขึ้นประมาณ 7,137.68 ไร่ การเพิ่มขึ้นของพื้นที่ดังกล่าวพบการขยายตัวจากชุมชนเดิมเป็นส่วนใหญ่ โดยพบการขยายตัวตามแนวถนนสายหลัก เช่น ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1020 และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1174 แต่เมื่อพิจารณาในฐานข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์จะเห็นว่า การขยายตัวเพิ่มขึ้นของพื้นที่เมืองและสิ่งปลูกสร้างเกิดขึ้นใหม่ในพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุด และจากการลงพื้นที่สำรวจของผู้วิจัยจึงพบว่า พื้นที่เมืองและสิ่งปลูกสร้างเกิดขึ้นใหม่ในพื้นที่เกษตรกรรมนั้นเกิดจากการที่ประชาชนในพื้นที่ที่มีที่ดินอยู่ใกล้กับสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 (เขียงของ-ห้วยทราย) และเขตที่รัฐประกาศจะดำเนินการก่อสร้างด้านสุลากร สะพาน และพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม ได้ขายที่ดินซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่ใกล้จุดดังกล่าว และย้ายออกมาสร้างบ้านเรือนในพื้นที่เกษตรกรรมที่ห่างออกมาที่ตัวเองเป็นเจ้าของอยู่ โดยพื้นที่เมืองและสิ่งปลูกสร้างจะกระจุกตัวอยู่ทางทิศทางตะวันออกของอำเภอยางชุมน้อย ตามเส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ มีทิศทางการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดทางด้านทิศใต้ของพื้นที่บริเวณทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1020 และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1356

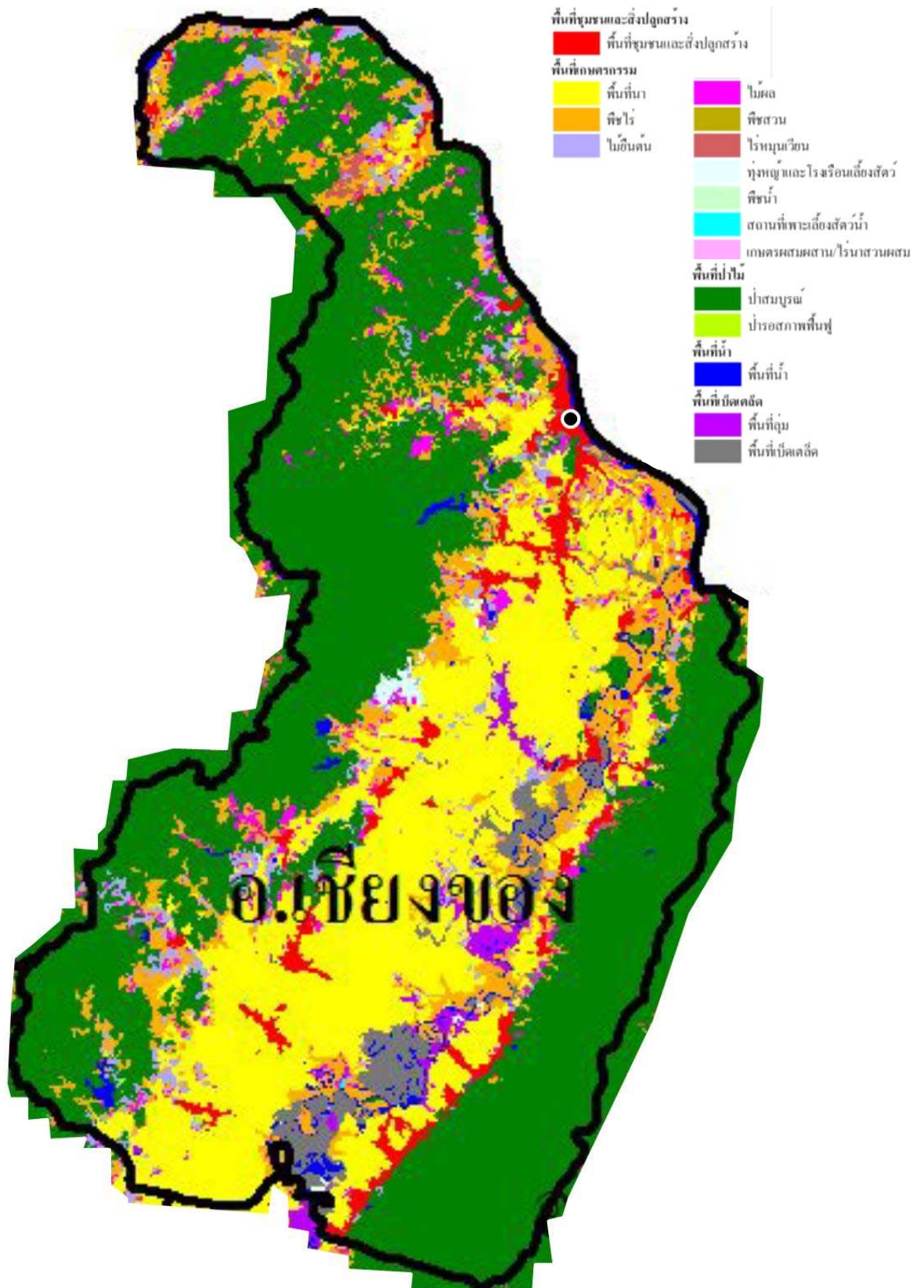
2) **พื้นที่เกษตรกรรม** การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม ในช่วงปี พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2560 พบว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมมีขนาดพื้นที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2550 มีพื้นที่ 209,048.25 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 37.73 ซึ่งในปี พ.ศ. 2560 มีพื้นที่ 226,128.29 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.81 หรือพื้นที่เพิ่มขึ้นประมาณ 17,080.04 ไร่ จากการลงสำรวจพื้นที่พบว่า พื้นที่เกษตรกรรมที่เพิ่มขึ้นเป็นการเปิดพื้นที่ใหม่ในเขตป่าไม้ และมีการเพาะปลูกพืชไร่ (ข้าวโพด) และไม้ยืนต้น (ยางพารา) และยังพบว่าพื้นที่เกษตรกรรมที่เป็นที่ดินเกษตรกรรมชั้นดีได้ถูกเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ไป โดยกลายเป็นพื้นที่เพื่อการพัฒนาเมืองและสิ่งปลูกสร้าง ขณะเดียวกันพื้นที่เกษตรกรรมในพื้นที่ราบ ก็มีการทำไร่นาสวนผสม และบางส่วนหันมาปลูกข้าวโพด และปลูกไม้ผลเพิ่มขึ้นแทนพื้นที่นาข้าว

3) **พื้นที่ป่าไม้** ข้อมูลพื้นที่ป่าไม้ของอำเภอยางชุมน้อย ในปี พ.ศ. 2550 มีพื้นที่ 298,775.39 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 53.92 ของพื้นที่อำเภอยางชุมน้อย และลดลงเหลือพื้นที่ 274,833.69 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 49.6 หรือลดลง 23,941.70 ไร่ ในปีพ.ศ. 2560 เนื่องจากพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกและ

นำพื้นที่ไปใช้เพื่อประโยชน์ในกิจกรรมอื่น ๆ โดยเฉพาะที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม ส่งผลทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างต่อเนื่อง

4) **พื้นที่เบ็ดเตล็ด** ปี พ.ศ.2550 มีพื้นที่ 20,419.30 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.69 ของพื้นที่อำเภอเชียงของ และลดลงเหลือพื้นที่ 19,670.56 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 3.55 หรือมีพื้นที่เบ็ดเตล็ดเพิ่มขึ้นประมาณ 748.74 ไร่ในปี พ.ศ. 2560 โดยพื้นที่เบ็ดเตล็ดดังกล่าวมีการเปลี่ยนเป็นพื้นที่ปลูกไม้ผล และแหล่งน้ำ ซึ่งพื้นที่เบ็ดเตล็ดมักปรากฏอยู่ปะปนกับพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง พบได้ทางด้านทิศตะวันออกและทิศใต้ของพื้นที่บริเวณแนวโครงข่ายถนนเป็นส่วนใหญ่

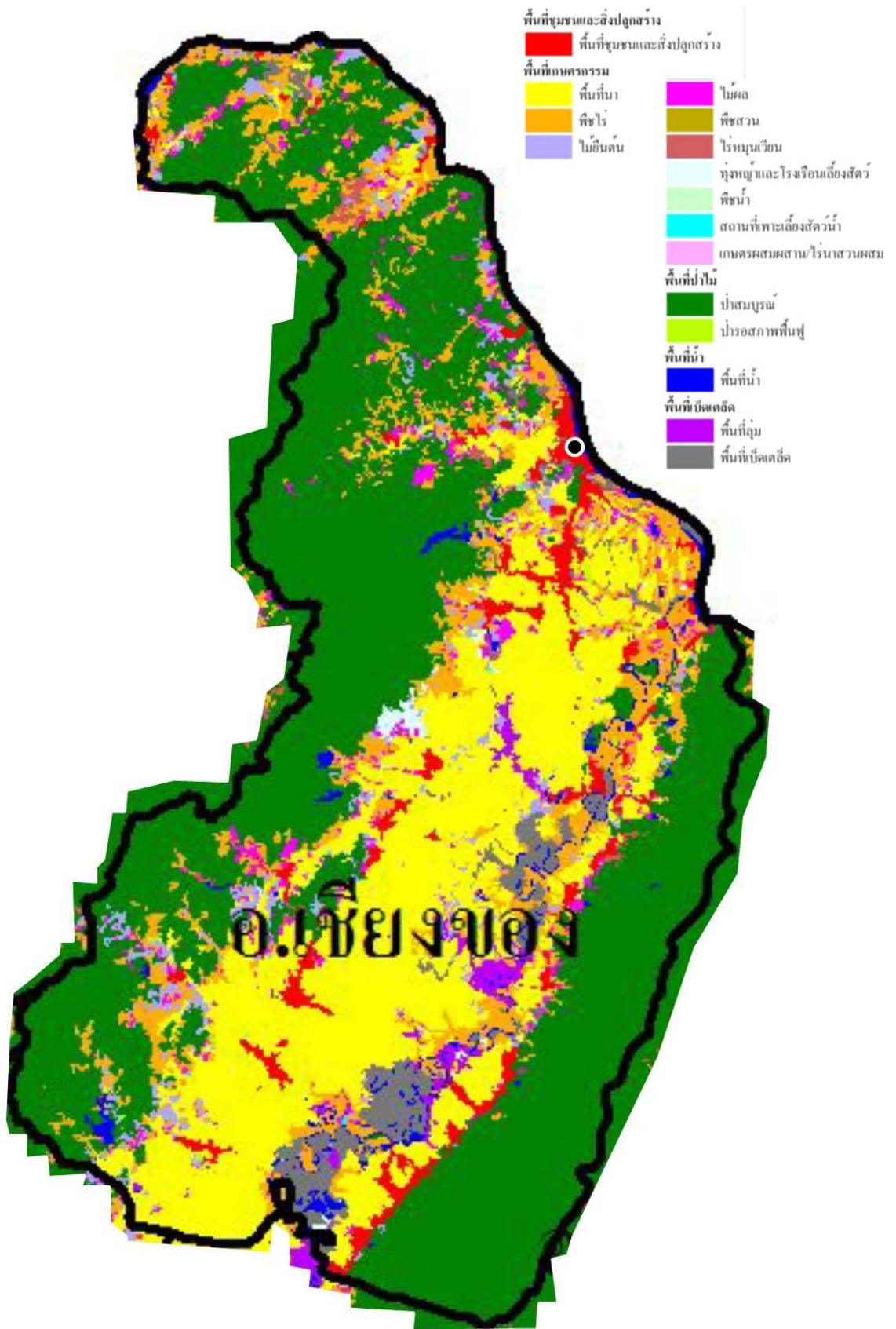
5) **พื้นที่แหล่งน้ำ** โดยปี พ.ศ.2550 มีพื้นที่แหล่งน้ำ 9,113.21 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.64 และในปี พ.ศ. 2560 มีพื้นที่แหล่งน้ำเพิ่มขึ้นเป็น 9,585.93 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.73 ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพื้นที่แหล่งน้ำนั้นมีขนาดพื้นที่เปลี่ยนแปลงไม่แน่นอนในแต่ละปี ทั้งนี้เกิดจากลักษณะของแหล่งน้ำซึ่งเป็นแม่น้ำธรรมชาติ มีปริมาณน้ำไม่เท่ากัน ซึ่งในปีไหนน้ำมากก็จะมีพื้นที่แหล่งน้ำมากขึ้นเนื่องจากน้ำท่วมขังในชุมชนน้ำ

ที่มา : ผู้วิจัย, 2560

ภาพที่ 4-1 การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เมืองชายแดนเชียงใหม่ ปี พ.ศ. 2550

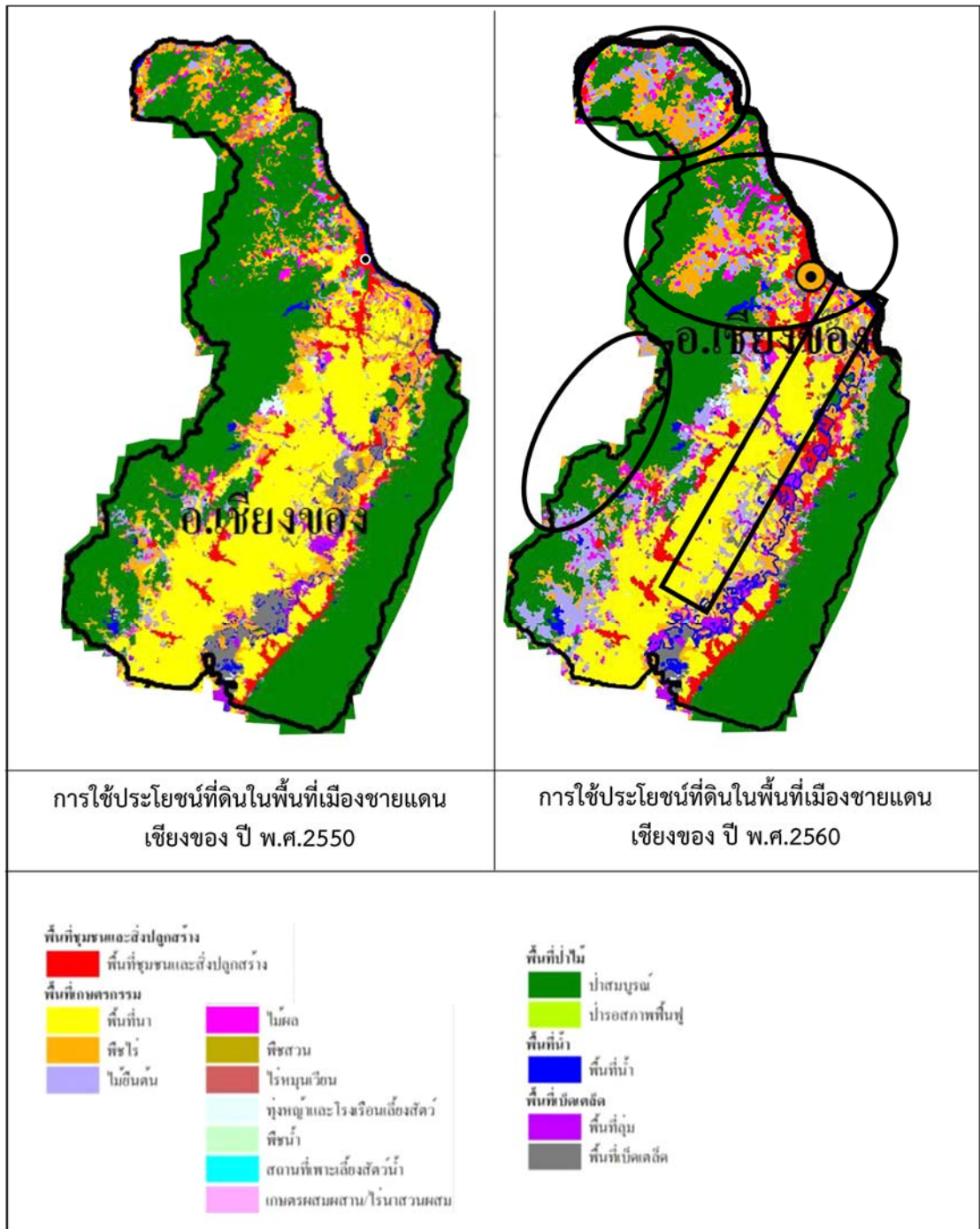

ที่มา : ผู้วิจัย, 2560

ภาพที่ 4-2 การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เมืองชายแดนเชียงใหม่ของ ปี พ.ศ. 2560

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่า พื้นที่เมืองและสิ่งปลูกสร้าง อำเภอเชียงของในปี พ.ศ. 2550 มีพื้นที่ 16,744.04 ไร่ คิดเป็น ร้อยละ 3.02 ซึ่งในปี พ.ศ. 2560 มีพื้นที่ 23,881.72 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.31 โดยมีพื้นที่เมืองและสิ่งปลูกสร้าง เพิ่มขึ้นประมาณ 7,137.68 ไร่ ซึ่งการเพิ่มขึ้นของพื้นที่ดังกล่าวจากฐานข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์จะเห็นว่า การขยายตัวเพิ่มขึ้นของพื้นที่เมืองและสิ่งปลูกสร้างเกิดขึ้นใหม่ในพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุด นั่นคือมีการขยายตัวของเมืองไปในพื้นที่เกษตรกรรมของเมือง ส่วนพื้นที่เกษตรกรรม การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมในช่วงปี พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2560 พบว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม มีขนาดพื้นที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ.2550 มีพื้นที่ 209,048.25 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 37.73 ซึ่งในปี พ.ศ.2560 มีพื้นที่ 226,128.29 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.81 หรือพื้นที่เพิ่มขึ้นประมาณ 17,080.04 ไร่ แต่การเพิ่มขึ้นของพื้นที่เกษตรกรรมกลับไปเพิ่มขึ้นในเขตป่าไม้ นั้นแสดงให้เห็นว่าในพื้นที่เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ ซึ่งจะเห็นได้จากข้อมูลพื้นที่ป่าไม้ของอำเภอเชียงของในปี พ.ศ. 2550 มีพื้นที่ 298,775.39 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 53.92 ของพื้นที่อำเภอเชียงของ และลดลงเหลือพื้นที่ 274,833.69 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 49.6 หรือลดลง 23,941.70 ไร่ ในปีพ.ศ. 2560

ที่มา : ผู้วิจัย, 2560

ภาพที่ 4-3 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละประเภทของพื้นที่เมืองชายแดนเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2550 และพ.ศ. 2560

นอกจากนั้นในปัญหาเร่งด่วนที่ต้องเร่งแก้ไขในลำดับที่ 3 คือ ปัญหาสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ที่ไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและเกิดความเสื่อมโทรม จากการลงสำรวจพื้นที่ และการจัดประชุมกลุ่มย่อย ในวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2560 ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 109 คน (ได้อธิบายรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างในข้างต้นแล้ว) ทำให้สามารถสรุปปัญหาด้านท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของ ได้ดังนี้

1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมขนส่ง

- ปัญหาความไม่พร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์เพื่อรองรับการท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวสู่กลุ่มประเทศอนุภูมิภาคุ่มน้ำโขง (GMS) และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)
- ขาดระบบคมนาคมที่มีประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวที่สามารถจะเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวภายในเมืองไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ รอบนอกได้อย่างสะดวกสบาย
- การคมนาคมสาธารณะยังไม่ดีพอและครอบคลุมทุกพื้นที่ เนื่องจากไม่มีรถสาธารณะสำหรับให้บริการในการเดินทางระหว่างสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ

2) ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว

- ทรัพยากรท่องเที่ยวยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ
- ขาดการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นบางแหล่งท่องเที่ยวมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทำให้ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทั้งในมิติภูมิทัศน์ และการจัดการสภาพแวดล้อม
- แหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ยังขาดการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว
- ข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว
- แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งยังขาดการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยยังไม่มีกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและระบบการตรวจประเมินแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้การส่งเสริมและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

- ขาดการส่งเสริมการอนุรักษ์รักษาแหล่งวัฒนธรรม และขาดการสืบทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ โดยวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นเสน่ห์และอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ ซึ่งเป็นรากฐานที่สามารถนำมาสู่การท่องเที่ยวได้

3) ด้านสิ่งบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก

- ยังไม่มีความพร้อมด้านสิ่งบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ

- สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งยังไม่พร้อม ไม่ว่าจะเป็นจุดพักรถ ห้องน้ำ ไฟฟ้า ประปา ทางลาดสำหรับคนพิการหรือผู้สูงอายุ

- สิ่งบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่ได้มาตรฐาน

- บางแหล่งท่องเที่ยวไม่มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

- ไม่ได้มีการวางแผนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพสิ่งบริการด้านการท่องเที่ยวให้ไปในทิศทางเดียวกันหรือสอดคล้องกับการรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองชายแดน

- ผู้รับผิดชอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว เช่น วัด ชุมชน ผู้ประกอบการรายย่อย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฯ ส่วนใหญ่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณและความรู้และความเข้าใจในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

- การดูแลความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวยังไม่ดีเท่าที่ควร

4) ด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยว

- บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงประชาชนในชุมชนท่องเที่ยวยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ เรื่องการท่องเที่ยว และบางกลุ่มอาจยังไม่เห็นประโยชน์จากการท่องเที่ยว จึงไม่สามารถจัดบริการท่องเที่ยวและบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- ความไม่พร้อมในด้านการบริการของผู้ประกอบการและบุคลากรทางการท่องเที่ยว

- คนในท้องถิ่นยังไม่สามารถสื่อสารภาษาต่างประเทศได้มากนัก และไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และการบริการแก่นักท่องเที่ยว

5) ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

- ยังขาดการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มจังหวัดล้านนา ตะวันออกอย่างจริงจัง ทั้งในด้านการสร้างกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ และการตลาดในเชิงรุก

- ขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่ และบูรณาการการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน

- ขาดการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวหลักและแหล่งท่องเที่ยวรอง รวมทั้งการเชื่อมโยงในระดับภูมิภาค
- ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท่องเที่ยว เนื่องจากการมีส่วนร่วมจะนำมาสู่การจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างยั่งยืน
- มีข้อจำกัดด้านงบประมาณและความรู้และความเข้าใจในการบริหารจัดการ ทำให้ไม่สามารถพัฒนาศักยภาพด้านสิ่งบริการอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการรองรับการท่องเที่ยวในพื้นที่
- การทำงานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐยังไม่เกิดการบูรณาการอย่างแท้จริง และบางส่วนยังคงปฏิบัติงานซ้ำซ้อนกัน
- ยังไม่มีระบบฐานข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองชายแดนเชียงใหม่เพื่อเป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว

6) ด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์

- ปัญหาด้านการตลาดที่ไม่สามารถเพิ่มมูลค่าของทุนทางสังคม เช่น วัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้านมาใช้ให้เกิดมูลค่าและคุณค่าทางเศรษฐกิจ
- ขาดการสร้างจุดเด่นและอัตลักษณ์ที่เกิดจากทุนทางวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้เกิดโดดเด่นของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ล้านนา
- ขาดการส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่
- ขาดการประชาสัมพันธ์และการให้ข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวที่มีประสิทธิผล
- ขาดสื่อในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
- การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในเมืองรองยังไม่มากนัก ทำให้นักท่องเที่ยวไม่รู้จักและไม่ได้เดินทางไปท่องเที่ยวเมืองรอง ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลากหลายประเภทเช่นเดียวกับเมืองหลัก

4.1.2 ปัญหาและผลกระทบด้านเศรษฐกิจต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

จากการเก็บแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบด้านเศรษฐกิจต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ได้ดังนี้

ตารางที่ 4-4 ปัญหาและผลกระทบด้านเศรษฐกิจต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน
เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

(n=398)

ประเด็น	ร้อยละลำดับความเร่งด่วนในการแก้ปัญหา								
	ไม่มี ปัญหา	ร้อยละ	ปัญหา เล็กน้อยควร เตรียมการ แก้ไข	ร้อยละ	ปัญหา พอสมควร ต้องเริ่ม แก้ไข	ร้อยละ	ปัญหามาก ต้องแก้ไข โดยด่วน	ร้อยละ	รวม ร้อยละ
รายได้ของประชาชน ลดลง	0	0.00	0	0.00	26	6.53	372	93.47	100
ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้น	0	0.00	12	3.02	30	7.54	356	89.45	100
มีการดึงดูดให้มีการ ลงทุนในท้องถิ่นเพิ่มมาก ขึ้น เช่น ที่พัก ร้านอาหาร ฯลฯ	0	0.00	19	4.77	37	9.30	342	85.93	100
จำนวนนักท่องเที่ยวเข้า มาท่องเที่ยวในพื้นที่	0	0.00	0	0.00	130	32.66	268	67.34	100
คนในชุมชนหางานทำ ไม่ได้	0	0.00	0	0.00	144	36.18	254	63.82	100
การส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงสู่ การท่องเที่ยวในพื้นที่ อารยธรรมล้านนา	0	0.00	0	0.00	151	37.94	247	62.06	100
มีการจ้างงานคนต่างถิ่น มากกว่าคนในพื้นที่	0	0.00	17	4.27	185	46.48	196	49.25	100
สูญเสียสิทธิในการทำ การเกษตร	6	1.51	69	17.34	145	36.43	178	44.72	100
ที่ดินราคาสูงขึ้นเกิน ความเป็นจริง	56	14.07	78	19.60	124	31.16	140	35.18	100
เกิดธุรกิจการค้าและ บริการ เพื่อรองรับ นักท่องเที่ยวจำนวนมาก	311	78.14	79	19.85	8	2.01	0	0.00	100
เกิดธุรกิจที่พัก/โรงแรม ในพื้นที่จำนวนมาก ขึ้น	53	13.32	330	82.91	15	3.77	0	0.00	100

จากตารางข้างต้นการวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบด้านเศรษฐกิจต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนจากแบบสอบถามพบว่า การเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนส่งผลดีในเชิงเศรษฐกิจภาพรวมของเงินรายได้ที่เกิดขึ้นจากการค้าผ่านแดน แต่ชาวบ้านยังไม่ได้รับประโยชน์โดยตรง อีกทั้งยังเป็นการปิดโอกาสการประกอบอาชีพด้วย ซึ่งลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับผลการสอบถามประชาชนกลุ่มตัวอย่างที่พบว่า ปัญหาเร่งด่วนที่ต้องเร่งแก้ไขด้านเศรษฐกิจต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดนใน 3 ประเด็นแรก เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน คือ คนในพื้นที่มีรายได้ลดลง แต่ค่าครองชีพสูงขึ้น และในพื้นที่ยังเกิดการดึงดูดให้มีการลงทุนในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น เช่น ที่พัก ร้านอาหาร ฯลฯ โดยเฉพาะในพื้นที่บริเวณใกล้สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4

จากปัญหาและผลกระทบด้านเศรษฐกิจต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนข้างต้น จะเห็นได้ว่าปัญหาต้องเร่งด่วนเป็นลำดับที่ 1 คือ รายได้ของประชาชน ซึ่งเมื่อได้จัดประชุมกลุ่มย่อยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติม ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ นายอำเภอเชียงของ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ ตัวแทนจากผู้ประกอบการในพื้นที่ ประกอบด้วย ประธานสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ผู้แทนจากชมรมผู้ประกอบการที่พัก ผู้แทนชมรมเรือ ผู้แทนชมรมมัคคุเทศก์เชียงของ ผู้แทนชมรมรถสามล้อ ภาคประชาชน ได้แก่ ตัวแทนผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ศึกษาและตัวแทนประชาชนในพื้นที่) และภาคประชาสังคม ได้แก่ ตัวแทนจากกลุ่มรักษ์เชียงของ ตัวแทนจากเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-ล้านนา ได้ค้นพบว่าก่อนเมื่อครั้งยังไม่มียุทธศาสตร์การเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 เมืองชายแดนเชียงของมีเงินหมุนเวียนจากการค้าขายกับเมืองห้วยทราย ผ่านด่านถาวรที่ต้องใช้เรือและแพขนานยนต์ในการข้ามไปมา รวมถึงนักท่องเที่ยวที่นิยมมาพักค้างคืนในเมืองเชียงของก่อนเดินทางต่อไปยังประเทศลาว จีน หรือเวียดนามต่อไป ซึ่งขณะนั้นมีธุรกิจบริการเกิดขึ้นหล่อเลี้ยงชาวบ้านชุมชนในเขตเมืองเชียงของ และเมื่อครั้งมีการย้ายด่านตรวจคนเข้าเมืองไปยังพื้นที่สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 ทำให้ชุมชนเมืองเชียงของได้รับผลกระทบอย่างหนัก คือขาดแคลนรายได้ ร้านค้าปิดกิจการลงจำนวนมาก โรงแรมที่พักไม่มีนักท่องเที่ยวมาพักค้าง ประกอบกับจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพิ่มเติม “ชมรมท่องเที่ยวอำเภอเชียงของ” พบว่าผลกระทบที่เกิดขึ้น สาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายพิธีการผ่านแดนของ สปป.ลาว อย่างกะทันหัน เนื่องจากเมื่อมีการเปิดสะพานมิตรภาพแห่งที่ 4 ตม.ลาว กำหนดให้ผู้ถือหนังสือเดินทางเข้า-ออกลาว ให้ใช้ช่องทางผ่านแดนได้ เฉพาะด่านพรมแดนที่สะพานมิตรภาพแห่งที่ 4 เพียงแห่งเดียวเท่านั้น ทำให้สถานการณ์ของท่าเรือบั้งคอกอยู่ในสภาพเงียบเหงา เมื่อท่าเรือบั้งคอกไม่มีนักท่องเที่ยว นอกจากคนท้องถิ่นใช้สัญจรไปมาหาสู่กันเท่านั้น ส่งผลให้เขตบริเวณในตัวเมืองเชียงของเงียบการค้าการขาย ธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชบเซา และยังคงสอดคล้องกับการ

สัมภาษณ์คนขับรถสี่ล้อเล็กที่อยู่ท่าเรือบั้ง ได้กล่าวว่าหลังจากที่สะพานเปิดแล้วบรรยากาศในเมือง เชียงของสงบลงไปมาก รวมทั้งเกษตรกรในพื้นที่ก็ได้รับผลกระทบ เนื่องจากเมื่อมีนโยบายการค้าเสรีเศรษฐกิจอาเซียนเกิดขึ้น ทำให้เจ้าของที่ดินนั้นยกเลิกสัญญาเช่าที่เพื่อการเกษตรกรรมกับชาวบ้านทั้งหมด เนื่องจากต้องการขายที่ดินให้นักลงทุน ส่งผลให้เกษตรกรกลายเป็นคนตกงาน ซึ่งจะเห็นได้จากข้อมูลรายได้เฉลี่ยต่อปีต่อคนของคนเชียงของที่ลดลงเรื่อยๆ เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และสะพานมิตรภาพแห่งที่ 4 ในช่วงปีพ.ศ. 2556 – พ.ศ.2560

ตารางที่ 4-5 รายได้เฉลี่ยต่อปีต่อคนของคนเชียงของ ในช่วงปีพ.ศ. 2556 – พ.ศ.2560

อำเภอ	ปี 2556	ปี 2557	ปี 2558	ปี 2559	ปี 2560	เพิ่ม/ลด
	รายได้เฉลี่ย	รายได้เฉลี่ย	รายได้เฉลี่ย	รายได้เฉลี่ย	รายได้เฉลี่ย	ร้อยละ
เชียงของ	53,625.00	67,199.00	65,324.00	55,868.00	49,449.57	-10.70

ที่มา : สำนักงานจังหวัดเชียงราย, 2560

ถึงแม้ที่กล่าวมาข้างต้นจะเป็นปัญหาและผลกระทบทางลบ แต่จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติมได้พบข้อค้นพบอีกหนึ่งประการ คือ ในอีกมุมหนึ่งประชาชนบางส่วนเห็นว่า การเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนนั้นส่งผลกระทบด้านบวกในเชิงเศรษฐกิจภาพรวมพบว่า ในพื้นที่เกิดการลงทุนในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น เช่น ที่พัก ร้านอาหาร ร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ สถานีสขนส่ง อาคารพาณิชย์ ส่งผลให้ในพื้นที่เกิดธุรกิจที่พัก/โรงแรมในพื้นที่จำนวนมากขึ้น และในพื้นที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจีนที่เข้ามาทางด่านเชียงของ แต่ชาวบ้านยังไม่ได้รับประโยชน์โดยตรง

4.1.3 ปัญหาและผลกระทบด้านสังคมต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

จากการเก็บแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบด้านสังคมต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ได้ดังนี้

ตารางที่ 4-6 ปัญหาและผลกระทบด้านสังคมต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน
เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

(n=398)

ประเด็น	ร้อยละลำดับความเร่งด่วนในการแก้ปัญหา								
	ไม่มี ปัญหา	ร้อยละ	ปัญหา เล็กน้อย ควร เตรียมการ แก้ไข	ร้อยละ	ปัญหา พอสมควร ต้องเริ่ม แก้ไข	ร้อยละ	ปัญหา มาก ต้องแก้ไข โดยด่วน	ร้อยละ	รวม ร้อยละ
คนต่างถิ่นและแรงงาน ต่างด้าวอพยพเข้ามา จำนวนมาก / สังคมมี ความแปลกแยก -ไม่ ไว้วางใจกัน	0	0.00	12	3.02	45	11.31	341	85.68	100
สภาพวิถีชีวิตความ เป็นอยู่แบบชุมชน พื้นบ้านเปลี่ยนแปลงไป	0	0.00	19	4.77	95	23.87	284	71.36	100
ประเพณีวัฒนธรรมที่สืบ ถอดกันมาถูกทำลาย	14	3.52	299	75.13	63	15.83	22	5.53	100
มีนักท่องเที่ยวเข้าไปในพื้นที่ จำนวนมาก และ ก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้น ในพื้นที่	0	0.00	40	10.05	342	85.93	16	4.02	100
เกิดปัญหาการแพร่ ระบาดของยาเสพติด	0	0.00	287	72.11	100	25.13	11	2.76	100
สังคมเสื่อมถอยจากฝีมือ คนนอกพื้นที่	0	0.00	306	76.88	92	23.12	0	0.00	100
เกิดปัญหาการมั่วสุมของ วัยรุ่น	0	0.00	349	87.69	49	12.31	0	0.00	100
เกิดปัญหาความสัมพันธ์ ในชุมชน / คนในชุมชน ไม่มีเวลาทำกิจกรรม ร่วมกัน	0	0.00	362	90.95	36	9.05	0	0.00	100
มีปัญหาหลัก ขโมย และ อาชญากรรมเพิ่มขึ้น	361	90.70	37	9.30	0	0.00	0	0.00	100
เกิดธุรกิจ-สถานบริการที่	347	87.19	51	12.81	0	0.00	0	0.00	100

ประเด็น	ร้อยละลำดับความเร่งด่วนในการแก้ปัญหา								
	ไม่มีปัญหา	ร้อยละ	ปัญหาเล็กน้อย ควรเตรียมการแก้ไข	ร้อยละ	ปัญหาพอสมควร ต้องเริ่มแก้ไข	ร้อยละ	ปัญหาหนัก ต้องแก้ไขโดยด่วน	ร้อยละ	รวมร้อยละ
สร้างความขัดแย้งกับการเป็นชุมชนวัฒนธรรมเมืองเชียงของ									
การท่องเที่ยวที่ทำให้ชุมชนมีความภูมิใจในท้องถิ่นของตน	374	93.97	24	6.03	0	0.00	0	0.00	100

จากการวิเคราะห์ผลจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างดังตารางข้างต้น พบว่า ปัญหาและผลกระทบด้านสังคมต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนที่เป็นประเด็นที่ต้องได้รับการแก้ไข ใน 3 อันดับแรกคือ คนต่างถิ่นและแรงงานต่างด้าวอพยพเข้ามาจำนวนมาก สภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชุมชนพื้นบ้านเปลี่ยนแปลงไป และมีนักท่องเที่ยวเข้าไปในพื้นที่จำนวนมาก และก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในพื้นที่ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจีนที่เดินทางผ่านเข้ามาทางสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 โดยนำรถจากประเทศจีนเข้ามาในพื้นที่ และส่วนใหญ่จะเดินแบบคาราวาน ซึ่งนักท่องเที่ยวจีนเหล่านี้ไม่ชินกับการขับรถในประเทศไทย เพราะการขับรถของไทยและจีนยังเป็นคนละเลนส์ ส่งผลทำให้เกิดอุบัติเหตุในพื้นที่อย่างมาก นอกจากนั้นจากการจัดประชุมกลุ่มย่อยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อค้นหาข้อมูลเชิงลึกเพิ่มเติม ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ นายอำเภอเชียงของ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ ตัวแทนจากผู้ประกอบการในพื้นที่ ประกอบด้วย ประธานสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ผู้แทนจากชมรมผู้ประกอบการที่พัก ผู้แทนชมรมเรือ ผู้แทนชมรมมัคคุเทศก์เชียงของ ผู้แทนชมรมรถสามล้อ ภาคประชาชน ได้แก่ ตัวแทนผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ศึกษา และตัวแทนประชาชนในพื้นที่) และภาคประชาสังคม ได้แก่ ตัวแทนจากกลุ่มรักษ์เชียงของ ตัวแทนจากเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-ล้านนา พบว่า ในพื้นที่ยังเกิดปัญหาปัญหาโรคติดต่อจากคนต่างพื้นที่ และปัญหาการลักลอบเข้าเมืองก็ยังคงเป็นประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อทางสังคมในพื้นที่ รวมทั้งในพื้นที่ยังขาดการส่งเสริมการอนุรักษ์รากเหง้าวัฒนธรรมและขาดการสืบทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ โดยวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นเสน่ห์และอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ ซึ่งเป็นรากฐานที่สามารถนำมาสู่การท่องเที่ยวได้

จากผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่ และผลการวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบด้านกายภาพและสภาพแวดล้อมต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน เมื่อนำมาพิจารณาพร้อมกับแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลใน 3 มิติ คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่าจากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่มีการพัฒนาที่ไม่สมดุลและยั่งยืนไม่ว่าจะเป็น

1) ความไม่สมดุลด้านเศรษฐกิจ จากข้อมูลที่วิเคราะห์จากแบบสอบถามที่พบว่า ในพื้นที่ถึงแม้จะมีการดึงดูดให้มีการค้าการลงทุนในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับข้อมูลที่ได้มีการทบทวนนโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนา และโครงการต่างๆ ในพื้นที่ที่รองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งมุ่งส่งเสริมการเป็นเมืองที่ทำหน้าที่เป็นประตูการค้าการลงทุนในพื้นที่ชายแดน แต่กลับพบว่าคนในพื้นที่มีรายได้ลดลง และค่าครองชีพในพื้นที่สูงขึ้น จึงสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาที่ไม่สมดุลในด้านเศรษฐกิจในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่

2) ความไม่สมดุลด้านสังคม ซึ่งสะท้อนได้จากข้อมูลที่วิเคราะห์จากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าเมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจ เกิดปัญหาและผลกระทบด้านสังคมในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดจากมีคนต่างถิ่นและแรงงานต่างด้าวอพยพเข้ามาจำนวนมาก ทำให้สังคมมีความแปลกแยกไม่ไว้วางใจกัน สภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชุมชนพื้นบ้านเปลี่ยนแปลงไป รวมถึงประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาถูกทำลาย จึงสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาที่ไม่สมดุลในการพัฒนา ด้านสังคมในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่

3) ความไม่สมดุลด้านสิ่งแวดล้อม ดังสะท้อนได้จากปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนที่ได้กล่าวมาข้างต้น โดยเฉพาะปัญหาและผลกระทบด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่สามารถสะท้อนให้เห็นจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ที่เกิดจากการตั้งรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ และเกิดการขยายตัวของเมืองชายแดนอย่างไร้ทิศทาง ซึ่งได้อธิบายรายละเอียดไปแล้วในเบื้องต้น

4.1.4 ข้อกังวลและความคาดหวังของภาคส่วนต่างๆ ในการแก้ปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

จากผลการศึกษาปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ข้างต้น ประกอบกับการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่ เมื่อมีการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

การศึกษาในครั้งนี้ยังได้ทำการจัดประชุมกลุ่มย่อยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 109 คน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ นายอำเภอเชียงใหม่ของ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ ตัวแทนจากผู้ประกอบการในพื้นที่ ประกอบด้วย ประธานสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ผู้แทนจากชมรมผู้ประกอบการที่พัก ผู้แทนชมรมเรือ ผู้แทนชมรมมัคคุเทศก์เชียงใหม่ของผู้แทนชมรมรถสามล้อ ภาคประชาชน ได้แก่ ตัวแทนผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ศึกษา และตัวแทนประชาชนในพื้นที่) และภาคประชาสังคม ได้แก่ ตัวแทนจากกลุ่มรักษ์เชียงใหม่ของ ตัวแทนจากเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-ล้านนา เพื่อระดมความคิดเห็นเพิ่มเติมในประเด็นความกังวลต่อการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่ของ เมื่อมีการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และความคาดหวังในอนาคตของพื้นที่ เมื่อมีการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังนี้คือ

1) ความกังวลต่อการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่ของ เมื่อมีการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

- ทุกภาคส่วนมีความกังวลเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่อาจนำมาสู่การหลั่งไหลเข้ามาของคนนอก โดยผู้แทนของตัวแทนจากผู้ประกอบการในพื้นที่ กล่าวว่า “มีความกังวลในประเด็นที่จะมีชาวจีนที่อาจเข้ามาทำธุรกิจทัวร์เต็มรูปแบบ มาแย่งอาชีพ และทรัพยากรของคนในท้องถิ่นเดิม รวมทั้งถ้ามีการเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 24 ชั่วโมง นักท่องเที่ยวจะถูกดึงดูดให้ไปใช้บริการบริเวณที่ตั้งสะพานกันจนหมด กลุ่มที่ได้ประโยชน์โดยตรงจะเป็นส่วนราชการได้ประโยชน์ในรูปแบบเงินค่าล่วงเวลาของพนักงาน ถ้านำเงินส่วนนั้นมาช่วยเหลือ จัดสรรให้แก่ชาวบ้านยังจะเป็นประโยชน์มากกว่า”
- ตัวแทนจากภาคประชาสังคม มองว่า “ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังไม่มีรู้สึกถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการวางแผนรับมือกับความเปลี่ยนแปลง และวางแผนให้ตนเองมีทางออก และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในเมืองได้อย่างมีความสุขต่อไปในอนาคต ในคนรุ่นลูกหลาน”
- ในประเด็นการจัดตั้งพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ภาคประชาชนกังวลว่า “จะไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และคนที่ได้ประโยชน์จะเป็นนายทุน และผู้มีอำนาจเฉพาะกลุ่ม เช่นที่เคยเกิดขึ้นกับโครงการสร้างสะพานฯ ซึ่งปัจจุบันประชาชนในพื้นที่รับรู้ และเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างลึกซึ้ง”
- การหลั่งไหลของทุนต่างชาติ เช่น กลุ่มนักลงทุนชาวจีน อาจนำมาซึ่งปัญหาหลายด้าน เช่น ราคาเช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตรที่สูงขึ้นมากจนชาวบ้านไม่สามารถเช่าได้ และจบลงด้วยปัญหาการไม่มีที่ทำกิน ชาวบ้านขาดรายได้ การอพยพเข้าเมืองหาแรงงาน ปัญหาอาชญากรรม และลักขโมย เป็นต้น

- การเข้ามาเช่าที่ดินขนาดใหญ่รวม 300 ไร่ โดยนักลงทุนชาวจีน เพื่อทำสวนกล้วยหอม และสวนมะละกอนั้นตั้งอยู่ใกล้กับชุมชน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมของพื้นที่โดยรอบ และพื้นที่ของชุมชน ด้วยสารเคมี และกิจกรรมทางการเกษตรเชิงอุตสาหกรรม

2) ความคาดหวังในอนาคตของพื้นที่ เมื่อมีการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

ทุกภาคส่วนในพื้นที่ทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ต้องการให้เกิดการพัฒนาเมืองชายแดนที่สามารถเดินคู่ไปกับสังคมดั้งเดิมที่อยู่อาศัยกันอย่างมีความสุข รักษาอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ผ่านกิจกรรม และการปฏิบัติจริงจากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อลดปัญหาผลกระทบที่เกิดจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน สำหรับพื้นที่ของชุมชนในส่วนของที่อยู่อาศัยคนในชุมชนต้องการให้รักษา และคงไว้ซึ่งสภาพกายภาพ และสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เช่นเดียวกันกับพื้นที่เกษตรที่ยังอยากให้คงไว้ เพราะการคงอยู่ของพื้นที่ทั้งสองสัมพันธ์กับการเป็นอยู่อย่างเป็นปกติสุขของชาวบ้านอยู่แบบเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ และรุ่มเย็น ในส่วนของพื้นที่โล่งใกล้ที่จอดรถริมท่าเรือบ๊อค ตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ กล่าวว่า ชุมชนมีแผนงานในการเปิดให้เป็นพื้นที่ตลาดนัดค้าขาย โดยเรียกโครงการพัฒนาตลาดแห่งนี้ว่า “โครงการตลาดสองวัฒนธรรม” เพื่อการสร้างอาชีพ และรายได้ให้กับคนในชุมชนโดยอาศัยตลาด จุดดึงดูดทางวัฒนธรรม และการท่องเที่ยว เข้ามาช่วยหนุนเสริมกิจกรรมดังกล่าว

4.2 ศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

การศึกษาศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน จะเป็นศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ทั้งด้านอำนาจและหน้าที่ในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ด้านบทบาทความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และโครงการพัฒนาต่างๆ ในพื้นที่ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชิงของ ประกอบกับการลงสัมภาษณ์เชิงลึกหน่วยงานและภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดน ประสพปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน รวมทั้งยังแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์ศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน โดยผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้คือ

4.2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ผู้วิจัยจึงได้นำนโยบายและยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศ นโยบาย และยุทธศาสตร์ระดับประเทศและยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับท้องถิ่นมาศึกษา ทบทวน โดยรายละเอียดได้อธิบายแล้วในบทที่ 2 ซึ่งประกอบไปด้วย

- บทบาทความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ประกอบด้วย
  - โครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) เป็นโครงการความร่วมมือที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาด้านการค้า อุตสาหกรรม การเกษตร และการบริการ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดการจ้างงาน การส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีและการศึกษา ตลอดจนเน้นให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจในเวทีการค้าโลก
  - ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC) เป้าหมายของการรวมกลุ่มของประชาคมอาเซียน คือ ต้องการมุ่งเน้นให้มีตลาดและฐานการผลิตเดียว มุ่งให้ประเทศสมาชิกมีความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ พัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค และเชื่อมโยงสู่เศรษฐกิจโลก โดยการดำเนินงานจะเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามพันธกรณีสำคัญ ดังนี้ การเปิดเสรีการค้าสินค้า การเปิดเสรีการค้าบริการ การเปิดเสรีการลงทุน การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมืออย่างเสรี และการดำเนินงานตามความร่วมมือรายสาขาอื่น ๆ
- นโยบาย และยุทธศาสตร์ระดับประเทศ ประกอบด้วย
  - แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 โดยยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนเชิงของ จะประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ และการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศ
  - การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ บริเวณพื้นที่ชายแดน และสามารถกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค สร้างความ

เป็นอยู่ที่ดีให้แก่ประชาชน และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และพื้นที่ชายแดน โดยใช้ประโยชน์จากโอกาสของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

- ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเหนือ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) โดยมุ่งเน้นให้ภาคเหนือเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ นวัตกรรมเกษตรและอาหารสุขภาพ ศูนย์กลางธุรกิจข้าว ศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การค้าบริการสีเขียวอินโดจีน ประตูอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและอาเซียน + 3

- แผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย (พ.ศ. 2561-2564) เป็นการมุ่งเน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการค้า การลงทุน บริการ โลจิสติกส์ การเกษตร การท่องเที่ยว และวัฒนธรรม เพื่อเชื่อมโยงสู่กลุ่มจังหวัด กลุ่มอาเซียน + 6 และ GMS รวมทั้งยังส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ เน้นการสร้างสมดุลของระบบนิเวศและการพัฒนาเมือง เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่มีสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีคุณภาพ มีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินในทุกพื้นที่

● นโยบายและมาตรการในพื้นที่ ประกอบด้วย

- ผังเมืองรวมจังหวัดเชียงราย เป็นกฎหมายที่มีผลบังคับควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ ภายใต้ข้อกำหนดการใช้ประโยชน์ดินแต่ละประเภท ซึ่งการพัฒนาภายในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของจะต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงผังเมืองรวมเมืองเชียงราย

- แผนแม่บทการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย โดยพื้นที่อำเภอเชียงของ ได้มีการกำหนดกิจการเป้าหมายตามมติที่ประชุม กรอ.จังหวัดเชียงราย จำนวน 10 กิจการ ได้แก่ 1) อุตสาหกรรมเกษตร ประมงและกิจการที่เกี่ยวข้อง 2) อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องหนัง 3) อุตสาหกรรมผลิตเครื่องเรือน 4) อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ 5) การผลิตเครื่องมือแพทย์ 6) การผลิตพลาสติก 7) การผลิตยา 8) กิจการโลจิสติกส์ 9) นิคมหรือเขตอุตสาหกรรม 10) กิจการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

● โครงการพัฒนาต่างๆ ในพื้นที่ ประกอบด้วย

- สะพานมิตรภาพไทย – ลาว แห่งที่ 4 ที่เชื่อมโยงเส้นทางหมายเลข R3A เป็นการเชื่อมโยงการคมนาคมขนส่งในกลุ่มประเทศอนุภาคลุ่มน้ำโขง โดยเชื่อมโยงระหว่าง จีน-ลาว-ไทย (อ.เชียงของ) เพื่อผลักดันให้เกิดการบูรณาการเศรษฐกิจในระดับมหภาค ทั้งด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และการ

แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ซึ่งโครงการพัฒนานี้ทำให้เกิดการขยายตัวของการค้าและการลงทุนในภูมิภาคอย่างมาก

- โครงการรถไฟรางคู่ (เด่นชัย – แพร่ – พะเยา – เชียงราย – เชียงของ) เป็นโครงการที่รองรับการเดินทาง การค้าชายแดน การท่องเที่ยว และโลจิสติกส์ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน และยังเป็นการรองรับศูนย์เปลี่ยนถ่ายสินค้าเชียงของ เชื่อมการค้าระเบียงเศรษฐกิจแนวเหนือ-ใต้จากประเทศไทย ไปยัง สปป.ลาว เมียนมาร์ และจีนตอนใต้

จากปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนในข้างต้น เพื่อให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน โดยสามารถสรุปได้ว่า นโยบายการพัฒนาในพื้นที่เมืองชายแดนเชียงของ โดยภาครัฐ เป็นการมองมิติการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพียงด้านเดียว เนื่องจากนโยบายของภาครัฐ ตั้งแต่ระดับประเทศลงมาถึงระดับพื้นที่เมือง เป็นการพัฒนามิติยุทธศาสตร์ในหลากหลายด้าน แต่เมื่อพิจารณาถึงการให้ความสำคัญแล้วแผนยุทธศาสตร์ทั้งหมดมุ่งเน้นการพัฒนาเพียงมิติเดียว คือการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการขนส่งสินค้า ขณะที่โครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ต่างๆ เป็นโครงการขนาดเล็ก และเป็นเพียงหลักการทั่วไป ไม่แสดงให้เห็นถึงการยกระดับชุมชน สังคมของคนเมืองเชียงของ ส่วนประเด็นด้านการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน ไม่แสดงให้เห็นถึงรูปแบบและศักยภาพเชิงพื้นที่ที่เหมาะสมในการพัฒนา ซึ่งการดำเนินงานตามโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ต่างๆ เป็นเพียงการดำเนินโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์ประตูการค้าของภาครัฐ ส่งผลกระทบกับชุมชนเมืองเชียงของโดยตรง เพราะโครงการต่างๆ ไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนเมืองเชียงของ อีกทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษไม่สอดคล้องกับหลักการพัฒนาพื้นที่ประกอบการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ ก็เป็นเพียงการพัฒนาซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการใช้แนวคิดพื้นที่ยกเว้น กล่าวคือ เป็นการเลือกพื้นที่ขึ้นมาเพื่อยกเว้นระเบียบข้อกฎหมาย และหลักการบางอย่างที่ประกาศใช้ควบคุมอยู่ทั่วไป เช่น ระบบภาษีได้รับการยกเว้น ระบบสำมะโนครัว ฯลฯ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์บางอย่าง เช่น ผลประโยชน์ในการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรม ผลประโยชน์ในการที่จะยกระดับฝีมือของผู้คนในประเทศ

นอกจากนั้นในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 135 ตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 101 หมู่บ้าน และกำนัน จำนวน 7 คน ในพื้นที่ศึกษา (รวมจำนวน 108 คน) หน่วยงานภาครัฐ ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 8 แห่งที่อยู่ในพื้นที่ ตัวแทนจากสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงราย ตัวแทนจากสำนักงานที่ดิน นายอำเภอเชียงของ เกษตรอำเภอเชียงของ ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอ

เชียงของ นายด่านศุลกากรอำเภอเชียงของ เจ้าหน้าที่ประจำจุดผ่อนปรนด่านเชียงของ ตัวแทนจากสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ตัวแทนสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 2 (จำนวน 17 คน) หน่วยงานภาคเอกชน ประกอบด้วย ตัวแทนจากสภาอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย ตัวแทนจากหอการค้าจังหวัด ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (เขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 2) ตัวแทนจากผู้ประกอบการในพื้นที่ ประกอบด้วย ประธานสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ผู้แทนจากชมรมผู้ประกอบการที่พัก ผู้แทนชมรมเรือ ผู้แทนชมรมมัคคุเทศก์เชียงของ ผู้แทนชมรมรถสามล้อ (จำนวน 8 คน) และภาคประชาสังคม ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากกลุ่มรักษ์เชียงของ ตัวแทนจากเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-ล้านนา (จำนวน 2 คน) ถึงประเด็นข้อกังวลจากปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของ เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน โดยประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน โดยเห็นว่าจากนโยบายและโครงการการพัฒนาของเชียงของนั้นจะทำให้เมืองเชียงของเปลี่ยนโฉมหน้าไปอย่างแน่นอน ส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินของเมืองเชียงของนั้นยังเป็นที่น่ากังวลอยู่พอสมควร อันเนื่องมาจากความไม่ชัดเจนในเรื่องพื้นที่การพัฒนา และการบริหารจัดการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงอย่างกรมโยธาธิการและผังเมือง ก็ยังไม่มีแผนผังเมืองในการดำเนินการ ตลอดจนการจัดทำแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินที่จัดทำขึ้นมานั้นยังขาดมาตรการที่จะเดินไปสู่การพัฒนาและอนุรักษ์พื้นที่เมืองชายแดนเชียงของอย่างยั่งยืน เหตุที่กล่าวเช่นนี้เนื่องจากการดำเนินโครงการวางผังพื้นที่เฉพาะชุมชนเมืองเชียงของ ที่ดำเนินการอยู่นั้น เป็นเฉพาะการใช้เงินโครงการเพื่อที่จะสร้างถาวรวัตถุอย่างเดียว และไม่ได้ตอบสนองยุทธศาสตร์ที่คนเชียงของคาดหวัง ซึ่งคนในพื้นที่มองว่า การพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของต้องให้ความสำคัญกับความยั่งยืนในความเป็นตัวตนของเชียงของ ซึ่งรู้จักในแนวคิดของหนึ่งเมืองสองแบบ คือ การอยู่ร่วมกันระหว่างความเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญมาตั้งแต่ครั้งอาณาจักรล้านนา และเมืองเศรษฐกิจการค้า การท่องเที่ยว เชื่อมโยงภูมิภาค

สาระสำคัญการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของจากความคิดเห็นของคนในพื้นที่ คือ การจัดแบ่งโซนเพื่อพัฒนาพื้นที่อำเภอเชียงของจากอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของพื้นที่ ทั้งด้านประวัติศาสตร์และฐานการผลิตเดิม เพื่อนำมาสู่การพัฒนาให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ โดยพื้นที่เชียงของสามารถแบ่งได้เป็น 2 เขตพื้นที่ คือ เขตเมืองเก่า และเขตเมืองใหม่ โดยพื้นที่เขตเมืองเก่าเป็นฐานการผลิตทางเศรษฐกิจการค้าและการท่องเที่ยวเดิม บริเวณตั้งแต่ปากน้ำดุกไล่ขึ้นมาทางเหนือจนถึงบริเวณแนวป่าดอยฮาด ด้านตะวันตกจากทุ่งหลวงมาจรดทางตะวันออกที่ลำน้ำโขง ครอบคลุมสถานที่สำคัญ ได้แก่ เขตกำแพงเมืองด้านใน (วัดแก้ว วัดหลวง วัดศรีดอนชัย ท่าผาถ่านซึ่งเป็นท่าเรือหลวงของเชียงของ) และเขตนอกกำแพงเมือง (วัดหัวเวียง วัดสบสม วัดหาดไคร้ ท่าปลาบึก และท่าเรือบึก) และเป็นศูนย์กลางของศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ทั้งด้านการท่องเที่ยว การค้า และ

แรงงานในภาคบริการ ส่วนพื้นที่เขตเมืองใหม่จะเป็นพื้นที่เป้าหมายของโครงการพัฒนาเศรษฐกิจการค้า การลงทุน และการขนส่งบนเส้นทางคมนาคมระดับภูมิภาค ในบริเวณโดยรอบเชิงสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 4 ถึงเขตทุ่งสามหมอนและบริเวณโดยรอบ

4.2.2 ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

การศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน จะเป็นการศึกษากฎหมาย ระเบียบต่างๆ ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อดูถึงข้อจำกัดในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน รวมทั้งจัดประชุมกลุ่มย่อยในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 ณ โรงแรมไอบิส สไตล์ เชียงของ ริเวอร์ฟรอนท์ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 76 คน ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 8 แห่งที่อยู่ในพื้นที่ ตัวแทนจากสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงราย ตัวแทนจากสำนักงานที่ดิน นายอำเภอเชียงของ เกษตรอำเภอเชียงของ ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเชียงของ นายด่านศุลกากรอำเภอเชียงของ เจ้าหน้าที่ประจำจุดผ่อนปรนด่านเชียงของ ตัวแทนจากสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ตัวแทนสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือ เขต 2 (จำนวน 17 คน) หน่วยงานภาคเอกชน ประกอบด้วย ตัวแทนจากสภาอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย ตัวแทนจากหอการค้าจังหวัด ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (เขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 2) ตัวแทนจากผู้ประกอบการในพื้นที่ ประกอบด้วย ประธานสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ผู้แทนจากชมรมผู้ประกอบการที่พัก ผู้แทนชมรมเรือ ผู้แทนชมรมมัคคุเทศก์เชียงของ ผู้แทนชมรมรถสามล้อ (จำนวน 8 คน) ผู้แทนจากภาคประชาชนในพื้นที่ศึกษา (จำนวน 49 คน) และภาคประชาสังคม ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากกลุ่มรักษ์เชียงของ ตัวแทนจากเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-ล้านนา (จำนวน 2 คน) เพื่อสอบถามปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ดังนั้นจึงสามารถสรุปอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ตามกรอบการขับเคลื่อนตั้งแต่ระดับชาติ จนถึงระดับท้องถิ่นได้ดังนี้คือ

การศึกษาอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน จากการศึกษากฎหมายและข้อบังคับในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน สามารถสรุปสาระสำคัญของกฎหมายและข้อบังคับในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนจากทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นได้ดังนี้

ตารางที่ 4-7 สรุปสาระสำคัญของกฎหมายและข้อบังคับในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน

กฎหมายและข้อบังคับ	สาระสำคัญ	อำนาจหน้าที่
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550	หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 85 ว่าด้วย แนวนโยบายด้านที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	อำนาจหน้าที่อยู่ที่ส่วนกลาง
พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542	การจัดบริการสาธารณะ การจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากรให้แก่ อปท. และการจัดทำแผนถ่ายโอนภารกิจให้แก่ อปท.	อำนาจหน้าที่อยู่ที่ส่วนท้องถิ่น
ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497	การรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับที่ดินที่มีอยู่หลายฉบับในขณะนั้นจัดทำให้เป็นระบบและเพิ่มเติมบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดที่ดินเพื่อประชาชน โดยการกำหนดสิทธิ์ในที่ดิน จัดทะเบียนสิทธิ์และนิติกรรม การค้าที่ดิน และที่ดินของรัฐ เป็นต้น	อำนาจหน้าที่อยู่ที่ส่วนกลาง ส่วนท้องถิ่น จะได้รับมอบหมายจากอำนาจหน้าที่จากส่วนกลาง
พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511	การให้อำนาจรัฐในการจัดที่ดินของรัฐให้ประชาชน มีที่ดินทำกิน และอยู่อาศัยเป็นหลักแหล่งในที่ดินนั้น	อำนาจหน้าที่อยู่ที่ส่วนกลาง
พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517	การจัดรูปที่ดินเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรม คือ ดำเนินงานพัฒนาที่ดินที่ใช้เพื่อเกษตรกรรมให้สมบูรณ์ทั่วถึง	อำนาจหน้าที่อยู่ที่ส่วนกลาง
พระราชบัญญัติปฏิรูป	การปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิและการ	อำนาจหน้าที่อยู่ที่ส่วนกลาง

กฎหมายและข้อบังคับ	สาระสำคัญ	อำนาจหน้าที่
ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518	ถือครองในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม รวมตลอดถึงการจัดที่อยู่อาศัยในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	
พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551	กฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ให้แก่หน่วยงานของรัฐในการวางแผนการใช้และพัฒนาที่ดิน รวมทั้งกำหนดเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ	อำนาจหน้าที่อยู่ที่ส่วนกลาง
พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518	กำหนดให้มีการจัดทำผังเมืองและกำหนดประเภทการใช้ที่ดินขึ้น	อำนาจหน้าที่อยู่ที่ส่วนกลาง บางส่วนงานอยู่ในอำนาจหน้าที่ของส่วนท้องถิ่นแต่ต้องผ่านการพิจารณาจากส่วนกลาง
พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522	ภารกิจด้านการควบคุมอาคาร	อำนาจหน้าที่อยู่ที่ส่วนท้องถิ่น
พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535	การพัฒนาอุตสาหกรรม ในการกำกับและดูแลโรงงานประเภทต่างๆ	อำนาจหน้าที่อยู่ที่ท้องถิ่น แต่ยังไม่ใช้การการถ่ายโอนอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างเป็นทางการ
พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504	การปกป้อง คุ้มครอง ควบคุม ดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และการดูแลรักษาโบราณสถานในระดับท้องถิ่น	อำนาจหน้าที่อยู่ที่ส่วนท้องถิ่น
พระราชบัญญัติการขุดดิน และถมดิน พ.ศ. 2543	เกี่ยวข้องกับการขุดดินและถมดินในพื้นที่	อำนาจหน้าที่อยู่ที่ส่วนท้องถิ่น
พระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ	ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวก รวมทั้งให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจการ	อำนาจหน้าที่อยู่ที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ

กฎหมายและข้อบังคับ	สาระสำคัญ	อำนาจหน้าที่
	ต่างๆในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งเพื่อประโยชน์ในการพัฒนา ต้นแบบการบริหารจัดการที่ดี หรือ เพื่อประกอบการเสรี	
พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457	เกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนภูมิภาคอำนาจหน้าที่ของอำเภอ กำนัน และ ผู้ใหญ่บ้าน	อำนาจหน้าที่อยู่ที่ส่วนท้องถิ่น
พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484	ควบคุมการทำไม้และการเก็บหาของป่า รวมทั้งกำหนดเรื่องการเก็บค่าภาคหลวงจากการทำไม้ และการเก็บหาของป่า	อำนาจหน้าที่อยู่ที่ส่วนท้องถิ่น
พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507	กำหนดเขตคุ้มครองและรักษาป่า เพื่อป้องกันการบุกรุกทำลาย	อำนาจหน้าที่อยู่ที่ส่วนท้องถิ่น
พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504	การกำหนดเขตป่าอนุรักษ์ที่เรียกว่า“อุทยานแห่งชาติ” การกำหนดเขตอุทยานแห่งชาติให้กระทำโดยประกาศเป็นพระราชกฤษฎีกา ซึ่งมีแผนที่แสดงแนวเขตแนบท้าย	อำนาจหน้าที่อยู่ที่ส่วนกลาง
พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518	พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุไม่ใช่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดที่ดินให้แก่ราษฎรโดยตรง แต่เป็นนโยบายที่จะนำที่ราชพัสดุมาจัดเป็นที่ทำกินให้แก่ราษฎร	อำนาจหน้าที่อยู่ที่ส่วนกลาง
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2550	การกำหนดโครงสร้างการบริหารทรัพยากรน้ำที่ยึดลุ่มน้ำเป็นหลัก	อำนาจหน้าที่อยู่ที่ส่วนกลาง แต่ส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในพื้นที่ของตนเองเท่านั้น
พระราชบัญญัติทาง	ภารกิจด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้าน	อำนาจอยู่ที่ส่วนท้องถิ่น

กฎหมายและข้อบังคับ	สาระสำคัญ	อำนาจหน้าที่
หลวง พ.ศ. 2535	การคมนาคมขนส่ง	
พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456	การควบคุมป้องกันไม่ให้เกิดการก่อสร้างอาคาร หรือสิ่งใด ๆ ล่วงล้ำเข้าไปเหนือน้ำ ในน้ำ และใต้น้ำของแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ อันเป็นเส้นทางสัญจรของประชาชน หรือทะเลภายในน่านน้ำไทย	อำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง แต่อำนาจหน้าที่บางพื้นที่อยู่ที่ส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาอำนาจและหน้าที่ในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนภายใต้กฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนในตารางข้างต้น ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึกหน่วยงานและภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดนดังที่ได้กล่าวอ้างถึงกลุ่มตัวอย่างไปแล้วข้างต้น พบว่า เกิดปัญหาและอุปสรรคด้านอำนาจในการบริหารจัดการ เนื่องจากกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนส่วนใหญ่อำนาจจะอยู่ที่ส่วนกลาง ทำให้การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชิงของต้องขึ้นตรงกับอำนาจส่วนกลาง ซึ่งมีขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินการค่อนข้างมาก ซึ่งบางที่ไม่ทันการณ์ในการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้อย่างทันท่วงที เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.2511 พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2517 พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 และพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2526 เป็นต้น แต่ถึงแม้จะมีการกระจายอำนาจของบางกฎหมายและข้อบังคับมายังท้องถิ่น ก็แต่ยังถือว่าการกระจายอำนาจที่ไม่สมบูรณ์ เช่น ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 ถึงแม้จะมีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นดำเนินการจัดที่ดินของรัฐซึ่งมิได้มีบุคคลใดมีสิทธิครอบครอง และที่ดินที่ถูกกันออกจากเขตป่าไม้ถาวรแล้วให้ราษฎรเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและทำมาหาเลี้ยงชีพ ซึ่งฝ่ายเลขาธิการคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติจะทำหน้าที่บริหารจัดการที่ดินในภาพรวม โดยมอบหมายพื้นที่ซึ่งถูกจำแนกออกจากป่าไม้ถาวรให้กรมที่ดิน และ ส.ป.ก. ไปดำเนินการและดำเนินการตามระเบียบฯ ว่าด้วยการสงวนหวงห้ามที่ดินของรัฐเพื่อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน แต่การดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวข้องในกฎหมายฉบับนี้ ต้องได้รับการพิจารณาขออำนาจจากคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติให้ทบวงการเมือง (อปท.) ดำเนินการก่อน หรือตัวอย่างของพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ซึ่งถือเป็นกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้อง

โดยตรงกับการบริหารจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน ซึ่งพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 (รายละเอียดสาระสำคัญได้อธิบายไว้แล้วในภาคผนวกที่ 4) ถึงแม้จะมีการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการทำหน้าที่วางและจัดทำผังเมือง การตัดค่าน การเสนอปรับปรุง แก้ไข ตลอดจนการดำเนินการในส่วนของคณะกรรมการส่วนท้องถิ่น การอนุญาตการรื้อ ย้าย ดัดแปลงอาคาร ตลอดจนอำนาจการพิจารณาในการอุทธรณ์ ทั้งนี้ดังที่กล่าวไปตั้งแต่ต้นว่าแม้จะให้โอกาสในการดำเนินการด้านผังเมืองในทุกกระบวนการ แต่ก็ยังมีปัญหาในการดำเนินการวางและจัดทำผังเมือง ดังนี้คือ 1) แม้ภารกิจด้านการวางผังเมืองจะจัดอยู่ในแผนการกระจายอำนาจฯ และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ในปัจจุบันกิจการที่เกี่ยวข้องกับการวางผังเมืองยังอยู่ภายใต้การรับผิดชอบของกรมโยธาธิการและผังเมืองเสียเป็นส่วนใหญ่ 2) ท้องถิ่นขาดงบประมาณ บุคลากรที่มีความรู้ด้านการพัฒนาเมือง และการจัดทำผังเมือง 3) อำนาจในการพิจารณาผังอยู่ที่คณะกรรมการผังเมือง ซึ่งไม่มีตัวแทนของท้องถิ่นอยู่ในคณะกรรมการ 4) ขั้นตอนในการดำเนินงานจัดทำและพิจารณาผังเมืองมีระยะเวลาที่ยาวนานเกินไป (ใช้เวลาในกระบวนการ 2 ปี และสามารถขยายเวลาได้หากดำเนินการไม่แล้วเสร็จ)

นอกจากนั้นในผลการประชุมกลุ่มย่อยยังสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคด้านความไม่พร้อมในการบริหารจัดการของท้องถิ่น เนื่องจากการดำเนินการบริหารจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน หน่วยงานหลักในการดำเนินงานคือ ท้องถิ่น ซึ่งปัจจุบันท้องถิ่นยังไม่มีความพร้อมในการบริหารจัดการ ไม่ว่าจะเป็น ความพร้อมด้านความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองชายแดนให้ยั่งยืน และเกิดความสมดุลในการพัฒนาทั้ง 3 ด้าน 1) เศรษฐกิจ 2) สังคม และ 3) สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความตระหนักถึงความสำคัญของการบริการจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน โดยเฉพาะในประเด็นของการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนเพื่อเชื่อมโยงการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนกับพื้นที่ ความพร้อมด้านการประสานงานให้เกิดการบูรณาการการทำงานเพื่อพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างแท้จริง ความไม่พร้อมด้านงบประมาณในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน รวมทั้งนโยบายการบริหารจัดการพื้นที่ของผู้บริหารท้องถิ่นไม่เอื้อต่อการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน เป็นต้น

4.2.3 ศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

การศึกษาศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน เป็นการศึกษาเพื่อหาคำตอบว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนนั้นมีศักยภาพในการบริหารจัดการ

การเมืองท้องถิ่นที่ยาวนาน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน อย่างไรก็ตาม โดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งจะใช้สัมภาษณ์ทุกภาคีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองท้องถิ่นที่ยาวนาน จำนวน 135 ภาคี ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 101 หมู่บ้าน และกำนันจำนวน 7 คน ในพื้นที่ศึกษา (รวมจำนวน 108 คน) หน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 8 แห่งที่อยู่ในพื้นที่ ตัวแทนจากสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงราย ตัวแทนจากสำนักงานที่ดิน นายอำเภอเมืองของ เกษตรอำเภอเมืองของ ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเมืองของ นายด่านศุลกากรอำเภอเมืองของ เจ้าหน้าที่ประจำจุดผ่อนปรนด่านเมืองของ ตัวแทนจากสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ตัวแทนสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือ เขต 2 (จำนวน 17 คน) หน่วยงานภาคเอกชน ประกอบด้วย ตัวแทนจากสภาอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย ตัวแทนจากหอการค้าจังหวัด ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (เขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 2) ตัวแทนจากผู้ประกอบการในพื้นที่ ประกอบด้วย ประธานสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ผู้แทนจากชมรมผู้ประกอบการที่พัก ผู้แทนชมรมเรือ ผู้แทนชมรมมัคคุเทศก์เมืองของ ผู้แทนชมรมรถสามล้อ (จำนวน 8 คน) และภาคประชาสังคม ประกอบด้วย ตัวแทนจากกลุ่มรักษ์เมืองของ ตัวแทนจากเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-ล้านนา (จำนวน 2 คน) โดยกระบวนการสัมภาษณ์จะเป็นการสอบถามและสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่ได้กำหนดไว้ และในรายละเอียดการให้ค่าคะแนนศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท้องถิ่นที่ยาวนานในแต่ละตัวชี้วัด ผู้วิจัยจะสอบถามและพูดคุย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามตัวชี้วัดร่วมกับให้กลุ่มตัวอย่างประเมินตนเองว่าในแต่ละตัวชี้วัดกลุ่มตัวอย่างคิดว่าตนเองในศักยภาพในแต่ละตัวชี้วัดอยู่ในระดับไหน

จากการศึกษาแนวคิดและทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้สามารถสรุปตัวชี้วัดศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท้องถิ่นที่ยาวนาน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนของทุกภาคี จะประกอบด้วย ตัวชี้วัดศักยภาพความรู้ ด้านทัศนคติ ด้านทักษะ และด้านสมรรถนะหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

- ศักยภาพด้านความรู้ ประกอบด้วย

- 1) ความรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่เมืองชายแดนเพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบด้วย (1) การจัดการทรัพยากรที่ดิน (2) การอนุรักษ์พื้นที่เมืองชายแดน (3) การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว (4) การจัดการพื้นที่เมืองชายแดนเพื่อเชื่อมโยงการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

- 2) ความรู้ด้านขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบด้วย (1) ขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม

(2) ขีดความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจ (3) ขีดความสามารถในการรองรับด้านสังคมและวัฒนธรรม

3) ความรู้ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองชายแดน ร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมด้านกิจกรรม (2) การมีส่วนร่วมด้านการกำหนดแผน นโยบาย (3) การมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (4) การมีส่วนร่วมด้านข้อมูล (5) การมีส่วนร่วมในการประสานงาน (6) การมีส่วนร่วมในการติดตามผล

● **ศักยภาพด้านทัศนคติ** ประกอบด้วย

1) ทัศนคติที่มีต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน ประกอบด้วย (1) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้พื้นที่ได้รับความสนใจจากบุคคลภายนอก (2) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ในพื้นที่เกิดความแตกต่างทางวัฒนธรรมและภาษา (3) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้พื้นที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ (4) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ชุมชนมีความภูมิใจในท้องถิ่นตนเอง (5) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้เกิดโอกาสการจ้างงานสร้างอาชีพ (6) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ประชาชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้นและเป็นธรรม (7) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้การดำเนินชีวิตตามวิถีดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป (8) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้เกิดความขัดแย้งของคนในชุมชน (9) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ประชาชนมีค่าครองชีพที่สูงขึ้น (10) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ในพื้นที่มีปริมาณขยะมากขึ้น (11) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ในพื้นที่เกิดปัญหาการจราจรติดขัด (12) การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรในพื้นที่

2) ทัศนคติที่มีต่อการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบด้วย (1) การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ (2) การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างคนในพื้นที่และหน่วยงานภายนอก (3) การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนในชุมชนในประเด็นการจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน (5) การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการประสานความร่วมมือการทำงานร่วมกันกับทุกภาคส่วน (6) การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการจัดการผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม

● **ศักยภาพด้านทักษะ** ประกอบด้วย

1) ทักษะทางการสื่อสาร ประกอบด้วย (1) ทักษะในการสื่อสารภาษาถิ่น (2) ทักษะในการสื่อสารภาษาต่างประเทศ (3) ทักษะในการสื่อสารระหว่างหน่วยงานภายในและ

ภายนอก (4) ทักษะในการสื่อสารข้อมูลที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง (5) ทักษะในการสื่อสารข้อมูลเมือง
ท้องถิ่นที่ขยายแดนกับทุกภาคส่วน

2) ทักษะด้านการบริการ ประกอบด้วย (1) ทักษะในการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเมืองท้องถิ่นที่ขยายแดนอย่างยั่งยืน (2) ทักษะในการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่ (3) ทักษะในการบริการของเมืองท้องถิ่นที่ขยายแดนที่สามารถรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนอย่างเสมอภาค

3) ทักษะในด้านการเป็นผู้นำ ประกอบด้วย (1) ทักษะในการสร้างความไว้วางใจ (2) ทักษะการสร้างความเชื่อมั่น (3) ทักษะในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา (4) ทักษะในการประสานงาน (5) ทักษะในการวางแผน (6) ทักษะในการทำงานร่วมกัน

● **ศักยภาพด้านสมรรถนะ** ประกอบด้วย

1) ความสามารถในการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ในการบริหารจัดการเมืองท้องถิ่นที่ขยายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ความสามารถในการทำงานในสิ่งแวดล้อมที่มีความหลากหลายทางสังคม เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการเมืองท้องถิ่นที่ขยายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

3) ความสามารถในการทำงานตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ และกติกาของชุมชน

4) ความสามารถในการพัฒนาและแสวงหาความรู้ด้านการบริหารจัดการเมืองท้องถิ่นที่ขยายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

5) ความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในประเด็นในการบริหารจัดการเมืองท้องถิ่นที่ขยายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

6) ความสามารถในการสื่อสารด้านการบริหารจัดการเมืองท้องถิ่นที่ขยายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ

7) ความสามารถในการส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการเมืองท้องถิ่นที่ขยายแดน

8) ความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้งในสถานการณ์ต่างๆ

9) ความสามารถในการประสานงานเพื่อให้เกิดในการบริหารจัดการเมืองท้องถิ่นที่ขยายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

10) ความสามารถในการวางแผนการบริหารจัดการเมืองท้องถิ่นที่ขยายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

11) ความสามารถในการเขียนแผน นโยบายการพัฒนาเมืองท้องถิ่นที่ขยายแดนอย่างยั่งยืน

12) ความสามารถในการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการเมือง
ท่องเที่ยวชายแดน

13) ความสามารถในการพัฒนา ปรับปรุง และดำเนินงานในการบริหารจัดการ
การเมืองท่องเที่ยวชายแดน

จากการประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการ
รองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนของทุกภาคีตามตัวชี้วัดข้างต้น สามารถวิเคราะห์ถึงศักยภาพใน
การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการรองรับการเปิดเสรี
เศรษฐกิจอาเซียน ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และสมรรถนะหลัก ดังนี้คือ

- **ศักยภาพด้านความรู้** พบว่า ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีศักยภาพในด้าน
ความรู้ในประเด็น เช่น ความรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่เมืองชายแดนเพื่อรองรับเสรี
เศรษฐกิจอาเซียน ไม่ว่าจะเป็น การจัดการทรัพยากรที่ดิน คิดเป็นร้อยละ 68.15 ของจำนวนกลุ่ม
ตัวอย่าง ด้านการอนุรักษ์เมืองชายแดน คิดเป็นร้อยละ 70.37 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งยังมี
ความรู้ในด้านการมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการประสานงาน คิดเป็นร้อยละ 75.56
ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการติดตามผล คิดเป็นร้อยละ 73.33 ของ
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง และการมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 72.59 ของ
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง แต่ในขณะเดียวกันยังไม่มีความรู้ด้านการจัดการพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว คิด
เป็นร้อยละ 61.48 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ด้านการจัดการพื้นที่เมืองชายแดนเพื่อเชื่อมโยงการเปิด
เสรีเศรษฐกิจอาเซียน คิดเป็นร้อยละ 63.70 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งยังไม่มีความรู้ด้านขีด
ความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ทั้งด้านด้านกายภาพและ
สิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 59.26 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ด้านเศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละ 68.89 ของ
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ด้านสังคมและวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 66.67 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจะ
เห็นได้จากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ตัวอย่างเช่น ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ทั้งบนบกและแม่น้ำ และ
ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย ปัญหาสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชุมชนพื้นบ้านเปลี่ยนแปลงไป
 เป็นต้น

ตารางที่ 4-8 ผลการประเมินศักยภาพด้านความรู้ในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

(n=135)

ประเด็นศักยภาพ	การประเมินศักยภาพด้านความรู้				รวมร้อยละ
	มีความรู้	ร้อยละ	ไม่มีความรู้	ร้อยละ	
1. ความรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่เมืองชายแดนเพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน					
1.1 การจัดการทรัพยากรที่ดิน	92	68.15	43	31.85	100
1.2 การอนุรักษ์พื้นที่เมืองชายแดน	95	70.37	40	29.63	100
1.3 การจัดการพื้นที่เพื่อรองการท่องเที่ยว	52	38.52	83	61.48	100
1.4 การจัดการพื้นที่เมืองชายแดนเพื่อเชื่อมโยงการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	49	36.30	86	63.70	100
2. ความรู้ด้านขีดความสามารถในการรองรับของเมืองท่องเที่ยวชายแดน					100
2.1 ขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม	55	40.74	80	59.26	100
2.2 ขีดความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจ	42	31.11	93	68.89	100
2.3 ขีดความสามารถในการรองรับด้านสังคมและวัฒนธรรม	45	33.33	90	66.67	100
3. ความรู้ด้านการมีส่วนร่วม					100
3.1 การมีส่วนร่วมด้านกิจกรรม	82	60.74	53	39.26	100
3.2 การมีส่วนร่วมด้านการกำหนดแผนนโยบาย	90	66.67	45	33.33	100
3.3 การมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	98	72.59	37	27.41	100
3.4 การมีส่วนร่วมด้านข้อมูล	79	58.52	56	41.48	100
3.5 การมีส่วนร่วมในการประสานงาน	102	75.56	33	24.44	100
3.6 การมีส่วนร่วมในการติดตามผล	99	73.33	36	26.67	100

ถ้าพิจารณาศักยภาพด้านความรู้ในรายตัวชี้วัดหลักทั้ง 3 ด้าน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

- **ศักยภาพความรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่เมืองชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน** พบว่า ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีศักยภาพในด้านความรู้ในประเด็นความรู้ทางด้านการอนุรักษ์เมืองชายแดนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.37 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง รองลงมา คือ ความรู้ทางด้านการจัดการทรัพยากรที่ดิน คิดเป็นร้อยละ 68.15 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างและไม่มีความรู้ในประเด็นความรู้ด้านการจัดการพื้นที่เมืองชายแดนเพื่อเชื่อมโยงการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.70 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างรองลงมา คือ ความรู้การจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว คิดเป็นร้อยละ 61.48 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

- **ศักยภาพความรู้ด้านขีดความสามารถในการรองรับของเมืองท่องเที่ยวชายแดน** พบว่า ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่มีศักยภาพในด้านความรู้ในทุกประเด็น ได้แก่ ความรู้ด้านขีดความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.89 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างรองลงมาคือ ความรู้ด้านขีดความสามารถในการรองรับด้านสังคมและวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 66.67 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง และความรู้ด้านขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 59.26 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

- **ศักยภาพความรู้ด้านการมีส่วนร่วม** พบว่า ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีศักยภาพในด้านความรู้ในทุกประเด็น เช่น การมีส่วนร่วมในการประสานงาน คิดเป็นร้อยละ 75.56 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการติดตามผล คิดเป็นร้อยละ 73.33 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง และการมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ 72.59 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งยังมีความรู้ในประเด็นความรู้ด้านการมีส่วนร่วมด้านกิจกรรม การมีส่วนร่วมด้านการกำหนดแผน นโยบาย และการมีส่วนร่วมด้านข้อมูลอีกด้วย

● **ศักยภาพด้านทัศนคติ** พบว่า ศักยภาพในด้านทัศนคติที่มีต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน และการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า มีศักยภาพด้านทัศนคติที่ดีบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน เนื่องจากแต่ละภาคีที่เกี่ยวข้องได้มีจัดทำแผนเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ไม่ว่าจะเป็นเป็นการกำหนดแผนในเรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับการขยายตัวของการลงทุนภายในท้องถิ่น และการเชื่อมโยงประชาคมอาเซียน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาโครงสร้างระบบคมนาคมและการขนส่ง เพื่อรองรับการขยายตัวของการลงทุน การพัฒนาระบบสาธารณสุขโรค ได้แก่ น้ำประปา และไฟฟ้า ให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ และการพัฒนาด้านการผังเมืองและการควบคุมอาคาร แต่ในประเด็นทัศนคติ

ในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการประสานความร่วมมือการทำงานร่วมกันกับทุกภาคส่วนนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากปัจจุบันแต่ละภาคียังไม่มี การบูรณาการทำงานร่วมกันอย่างแท้จริงเพื่อพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เป็นเพียงการทำงานตามภารกิจของหน่วยงานของตนเท่านั้น

ตารางที่ 4-9 ผลการประเมินศักยภาพด้านทัศนคติในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อ การรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

(n=135)

ประเด็น	จำนวน (ร้อยละ)						ระดับ ศักยภาพ
	น้อยมาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มากที่สุด	รวม ร้อยละ	
1. ทัศนคติที่มีต่อเมืองท่องเที่ยว ชายแดน							
1.1 การเป็นเมืองท่องเที่ยว ชายแดนทำให้พื้นที่ได้รับความ สนใจจากบุคคลภายนอก	0 (0.00)	0 (0.00)	12 (8.89)	70 (51.85)	53 (39.26)	100	มาก
1.2 การเป็นเมืองท่องเที่ยว ชายแดนทำให้ในพื้นที่เกิดความ แตกต่างทางวัฒนธรรมและภาษา	0 (0.00)	0 (0.00)	0 (0.00)	51 (37.78)	84 (62.22)	100	มากที่สุด
1.3 การเป็นเมืองท่องเที่ยว ชายแดน ทำให้พื้นที่ได้รับ ประโยชน์จากการพัฒนาสิ่ง อำนวยความสะดวกในพื้นที่	8 (5.93)	22 (16.30)	48 (35.56)	21 (15.56)	36 (26.67)	100	ปานกลาง
1.4 การเป็นเมืองท่องเที่ยว ชายแดนทำให้ชุมชนมีความภูมิใจ ในท้องถิ่นตนเอง	26 (19.26)	31 (22.96)	67 (49.63)	7 (5.19)	4 (2.96)	100	ปานกลาง
1.5 การเป็นเมืองท่องเที่ยว ชายแดนทำให้เกิดโอกาสการจ้าง งานสร้างอาชีพ	19 (14.07)	16 (11.85)	23 (17.04)	62 (45.93)	34 (25.19)	100	มาก
1.6 การเป็นเมืองท่องเที่ยว ชายแดนทำให้ประชาชนในพื้นที่ มีรายได้เพิ่มขึ้นและเป็นธรรม	5 (3.70)	24 (17.78)	25 (18.52)	42 (31.11)	39 (28.89)	100	มาก
1.7 การเป็นเมืองท่องเที่ยว	3	19	23	31	59	100	มากที่สุด

ประเด็น	จำนวน (ร้อยละ)						ระดับ ศักยภาพ
	น้อยมาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มากที่สุด	รวม ร้อยละ	
ชายแดนทำให้การดำเนินชีวิตตามวิถีดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป	(2.22)	(14.07)	(17.04)	(22.96)	(43.70)		
1.8 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้เกิดความขัดแย้งของคนในชุมชน	10 (7.41)	11 (8.15)	37 (27.41)	49 (36.30)	28 (20.74)	100	มาก
1.9 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ประชาชนมีค่าครองชีพที่สูงขึ้น	0 (0.00)	12 (8.89)	31 (22.96)	32 (23.70)	60 (44.44)	100	มากที่สุด
1.10 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ในพื้นที่มีปริมาณขยะมากขึ้น	11 (8.15)	15 (11.11)	25 (18.52)	38 (28.15)	46 (34.07)	100	มากที่สุด
1.11 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ในพื้นที่เกิดปัญหาการจราจรติดขัด	4 (2.96)	19 (14.07)	44 (32.59)	51 (37.78)	17 (12.59)	100	มาก
1.12 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรในพื้นที่	12 (8.89)	17 (12.59)	37 (27.41)	43 (31.85)	26 (19.26)	100	มาก
2. ทศนคติที่มีต่อการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน							
2.1 การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่	0 (0.00)	0 (0.00)	27 (20.00)	62 (45.93)	46 (34.07)	100	มาก
2.2 การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างคนในพื้นที่และหน่วยงานภายนอก	0 (0.00)	19 (14.07)	29 (21.48)	48 (35.56)	39 (28.89)	100	มาก
2.3 การบริหารจัดการเมือง	4	20	19	65	27	100	มาก

ประเด็น	จำนวน (ร้อยละ)						ระดับ ศักยภาพ
	น้อยมาก	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มากที่สุด	รวม ร้อยละ	
ห้องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนในชุมชนในประเด็นการจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน	(2.96)	(14.81)	(14.07)	(48.15)	(20.00)		
2.4 การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการประสานความร่วมมือการทำงานร่วมกันกับทุกภาคส่วน	8 (5.93)	10 (7.41)	65 (48.15)	40 (29.63)	12 (8.89)	100	ปานกลาง
2.5 การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการจัดการผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม	9 (6.67)	17 (12.59)	43 (31.85)	39 (28.89)	27 (20.00)	100	ปานกลาง

ถ้าพิจารณาศักยภาพด้านทัศนคติในรายตัวชี้วัดหลักทั้ง 2 ด้าน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

- ศักยภาพด้านทัศนคติที่มีต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน พบว่า ศักยภาพในด้านทัศนคติที่มีต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีศักยภาพด้านทัศนคติที่มีต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดนในระดับมากที่สุด ในประเด็นการเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ในพื้นที่เกิดความแตกต่างทางวัฒนธรรมและภาษา คิดเป็นร้อยละ 62.22 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้การดำเนินชีวิตตามวิถีดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป คิดเป็นร้อยละ 43.70 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ประชาชนมีค่าครองชีพที่สูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 44.44 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง และการเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ในพื้นที่มีปริมาณขยะมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 34.07 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

- ศักยภาพด้านทัศนคติที่มีต่อการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีศักยภาพประเด็นทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียนอยู่ในระดับมาก ทั้งในประเด็นการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน

โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 45.93 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างคนในพื้นที่และหน่วยงานภายนอก คิดเป็นร้อยละ 35.56 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง และการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนในชุมชนในประเด็นการจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน คิดเป็นร้อยละ 48.15 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง แต่มีเพียงประเด็นการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการประสานความร่วมมือการทำงานร่วมกันกับทุกภาคส่วน และการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการจัดการผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมที่หน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการเมืองชายแดนยังมีทัศนคติในระดับปานกลาง

- **ศักยภาพด้านทักษะ** พบว่า ศักยภาพในด้านทักษะในประเด็นที่เกี่ยวข้องด้านการสื่อสาร การบริการ และการเป็นผู้นำ จะเห็นได้ว่าศักยภาพด้านนี้แทบทุกกลุ่มตัวอย่างยังขาดการสื่อสารในประเด็นการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบ เนื่องจากการลงพื้นที่พูดคุยกับประชาชนในพื้นที่ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ของตนจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ทั้งๆ ที่ในปัจจุบันได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่อย่างเห็นได้ชัดเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพที่เกิดขึ้นในพื้นที่

ตารางที่ 4-10 ผลการประเมินศักยภาพด้านทักษะในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

(n=135)

ประเด็น	จำนวน (ร้อยละ)						ระดับศักยภาพ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	รวมร้อยละ	
1. ทักษะทางการสื่อสาร							
1.1 ทักษะในการสื่อสารภาษาถิ่น	0 (0.00)	0 (0.00)	10 (7.41)	23 (17.04)	102 (75.56)	100	มากที่สุด
1.2 ทักษะในการสื่อสารภาษาต่างประเทศ	11 (8.15)	26 (19.26)	75 (55.56)	13 (9.63)	10 (7.41)	100	ปานกลาง
1.3 ทักษะในการสื่อสารระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอก	3 (2.22)	9 (6.67)	86 (63.70)	29 (21.48)	11 (8.15)	100	ปานกลาง

ประเด็น	จำนวน (ร้อยละ)						ระดับ ศักยภาพ
1.4 ทักษะในการสื่อสาร ข้อมูลที่ไม่ก่อให้เกิดความ ขัดแย้ง	0 (0.00)	0 (0.00)	18 (13.33)	91 (67.41)	26 (19.26)	100	มาก
1.5 ทักษะในการสื่อสาร ข้อมูลเมืองท่องเที่ยวชายแดน กับทุกภาคส่วน	10 (7.41)	29 (21.48)	79 (58.52)	12 (8.89)	5 (3.70)	100	ปานกลาง
2. ทักษะด้านการบริการ							
2.1 ทักษะในการทำ กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการ พัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน อย่างยั่งยืน	24 (17.78)	41 (30.37)	35 (25.93)	18 (13.33)	17 (12.59)	100	ปานกลาง
2.2 ทักษะในการดูแลความ ปลอดภัยในพื้นที่	0 (0.00)	7 (5.19)	20 (14.81)	82 (60.74)	26 (19.26)	100	มาก
2.3 ทักษะในการบริการ ของเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่ สามารถรองรับการเปิดเสรี เศรษฐกิจอาเซียนอย่างเสมอ ภาค	11 (8.15)	65 (48.15)	38 (28.15)	19 (14.07)	2 (1.48)	100	น้อย
3. ทักษะในด้านการเป็นผู้นำ							
3.1 ทักษะในการสร้าง ความไว้วางใจ	0 (0.00)	5 (3.70)	17 (12.59)	68 (50.37)	45 (33.33)	100	มาก
3.2 ทักษะการสร้างความ เชื่อมั่น	2 (1.48)	8 (5.93)	15 (11.11)	71 (52.59)	39 (28.89)	100	มาก
3.3 ทักษะในการตัดสินใจ และแก้ไขปัญหา	7 (5.19)	22 (16.30)	35 (25.93)	50 (37.04)	21 (15.56)	100	มาก
3.4 ทักษะในการ ประสานงาน	0 (0.00)	3 (2.22)	20 (14.81)	75 (55.56)	37 (27.41)	100	มาก
3.5 ทักษะในการวางแผน	16 (11.85)	12 (8.89)	27 (20.00)	61 (45.19)	19 (14.07)	100	มาก
3.6 ทักษะในการทำงาน ร่วมกัน	5 (3.70)	18 (13.33)	22 (16.30)	56 (41.48)	34 (25.19)	100	มาก

ถ้าพิจารณาศักยภาพด้านทักษะในรายตัวชี้วัดหลักทั้ง 3 ด้าน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

- **ศักยภาพด้านทักษะในการสื่อสาร** ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีทักษะในด้านการสื่อสารภาษาถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.56 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง รองลงมา คือ ทักษะในด้านการสื่อสารข้อมูลที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง คิดเป็นร้อยละ 67.41 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ส่วนทักษะในการสื่อสารภาษาต่างประเทศ ทักษะในการสื่อสารระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอก และทักษะในการสื่อสารข้อมูลเมืองท่องเที่ยวชายแดนกับทุกภาคส่วน ยังเป็นจุดอ่อนของหน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน

- **ศักยภาพด้านทักษะในการบริการ** ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีทักษะในด้านการบริการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 60.74 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง แต่ทักษะในการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน และทักษะในการบริการของเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่สามารถรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนอย่างเสมอภาค ยังคงต้องเร่งเสริมทักษะในการดำเนินให้แก่หน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน โดยเฉพาะทักษะในการบริการของเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่สามารถรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนอย่างเสมอภาคที่มีศักยภาพในระดับน้อย

- **ศักยภาพด้านทักษะในด้านการเป็นผู้นำ** ผลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่า ศักยภาพในประเด็นที่เกี่ยวข้องทักษะด้านการเป็นผู้นำอยู่ในระดับมากในทุกตัวชี้วัด ไม่ว่าจะเป็นทักษะในการสร้างความไว้วางใจ ทักษะการสร้างความเชื่อมั่น ทักษะในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ทักษะในการประสานงาน ทักษะในการวางแผน และทักษะในการทำงานร่วมกัน

● ศักยภาพด้านสมรรถนะหลัก

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพด้านสมรรถนะหลัก เมื่อพิจารณารายตัวชี้วัดทั้ง 13 ประเด็น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีศักยภาพด้านสมรรถนะหลักในประเด็นการทำงานตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ กติกาของชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 61.48 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง และมีศักยภาพด้านสมรรถนะหลักในระดับมาก ในประเด็นความสามารถในการพัฒนาและแสวงหาความรู้ด้านการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน คิดเป็นร้อยละ 41.48 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง และประเด็นความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้งในสถานการณ์ต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 53.33 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ยังพบว่า หน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้องในด้านการบริหารจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน มี

ศักยภาพด้านสมรรถนะหลักในประเด็นความสามารถในการวางแผนการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน อยู่ในระดับที่น้อย จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่าสมรรถนะหลักในด้านความสามารถในการเขียนแผน นโยบายการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน ความสามารถในการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ความสามารถในการพัฒนา ปรับปรุง และดำเนินงานในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ฯลฯ ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ยังเป็นจุดด้อยของสมรรถนะของแต่ละภาคี

ตารางที่ 4-11 ผลการประเมินศักยภาพด้านสมรรถนะในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

(n=135)

ประเด็น	จำนวน (ร้อยละ)						ระดับศักยภาพ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	รวมร้อยละ	
1. ความสามารถในการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	0 (0.00)	2 (1.48)	79 (58.52)	36 (26.67)	18 (13.33)	100	ปานกลาง
2. ความสามารถในการทำงานในสิ่งแวดล้อมที่มีความหลากหลายทางสังคม เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	5 (3.70)	32 (23.70)	96 (71.11)	2 (1.48)	0 (0.00)	100	ปานกลาง
3. ความสามารถในการทำงานตามกฎระเบียบข้อบังคับ และกติกาของชุมชน	0 (0.00)	5 (3.70)	6 (4.44)	41 (30.37)	83 (61.48)	100	มากที่สุด
4. ความสามารถในการ	2	5	43	56	29	100	มาก

ประเด็น	จำนวน (ร้อยละ)						ระดับ ศักยภาพ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มากที่สุด	รวม ร้อยละ	
พัฒนาและแสวงหาความรู้ ด้านในการบริหารจัดการ การเมืองท้องถิ่น ชายแดน เพื่อรองรับเสรี เศรษฐกิจอาเซียน	(1.48)	(3.70)	(31.85)	(41.48)	(21.48)		
5. ความสามารถในการ สื่อสารอย่างมี ประสิทธิภาพในประเด็นใน การบริหารจัดการเมือง ท้องถิ่นชายแดน เพื่อ รองรับเสรีเศรษฐกิจ อาเซียน	18 (13.33)	40 (29.63)	67 (49.63)	10 (7.41)	0 (0.00)	100	ปานกลาง
6. ความสามารถในการ สื่อสารด้านในการบริหาร จัดการเมืองท้องถิ่น ชายแดน เพื่อรองรับเสรี เศรษฐกิจอาเซียน ผ่าน เทคโนโลยีสารสนเทศ	3 (2.22)	42 (31.11)	87 (64.44)	3 (2.22)	0 (0.00)	100	ปานกลาง
7. ความสามารถในการ ส่งเสริมให้เกิดการบริหาร จัดการเมืองท้องถิ่น ชายแดน	14 (10.37)	20 (14.81)	98 (72.59)	3 (2.22)	0 (0.00)	100	ปานกลาง
8. ความสามารถในการ แก้ไขความขัดแย้งใน สถานการณ์ต่างๆ	3 (2.22)	14 (10.37)	39 (28.89)	72 (53.33)	7 (5.19)	100	มาก
9. ความสามารถในการ ประสานงานเพื่อให้เกิดใน การบริหารจัดการเมือง ท้องถิ่นชายแดน เพื่อ รองรับเสรีเศรษฐกิจ อาเซียน	13 (9.63)	18 (13.33)	64 (47.41)	31 (22.96)	9 (6.67)	100	ปานกลาง
10. ความสามารถในการ	46	60	18	11	0	100	น้อย

ประเด็น	จำนวน (ร้อยละ)						ระดับ ศักยภาพ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มากที่สุด	รวม ร้อยละ	
วางแผนการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	(34.07)	(44.44)	(13.33)	(8.15)	(0.00)		
11. ความสามารถในการเขียนแผน นโยบายการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน	4 (2.96)	41 (30.37)	81 (60.00)	9 (6.67)	0 (0.00)	100	ปานกลาง
12. ความสามารถในการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน	20 (14.81)	27 (20.00)	53 (39.26)	21 (15.56)	14 (10.37)	100	ปานกลาง
13. ความสามารถในการพัฒนา ปรับปรุง และดำเนินงานในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน	5 (3.70)	16 (11.85)	69 (51.11)	22 (16.30)	23 (17.04)	100	ปานกลาง

4.3 รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

การศึกษาวเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน เป็นการศึกษาบทเรียนรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชิงของ ร่วมกับการจัดประชุมกลุ่มย่อยหน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้องเพื่อระดมความคิดเห็นถึงรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชนเพื่อสรุปเป็นรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังผลการศึกษาดังนี้คือ

4.3.1 บทเรียนรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน

การศึกษาการศึกษาบทเรียนรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน จะเป็นการวิเคราะห์บทเรียนรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนจากทั้งของประเทศไทย และต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการบริหารจัดการเมืองชายแดนของสหภาพยุโรป เยอรมัน ออสเตรเลีย และจีน โดยสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

จากการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเมืองชายแดนของต่างประเทศ ได้ข้อค้นพบ ในจุดร่วมของการบริหารจัดการเมืองชายแดนในประเด็นการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน ที่มองครอบคลุมการพัฒนาให้สมดุลใน 3 มิติ (ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม) ตามแนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และมุ่งเน้นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกภาคส่วนต้องเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนา แต่ก็จะมีประเด็นที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนในรายละเอียดปลีกย่อยที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถสรุปประเด็นหลักของรูปแบบการบริหารจัดการเมืองชายแดนในแต่ละประเทศที่สามารถนำมาปรับใช้กับเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชิงของ ได้ดังนี้คือ

- รูปแบบการบริหารจัดการเมืองชายแดนของสหภาพยุโรป จะมุ่งเน้นสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาและบำรุงรักษาทรัพยากร โดยมีองค์ประกอบหลักใน 4 ประเด็น คือ 1) ต้องมีการบูรณาการในการพัฒนา และต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดในอนาคต 2) การพัฒนาต้องสอดคล้องกับทรัพยากร และความต้องการของชุมชน 3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกภาคส่วนต้องเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนา และ 4) ต้องคำนึงถึงการรองรับได้ของพื้นที่ (Carrying Capacity) รวมทั้งการตัดสินใจกระทำการใดจะต้องผ่านการประเมินอย่างครบถ้วนและมีการวางแผนแนวทางป้องกันความผิดพลาดไว้เพื่อป้องกันความเสียหาย

- รูปแบบการบริหารจัดการเมืองชายแดนของเยอรมัน มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาความร่วมมือเพื่อสร้างให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบหลักใน 3 ประเด็น คือ 1) ต้องมีตัวชี้วัดที่สะท้อนต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชายแดน 2) สร้างความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ ด้านการท่องเที่ยวชายแดน และ 3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องเปลี่ยนวิธีคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดน และสร้างความเข้าใจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน

- รูปแบบการบริหารจัดการเมืองชายแดนของออสเตรเลีย มุ่งเน้นการจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่ประสบความสำเร็จจะต้องประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) วางแผนนโยบายพัฒนาการจัดการโครงการพัฒนาชายแดนที่ชัดเจน โดยกลไกหลักที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวชายแดนมีจุดเริ่มมาจากนโยบายของรัฐบาลท้องถิ่น 2) จัดตั้งคณะกรรมการทำงานเกี่ยวกับการ

ท่องเที่ยวชายแดนโดยเฉพาะ และ 3) การสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นกลไกหลักที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดน โดยเฉพาะด้านงบประมาณ

- รูปแบบการบริหารจัดการเมืองชายแดนของจีน เน้นสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดน โดยมีองค์ประกอบหลักใน 5 ประเด็น คือ
  - 1) การปรับเปลี่ยนนโยบายในการบริหารจัดการและกลยุทธ์ในการพัฒนาบนพื้นฐานของลักษณะเฉพาะของทรัพยากรท่องเที่ยวแต่ละแห่ง
  - 2) รัฐบาลต้องส่งเสริมให้พื้นที่เมืองชายแดนมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายประเภท เพื่อเป็นการเพิ่มตัวเลือกในจุดหมายในการท่องเที่ยว
  - 3) ต้องมีความร่วมมือจากหลายระดับทั้งในส่วนของรัฐบาลจีน ความร่วมมือระหว่างมณฑลและความร่วมมือระดับนานาชาติ
  - 4) รัฐบาลควรให้การสนับสนุนด้านเงินทุน เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่ให้บริการการเดินทางท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว และ
  - 5) กำหนดมาตรการในการรักษาภาวะแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากการเข้ามาท่องเที่ยวอาจจะทำให้เกิดการทำลายสิ่งแวดล้อมหรือการคุกคามด้านวัฒนธรรม

ส่วนการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของไทย จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องที่ได้อธิบายรายละเอียดในบทที่ 2 ซึ่งเกิดข้อค้นพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการเมืองชายแดนในประเทศไทย ได้นำแนวคิดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมาเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองชายแดน แต่ปัจจุบันการพัฒนาเมืองชายแดนในรูปแบบเขตเศรษฐกิจพิเศษ ยังมีลักษณะการบริหารจัดการที่รวมศูนย์อำนาจในการบริหารจัดการพื้นที่โดยรัฐส่วนกลาง เจ้าหน้าที่และหน่วยงานท้องถิ่นเป็นผู้ที่ดำเนินการตอบสนองนโยบายเท่านั้น แต่ด้วยบริบทที่เปลี่ยนไปและเทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถเชื่อมโยงพื้นที่ต่างๆ เข้าด้วยกัน เกิดแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับมหภาค เชื่อมโยงทุกพื้นที่เข้าด้วยกัน ทำให้ทุกๆ ประเทศรวมถึงประเทศไทยมีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ในจุดเชื่อมต่อหรือเมืองชายแดนให้เกิดการค้าการลงทุนและเชื่อมโยงสู่ทุกภูมิภาคทั้งในระดับอาเซียน และเอเชีย โดยรูปแบบการพัฒนาเมืองชายแดนที่ประเทศไทยเลือกใช้คือ การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจ ซึ่งการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษบริเวณชายแดนของประเทศไทยนั้น ได้เริ่มมีโครงการจากการผลักดันของธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) ภายใต้กลยุทธ์ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากโครงการระเบียงเศรษฐกิจ (Economic Corridors) โดย ADB ที่ได้บรรจุแผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษไว้เป็นแผนปฏิบัติการ (Action plans) เพื่อการเปลี่ยนระเบียบการขนส่ง (Transport Corridors) ให้เป็นระเบียงเศรษฐกิจ (Economic Corridors) โดย ADB ได้ให้ความช่วยเหลือในการให้ข้อเสนอแนะเชิงเทคนิค และกลยุทธ์ในการสร้างและดำเนินการเขตเศรษฐกิจพิเศษในอนุภูมิภาค ตลอดจนให้การสนับสนุนทางการเงิน เพื่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นในการเชื่อมต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษต่างๆ ในอนุภูมิภาคเข้าด้วยกัน รวมถึงการเชื่อมต่อเขตเศรษฐกิจพิเศษไปยังท่าเรือ จุดกระจายสินค้า และตลาดปลายทาง และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติ (สศช.) ก็ได้ริเริ่มแผนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยเฉพาะบริเวณชายแดน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา พร้อมทั้งได้มีการกำหนดนโยบายและหลักเกณฑ์ เพื่อผลักดันการพัฒนาเมืองชายแดน แต่การศึกษาถึงพระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ พบว่า ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีได้กำหนดเพียงแค่กรอบการดำเนินการเขตเศรษฐกิจพิเศษ ยังไม่ได้มีการประกาศพระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษออกมาเป็นกฎหมายบังคับใช้แต่อย่างใด ทำให้ปัจจุบันยังไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งและดำเนินการเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจ ตลอดจนมาตรฐานต่างๆ ตามที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีกำหนด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกระบวนการในเชิงรายละเอียด ระยะเวลาการพิจารณาเพื่ออนุมัติโครงการมาตรฐานเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาตรฐานเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน มาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.)

นอกจากนั้นการพัฒนาเมืองชายแดนภายใต้เขตเศรษฐกิจพิเศษยังเป็นเพียงการพัฒนาพื้นที่ทางเศรษฐกิจอีกรูปแบบหนึ่งในพื้นที่ โดยที่ชุมชน สังคม และคนในพื้นที่อาจได้รับประโยชน์เล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชนและสังคมที่จะตามมาจากในอนาคต โดยปัญหาการบริหารจัดการเมืองชายแดนของประเทศไทยเกิดจากการพัฒนาที่ไม่ได้พึ่งพิงกับฐานการผลิตในพื้นที่ ขาดการเตรียมความพร้อมที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน ตัวอย่างเช่น การวางบทบาทเมืองเชียงของเป็นเมืองด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ แต่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จะรองรับการพัฒนา เช่น ระบบราง หรือพื้นที่เพื่อการพัฒนาหรือรองรับด้านการขนส่งยังขาดแคลน ที่สำคัญบุคคลากรที่มีความรู้และความสามารถ รวมถึงเทคโนโลยีต่าง ๆ ด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ ยังไม่สามารถพัฒนาขึ้นเองได้ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ดังนั้นการพัฒนาเมืองชายแดนเชียงของด้วยบทบาทดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีวัฒนธรรม เศรษฐกิจชุมชนเชียงของ ไปสู่กลุ่มทุนกลุ่มใหม่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้การบริหารจัดการเมืองชายแดนที่เกิดขึ้นในปัจจุบันส่งผลอย่างมากทั้งในทางบวกและลบ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว กล่าวคือ ชุมชนพื้นที่เมืองเชียงของเป็นเมืองการค้าชายแดนโดดเด่นในเรื่องวิถีชุมชนและเกษตรกรรม รวมถึงประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ซึ่งเป็นต้นทุนที่มีอยู่เดิม แต่ข้อจำกัดสำคัญคือระยะทางและการเดินทางที่ห่างไกลจากศูนย์กลางเมืองใหญ่ ทำให้ไม่ได้รับความสนใจจากกลุ่มนักท่องเที่ยวมากเท่าที่ควร การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นโอกาสที่เมืองชายแดนเชียงของ ที่จะเปิดโอกาสให้กับนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าถึงพื้นที่ท่องเที่ยวได้มากขึ้น มีกลุ่มนักท่องเที่ยวใหม่ๆ เกิดขึ้น เช่น คารวานท่องเที่ยวทางรถยนต์ และรถจักรยานยนต์แต่ก็ต้องแลกมาด้วยความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมที่ต้องปรับตัว เพราะรูปแบบการค้าที่เปลี่ยนแปลงจากการค้าขายระหว่างสองฝั่งโขง เป็นการค้าขายในระดับที่กว้าง

ขึ้น นักท่องเที่ยวกลุ่มเดิม ๆ ที่เคยพักค้างคืนในเชียงใหม่เพื่อเดินทางต่อไปยังประเทศที่ลาว หรือประเทศที่สาม เพราะการเดินทางที่สะดวกขึ้นจากการเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4

4.3.2 รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

จากการศึกษาบทเรียนรูปแบบการบริหารจัดการเมืองทั้งของไทยและต่างประเทศที่ได้กล่าวมาข้างต้น ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาถึงกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่ และปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนดังที่ได้กล่าวถึงและสรุปประเด็นไว้แล้วนั้น ดังนั้นการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อเป็นการอุดช่องว่างของปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน โดยเฉพาะปัญหาในด้านศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาด้านศักยภาพของหน่วยงานและภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทักษะ และสมรรถนะหลัก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม โดยการจัดทำรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนนี้ได้นำหน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันคิดวิเคราะห์ โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อยในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 ณ โรงแรมไอบิส สไตล์ เชียงของ ริเวอร์ฟรอนท์ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 76 คน ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 8 แห่งที่อยู่ในพื้นที่ ตัวแทนจากสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงราย ตัวแทนจากสำนักงานที่ดิน นายอำเภอเชียงของ เกษตรอำเภอเชียงของ ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเชียงของ นายด่านศุลกากรอำเภอเชียงของ เจ้าหน้าที่ประจำจุดผ่อนปรนด่านเชียงของ ตัวแทนจากสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ตัวแทนสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือ เขต 2 (จำนวน 17 คน) หน่วยงานภาคเอกชน ประกอบด้วย ตัวแทนจากสภาอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย ตัวแทนจากหอการค้าจังหวัด ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (เขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 2) ตัวแทนจากผู้ประกอบการในพื้นที่ ประกอบด้วย ประธานสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ผู้แทนจากชมรมผู้ประกอบการที่พัก ผู้แทนชมรมเรือ ผู้แทนชมรมมัคคุเทศก์เชียงใหม่ ผู้แทนชมรมรถสามล้อ (จำนวน 8 คน) ผู้แทนจากภาคประชาชนในพื้นที่ศึกษา (จำนวน 49 คน) และภาคประชาสังคม ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากกลุ่มรักษ์เชียงใหม่ ตัวแทนจากเครือข่ายอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-ล้านนา (จำนวน 2 คน) ที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่มีความสมดุลใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม และสามารถนำไปสู่การขับเคลื่อนให้เกิดผลได้จริง ดังนี้คือ

1) รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับประเทศ เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

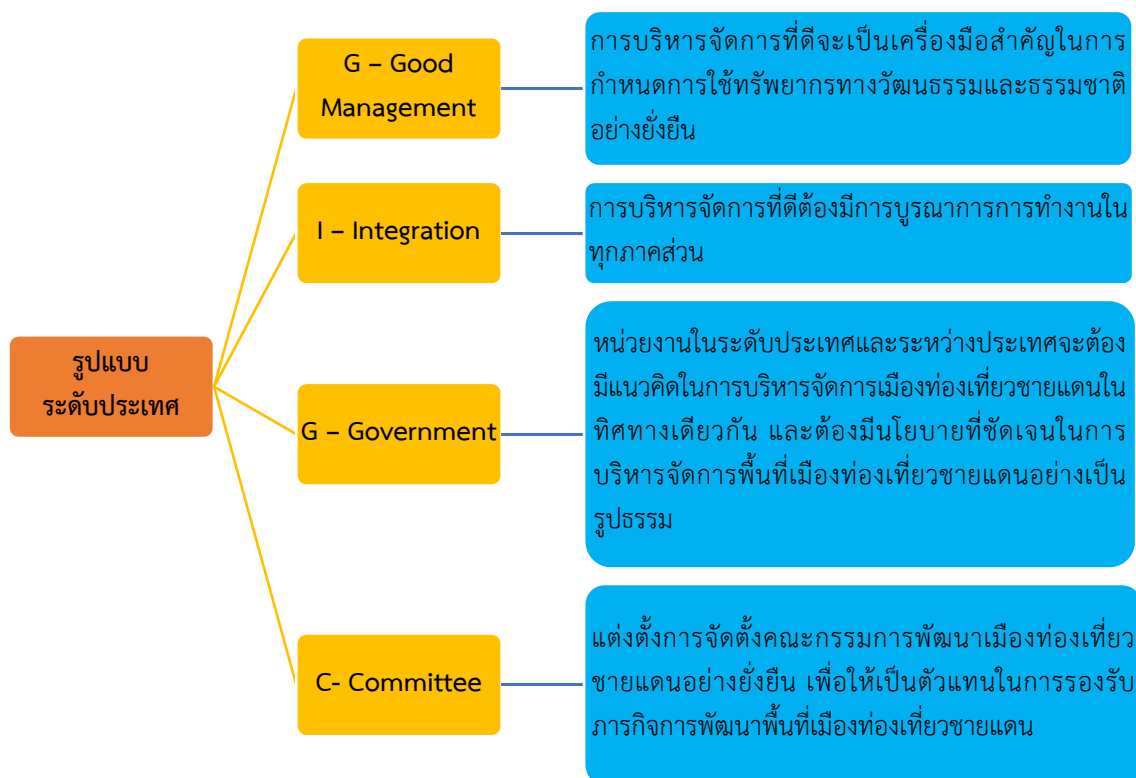
จากภาพการพัฒนาเมืองชายแดนของประเทศไทย ถูกกำหนดโดยนโยบายการพัฒนาระดับประเทศ ซึ่งกระทบกับบริบทของท้องถิ่นในทุกมิติ การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับประเทศต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน แต่การวางแผนแบบเจาะลึกเฉพาะเรื่อง อย่างเช่น แผนการพัฒนาเมืองชายแดนเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งมีหลายมิติทั้งเรื่องการค้า การลงทุน การทำอุตสาหกรรม ต้องดูว่าพื้นที่นั้นต้องการพัฒนาให้เมืองชายแดนให้เป็นเมืองลักษณะใด เช่น เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ เมืองอุตสาหกรรมเชิงบริการ หรือเมืองท่องเที่ยวชายแดน เป็นต้น ซึ่งหน่วยงานเพียงหน่วยงานเดียวคงไม่สามารถบูรณาการเรื่องทั้งหมดนี้ได้ แต่ต้องมีหน่วยงานอื่นเป็นเจ้าภาพร่วมด้วย ดังนั้นการทำงานบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนให้เกิดความยั่งยืนต้องเกิดความร่วมมือและบูรณาการของทุกภาคส่วน ทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น ชุมชน รวมทั้งต้องเกิดความร่วมมือและบูรณาการกับประเทศเพื่อนบ้านด้วย เนื่องจากการพัฒนาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อทั้งบวกและลบกับการท่องเที่ยว กล่าวคือ การท่องเที่ยวมีกิจกรรมที่หลากหลาย ท่องเที่ยวบางประเภทจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์เก็บรักษาพื้นที่ท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ที่สุด เช่น การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ขณะที่กิจกรรมท่องเที่ยวบางประเภทอาจจะต้องพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติม เช่น การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย เป็นต้น

ดังนั้นสิ่งสำคัญที่เป็นหัวใจหลักในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน คือ หน่วยงานในระดับประเทศและระหว่างประเทศจะต้องมีแนวคิดในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนในทิศทางเดียวกัน ภายใต้การวางแผนที่สมดุลทั้งในรูปแบบการพัฒนาและการอนุรักษ์ โดยแนวคิดที่เหมาะสมในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทย คือ “แนวคิดการอนุรักษ์และพัฒนาที่สมดุล” ได้แก่ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน (basic facility) เดิมที่อยู่ในเมือง ได้แก่ ระบบผังเมือง และระบบสาธารณูปโภค ที่สามารถเอื้อต่อการเกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมและดีต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน รวมถึงจะต้องคำนึงถึงการรักษาทรัพยากรในพื้นที่ซึ่งเป็นต้นทุนสำคัญด้านการท่องเที่ยว คำนึงถึงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่เมือง เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือกระทบต่อการใช้ชีวิต ขณะเดียวกันในแง่ของการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนยังคงมีจำเป็นที่ต้องมีการวางแผนการบริหารจัดการในด้านที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีบทบาทใหม่ๆ

เกิดขึ้นด้วย โดยเป็นการเตรียมความพร้อมด้านการพัฒนาบุคลากร ทั้งด้านองค์ความรู้และเทคโนโลยีให้กับคนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการเมืองอย่างยั่งยืนในอนาคต

นอกจากนั้นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญอีกประการหนึ่งในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนให้เกิดเป็นรูปธรรมนั้นคือ อำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน เนื่องจากการศึกษาที่กล่าวไปแล้วข้างต้น พบว่า อำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ผู้วิจัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนมองว่าเป็นปัญหาอุปสรรคหลักในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองชายแดน ดังนั้น เพื่อให้เกิดรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งระดับประเทศ เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน นอกจากจะมีการบริหารจัดการภายใต้แนวคิดการอนุรักษ์และพัฒนาที่สมดุลแล้ว ต้องมุ่งประเด็นไปที่การให้อำนาจการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอยู่ภายใต้การจัดการของท้องถิ่น โดยกระบวนการบริหารจัดการควรจบสิ้นในกระบวนการระดับจังหวัด โดยควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อให้เป็นตัวแทนในการรองรับภารกิจการพัฒนาพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน ควรประกอบด้วย บุคลากรระดับหัวหน้าหน่วยงานที่มีประสบการณ์ในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน และสามารถตัดสินใจหรือสั่งการ ซึ่งอาจจะมีบุคลากรในระดับกระทรวง กรม ร่วมเป็นคณะกรรมการและให้คำปรึกษาในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ภายใต้หลักการและแนวคิดที่ว่า “สนับสนุนจากส่วนกลาง บริหารจัดการโดยท้องถิ่น เพื่อประชาชนในท้องถิ่น”

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปเป็นรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับประเทศ เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักดังนี้

ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

ภาพที่ 4-4 รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับประเทศ เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

2) รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

จากรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนในระดับประเทศ เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น ในส่วนของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการตั้งรับด้านนโยบายต่างๆ ในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ภายใต้แนวคิดการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่สมดุล และท้องถิ่นเกิดการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นส่วนท้องถิ่นควรมีรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น เพื่อรองรับสิ่งที่จะเกิดขึ้น ดังนี้

- **สร้างคณะทำงานเพื่อการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างเป็นรูปธรรม** โดยรูปแบบของทีมหรือเครือข่ายการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน (Tourism Border Town Management Unit) ที่สามารถดำเนินการได้หลากหลายรูปแบบ โดยองค์ประกอบของทีมควรจะเป็นบุคลากรที่มีความหลากหลาย ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในงานพัฒนาเมืองชายแดนทั้งจากภาครัฐ(อปท.) กลุ่มทางสังคม ผู้นำชุมชน สถาบันการศึกษาฯ ร่วมกันดำเนินการจัดทำ

แผนพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ซึ่งข้อดีของการสร้างทีมที่มีความหลากหลายของกลุ่มในพื้นที่เป็นการเรียนรู้ รั้ววิถีชีวิตทางการพัฒนาพื้นที่เมืองชายแดนร่วมกัน ซึ่งผลพลอยได้คือ ตัวแทนที่เป็นทีมงานเหล่านี้จะเป็นกลไกสำคัญในการประชาสัมพันธ์ที่จะส่งผ่านข้อมูลการพัฒนาเมืองชายแดนสู่เครือข่ายของตน เป็นการสร้างการรับรู้ในวงกว้างมากขึ้น

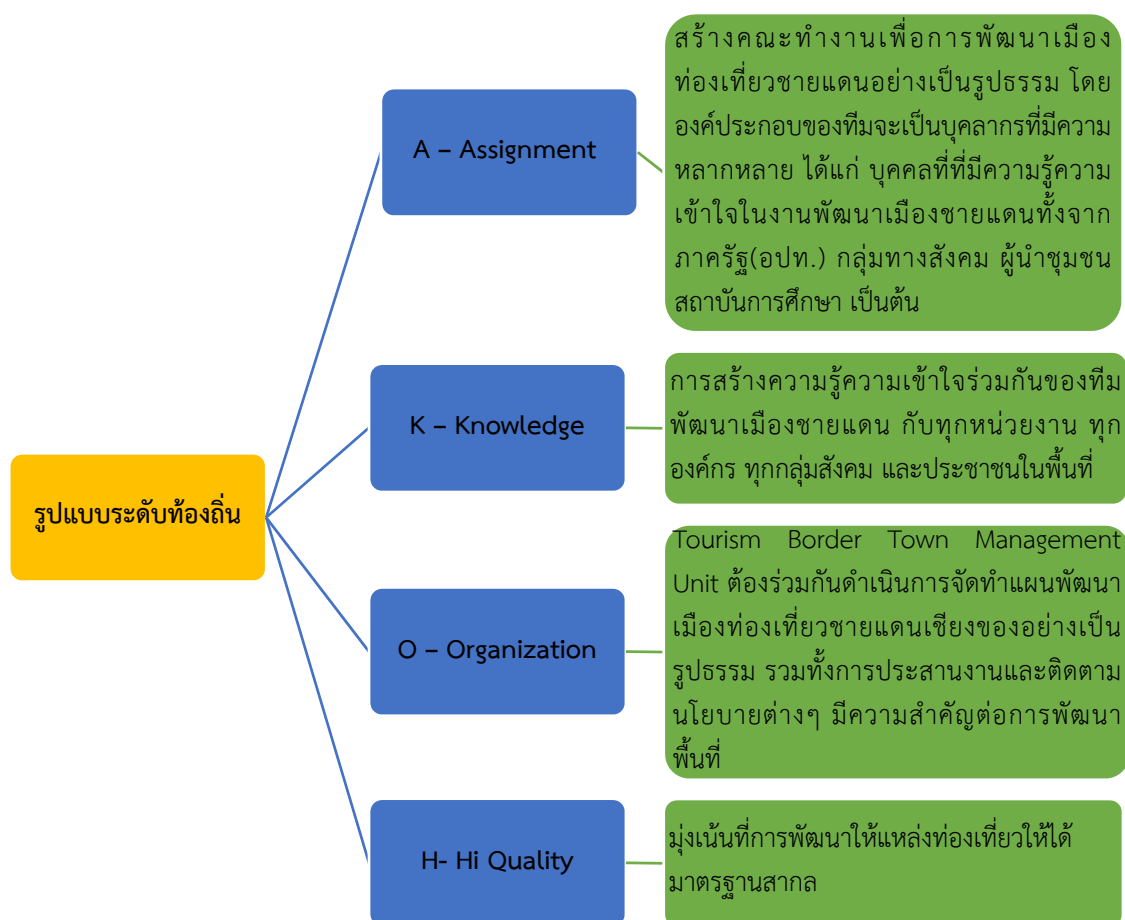
- **การสร้างความเข้าใจร่วมกันในการทำงานการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน** โดยการสร้างความเข้าใจร่วมกันของทีมพัฒนาเมืองชายแดน กับทุกหน่วยงาน ทุกองค์กร ทุกกลุ่มสังคม และประชาชนในพื้นที่ เป็นสิ่งที่ต้องสร้างเสริมให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง เพื่อเป็นการสื่อสารถึงทิศทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่ตรงกับศักยภาพและความต้องการของท้องถิ่นให้กับคนในพื้นที่ และสื่อสารออกสู่ภายนอกและรัฐบาลส่วนกลาง ซึ่งข้อเสนอแนะในการสร้างความเข้าใจนั้นจำเป็นที่ผู้นำชุมชน หน่วยงานรัฐและเอกชนต้องรับรู้สามารถดำเนินการผ่านเวทีสาธารณะ ที่เป็นเวทีสำหรับนำเสนอนโยบาย โครงการการพัฒนาในพื้นที่ของหน่วยงานต่างๆ ผลสรุปของทิศทางการพัฒนาเมืองชายแดน ข้อตกลงร่วมกันในการที่จะพัฒนาพื้นที่ในรูปแบบที่เหมาะสม ตลอดจนความก้าวหน้าของแผนงานต่างๆ เป็นต้น โดยบนเวทีดังกล่าวอาจให้หน่วยงานภาครัฐเป็นเจ้าภาพในการจัด และเชิญหน่วยงานและกลุ่มสังคมต่างๆ มาร่วมเวที

- **การประสานงาน ติดตามนโยบายการพัฒนาต่างๆ** การประสานงาน และติดตามนโยบายต่างๆ มีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ โดยทีมพัฒนาเมืองชายแดนจำเป็นต้องประสานงานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการผลักดันนโยบายการพัฒนาเมืองชายแดนว่ามีการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่เป็นสาระสำคัญในการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่หรือไม่ หากมีการเปลี่ยนแปลงควรเร่งให้มีการชี้แจง และร่วมทำความเข้าใจเพื่อหาทางออกที่เหมาะสมร่วมกันต่อไป

- **การดำเนินการทำงานแบบบูรณาการเพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองชายแดนแบบยั่งยืน** เนื่องจากพื้นฐานการเติบโตของการท่องเที่ยวมีปัจจัยหลักที่คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความน่าสนใจ ดึงดูดนักท่องเที่ยวมุ่งเน้นที่การพัฒนาให้แหล่งท่องเที่ยวมีมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม สะอาด มีเอกลักษณ์โดดเด่น มีการรักษาและอนุรักษ์คุณค่าของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และชีวิตความเป็นอยู่ อย่างไรก็ตาม ยังมีอีกปัจจัยหนึ่งซึ่งสำคัญไม่แพ้คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว คือ การให้บริการด้านการท่องเที่ยว โดยการบริการเหล่านี้เป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยว และเป็นการสร้างรายได้จำนวนมากให้กับพื้นที่โดยรอบ เป็นการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวและกระจายนักท่องเที่ยว สร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการได้ทั้งหมด การพัฒนาศักยภาพและความพร้อมของสิ่งบริการจำเป็นที่จะต้องได้รับความใส่ใจควบคู่กับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งและการ

เข้าถึง การพัฒนาการบริการด้านกิจกรรม การพัฒนาการบริการด้านที่พัก การพัฒนาการบริการด้านร้านอาหารและเครื่องดื่ม และการพัฒนาการบริการด้านการขาย เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปเป็นรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับท้องถิ่น เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลักดังนี้

ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

ภาพที่ 4-5 รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับท้องถิ่น เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

3) รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับชุมชน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

ในภาคส่วนของชุมชน เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจ

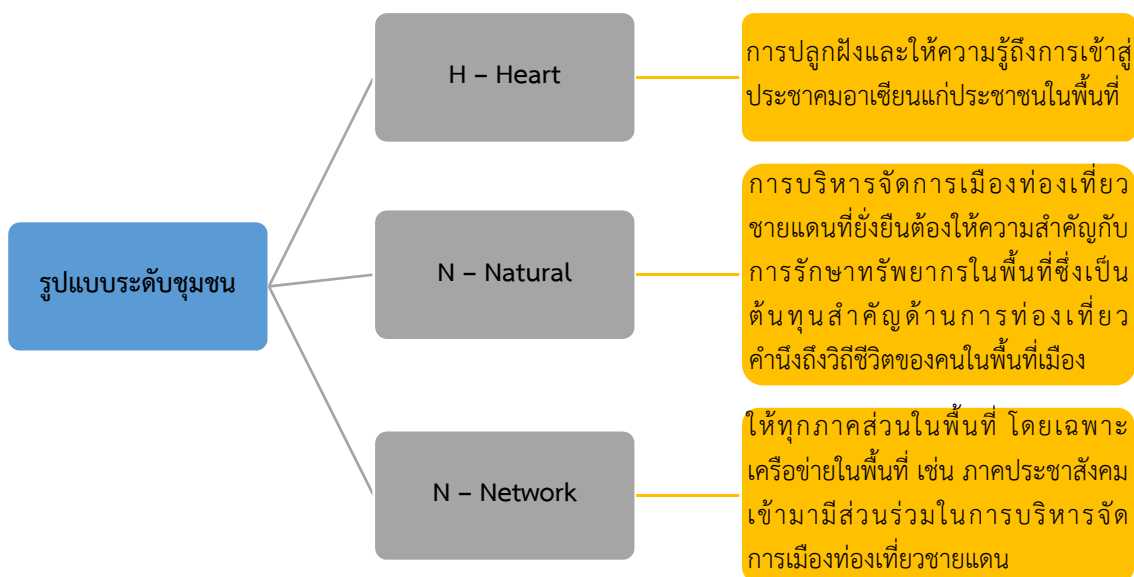
อาเซียนให้เกิดขึ้นในพื้นที่ สิ่งสำคัญที่จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน คือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ดังนั้นเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจนั้น ในระดับชุมชนต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ดังนี้

- **ปลูกฝังและสร้างการรับรู้การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแก่คนในพื้นที่** เป็นการให้ความรู้ถึงการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และสำนึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของทรัพยากรในพื้นที่ โดยเฉพาะทรัพยากรที่ดิน เพื่อไม่ให้ใครมาทำลาย พร้อมทั้งเป็นการปลูกสำนึกต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตนของประชาชนในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเมืองชายแดนอย่างยั่งยืนต่อไป กลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ ได้แก่ ภาคประชาชน ภาคแรงงาน/ผู้ประกอบการ และภาครัฐ ประกอบกับทำการประชาสัมพันธ์ในสื่อทุกประเภท เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่ได้เตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในพื้นที่

- **การดำเนินการรักษาพื้นที่ที่มีความเหมาะสมของเมืองชายแดน** โดยต้องมีการสื่อสารกับหน่วยงานภาครัฐหรือรัฐบาลส่วนกลางให้รับทราบถึงแนวคิด หรือแนวทางการพัฒนาเมืองชายแดนที่คนเชียงของร่วมกันคิด โดยในการวาระการประชุมของแต่ละชุมชนต้องจัดจัดให้มีการพูดคุยของคนในชุมชนในประเด็นแนวทางการพัฒนาเมืองชายแดนเชียงของ รวมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการเมืองชายแดนต้องทำการศึกษาศักยภาพของพื้นที่ให้มีความชัดเจน เช่น การศึกษาเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการกำหนดจัดโซนการพัฒนาเมืองชายแดนอย่างยั่งยืน พื้นที่พัฒนาอุตสาหกรรม และพื้นที่พัฒนาเพื่อเกษตรกรรม ให้เหมาะสมตามศักยภาพของพื้นที่

- **ทุกภาคส่วนในพื้นที่ โดยเฉพาะภาคประชาสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน** เพื่อร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างมีส่วนร่วม รวมทั้งหาแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้เหมาะสมกับการเป็นเมืองชายแดนที่ต้องรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปเป็นรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับชุมชน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลักดังนี้

ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

ภาพที่ 4-6 รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับชุมชน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

จากรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนในระดับต่างๆ ทั้งระดับประเทศ ระดับท้องถิ่น และชุมชน ซึ่งสามารถสรุปภาพรวมของรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ที่ครอบคลุมมิติความยั่งยืนทั้ง 3 ประเด็น (มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบทั้ง 11 องค์ประกอบที่ต้องทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ ภายใต้คำว่า “CHIANGKHONG”

ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

ภาพที่ 4-7 รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน
เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

C- Committee ปัจจุบันอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของไทยยังอยู่ในอำนาจหน้าที่ของส่วนกลาง ดังนั้นการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนต้องมุ่งการให้อำนาจการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนให้อยู่ภายใต้การจัดการของท้องถิ่น โดยกระบวนการบริหารจัดการควรจบสิ้นในกระบวนการระดับจังหวัด โดยควรมีการแต่งตั้งการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อให้เป็นตัวแทนในการรองรับภารกิจการพัฒนาพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน ควรประกอบด้วย บุคลากรระดับหัวหน้าหน่วยงานที่มีประสบการณ์ใน

การพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน และสามารถตัดสินใจหรือสั่งการ ซึ่งอาจจะมีบุคลากรในระดับกระทรวง กรม ร่วมเป็นคณะกรรมการและให้คำปรึกษาในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน

H- Hi Quality พื้นฐานการเติบโตของการท่องเที่ยวมีปัจจัยหลักที่คุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความน่าสนใจ ดึงดูดนักท่องเที่ยวมุ่งเน้นที่การพัฒนาให้แหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานสากล รวมทั้งการพัฒนามาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม ความสะอาด เอกลักษณ์โดดเด่น การรักษาและอนุรักษ์คุณค่าของธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และชีวิตความเป็นอยู่ รวมทั้งการพัฒนามาตรฐานของการให้บริการด้านการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งและการเข้าถึง การพัฒนาการบริการด้านกิจกรรม การพัฒนาการบริการด้านที่พัก การพัฒนาการบริการด้านร้านอาหารและเครื่องดื่ม และการพัฒนาการบริการด้านการขาย เป็นต้น

I – Integration การบริหารจัดการที่ดีต้องมีการบูรณาการการทำงานในทุกภาคส่วน ทั้งระดับประเทศ ท้องถิ่น และพื้นที่ รวมทั้งต้องมีการบูรณาการการบริหารจัดการเมืองชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกับเมืองชายแดนด้วย

A – Assignment กำหนดผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการเมืองในระดับท้องถิ่นและชุมชน โดยสร้างคณะทำงานเพื่อการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างเป็นรูปธรรม โดยรูปแบบของทีมหรือเครือข่ายการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนสามารถดำเนินการได้หลากหลายรูปแบบ โดยองค์ประกอบของทีมควรจะเป็นบุคลากรที่มีความหลากหลาย ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในงานพัฒนาเมืองชายแดนทั้งจากภาครัฐ (อปท.) กลุ่มทางสังคม ผู้นำชุมชน สถาบันการศึกษา เป็นต้น

N – Natural การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่ยั่งยืนต้องให้ความสำคัญกับการรักษาทรัพยากรในพื้นที่ซึ่งเป็นต้นทุนสำคัญด้านการท่องเที่ยว คำนึงถึงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่เมือง รวมทั้งยังต้องมีการวางแผนการบริหารจัดการในด้านที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีบทบาทใหม่ๆ เกิดขึ้นด้วย เช่น การเตรียมความพร้อมด้านการพัฒนาบุคลากร ทั้งด้านองค์ความรู้และเทคโนโลยีให้กับคนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการเมืองอย่างยั่งยืนในอนาคต

G – Government หัวใจหลักในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน คือ หน่วยงานในระดับประเทศและระหว่างประเทศจะต้องมีแนวคิดในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนในทิศทางเดียวกัน และต้องมีนโยบายที่ชัดเจนในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้แนวคิดที่เหมาะสมในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทย คือ “แนวคิดการอนุรักษ์และพัฒนาที่สมดุล”

K – Knowledge การสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันของทีมพัฒนาเมืองชายแดนกับทุกหน่วยงาน ทุกองค์กร ทุกกลุ่มสังคม และประชาชนในพื้นที่ เป็นสิ่งที่ต้องสร้างเสริมให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง เพื่อเป็นการสื่อสารถึงทิศทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่ตรง

กับศักยภาพและความต้องการของท้องถิ่นให้กับคนในพื้นที่ และสื่อสารออกสู่ภายนอกและรัฐบาลส่วนกลาง

H – Heart การปลูกฝังและให้ความรู้ถึงการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแก่ประชาชนในพื้นที่ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และสานึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของทรัพยากรในพื้นที่ โดยเฉพาะทรัพยากรที่ดิน เพื่อไม่ให้ใครมาทำลาย พร้อมทั้งเป็นการปลูกสำนึกต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตนของประชาชนในพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเมืองชายแดนอย่างยั่งยืนต่อไป

O – Organization การทำงานของคณะทำงานเพื่อการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนในระดับท้องถิ่น (Tourism Border Town Management Unit) ที่ต้องร่วมกันดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชิงของอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการประสานงานและติดตามนโยบายต่างๆ มีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ โดยทีมพัฒนาเมืองชายแดนจำเป็นต้องประสานงานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการผลักดันนโยบายการพัฒนาเมืองชายแดนว่ามีการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่เป็นสาระสำคัญในการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่หรือไม่

N – Network การบริหารจัดการเมืองชายแดนอย่างยั่งยืนในระดับชุมชนควรจัดให้ทุกภาคส่วนในพื้นที่ โดยเฉพาะเครือข่ายในพื้นที่ เช่น ภาคประชาสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อร่วมกันกำหนดทิศทางพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างมีส่วนร่วม รวมทั้งหาแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้เหมาะสมกับการเป็นเมืองชายแดนที่ต้องรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

G – Good Management การบริหารจัดการที่ดีจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม โดยแนวคิดที่เหมาะสมในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทย คือ “แนวคิดการอนุรักษ์และพัฒนาที่สมดุล”

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

นโยบายการประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ที่ภาครัฐมุ่งขับเคลื่อนการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านนั้น ได้ส่งผลให้ทุกภาคส่วน ต้องมีการเตรียมพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน รวมทั้งต้องเตรียมความพร้อมรองรับกับสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงไว้วางหน้า ทั้งยุทธศาสตร์เชิงรุก และการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยเฉพาะเมืองชายแดน ของประเทศไทย เนื่องจากเป็นพื้นที่หน้าด่านที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน และพื้นที่เมือง ชายแดนต้องรองรับการขยายการส่งออก และเปิดโอกาสทางการค้า การบริการในสาขาท่องเที่ยว โรงแรม ภัตตาคาร สุขภาพ ฯลฯ ที่มาจากนโยบายการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เพื่อเสริมสร้างโอกาส ในการดึงดูดการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศมายังอาเซียน เมื่อก้าวถึงการเตรียมความพร้อมใน การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของเมืองชายแดน ประเด็นต้องมีการเตรียมความพร้อมและให้ความสำคัญ อีกประเด็นหนึ่งของเมืองชายแดนที่นอกเหนือจากการส่งเสริมการเป็นประตูการค้าระหว่างประเทศ นั้นคือ ประเด็นด้านการท่องเที่ยวชายแดน เนื่องจากการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของเมืองชายแดน ส่วนใหญ่มาจากการเป็นประตูการค้าระหว่างประเทศและการท่องเที่ยว

พื้นที่เมืองชายแดนในพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย เป็นพื้นที่หนึ่งที่เกิดการ เปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ดังที่กล่าวมาการรองรับนโยบายข้างต้นเช่นกัน โดยเฉพาะพื้นที่เมือง ท่องเที่ยวชายแดนเชียงของ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียง ของเป็นพื้นที่ที่สามารถเชื่อมโยงการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ และการท่องเที่ยวในกลุ่มอาเซียน ถึง 3 ประเทศ คือ ไทย สปป.ลาว และเมียนมาร์ ทั้งยังสามารถเชื่อมโยงกับประเทศสาธารณรัฐ ประชาชนจีน โดยผ่านเส้นทางสายทาง R3A (แขวงบ่อแก้ว-แขวงหลวงน้ำทา ประเทศ สปป.ลาว - เมืองบ่อเต็น - เมืองเชียงรุ่ง - เมืองคูนหมิง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้) ซึ่งเป็นประเทศ ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบเศรษฐกิจของโลกในปัจจุบันและในอนาคต โดยพื้นที่ที่ทำหน้าที่ เป็นประตูเชื่อมโยงประเทศอาเซียนทั้ง 3 ประเทศ (ไทย สปป.ลาว และเมียนมาร์) และประเทศ สาธารณรัฐประชาชนจีนตอนใต้ จากการรองรับนโยบายที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เมืองท่องเที่ยว ชายแดนเชียงของมีแผนการดำเนินงานและโครงการพัฒนาต่างๆ เกิดขึ้นในพื้นที่จำนวนมาก เพื่อ รองรับนโยบายข้างต้น จะเห็นได้จากการเติบโตของการขยายตัวของการค้า การบริการ การท่องเที่ยว และการลงทุนในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรมต่าง ๆ อย่างมากมายในพื้นที่เมืองชายแดน และเมื่อ พิจารณาในประเด็นของความยั่งยืนที่มุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ปัจจุบันเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของมุ่งเน้นการพัฒนา ในด้านเดียวคือ ด้านเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการพัฒาที่ไม่สมดุลและยั่งยืน ประกอบกับข้อมูลและองค์

ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของประเทศไทยโดยตรงยังมีน้อย และไม่มีข้อมูลการบริหารจัดการหรือแนวทางการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เนื่องจากข้อมูลและองค์ความรู้ส่วนใหญ่จะเป็นการมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเศรษฐกิจเมืองชายแดน เพื่อรองรับการเป็นประตูการค้า การเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ เป็นต้น ดังนั้นหากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และพื้นที่ที่ไม่มีการตั้งรับถึงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นนั้น พื้นที่ก็จะได้รับผลกระทบอย่างแน่นอน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีควมจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องมีการวางแผนการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เนื่องจากการบริหารจัดการจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน รวมทั้งศึกษาศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน และนำมาสู่หัวใจของการศึกษาในครั้งนี้ คือ การเสนอแนะรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

การดำเนินงานวิจัยจะเป็นการนำแนวคิดและทฤษฎีด้านต่างที่เกี่ยวข้องมาเป็นกรอบในการวิจัย ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดการพัฒนาเมืองชายแดน แนวคิดเมืองท่องเที่ยวชายแดน แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวคิดการบริหารจัดการเมืองอย่างยั่งยืน แนวคิดการบริหารจัดการท่องเที่ยว แนวคิดการประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการ และการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน โดยงานวิจัยชิ้นเป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณจะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัย เป็นการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนว่ามีความคิดเห็นอย่างไร เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อรองรับโครงการพัฒนาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอำเภอเชียงของ ตามนโยบายการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน (เช่น โครงการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 4 นโยบายการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษเมืองเชียงของ และมีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับผลกระทบจากการพัฒนาต่าง ๆ และประชากรกลุ่มเป้าหมายได้คำนวณจากสูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1967) และใช้ระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมรับค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างได้ 5% ซึ่งสามารถคำนวณกลุ่มตัวอย่างประชาชนได้ว่า 398 ตัวอย่าง จากข้อมูลจำนวนประชากรของอำเภอเมืองเชียงของ จ.เชียงราย ที่มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 64,133 คน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ การศึกษาในครั้งนี้ยังได้นำการประชุม

กลุ่มย่อย (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึกมาประกอบในกระบวนการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและเกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมกับพื้นที่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การจัดประชุมกลุ่มย่อย ประกอบด้วยการประชุม 2 ครั้ง คือ

1. จัดประชุมกลุ่มย่อยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนได้จากการเก็บแบบสอบถาม และสอบถามเพิ่มเติมเชิงลึกถึงปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งการจัดประชุมกลุ่มย่อยนี้จะเป็นการตอบคำถามงานวิจัยในข้อที่ 1 โดยจัดขึ้นในวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2560 ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 109 จำนวน ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ นายอำเภอเชียงของ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด (จำนวน 3 คน) หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ ตัวแทนจากผู้ประกอบการในพื้นที่ ประกอบด้วย ประธานสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ผู้แทนจากชมรมผู้ประกอบการที่พัก ผู้แทนชมรมเรือ ผู้แทนชมรมมัคคุเทศก์เชียงของ ผู้แทนชมรมรถสามล้อ (จำนวน 5 คน) ภาคประชาชน ได้แก่ ตัวแทนผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ศึกษา (จำนวน 68 คน) และตัวแทนประชาชนในพื้นที่ (จำนวน 31 คน) และภาคประชาสังคม ได้แก่ ตัวแทนจากกลุ่มรักษ์เชียงของ ตัวแทนจากเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-ล้านนา (จำนวน 2 คน)

2. การจัดประชุมกลุ่มย่อยหน่วยงานและภาคีต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อระดมความคิดเห็นถึงความพร้อมในการตั้งรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และระดมความคิดเห็นถึงรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน ซึ่งการจัดประชุมกลุ่มย่อยนี้จะเป็นการตอบคำถามงานวิจัยในข้อที่ 2 และข้อ 3 โดยจัดขึ้นในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 ณ โรงแรมไอบิส สไตล์ เชียงของ ริเวอร์ฟรอนท์ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 76 จำนวน ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 8 แห่งที่อยู่ในพื้นที่ ตัวแทนจากสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงราย ตัวแทนจากสำนักงานที่ดิน นายอำเภอเชียงของ เกษตรอำเภอเชียงของ ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเชียงของ นายด่านศุลกากรอำเภอเชียงของ เจ้าหน้าที่ประจำจุดผ่อนปรนด่านเชียงของ ตัวแทนจากสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ตัวแทนสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือ เขต 2 (จำนวน 17 คน) หน่วยงานภาคเอกชน ประกอบด้วย ตัวแทนจากสภาอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย ตัวแทนจากหอการค้าจังหวัด ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (เขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน) ตัวแทนจากผู้ประกอบการในพื้นที่ ประกอบด้วย ประธานสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ผู้แทนจากชมรมผู้ประกอบการที่พัก ผู้แทนชมรมเรือ ผู้แทนชมรมมัคคุเทศก์เชียงของ ผู้แทนชมรมรถสามล้อ (จำนวน 8 คน) ภาคประชาชนในพื้นที่ศึกษา (จำนวน 49 คน) และภาคประชาสังคม ประกอบไป

ด้วย ตัวแทนจากกลุ่มรักษ์เชียงใหม่ของ ตัวแทนจากเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-ล้านนา (จำนวน 2 คน)

2) *การสัมภาษณ์* จะใช้แบบนำสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลักในการวิจัย เพื่อใช้ประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนของภาคีที่เกี่ยวข้องจะเป็นการสัมภาษณ์ที่เฉพาะเจาะจงกลุ่มตัวอย่างทุกภาคีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ซึ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้จะเป็นการตอบคำถามงานวิจัยในข้อที่ 2 โดยจำนวนประชากรกลุ่มเป้าหมายมีจำนวน 135 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 101 หมู่บ้าน และกำนัน จำนวน 7 คน ในพื้นที่ศึกษา (รวมจำนวน 108 คน) 2) หน่วยงานภาครัฐ ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 8 แห่งที่อยู่ในพื้นที่ ตัวแทนจากสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงราย ตัวแทนจากสำนักงานที่ดิน นายอำเภอเชียงใหม่ของ เกษตรอำเภอ เชียงของ ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเชียงใหม่ของ นายด่านศุลกากรอำเภอเชียงใหม่ของ เจ้าหน้าที่ประจำจุดผ่อนปรนด่านเชียงใหม่ของ ตัวแทนจากสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ตัวแทนสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือ เขต 2 (จำนวน 17 คน) 3) หน่วยงานภาคเอกชน ประกอบด้วย ตัวแทนจากสภาอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย ตัวแทนจากหอการค้าจังหวัด ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (เขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน (จำนวน 8 คน) 2) ตัวแทนจากผู้ประกอบการในพื้นที่ ประกอบด้วย ประธานสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ผู้แทนจากชมรมผู้ประกอบการที่พัก ผู้แทนชมรมเรือ ผู้แทนชมรมมัคคุเทศก์เชียงใหม่ของ ผู้แทนชมรมรถสามล้อ (จำนวน 8 คน) และ 4) ภาคประชาสังคม ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากกลุ่มรักษ์เชียงใหม่ของ ตัวแทนจากเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-ล้านนา (จำนวน 2 คน)

ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการลงสำรวจพื้นที่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึกข้างต้น จะนำมาสู่การวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปข้อมูล โดยผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์ตามหลักสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ซึ่งนำเสนอในรูปแบบตาราง และนำตัวเลขมาตีความอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการประชุมกลุ่มย่อย ว่ามีความครบถ้วนตามที่ต้องการหรือไม่ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แบบอุปนัย เพื่อตีความและสร้างข้อสรุปในการวิจัย

5.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน” ผลการศึกษาวิจัยพบว่า **สถานการณ์ปัญหาและผลกระทบต่อ**

เมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ภายใต้บริบทของพื้นที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จากการเก็บแบบสอบถามจากความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ จำนวน 398 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่าในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งสามารถสรุปปัญหาและผลกระทบแต่ละด้านได้ดังนี้

- **ปัญหาและผลกระทบด้านกายภาพ** พบว่า ในพื้นที่ประสบปัญหาและผลกระทบที่ต้องมีการแก้ไขเร่งด่วนใน 3 ประเด็นแรก คือ 1) เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ 2) การขยายตัวของเมืองชายแดนอย่างไร้ทิศทาง และ 3) สถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและเกิดความเสื่อมโทรม ซึ่งทั้ง 3 ประเด็นนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลไปสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง เกิดข้อค้นพบว่าในประเด็นปัญหาด้านการบุกรุกป่าซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องการแก้ไขอย่างเร่งด่วนในลำดับที่ 1 คือ การบุกรุกป่าที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นนั้น เกิดจากการบุกรุกเพื่อขยายที่ดินทำกิน (ทำการเกษตร) และการตัดไม้สำหรับแปรรูปเพื่อใช้สอยหรือจำหน่าย ส่งผลให้พื้นที่ป่าไม้ลดลง รวมทั้งในพื้นที่ยังประสบปัญหาการรุกล้ำที่ดินริมน้ำและที่สาธารณะประโยชน์ซึ่งเกิดจากการขยายตัวของเมือง และในประเด็นการขยายตัวของชายแดนอย่างไร้ทิศทาง ซึ่งกายภาพ สามารถสะท้อนให้เห็นจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ในช่วงก่อนการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน (ก่อนปีพ.ศ.2556) และหลังจากการตั้งรับนโยบายการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน (ปีพ.ศ. 2556 เป็นต้นไป)

นอกจากนั้นจากการลงสำรวจพื้นที่ พบว่า ในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน เชียงของ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลเวียงนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ไม่ว่าจะเป็นที่ดินในชุมชนถูกกว้านซื้อโดยคนต่างถิ่น และการขยายตัวของไปทางทิศทางของพื้นที่เทศบาลตำบลเวียง ซึ่งปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรของเมือง ทำให้เกิดอาคารสิ่งก่อสร้างเกิดขึ้นในพื้นที่เกษตรกรรมเป็นจำนวนมาก

ส่วนประเด็นสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและเกิดความเสื่อมโทรมได้ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ทั้งในมิติภูมิทัศน์ และการจัดการสภาพแวดล้อม ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมร่วมกับการลงสำรวจพื้นที่ และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัญหาด้านท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของมีประเด็นปัญหาหลักๆ อยู่ 6 ประเด็นหลัก คือ 1) ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมขนส่ง โดยในพื้นที่ยังมีความไม่พร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวสู่กลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) และยังขาดระบบคมนาคมที่มีประสิทธิภาพในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวที่สามารถจะเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวภายในเมืองไปสู่แหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ รอบนอกได้อย่างสะดวกสบาย รวมทั้ง

คมนาคมสาธารณะยังไม่ดีพอและครอบคลุมทุกพื้นที่ เนื่องจากไม่มีรถสาธารณะสำหรับให้บริการในการเดินทางระหว่างสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ 2) ปัญหาด้านทรัพยากรท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งยังขาดการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวยังขาดการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ 3) ปัญหาด้านความพร้อมด้านสิ่งบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ 4) ปัญหาด้านบุคลากรทางการท่องเที่ยวที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ เรื่องการท่องเที่ยว และบางกลุ่มอาจยังไม่เห็นประโยชน์จากการท่องเที่ยว จึงไม่สามารถจัดบริการท่องเที่ยวและบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5) ปัญหาด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และ 6) ปัญหาด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์

- **ปัญหาและผลกระทบด้านเศรษฐกิจ** พบว่า ในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของมีปัญหาและผลกระทบที่ต้องเร่งแก้ไขด้านเศรษฐกิจใน 3 ประเด็นแรก คือ คนในพื้นที่มีรายได้ลดลง แต่ค่าครองชีพสูงขึ้น และในพื้นที่มีการดึงดูดให้มีการลงทุนในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น เช่น ที่พัก ร้านอาหาร ฯลฯ โดยเฉพาะในพื้นที่บริเวณใกล้สะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 จากการสัมภาษณ์เชิงลึกประชาชนในพื้นที่ ได้ค้นพบว่าก่อนเมื่อครั้งยังไม่มียุทธศาสตร์การเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของมีเงินหมุนเวียนจากการค้าขายกับเมืองห้วยทราย ผ่านด่านถาวรที่ต้องใช้เรือและแพขนานยนต์ในการข้ามไปมา รวมถึงนักท่องเที่ยวที่นิยมมาพักค้างคืนในเมืองเชียงของก่อนเดินทางต่อไปยังประเทศลาว จีน หรือเวียดนาม ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่มีรายได้จากการเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างมาก แต่ต่อมาเมื่อมีการย้ายด่านตรวจคนเข้าเมืองไปยังพื้นที่สะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเชื่อมต่อไปยังประเทศลาว จีน โดยผ่านเส้นทาง R3A ได้โดยสะดวก ไม่จำเป็นต้องพักค้างคืนที่อำเภอเชียงของ ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของขาดแคลนรายได้ ร้านค้าปิดกิจการลงจำนวนมาก โรงแรมที่พักไม่มีนักท่องเที่ยวมาพักค้าง ประกอบกับมีค่าครองชีพที่สูงขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อหน้าในด้านเศรษฐกิจในพื้นที่อย่างมาก แต่ถึงอย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างก็ได้พบข้อค้นพบอีกหนึ่งประการ คือ ในอีกมุมหนึ่งประชาชนบางส่วนเห็นว่า การเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนนั้นส่งผลกระทบต่อด้านบวกในเชิงเศรษฐกิจภาพรวม พบว่า ในพื้นที่เกิดการลงทุนในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น เช่น ที่พัก ร้านอาหาร ร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ สถานีขนส่ง อาคารพาณิชย์ ส่งผลให้ในพื้นที่เกิดธุรกิจที่พัก/โรงแรมในพื้นที่จำนวนมากขึ้น และในพื้นที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจีนที่เข้ามาทางด้านเชียงของ แต่ชาวบ้านยังไม่ได้รับประโยชน์โดยตรง

● **ปัญหาและผลกระทบด้านสังคม** พบว่า ในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของมีปัญหาและผลกระทบที่ต้องเร่งแก้ไขด้านสังคมใน 3 ประเด็นแรก คือ 1) มีคนต่างถิ่นและแรงงานต่างด้าวอพยพเข้ามาจำนวนมาก 2) สภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชุมชนพื้นบ้านเปลี่ยนแปลงไป และ 3) มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่จำนวนมากและก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในพื้นที่ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจีนที่เดินทางผ่านเข้ามาทางสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 โดยนำรถจากประเทศจีนเข้ามาในพื้นที่ และส่วนใหญ่จะเดินแบบคาราวาน ซึ่งนักท่องเที่ยวจีนเหล่านี้ไม่ชินกับการขับรถในประเทศไทย เพราะการขับรถของไทยและจีนยังเป็นคนละเลนส์ ส่งผลทำให้เกิดอุบัติเหตุในพื้นที่อย่างมาก

จากผลการวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบด้านกายภาพและสภาพแวดล้อมต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนในข้างต้นร่วมกับผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของ โดยเมื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาพิจารณาในมิติของความยั่งยืนที่ต้องมีการพัฒนาที่สมดุลใน 3 มิติ คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่าเมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน พื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการค้าและการลงทุนในพื้นที่เป็นหลัก ซึ่งจะเห็นว่าเป็นการมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาเพื่อรองรับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว ซึ่งส่งผลกระทบต่อพื้นที่เชียงของอย่างมากโดยเห็นได้ชัดจากปัญหาและผลกระทบด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน พบว่า เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ สถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่ได้รับการพัฒนาและเกิดความเสื่อมโทรม เกิดการขยายตัวของเมืองชายแดนอย่างไร้ทิศทาง ที่ดินในชุมชนถูกกว้านซื้อโดยคนต่างถิ่นและเกิดอาคารสิ่งก่อสร้างเกิดขึ้นในพื้นที่เกษตรกรรม เป็นต้น

นอกจากนี้ยังสะท้อนปัญหาการบริหารจัดการพื้นที่ที่ไม่มีความสมดุลและยั่งยืนจากปัญหาและผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจากที่กล่าวไปข้างต้นว่าเมื่อท่องเที่ยวชายแดนของมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการค้าและการลงทุนในพื้นที่เป็นหลัก เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจ แต่ผลการวิเคราะห์ปัญหาและผลกระทบด้านเศรษฐกิจต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนกลับสะท้อนให้เห็นว่า ถึงแม้จะมีการมุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจทั้งด้านการค้าการลงทุนในพื้นที่ แต่ประชาชนชาวเชียงของกลับไม่ได้ประโยชน์จากการพัฒนาดังกล่าว เนื่องจากในพื้นที่เกิดปัญหารายได้ของประชาชนลดลง และค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้น ส่วนปัญหาและผลกระทบด้านสังคมในพื้นที่ เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ที่พบว่าเกิดปัญหาคนต่างถิ่นและแรงงานต่างด้าวอพยพเข้ามาจำนวนมาก ทำให้สังคมมีความแปลกแยกไม่ไว้ใจกัน สภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชุมชนพื้นบ้านเปลี่ยนแปลงไป รวมถึงประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาถูกทำลาย ดังนั้นจากที่กล่าว

มาข้างต้น จึงสามารถสรุปได้ว่าในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของนั้นมีการบริหารจัดการพื้นที่ที่ไม่มีความสมดุลและยั่งยืน ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดนเมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ทั้งด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

ส่วนการศึกษาศักยภาพในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านบทบาทความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศและระดับประเทศ ได้แก่ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคเหนือ แผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย (พ.ศ.2561-2564) ผังเมืองรวมจังหวัดเชียงราย และแผนแม่บทการขับเคลื่อนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงรายพื้นที่อำเภอเชียงของ และโครงการพัฒนาต่างๆ ในพื้นที่ ได้แก่ สะพานมิตรภาพไทย – ลาว แห่งที่ 4 และโครงการรถไฟรางคู่ (เด่นชัย – แพร่ – พะเยา – เชียงราย – เชียงของ) ร่วมกับการศึกษากฎหมาย ระเบียบต่างๆ ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ.2550 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.2511 พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2517 พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติการขุดดิน และถมดิน พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 และ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 ร่วมกับการลงสัมภาษณ์เชิงลึกหน่วยงานและภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดน ทำให้สามารถสรุปปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ได้ว่าในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของมีปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดนในด้านอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการ เนื่องจากกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนส่วนใหญ่อำนาจจะอยู่ที่ส่วนกลาง ทำให้การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของต้องขึ้นตรงกับอำนาจส่วนกลาง

ซึ่งมีขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินการค่อนข้างมาก ซึ่งบางที่ไม่ทันการณ์ในการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้อย่างทันท่วงที นอกจากนี้ยังประสบปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในความไม่พร้อมในการบริหารจัดการของท้องถิ่น เนื่องจากการดำเนินการบริหารจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน หน่วยงานหลักในการดำเนินงานคือ ท้องถิ่น ซึ่งปัจจุบันท้องถิ่นยังไม่มีความพร้อมในการบริหารจัดการ ไม่ว่าจะเป็น ความพร้อมด้านความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองชายแดน ความตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน โดยเฉพาะในประเด็นของการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนเพื่อเชื่อมโยงการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนกับพื้นที่ความพร้อมด้านการประสานงานให้เกิดการบูรณาการการทำงานเพื่อพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างแท้จริง ความไม่พร้อมด้านงบประมาณในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน รวมทั้งนโยบายการบริหารจัดการพื้นที่ของผู้บริหารท้องถิ่นไม่เอื้อต่อการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้างต้นได้สอดคล้องกับการศึกษาศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชิงของ เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ทุกภาคีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ทั้งตัวแทนภาคประชาชน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชน และตัวแทนภาคประชาสังคม เพื่อประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนตามตัวชี้วัดศักยภาพการบริหารจัดการในด้านความรู้ ทักษะ และสมรรถนะหลัก ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า

- **ศักยภาพการบริหารจัดการในด้านความรู้** พบว่า ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีศักยภาพในด้านความรู้ในประเด็น เช่น ความรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่เมืองชายแดนเพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ไม่ว่าจะเป็นการจัดการทรัพยากรที่ดิน ด้านการอนุรักษ์เมืองชายแดน รวมทั้งยังมีความรู้ในด้านการมีส่วนร่วม ทั้งการมีส่วนร่วมในการประสานงาน การมีส่วนร่วมในการติดตามผล และการมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ในขณะเดียวกัน ยังไม่มีความรู้ด้านการจัดการพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ด้านการจัดการพื้นที่เมืองชายแดนเพื่อเชื่อมโยงการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน รวมทั้งยังไม่มีความรู้ด้านขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ทั้งด้านด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และวัฒนธรรม ซึ่งจะเห็นได้จากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ตัวอย่างเช่น ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ทั้งบนบกและแม่น้ำ และทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย ปัญหาสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชุมชนพื้นบ้านเปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น

- **ศักยภาพด้านทัศนคติ** พบว่า ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีศักยภาพด้านทัศนคติที่ดีบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน เนื่องจากแต่ละภาคีที่เกี่ยวข้องได้มีจัดทำแผนเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดแผนในเรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับการขยายตัวของการลงทุนภายใน

ท้องถิ่น และการเชื่อมโยงประชาคมอาเซียน เช่น การพัฒนาโครงสร้างระบบคมนาคมและการขนส่ง เพื่อรองรับการขยายตัวของการลงทุน การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค ได้แก่ น้ำประปา และไฟฟ้า ให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้ และการพัฒนาด้านการผังเมืองและการควบคุมอาคาร แต่ในประเด็นทัศนคติในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการประสานความร่วมมือการทำงานร่วมกันกับทุกภาคส่วนนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากปัจจุบันแต่ละภาคียังไม่มีการบูรณาการทำงานร่วมกันอย่างแท้จริงเพื่อพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เป็นเพียงการทำงานตามภารกิจของหน่วยงานของตนเท่านั้น

- **ศักยภาพด้านทักษะ** พบว่า ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องแทบทุกกลุ่มตัวอย่างยังขาดการสื่อสารในประเด็นการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบ เนื่องจากการลงพื้นที่พูดคุยกับประชาชนในพื้นที่ ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ของตนจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ทั้งที่ในปัจจุบันได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่อย่างเห็นได้ชัดเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพที่เกิดขึ้นในพื้นที่

- **ศักยภาพด้านสมรรถนะหลัก** พบว่า ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีศักยภาพด้านสมรรถนะหลักในประเด็นการทำงานตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ กติกาของชุมชน ประเด็นความสามารถในการพัฒนาและแสวงหาความรู้ด้านในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และประเด็นความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้งในสถานการณ์ต่างๆ นอกจากนั้นผลการวิเคราะห์ยังพบว่า หน่วยงานและภาคที่เกี่ยวข้องในด้านการบริหารจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน ยังขาดศักยภาพด้านสมรรถนะหลักในประเด็นความสามารถในการวางแผนการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน สมรรถนะหลักในด้านความสามารถในการเขียนแผน นโยบายการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน ความสามารถในการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ความสามารถในการพัฒนา ปรับปรุง และดำเนินงานในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ฯลฯ ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ยังเป็นจุดด้อยของสมรรถนะของแต่ละภาคี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้นจึงนำมาสู่การวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน จากการศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จและอุปสรรคในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนของต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสหภาพยุโรป เยอรมัน ออสเตรเลีย และจีน มีข้อค้นพบว่า จุดร่วมของปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน คือ การพัฒนาพื้นที่ภายใต้แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมทั้งปัจจัยสำคัญที่เป็นกลไกการขับเคลื่อนให้เกิด

การบริหารจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน คือ ความร่วมมือในการบริหารจัดการพื้นที่จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะมีรูปแบบแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็น รูปแบบของการจัดตั้งคณะกรรมการที่ทำหน้าที่บริหารจัดการพื้นที่เมืองชายแดนโดยเฉพาะ รวมทั้งต้องมีการเอื้อประโยชน์จากนโยบายของรัฐส่วนกลางที่ต้องมีการวางแผนนโยบายพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่ชัดเจน ส่วนประเทศไทยนั้นได้ส่งเสริมการพัฒนาเมืองชายแดนในรูปแบบของการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน แต่การบริหารจัดการเมืองชายแดนในรูปแบบนี้ของประเทศไทย ลักษณะการบริหารจัดการเป็นการรวมศูนย์อำนาจในการบริหารจัดการพื้นที่โดยรัฐส่วนกลาง เจ้าหน้าที่และหน่วยงานท้องถิ่นเป็นผู้ที่ดำเนินการตอบสนองนโยบายเท่านั้น ซึ่งการพัฒนาเมืองชายแดนภายใต้เขตเศรษฐกิจพิเศษยังเป็นเพียงการพัฒนาพื้นที่ทางเศรษฐกิจอีกรูปแบบหนึ่งในพื้นที่ โดยที่ชุมชน สังคม และคนในพื้นที่อาจได้รับประโยชน์เล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชนและสังคมที่จะตามมา

ดังนั้นจากบทเรียนข้างต้น ร่วมกับผลของการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดน และผลการศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการในด้านความรู้ ทักษะ ทักษะ และสมรรถนะหลัก ประกอบกับการนำแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น แนวคิดการพัฒนาเมืองชายแดน แนวคิดเมืองท่องเที่ยวชายแดน แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวคิดการบริหารจัดการเมืองอย่างยั่งยืน แนวคิดการบริหารจัดการท่องเที่ยว และการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนจึงนำมาสู่การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนที่เหมาะสมเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชิงของอย่างยั่งยืน โดยรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนที่นำเสนอมาจากกระบวนการร่วมคิดร่วมทำกับหน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชิงของ เพื่อที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่มีความสมดุลใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบทั้ง 11 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

● **รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับประเทศ เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน**

การดำเนินงานเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนในระดับประเทศ เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการดังนี้คือ

1) Government: หน่วยงานในระดับประเทศจะต้องมีแนวคิดในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนในทิศทางเดียวกัน ภายใต้การวางแผนที่สมดุลทั้งในรูปแบบการพัฒนาและการอนุรักษ์ คือ แนวคิดการอนุรักษ์และพัฒนาที่สมดุล ได้แก่ การพัฒนาสิ่งแวดล้อม

สะดวกขั้นพื้นฐาน (basic facility) เดิมที่อยู่ในเมือง ได้แก่ ระบบผังเมือง และระบบสาธารณูปโภค ที่สามารถเอื้อต่อการเกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสมและดีต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน

2) Integration: การทำงานบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนให้เกิดความยั่งยืน ต้องเกิดความร่วมมือและบูรณาการของทุกภาคส่วน ทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น ชุมชน รวมทั้งต้องเกิดความร่วมมือและบูรณาการกับประเทศเพื่อนบ้าน

3) Good Management: ต้องคำนึงถึงการรักษาทรัพยากรในพื้นที่ซึ่งเป็นต้นทุนสำคัญด้านการท่องเที่ยว คำนึงถึงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่เมือง เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือกระทบต่อการใช้ชีวิต ขณะเดียวกันในแง่ของการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนยังคงมีจำเป็นที่ต้องมีการวางแผนการบริหารจัดการในด้านที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีบทบาทใหม่ๆ เกิดขึ้นด้วย โดยเป็นการเตรียมความพร้อมด้านการพัฒนาบุคลากร ทั้งด้านองค์ความรู้และเทคโนโลยีให้กับคนในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการเมืองอย่างยั่งยืนในอนาคต

4) Committee: การให้อำนาจการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน อยู่ภายใต้การจัดการของท้องถิ่น โดยกระบวนการบริหารจัดการควรจบสิ้นในกระบวนการระดับจังหวัด โดยควรมีการแต่งตั้งการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อให้เป็นตัวแทนในการรองรับภารกิจการพัฒนาพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน ควรประกอบด้วย บุคลากรระดับหัวหน้าหน่วยงานที่มีประสบการณ์ในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน และสามารถตัดสินใจหรือสั่งการ ซึ่งอาจจะมีบุคลากรในระดับกระทรวง กรม ร่วมเป็นคณะกรรมการและให้คำปรึกษาในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ภายใต้หลักการและแนวคิดที่ว่า “สนับสนุนจากส่วนกลาง บริหารจัดการโดยท้องถิ่น เพื่อประชาชนในท้องถิ่น”

● **รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนในระดับท้องถิ่น เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน**

การดำเนินการบริหารจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนในระดับท้องถิ่น เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ภายใต้แนวคิดการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่สมดุล และท้องถิ่นเกิดการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นส่วนท้องถิ่นควรมีรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ดังนี้

1) Assignment: สร้างคณะทำงานเพื่อการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน อย่างเป็นรูปธรรม โดยรูปแบบของทีมหรือเครือข่ายการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน (Tourism Border Town Management Unit) ที่ต้องสามารถดำเนินการได้หลากหลายรูปแบบ องค์ประกอบของทีมควรจะเป็นบุคลากรที่มีความหลากหลาย ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในงานพัฒนา

เมืองชายแดนทั้งจากภาครัฐ (อปท.) กลุ่มทางสังคม ผู้นำชุมชน และสถาบันการศึกษาฯ เพื่อร่วมกัน ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของอย่างเป็นทางการ

2) Knowledge: การสร้างความเข้าใจร่วมกันในการทำงานการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน เป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันของทีมพัฒนาเมืองชายแดน กับทุกหน่วยงาน ทุกองค์กร ทุกกลุ่มสังคม และประชาชนในพื้นที่

3) Organization: Tourism Border Town Management Unit ต้องเป็นหน่วยประสานงาน ติดตามนโยบายการพัฒนาต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ โดยทีมพัฒนาเมืองชายแดนจำเป็นต้องประสานงานกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการผลักดันนโยบายการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนให้เกิดในพื้นที่

4) Hi Quality: การดำเนินการทำงานแบบบูรณาการเพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองชายแดนแบบยั่งยืน โดยการพัฒนาศักยภาพและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และสิ่งบริการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเมืองชายแดน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งและการเข้าถึง การพัฒนาการบริการด้านกิจกรรม การพัฒนาการบริการด้านที่พัก การพัฒนาการบริการด้านร้านอาหารและเครื่องดื่ม และการพัฒนาการบริการด้านการขาย เป็นต้น

● **รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับชุมชน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน**

การสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนให้เกิดขึ้นในพื้นที่ สิ่งสำคัญที่จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน คือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ดังนั้นเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจนั้น ในระดับชุมชนต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ดังนี้

1) Heart: ปลูกฝังและสร้างการรับรู้การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแก่คนในพื้นที่ เพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจ และสำนึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของทรัพยากรในพื้นที่ และยังเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่ได้เตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในพื้นที่

2) Natural: การดำเนินการการรักษาพื้นที่ที่มีความเหมาะสมของเมืองชายแดน โดยต้องสื่อสารกับหน่วยงานภาครัฐหรือรัฐบาลส่วนกลางให้รับทราบถึงแนวคิด หรือแนวทางการพัฒนาเมืองชายแดนที่คนเชียงของร่วมกันคิด

3) Network: ทุกภาคส่วนในพื้นที่ โดยเฉพาะภาคประชาสังคม ต้องเข้ามา มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน

5.2 อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และศึกษาศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะนำมาสู่การเสนอรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปัจจุบันเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่เกิดปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนทั้งด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม และสังคม เมื่อพิจารณารายประเด็นได้แสดงให้เห็นว่า ในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่ของประสบปัญหาและผลกระทบด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ที่ส่งผลกระทบและต้องมีการแก้ไขเร่งด่วนใน 3 ประเด็น คือ 1) เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติม เกิดข้อค้นพบว่าในประเด็นปัญหาด้านการบุกรุกป่า พบว่า เกิดจากการบุกรุกเพื่อขยายที่ดินทำกิน (ทำการเกษตร) และการตัดไม้สำหรับแปรรูปเพื่อใช้สอยหรือจำหน่าย ส่งผลให้พื้นที่ป่าไม้ลดลง รวมทั้งในพื้นที่ยังประสบปัญหาการรุกที่ดินริมน้ำและที่สาธารณะประโยชน์ซึ่งเกิดจากการขยายตัวของเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวาริน สุขเสมอ (2537) ที่ชี้ให้เห็นว่าผลจากการพัฒนาเมืองชายแดนในพื้นที่รัฐประเทศอย่างรวดเร็ว ทำให้ชุมชนเมืองรัฐประเทศเกิดปัญหาหลายประการ โดยประเด็นที่เป็นประเด็นปัญหาลำดับที่หนึ่งเกิดการรุกล้ำพื้นที่สาธารณะ พื้นที่ป่าไม้ เป็นต้น 2) การขยายตัวของเมืองชายแดนอย่างไร้ทิศทางจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกิดข้อค้นพบว่า ในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลเวียง ซึ่งเป็นพื้นที่ศูนย์กลางของอำเภอเชียงของนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ไม่ว่าจะเป็นที่ดินในชุมชนถูกกว้านซื้อโดยคนต่างถิ่น และมีการขยายตัวของไปทางทิศทางของพื้นที่เทศบาลตำบลเวียง ซึ่งปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรของเมือง ทำให้เกิดอาคารสิ่งก่อสร้างเกิดขึ้นในพื้นที่เกษตรกรรมเป็นจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เกษญา สุวดี (2538) ที่ค้นพบว่า การพัฒนาเมืองหนองคายเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น อันเป็นผลมาจากนโยบายการเปิดประตูการค้าของรัฐบาลไทย และผลกระทบจากสะพานมิตรภาพนั้นทำให้พื้นที่เมืองหนองคายเกิดการลงทุนของ

ภาคเอกชนและราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น และเมืองมีการขยายตัวอย่างไร้ทิศทาง และยังสอดคล้องกับการศึกษาของสมหวัง ดำรงพงศาวัฒน์ (2547) ที่กล่าวว่า จากการพัฒนาด้านกายภาพพื้นที่ด้านชายแดนแห่งใหม่ที่แม่สาย จังหวัดเชียงราย ส่งผลให้พื้นที่ชุมชนเมืองแม่สาย มีการขยายตัวในช่วงปี พ.ศ. 2522 - พ.ศ.2539 อย่างมาก และชุมชนแม่สายประสบกับปัญหาด้านพื้นที่ว่างในชุมชนลดลง พื้นที่ชนบทและเกษตรกรรมถูกเปลี่ยนเป็นพื้นที่ชุมชนเมืองมากขึ้น และประเด็นปัญหาที่ต้องแก้ไขเร่งด่วนในลำดับที่ 3 คือ สถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและเกิดความเสื่อมโทรม ซึ่งตรงกับการศึกษาของ นครช ไชยานุภาพ (2556) ที่ได้ศึกษาบริบทแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งพบว่าขาดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมและกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ทั้งนี้มีจำนวนนักท่องเที่ยวมาพักค้างคืนน้อย รวมถึงมีปัญหา น้ำเน่าเสีย การกำจัดขยะและมีแสงสว่างน้อยในเวลากลางคืน ขาดมาตรฐานรถโดยสารประจำทาง และขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ด้านราคาขาดการตั้งราคาที่สอดคล้องกับระดับคุณภาพสินค้า ประกอบกับผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจและสัมภาษณ์เชิงลึก ได้ข้อค้นพบว่าเป็นพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของไม่มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวสู่กลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) และประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) และยังไม่มีความพร้อมด้านสิ่งบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ขาดการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และให้ได้มาตรฐานสากล ทำให้ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ทั้งในมิติภูมิทัศน์ และการจัดการสภาพแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐภูมิ คำห้วน (2545) และภาณุรังษี เดือนไธสง (2550)

ประเด็นต่อไป คือ ปัญหาและผลกระทบด้านเศรษฐกิจต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า ปัญหาเร่งด่วนที่ต้องเร่งแก้ไขด้านเศรษฐกิจต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดนใน 3 ประเด็นแรก เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน คือ คนในพื้นที่มีรายได้ลดลง แต่ค่าครองชีพสูงขึ้น และในพื้นที่มีการดึงดูดให้มีการลงทุนในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น เช่น ที่พักร้านอาหาร ฯลฯ โดยเฉพาะในพื้นที่บริเวณใกล้สะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเจษฎา สุวดี (2538) ที่กล่าวว่าผลมาจากนโยบายการเปิดประตูการค้าของรัฐบาลไทย และผลกระทบจากสะพานมิตรภาพ ต่อเมืองหนองคายมีการลงทุนของภาคเอกชนและราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น และสอดคล้องกับการศึกษาของชญญา พจนธารี (2542) ที่พบว่า เมืองชายแดนห้วยโก๋นจะได้รับประโยชน์จากการเร่งรัดพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ ซึ่งจะดึงดูดให้เอกชนเข้ามาลงทุนประกอบกิจการในพื้นที่เป็นจำนวนมาก เป็นการสร้างงานและโอกาสทางเศรษฐกิจอื่นๆ นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติมในประเด็นปัญหาที่คนในพื้นที่มีรายได้ลดลง แต่ค่าครองชีพสูงขึ้น เกิดข้อค้นพบว่า เมื่อครั้งยังไม่มียุทธศาสตร์การเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และสะพาน

มิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 เมืองชายแดนเชียงของมีเงินหมุนเวียนจากการค้าขายกับเมืองห้วยทราย เนื่องจากผ่านด่านถาวรที่ต้องใช้เรือและแพขนานยนต์ในการข้ามไปมา รวมถึงนักท่องเที่ยวที่นิยมมาพักค้างคืนในเมืองเชียงของก่อนเดินทางต่อไปยังประเทศลาว จีน หรือเวียดนาม และเมื่อมีการย้ายด่านตรวจคนเข้าเมืองไปยังพื้นที่สะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 ทำให้ชุมชนเมืองเชียงของได้รับผลกระทบอย่างหนัก คือ คนในพื้นที่ขาดแคลนรายได้ ร้านค้าปิดกิจการลงจำนวนมาก โรงแรมที่พักไม่มีนักท่องเที่ยวมาพักค้าง เนื่องจาก ตม.ลาวได้กำหนดให้ผู้ถือหนังสือเดินทางเข้า-ออกลาว ให้ใช้ช่องทางผ่านแดนเฉพาะด่านพรมแดนที่สะพานมิตรภาพแห่งที่ 4 เพียงแห่งเดียวเท่านั้น ทำให้นักท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องใช้เรือและแพขนานยนต์ในการข้ามไปมา สามารถเดินทางโดยรถยนต์ผ่านเส้นทาง R3A เข้าสู่ประเทศลาวได้เลยโดยนักท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องค้างคืนที่อำเภอเชียงของ ซึ่งขัดแย้งกับงานศึกษาของเจษฎา สุวดี (2538) และชำนาญ พินศรี (2541) ที่ได้กล่าวว่า การเปิดสะพานมิตรภาพได้ส่งผลกระทบทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การค้า การบริการ การท่องเที่ยว การลงทุนภาคเอกชน และราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากฐานเศรษฐกิจดั้งเดิมของคนเชียงของอยู่ที่ด่านข้ามแดนที่ต้องใช้เรือและแพขนานยนต์ในการข้ามไปมาระหว่างประเทศซึ่งมีบริบทต่างจากเมืองหนองคายและมุกดาหารและประเด็นสุดท้ายคือ ปัญหาและผลกระทบด้านสังคมต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า ประเด็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข ใน 3 อันดับแรกคือ คนต่างถิ่นและแรงงานต่างด้าวอพยพเข้ามาจำนวนมาก สภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชุมชนพื้นบ้านเปลี่ยนแปลงไป และมีนักท่องเที่ยวเข้าไปในพื้นที่จำนวนมาก และก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในพื้นที่ ซึ่งขัดแย้งกับการศึกษาของปฎิมา พิมพ์สกุล (2557) ที่กล่าวว่า การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะมีผลกระทบเชิงบวกต่ออุตสาหกรรมการค้าและการท่องเที่ยว อาทิ สภาพเศรษฐกิจ สังคม การค้าเสรี การเคลื่อนย้ายของกลุ่มแรงงานในพื้นที่เมืองชายแดนจังหวัดเชียงราย แต่สอดคล้องกับการศึกษาของพูนทรัพย์ สวนเมือง ตูลาพันธ์ (2546) ที่พบว่า การท่องเที่ยวที่ผ่านมามีทำลายความเข้มแข็งและวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดร้อยเอ็ด รวมทั้งภาครัฐยังเข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวแทนประชาชน และ กรวรรณ สังขกร (2553) ที่ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบด้านสังคมจากการท่องเที่ยวและการค้าในกลุ่มน้ำโขง 4 เมือง คือ เมืองแม่สาย จังหวัดเชียงราย เมืองแม่สอด จังหวัดตาก เมืองอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว และเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ได้แก่ ค่านิยมในการดำเนินชีวิตของคนใน ท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป เกิดการสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดการทอดทิ้งหรือ ทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ณิชกร วิทิตานนท์ (2556) ที่พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของส่งผลให้เกิดปัญหาการลักลอบเข้าเมืองของแรงงานต่างถิ่น

จากประเด็นปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนทั้ง 3 ด้านที่ได้กล่าวมาข้างต้น เมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับแนวคิดการพัฒนาอย่าง

ยั่งยืนที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลใน 3 มิติ คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม เกิดข้อค้นพบว่าปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่ การพัฒนาที่ไม่สมดุลและยั่งยืนทั้ง 3 มิติ ไม่ว่าจะเป็น *ความไม่สมดุลด้านเศรษฐกิจ* ที่ประชาชนในพื้นที่ประสบปัญหาการมีรายได้ที่ลดลง และค่าครองชีพในพื้นที่สูงขึ้น *ความไม่สมดุลด้านสังคม* สะท้อนได้จากปัญหาที่เกิดจากมีคนต่างถิ่นและแรงงานต่างด้าวอพยพเข้ามาจำนวนมาก ทำให้สังคมมีความแปลกแยกไม่ไว้วางใจกัน สภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชุมชนพื้นบ้านเปลี่ยนแปลงไป รวมถึงประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาถูกทำลาย และ *ความไม่สมดุลด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม* ที่สะท้อนให้เห็นจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ที่เกิดจากการตั้งรับการเปิดเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่ ที่แสดงให้เห็นถึงเกิดการขยายตัวของเมืองไปในพื้นที่เกษตรกรรมของเมือง การเพิ่มขึ้นของพื้นที่เกษตรกรรมกลับไปเพิ่มขึ้นในเขตป่าไม้ และเกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า หน่วยงานและภาคต่างๆที่เกี่ยวข้องของขาดศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนด้านความรู้ ทักษะ และสมรรถนะหลัก โดยการศึกษาตามวัตถุประสงค์นี้เกิดข้อค้นพบว่า *ผลการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการในด้านความรู้* หน่วยงานและภาคต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนไม่มีความรู้ด้านการจัดการพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ด้านการจัดการพื้นที่เมืองชายแดนเพื่อเชื่อมโยงการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน รวมทั้งยังไม่มีความรู้ด้านขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ทั้งด้านด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และวัฒนธรรม ซึ่งความรู้ดังกล่าวข้างต้นเป็นหัวใจของการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน ซึ่งเมื่อหน่วยงานและภาคต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่มีความรู้ดังกล่าว จึงสะท้อนออกมาในรูปของปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการบุกรุกพื้นที่ทั้งบนบกและแม่น้ำ และทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย ปัญหาสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชุมชนพื้นบ้านเปลี่ยนแปลงไป เป็นต้น ส่วน*ผลการประเมินศักยภาพด้านทัศนคติ* มีข้อค้นพบว่า ประเด็นที่หน่วยงานและภาคต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนมีทัศนคติในประเด็นนี้น้อย คือ ทัศนคติในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการประสานความร่วมมือการทำงานร่วมกันกับทุกภาคส่วนนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร และปัจจุบันแต่ละภาคก็ยังไม่มีการบูรณาการทำงานร่วมกันอย่างแท้จริงเพื่อพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เป็นเพียงการทำงานตามภารกิจของหน่วยงานของตนเท่านั้น รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ไม่ได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาเมืองชายแดน มองเรื่องการพัฒนาเมืองเป็นเรื่องไกลตัว ไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของตนเอง และยังเห็นว่าหน้าที่หลักในการพัฒนาเมืองนั้นคือหน้าที่ของภาครัฐจึงไม่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ จะเห็น

ได้ว่าหัวใจของการการพัฒนาพื้นที่อย่างสมดุลและยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่ต้องให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ ซึ่งประเด็นนี้ส่งผลให้การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของในปัจจุบันยังไม่ประสบความสำเร็จ ผลการประเมินศักยภาพด้านทักษะพบว่า หน่วยงานและภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่เมืองชายแดนยังขาดการสื่อสารในประเด็นการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบ จึงส่งผลทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ของตนจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ทั้งๆ ที่ในปัจจุบันได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่อย่างเห็นได้ชัดเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และผลการประเมินศักยภาพด้านสมรรถนะหลัก พบว่า หน่วยงานและภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการพื้นที่เมืองชายแดนขาดศักยภาพด้านสมรรถนะหลัก ไม่ว่าจะเป็นความสามารถในการวางแผนการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน สมรรถนะหลักในด้านความสามารถในการเขียนแผน นโยบายการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน ความสามารถในการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ความสามารถในการพัฒนา ปรับปรุง และดำเนินงานในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน ฯลฯ ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างเป็นรูปธรรม

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า จากการศึกษารูปแบบของการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนของต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสหภาพยุโรป เยอรมัน ออสเตรเลีย และจีน เกิดข้อค้นพบว่าในหลักการบริหารจัดการเมืองชายแดนของประเทศต่างๆ ที่มีความสอดคล้องกัน คือ การบริหารจัดการอย่างยั่งยืน รวมทั้งปัจจัยสำคัญที่เป็นกลไกการขับเคลื่อนให้เกิดการบริหารจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน คือ ความร่วมมือในการบริหารจัดการพื้นที่จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะมีรูปแบบแตกต่างกัน และเมื่อศึกษารูปแบบของการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนของไทย เกิดข้อค้นพบว่า ประเทศไทยนำเอาแนวคิดการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมาเป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาเมืองชายแดน โดยปัจจุบันการนำเอาแนวคิดนี้มาใช้แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากลักษณะการบริหารจัดการเป็นการรวมศูนย์อำนาจในการบริหารจัดการพื้นที่โดยรัฐส่วนกลาง เจ้าหน้าที่และหน่วยงานท้องถิ่นเป็นผู้ที่ดำเนินการตอบสนองนโยบายเท่านั้น ซึ่งการพัฒนาเมืองชายแดนภายใต้เขตเศรษฐกิจพิเศษยังเป็นเพียงการพัฒนาพื้นที่ทางเศรษฐกิจอีกรูปแบบหนึ่งในพื้นที่ โดยที่ชุมชน สังคม และคนในพื้นที่อาจได้รับประโยชน์เล็กน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อชุมชนและสังคมที่จะตามมา รวมทั้งจากการศึกษาผลของการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่พบว่า เกิดปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการบริหารจัดการใน 2 ประเด็นหลัก คือ 1) ด้านอำนาจในการบริหารจัดการ ที่เกิดข้อค้นพบว่า กฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมือง

ห้องเที่ยวชายแดนส่วนใหญ่อำนาจจะอยู่ที่ส่วนกลาง ซึ่งมีขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินการค่อนข้างมาก ซึ่งบางที่ไม่ทันการณ์ในการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้อย่างทันท่วงที และ 2) ด้านความพร้อมในการบริหารจัดการของท้องถิ่น ซึ่งมีข้อค้นพบว่า เกิดจากไม่พร้อมด้านความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองชายแดน ด้านการประสานงานให้เกิดการบูรณาการการทำงานเพื่อพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างแท้จริง ด้านงบประมาณในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน รวมทั้งนโยบายการบริหารจัดการพื้นที่ของผู้บริหารท้องถิ่นไม่เอื้อต่อการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน และจากข้อค้นพบในผลการศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการในด้านความรู้ ทักษะ และสมรรถนะหลัก ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ดังนั้นเพื่อผลักดันให้เกิดการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของประเทศไทยให้ประสบความสำเร็จและเกิดความยั่งยืนในการบริหารจัดการ การศึกษาในครั้งนี้จึงขอเสนอรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประเทศ ระดับท้องถิ่น และระดับชุมชน เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการเมืองชายแดนอย่างยั่งยืน และครอบคลุมมิติความยั่งยืนทั้ง 3 ประเด็น (มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม) ภายใต้องค์ประกอบทั้ง 11 องค์ประกอบที่ต้องทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ ภายใต้คำว่า “CHIANGKHONG” โดยสามารถแยกเป็น

ที่มา : ผู้วิจัย, 2562

ภาพที่ 5-1 องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน
เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

ระดับประเทศ: รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) Government: หน่วยงานในระดับประเทศจะต้องมีแนวคิดในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนในทิศทางเดียวกัน ภายใต้การวางแผนที่สมดุลทั้งในรูปแบบการพัฒนาและการอนุรักษ์ คือ แนวคิดการอนุรักษ์และพัฒนาที่สมดุล ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของสหภาพยุโรป เยอรมัน ออสเตรเลีย และจีน ที่มีรูปแบบการบริหารจัดการที่เน้นมุ่งเน้นสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาและบำรุงรักษาทรัพยากร 2) Integration: การทำงานบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนให้เกิดความยั่งยืน ต้องเกิดความร่วมมือและบูรณาการของทุกภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของสหภาพยุโรปที่มุ่งเน้นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกภาคส่วนต้องเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนา เยอรมันที่เน้นสร้างความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ ด้านการท่องเที่ยวชายแดน เนื่องจากการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดนที่ประสบความสำเร็จมา

จากความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภาคส่วนต่างๆ และเงินที่มุ่งเน้นสร้างความร่วมมือจากหลายระดับทั้งในส่วนของรัฐบาลจีน ความร่วมมือระหว่างมณฑลและความร่วมมือระดับนานาชาติ เพื่อบริหารจัดการเมืองชายแดนให้ยั่งยืน 3) Good Management: การบริหารจัดการที่ดีจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยต้องคำนึงถึงการรักษาทรัพยากรในพื้นที่ซึ่งเป็นต้นทุนสำคัญด้านการท่องเที่ยว คำนึงถึงวิถีชีวิตของคนในพื้นที่เมือง โดยสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนของสหภาพยุโรปที่มองว่าการพัฒนาเมืองชายแดนต้องสอดคล้องกับทรัพยากร และความต้องการของชุมชน และเงินที่ได้กำหนดมาตรการในการรักษาสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งจัดทำนโยบายในการบริหารจัดการเมืองชายแดนและกลยุทธ์ในการพัฒนาบนพื้นฐานของลักษณะเฉพาะของทรัพยากรท่องเที่ยว 4) Committee: การให้อำนาจการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอยู่ภายใต้การจัดการของท้องถิ่น โดยควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อให้เป็นตัวแทนในการรองรับภารกิจการพัฒนาพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของออสเตรเลีย และเงินที่ให้อำนาจในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองชายแดนให้เป็นหน้าที่ของรัฐบาลท้องถิ่นซึ่งมีความคุ้นเคยกับวัฒนธรรมและเงื่อนไขต่างๆ ของแต่ละพื้นที่

ระดับท้องถิ่น: รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) Assignment: สร้างคณะทำงานเพื่อการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของออสเตรเลียที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชายแดนโดยเฉพาะ 2) Knowledge: สร้างความเข้าใจร่วมกันในการพัฒนาเมืองชายแดนกับทุกหน่วยงาน ทุกองค์กร ทุกกลุ่มสังคม และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของเยอรมัน ที่มุ่งเน้นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องเปลี่ยนวิธีคิดในการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดน และสร้างความเข้าใจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยวอย่างชัดเจน 3) Organization: สร้างหน่วยประสานงาน ติดตามนโยบายการพัฒนาต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของออสเตรเลียที่มีการตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล และนำไปสู่การวางแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดนในอนาคต 4) Hi Quality: การพัฒนาศักยภาพและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และสิ่งบริการเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเมืองชายแดน เพื่อดึงดูดการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองชายแดนแบบยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของจีน ซึ่งรัฐบาลได้ทุ่มงบประมาณสนับสนุนเพื่อ

อำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว เช่น พัฒนาระบบขนส่ง สิ่งอำนวยความสะดวก แหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูด และสถานที่พักพิงในก็มีที่มีเหตุผลเงินหรือภัยธรรมชาติ เป็นต้น

ระดับชุมชน: รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) Heart: ปลุกฝังและสร้างการรับรู้การเข้าสู่ประชาคมอาเซียนแก่คนในพื้นที่ เพื่อเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจ และสำนึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของทรัพยากรในพื้นที่ ซึ่งข้อนี้มีความสำคัญเนื่องจากข้อค้นพบจากการศึกษาที่พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ของตนจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนจากที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น 2) Natural: การดำเนินการการรักษาพื้นที่ที่มีความเหมาะสมของเมืองชายแดน ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของยุโรป ที่มองว่าการพัฒนาเมืองชายแดนควรสอดคล้องและมีความเคารพต่อลักษณะการใช้ชีวิตทรัพยากร และความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยววันนั้น และเงินที่รัฐบาลจะต้องทำการศึกษาถึงผลได้ผลเสียที่จะเกิดขึ้นทั้งหมดบนพื้นฐานของสังคมและทรัพยากรการท่องเที่ยวก่อนที่จะตัดสินใจเลือกรูปแบบการจัดการที่เหมาะสมที่สุดเพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการที่ยั่งยืน 3) Network: ทุกภาคส่วนในพื้นที่ โดยเฉพาะภาคประชาสังคม ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของยุโรปที่ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างครอบคลุมโดยเฉพาะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ โดยการพัฒนาที่ยั่งยืนต้องมีการขยายวงกว้างในการตัดสินใจให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยววันนั้นๆ

5.3 ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน” เป็นการดำเนินการวิจัยเพื่อจัดทำรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน เพราะการเข้าสู่ประชาคมนั้นส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน เพราะเป็นทั้งโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน อีกทั้งในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของยังถูกประกาศเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ซึ่งปัจจุบันยังขาดรูปธรรมที่ชัดเจนทั้งในเชิงการลงทุน โครงการพัฒนาที่มีเฉพาะการพัฒนาเชิงพื้นที่แต่ยังขาดมิติการพัฒนาอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นมิติด้านสังคมและมิติด้านสิ่งแวดล้อมที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคตได้ ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญที่สะท้อนความไม่เข้าใจและขาดทิศทางการพัฒนาจากหน่วยงานทั้งรัฐและเอกชนที่ชัดเจน ดังนั้นเพื่อผลักดันให้

มีการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนภายใต้การมุ่งพัฒนาให้เกิดความสมดุลทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม จึงมีข้อเสนอแนะในส่วนที่จะพัฒนาต่อยอดในเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะระดับชาติ

การดำเนินการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรมในการพัฒนาในระดับชาติควรมุ่งพัฒนาให้ครบทุกมิติของการพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจุบันนโยบายในระดับชาติมุ่งการพัฒนาเมืองชายแดนในมิติเดียวคือ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ดังนั้นโดยควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาในมิติด้านสังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย โดยควรมุ่งเน้นไปที่ศึกษาศักยภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างเหมาะสม และกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารจัดการพื้นที่ (Carrying Capacity) ที่เน้นความสมดุลและสอดคล้องกับวิถีชีวิต และสภาพพื้นที่ของพื้นที่ เช่น พื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่เกษตร พื้นที่ท่องเที่ยว พื้นที่ทางวัฒนธรรม พื้นที่ธุรกิจการค้า และการขนส่ง เป็นต้น รวมถึงต้องมีการจัดระเบียบพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่ในตัวเมือง ซึ่งมีพื้นที่จำกัด เช่น การจัดระเบียบการสัญจรในพื้นที่ จัดระเบียบการจอดรถในพื้นที่ เป็นต้น เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการวางแผนการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะระดับท้องถิ่นและชุมชน

กระบวนการที่ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นต้องคำนึงถึงการพัฒนาให้เกิดความสมดุลใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม บนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในพื้นที่ด้วยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ดังนั้นจากกระบวนการดำเนินงานศึกษาวิจัยที่มีข้อค้นพบว่า ปัญหาที่แท้จริงของการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนนั้น เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วม เนื่องจากประชาชนไม่ได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาเมืองชายแดน มองเรื่องการพัฒนาเมืองเป็นเรื่องไกลตัว ไม่ใช่อำนาจหน้าที่ของตนเอง และยังเห็นว่าหน้าที่หลักในการพัฒนาเมืองนั้นคือหน้าที่ของภาครัฐ ดังนั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่อย่างสมดุลและยั่งยืนอย่างเป็นรูปธรรมต้องให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ ตั้งแต่ระดับการรับรู้ข้อมูล การรับฟังความคิดเห็น การปรึกษาหารือ การสร้างความร่วมมือ การวางแผนร่วมกัน การร่วมดำเนินการ การร่วมตัดสินใจร่วมติดตามตรวจสอบและประเมินผล ไปจนถึงระดับการควบคุมโดยประชาชน ซึ่งเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการพัฒนาท้องถิ่น และการจัดการชุมชนตนเอง ผ่านกระบวนการจัดการทำแผนชุมชนอย่างมีส่วนร่วมในระดับต่างๆ และการสร้างความร่วมมือ กระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมระหว่างชุมชนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

การพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน ดังที่กล่าวไปแล้วว่าต้องมองทุกมิติ การพัฒนาเพื่อให้เกิดความสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่มองแค่การพัฒนาด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น รวมทั้งต้องมีการบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วน เพื่อศึกษาและจัดทำต้นแบบ (Model) ที่ทำให้เมืองชายแดนซึ่งมีการพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน โดยต้องศึกษาให้ครอบคลุมมิติที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่บุคลากร การพัฒนาฝีมือแรงงาน การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาพื้นที่ การพัฒนากฎระเบียบและการบริหารราชการที่สนับสนุนการบริหารจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน เป็นต้น เพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างเป็นรูปธรรมและเกิดความยั่งยืนในอนาคต

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กนกรัตน์ ศรีเพชรวรรณดี. (มปป.). *โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมเชื่อมโยงที่มีศักยภาพบนพื้นที่เส้นทาง R3A (ไทย ลาว จีน)*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม.

กนกวรรณ มะโนรัมย์. (2552). *พัฒนาการและการขยายตัวของเมืองชายแดน: กรณีศึกษาเมืองโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2457). *พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457*. ค้นจาก http://pab.dopa.go.th/main/law/types_of_admin2457.pdf

กรมทางหลวง. (2553). *กรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง*. ค้นจาก <http://www.doh.go.th/doh/th/projects-th/international-highway-develop-project/484-gms.html>

กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย. (2497). *ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497*. ค้นจาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER10/DRAWER033/GENERAL/DATA0000/00000449.PDF>

กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง. (2518). *พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518*. สืบค้น 30 กันยายน 2560 ค้นจาก http://www.treasury.go.th/ewtadmin/ewt/treasury_intra/download/article/article_20150323141230.pdf

กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2484). *พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484*. ค้นจาก <http://www.fio.co.th/south/law/1/1.4.pdf>

กรมพัฒนาที่ดิน. (2550). *ข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ปี พ.ศ.2550*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กรมพัฒนาที่ดิน. (2560). *ข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ปี พ.ศ.2560*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย. (2518). *พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518*. ค้นจาก <http://download.asa.or.th/03media/04law/cpa/cpa18-upd04.pdf>

กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย. (2522). *พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522*. ค้นจาก <http://download.asa.or.th/03media/04law/cpa/cpa18-upd04.pdf>

กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2556). *โครงการวางผังชุมชนชายแดนบ้านพุน้ำร้อน ตำบลบ้านเก่า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี*. ค้นจาก

<http://www.dpt.go.th/kanchanaburi/main/images/stories/pdf/28102014.pdf>

กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2561). *ผังเมืองรวมจังหวัดเชียงราย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.

กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. (2504). *พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504*. ค้นจาก

<http://www.finearts.go.th/olddata/files/u8/Document/Laws03.pdf>

กรมศุลกากร กระทรวงการคลัง. (2558). *เขตการค้าเสรี (FTA และ WTO)*. ค้นจาก

http://www.customs.go.th/content_with_menu1_group_link.php?ini_content=fta_and_wto_160809_01&ini_menu=menu_interest_and_law_160421_03&ini_content_group=usage_fta_and_wto_01&lang=th&top_menu=menu_homepage&left_menu=menu_interest_and_law_160421_03_160928_01

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. (2556). *นักท่องเที่ยวจีนบนเส้นทาง R3A*. ค้นจาก

<http://www.logistics.go.th/en/news-article/etc-news/1616-r3a>

กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ. (2562). *อาเซียน*. ค้นจาก

<https://www.asean2019.go.th/th/abouts/history-asean/>

กรรรรณ สังขกร. (2553). *การพัฒนาเมืองชายแดนเพื่อรองรับผลกระทบจากการท่องเที่ยวและการค้าในกลุ่มน้ำโขง*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2511). *พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511*. ค้นจาก

<https://www2.moac.go.th/download/laws18.pdf>

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2517). *พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517*. ค้น

จาก <https://www2.moac.go.th/download/laws19.pdf>

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2518). *พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2518*. ค้น

จาก <https://www2.moac.go.th/download/laws20.pdf>

กระทรวงสาธารณสุข. (2560). *มาตรฐานกระทรวงสาธารณสุข*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.

กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนา สำนักงานจังหวัดเชียงราย. (2560). *แผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย (พ.ศ.2561-2564)*. ค้นจาก http://www.chiangrai.net/cpwp/?wpfb_dl=432

กองอาเซียน 3 กระทรวงการต่างประเทศ. (2554). *ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน*. ค้นจาก

http://www.nso.go.th/sites/2014/Documents/asean/AEC_Connectivity_ASCC.pdf

- กัลปพฤกษ์ เกื้อเกตุ. (2541). *การวางแผนพัฒนาความพร้อมเพื่อรองรับการเติบโตการท่องเที่ยวชายแดน กรณีศึกษา :เมืองหนองคาย*. (วิทยานิพนธ์วางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2545). *การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน*. (ม.ป.ท.).
- เจษฎา สุวัตติ. (2538). *แนวทางการพัฒนาเมืองหนองคายเพื่อรองรับผลกระทบจากสะพานมิตรภาพ*. (วิทยานิพนธ์วางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชัยญา พจนธารี. (2542). *แนวทางการวางแผนพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษา ห้วยโก๋น จังหวัดน่าน*. (วิทยานิพนธ์วางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชำนาญ พินศรี. (2541). *แนวทางการพัฒนาชุมชนชายแดนเมืองมุกดาหารเพื่อรองรับผลกระทบจากสะพานมิตรภาพ*. (วิทยานิพนธ์วางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร. (2532). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท*. เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณัฐกร วิทิตานนท์. (2556). *ความพร้อมของภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะ เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ชายแดน กรณีศึกษาอำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงราย*. เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- ณัฐภูมิ คำห้วน. (2545). *แนวทางการพัฒนาเมืองสุโขทัย-ลก เพื่อรองรับการท่องเที่ยวชายแดน*. (วิทยานิพนธ์วางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ดวงจันทร์ อาภาวีชรุตม์ เจริญเมือง. (2547). *เมืองยั่งยืนในเอเชีย แนวคิดและประสบการณ์จากเมืองนารา และบาหลี*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ด้านศุลกากรเชียงของ. (2561). *ข้อมูลการค้าชายแดนอำเภอเชียงของ*. เชียงราย: กรมศุลกากรกระทรวงการคลัง.
- ธนาวัฒน์ ปัทมฤทธิกุล. (2561). *ศักยภาพการท่องเที่ยวเมืองชายแดนเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง: มุกดาหาร-สะหวันนะเขต-กวางตรี*. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 8(1), 1-8. ค้นจาก <http://jrusta.com/main/index.php/jdar/article/view/122>
- นครช ไซยานุภาพ. (2556). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, เชียงราย.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2527). *การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง*. กรุงเทพฯ: 598 Print.

- นิคม จารุมณี. (2544). *การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิรุตม์ เจริญศรี. (2553). ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง. *จุลสารความมั่นคงศึกษา*, 2553(86), 1-41. ค้นจาก <https://www.nia.go.th/FILEROOM/CABFRM01/DRAWER01/GENERAL/DATA0017/00017470.PDF>
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). *การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปวิมา พิมพ์สกุล. (2557). *การคาดการณ์ผลกระทบจากนโยบายประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนต่ออุตสาหกรรมการค้าและการท่องเที่ยวในเขตเมืองชายแดนจังหวัดเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, เชียงราย.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2553). *ยุคทอง “เชียงใหม่”*. ค้นจาก <https://www.prachachat.net/facebook-instant-article/news-108593>
- ประชาชาติธุรกิจ. (2562). *ลงพื้นที่เวนคืน 4 จังหวัดเหนือ สร้างรถไฟทางคู่สายมาราธอน เด่นชัย-เชียงราย-เชียงใหม่*. ค้นจาก <https://www.prachachat.net/property/news-283935>
- ปาณิสรา ดาวเรือง. (2545). *แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษา เมืองเชียงแสน จังหวัดเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์วางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เปรมประชา ดีเมลโล. (2550). *ผลกระทบของการค้าชายแดนต่อชุมชนในอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พนิต ภูจินดา และยศพล บุญสม. (2559). แนวคิดการพัฒนาเมืองต้นแบบ. *เจ-ดี : วารสารวิชาการการออกแบบสภาพแวดล้อม*, 3(1), 21-43.
- พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551. (2551). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่มที่125 ตอนที่27ก, 106-125. ค้นจาก <http://www.ddd.go.th/www/files/75224.pdf>
- พูนทรัพย์ สวนเมือง ตูลาพันธ์. (2546). *รูปแบบในการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และร้อยเอ็ด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น.

- ภาณุรังษี เดือนโสภา. (2550). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารให้เป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดน*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- มนัส สุวรรณ. (2538). *นิเวศวิทยากับการพัฒนาเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ยุพวรรณ นังคลาภิวัฒน์. (2557). การเตรียมความพร้อมแรงงานด้านการท่องเที่ยวของไทย เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.)*, 20(2), 158-169.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. *ราชกิจจานุเบกษา* เล่มที่134 ตอนที่40ก, 1-90. ค้นจาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/040/1.PDF>
- วลัยลักษณ์ พุกษาทร. (2545). *แนวทางการพัฒนาเมืองชายแดน : กรณีศึกษา เมืองมุกดาหาร*. (วิทยานิพนธ์วางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2531). *การพัฒนาชนบทไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วาริน สุขเสมอ. (2537). *การศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาเทศบาลตำบลรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้ว: กรณีศึกษา ผลกระทบของชุมชนการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา*. (วิทยานิพนธ์วางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ศรชัย ไทรชมพู และคณะ. (2548). *การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยและมอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- ศิริประภา แก้วอุดม. (2553). *ทางเลือกกลยุทธ์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนย่านตลาดบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา*. (การค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2557). *การท่องเที่ยวชุมชน*. ค้นจาก <http://thaicomcommunitybasedtourismnetwork.wordpress.com/cbt/>
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2555). *เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน*. ค้นจาก <http://www.cbt-i.org/admin/uploaded/files>
- สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนา. (2557). *แนวทางและมาตรการเพื่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ บริเวณพื้นที่แนวชายแดนของไทย*. ค้นจาก e-library.itd.or.th/viewer/14449904/download
- สมหวัง ดำรงพงศาวัฒน์. (2547). *การพัฒนาด้านกายภาพพื้นที่ด้านชายแดนแห่งใหม่ที่แม่สาย จังหวัดเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์การวางผังเมืองและสภาพแวดล้อมมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

- สมาคมตัวแทนออกของรับอนุญาตไทย. (2558). *เปิดเสรีอาเซียน*. ค้นจาก <http://www.uasean.com/kerobow01/56>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2456). *พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456*. ค้นจาก http://www.supremecourt.or.th/file/Environmental/Data/1_8.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2504). *พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504*. ค้นจาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%CD10/%CD10-20-9999-update.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2507). *พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507*. ค้นจาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%BB27/%BB27-20-9999-update.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2535). *พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535*. ค้นจาก <http://www.drr.go.th/sites/default/files/knowledge/070709002.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2535). *พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535*. ค้นจาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%C332/%C332-20-2535-001.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2542). *พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542*. ค้นจาก <http://www.phichitpao.go.th/picture/ml2-5/ml2-5-2.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2543). *พระราชบัญญัติการขุดดินและถมดิน พ.ศ. 2543*. ค้นจาก <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%A1103/%A1103-20-9999-update.pdf>
- สำนักงานประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *การพัฒนาแนวพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Corridors Development)*. ค้นจาก http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5136
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). *พระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ*. ค้นจาก http://www.wiangphangkham.go.th/images/column_1431354069/141.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (2546). *การมีส่วนร่วม*. ค้นจาก <http://www.ssruii.ssru.ac.th/bitstream/ssruir/719/1/122-55.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12*. ค้นจาก http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). *ความเหมาะสมของการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดเชียงราย*. ค้นจาก

http://www.bangsaray.go.th/images/sub_1399993834/3%20ความท้าทาย%20เขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย.pdf

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2560). *From Innovation to Sustainable Industrialization*. ค้นจาก

http://www.sti.or.th/sti/news-detail.php?news_type=1&news_id=189&

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). *ยุทธศาสตร์การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน*. ค้นจาก

http://www.nesdb.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?filename=economic_magazine&nid=4859

สำนักงานจังหวัดเชียงราย. (2560). *แผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย (พ.ศ.2561-2564)*. ค้นจาก

http://www.chiangrai.net/cpwp/?wpfb_dl=432

สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. (2561). *แหล่งท่องเที่ยวแยกตามอำเภอ*. ค้นจาก <http://www.cots.go.th/travelview/?groups=0>

สำนักงานโยธาธิการจังหวัดเชียงราย กระทรวงมหาดไทย. (2556). *แผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่ได้จำแนกทำกฎกระทรวง*. เชียงราย: สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงราย.

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงราย. (2558). *แผนที่จังหวัดเชียงราย*. ค้นจาก

<http://www.cddchiangrai.net/news/map.php>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2559). *แผนพัฒนาภาคเหนือในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)*.

ค้นจาก https://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7528&filename=index

สำนักทะเบียนอำเภอเมืองของ. (2560). *ข้อมูลทะเบียนราษฎร ปีพ.ศ.2560*. เชียงราย: อำเภอเมืองของจังหวัดเชียงราย.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2550). *ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2550*. ค้นจาก <http://irre.ku.ac.th/otpaper/pdf/WaterLaw-PMO-2550.pdf>

สำนักบริหารการทะเบียน. (2558). *สถิติจำนวนประชากรและบ้านประจำปี พ.ศ.2558*. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

สำนักบริหารการทะเบียน. (2560). *สถิติจำนวนประชากรและบ้านประจำปี พ.ศ.2560*. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย.

สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารราชการจังหวัด สำนักงานปลัด กระทรวงมหาดไทย. (2559). *โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง*. ค้นจาก

<http://www.jpp.moi.go.th/detail.php?section=2&id=1>

- สำนักเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). *โครงการทิศทางการพัฒนาท่องเที่ยวของประเทศไทย ในระยะ 10 ปี*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- สินธุ์ สโรบล. (2546). *การท่องเที่ยวโดยชุมชนในแนวคิดและประสบการณ์ พื้นที่ภาคเหนือ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- องค์การสหประชาชาติประจำประเทศไทย. (2558). *เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. ค้นจาก <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>
- อัญญา หรินทรเวช. (2541). *แนวทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวและการค้าชายแดน: กรณีศึกษา สุขาภิบาลแม่สาย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญญา กัง โปราณนท์. (2541). *การศึกษาทบทวนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวภาคเหนือตอนบน: รายงานขั้นสุดท้าย*. เชียงใหม่: ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. (2560). *แผนแม่บทขับเคลื่อนเขตพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ เชียงรายอำเภอเชียงของ*. ค้นจาก http://www.chiangkhongbestdestination.com/th/content_detail.aspx?id=21
- อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. *แผนพัฒนาอำเภอ 4 ปี (พ.ศ. 2561 – 2564) ฉบับทบทวนปี พ.ศ. 2561*. เชียงราย: อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย.

ภาษาอังกฤษ

- Anaman, K.A. and Ismail, R.A. (2002). Cross-border tourism from Brunei Darussalam to Eastern Malaysia: An empirical analysis. *The Singapore Economic Review*, 47(1), 65–87.
- Beritelli, P., Bieger, T., & Laesser, C. (2007). Destination governance: Using corporate governance theories as a foundation for effective destination management. *Journal of Travel Research*, 46(1), 96-107.
- Brakman, S., Garretsen, H., Marrewijk, V. C., & Oumer, A. (2010). The Border Effect of EU Integration: Evidence for European Cities and Regions. *Journal of Regional Science*, 52(1), 1–20.
- Brandon. (1993). *Ecotourism: A Guide for Planners & Managers*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/277786951_Ecotourism_Development_-_A_Manual_for_Conservation_Planners_and_Managers_Volume_I_-_An_Introduction_to_Ecotourism_Planning
- Chalermchai Panyadee and Parnprae Chaoprayoon. (2013). Research and Development of Strategy to Prepare the Readiness of Chiangrai Special Economic Zone Project Establishment. *GSTF Journal on Business Review (GBR)*, 3(1), 33-37.
- Dell’Agnese, E. and Peroni, G. (1999). The role of EU in promoting tourism in border areas: Lapland as case study. Retrieved from <http://www.barentsinfo.org/loader.aspx?id=78b09824-86e0-4af9-9443-244037a8f642>
- Dollery, B.E. and Johnson, A. (2007). An Analysis of the Joint Board or County Model as the Structural Basis for Effective Australian Local Government. *Australian Journal of Public Administration*, 66(2), 198-209.
- Eber, S. (1993). *Principles for sustainable tourism*. Retrieved from <https://sites.google.com/site/pntaoffice/hlak-kar-thxng-theiyw-xyang-yangyun>.
- Fariborz Aref. (2010). Community capacity as an approach for sustainable tourism. *E-Review of Tourism Research (eRTR)*, 8(2), 30-40.
- Finnish Council of Lapland. (2007). *Tourism Development in Finland and in Finnish Lapland*. Retrieved from

[http://www.innovasjon Norge.no/Fylkerfs/Finnmark/1%20Tourism%20strategy%20in%20Finland%20and%20in%20Lapland%20county%20\(2\).pdf](http://www.innovasjon Norge.no/Fylkerfs/Finnmark/1%20Tourism%20strategy%20in%20Finland%20and%20in%20Lapland%20county%20(2).pdf), accessed 26-03-2010

- Goh Hong Ching, Tan Wan Hin and Ching Fei Ern. (2014). Border town issues in tourism development: The case of Perlis, Malaysia. *Malaysian Journal of Society and Space*, 10(2), 68–79.
- Goodman, R., et al (2008). Identifying and Defining the Dimension of Community Capacity to Provide a Base for Measurement. *Health Education & Behavior*. 25(3), 258-278. Doi: 10.1177/109019819802500303
- Gunn, C.A. and Var, T. (2002). *Tourism Planning: Basics, Concepts, Cases*. Psychology Press.
- Hampton, M.P. (2010). Enclaves and ethnicities: The local impacts of Singaporean cross-border tourism in Malaysia and Indonesia. *Singapore Journal of Tropical Geography*, 31(2), 239–253.
- Hanson, G. H. (2001). U.S.-Mexico Integration and Regional Economies: Evidence from Border City Pairs. *Journal of Urban Economics*, 50(2), 259-287.
- Haughton, G. and Hunter, C. (1994). *Sustainable Cities*. Jessica Kingsley, London: Regional Studies Association.
- Hills JR. (2016). *Tourism management and subnational borders under Australian federalism : cross-border tourism management episodes in the Australian central east coast border*. Retrieved from <https://epubs.scu.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1546&context=theses>
- Hossain, Md. Afjal & Hossain, Md. Jakir. (2002). Marketing Promotion Strategies of the Tourism Industry in Bangladesh: An Empirical Study of Some Selected Tour Operators. *Social Science Review*, 19(2), 303.
- Ivan Paunović & Verka Jovanović. (2017). Implementation of Sustainable Tourism in the German Alps: A Case Study. *Sustainability*, 9(226), 1-15.
- John Swarbrooke. (1999). *Sustainable tourism management*. CABI Publishing, Division of CABI International, New York. Retrieved from <https://www.cpp.edu/~ddwills/SCHOTO%20Workshop/STM.PDF>

- Larry Dwyer et al. (2009). Destination and Enterprise Management for a Tourism Future. *Tourism Management*, 30(1), 63-67.
- Lim, C. (1997). Review of international tourism demand models. *Annals of Tourism Research*, 24(4), 835-849.
- OECD. (2013). *Regions and Innovation: Collaborating Across Borders*. Retrieved from <http://www.oecd.org/innovation/regions-and-innovation-collaborating-across-borders.htm>
- Perkmann, M. (2003). Cross-Border Regions in Europe: Significance and Drivers of Regional Cross-Border Co-Operation European. *European Urban and Regional Studies*, 10(2), 153-171.
- Mathienson, A. and Well, G. (2006). *Tourism – Change, Impacts, Opportunities*. Pearson Essex.
- Mekong Tourism Coordinating Office. (2014). *Greater Mekong Sub-region (GMS)*. Retrieved from <http://mekongtourism.org/website/about-mtco/what-is-the-gms/gms-map/>
- Mikko Inkari. (2006). Host community attitudes toward tourism and cultural tourism development: the case of the Lewes District, southern England. *International Journal of Tourism Research*, 8(1), 27-44.
- Munasinghe, M. (1993). *Environment Economics and Sustainable Development*. World Bank Environment. World Bank, Washington, DC, USA.
- Murota & Glazyrina. (2010). Common-pool resources in East Russia: a case study on the creation of a new national park as a form of community-based natural resource governance. *Environmental Economics and Policy Studies*, 11(1), 37-52.
- Murphy, P. E. (1994). *Tourism and Sustainable Development*. W.F. Theobald (ed.). Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Prescott, J.R.V. (1965). *The Geography of Frontiers and Boundaries*. Chicago: Aldine.
- Prescott, J.R.V. (2014). *Political Frontiers and Boundaries*. Retrieved from https://books.google.co.th/books?id=CjyvBAAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=th&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

- Raj Bala and Gopal Krishan. (1982). Urbanization in a Border Region: A Case Study of India's Border Districts Adjoining Pakistan. *The Geographical Journal*, 148(1), 43-49.
- Ramsland, Don and Dollery, Brian. (2011). Enhancing Regional Cooperation between Local Councils: A Proposed Two-Tier Model for Australian Local Government. *Journal of Economic and Social Policy*, 14(2), 1-16.
- Richard W. Butler. (1980). The Concept of a tourism Area Life Cycle of Evolution, Implications for Management of Resources. *The Canadian Geographer*, 24 (1), 8.
- Rovinelli, R.J. (1976). *Methods for Validating Criterion-Referenced Test Items*. Retrieved from https://scholarworks.umass.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2539&context=dissertations_1
- Shengrui Zhang, Linsheng Zhong, Hongrun Ju and Yingjie Wang. (2019). Land Border Tourism Resources in China: Spatial Patterns and Tourism Management. *Sustainability*, 11(1), 1-20.
- Sofield, T.H.B. (2006). Border tourism and border communities: An overview. *Journal of Tourism Geographies*, 8(2), 102-121.
- Timothy, D.J. (1995). Political boundaries and tourism: Borders as tourist attractions. *Tourism Management*, 16(7), 525-532.
- Timothy, D.J. (1999). Cross-border partnership in tourism resource management: International parks along the US-Canada border. *Journal of Sustainable Tourism*, 7(3), 182-205.
- WTO. (1991). *Tourism to the Year 2000: Qualitative Aspects Affecting Global Growth*. Madrid: World Tourism Organization.
- Yamane, Taro. (1967). *Statistics, An Introductory Analysis* (2th ed). New York: Harper and Row.

ภาคผนวก

ภาคผนวก 1
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

หมายเลขแบบสำรวจ..... วันที่ .....

ผู้สำรวจ .....

แบบสอบถามความคิดเห็นโครงการวิจัย
“รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน
เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน”

คำชี้แจง

แบบสำรวจความคิดเห็นนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะทราบว่า ประชาชนในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายมีความคิดเห็นอย่างไร เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการรองรับโครงการพัฒนาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นตามนโยบายการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน (เช่น โครงการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 4 นโยบายการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษเมืองเชียงของ และมีความเห็นอย่างไรเกี่ยวกับผลกระทบจากการพัฒนาต่าง ๆ โดยโครงการ ฯ จะนำความคิดเห็นของประชาชนที่ได้รับจากการสำรวจครั้งนี้ ไปเป็นส่วนหนึ่งในการสังเคราะห์ปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และนำไปสู่การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน หากท่านต้องการสอบถามเพิ่มเติมสามารถติดต่อได้ที่ นางสาวสุดารัตน์ อุทจารัตน์ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่ โทร 086-9209574

- 1.1 เพศ 1. ชาย 2. หญิง
- 1.2 อายุ 1. น้อยกว่า 20 ปี 2. 20-30 ปี 3. 31-40 ปี
 4. 41-50 ปี 5. 51-60 ปี 6. มากกว่า 60 ปี
- 1.3 สถานภาพ 1. โสด 2. สมรส 3. ม่าย/หย่าร้าง
- 1.4 การศึกษา 1. ประถมศึกษา 2. มัธยมศึกษา 3. ปวช. 4. ปวส.
 5. ปริญญาตรี 6. สูงกว่าปริญญาตรี 7. อื่นๆ (ระบุ).....
- 1.5 อาชีพ 1. นักเรียน/นักศึกษา 2. ข้าราชการ 3. พนักงานของรัฐ
 4. พนักงานบริษัทเอกชน 5. รับจ้างทั่วไป 6. ธุรกิจส่วนตัว
 7. อื่นๆ(ระบุ).....
- 1.6 รายได้ต่อเดือน 1. ไม่มีรายได้ 2. ต่ำกว่า 10,000 บาท 3. 10,001 – 15,000 บาท
 4. 15,001 – 20,000 บาท 5. 20,001 – 30,000 บาท 6. มากกว่า 30,000 บาท
- 1.7 ท่านพักอาศัยอยู่ในตำบลใดในอำเภอเชียงของ (โปรดระบุชื่อชุมชน และหมู่ที่)
ชื่อชุมชน.....
 1. ตำบลเวียง 2. ตำบลสถาน 3. ตำบลศรี 4. ตำบลบุญเรือง
 5. ตำบลห้วยซ้อ 6. ตำบลศรีดอนชัย 7. ตำบลริมโขง

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่

2.1 ปัจจุบันชุมชนของท่านประสบปัญหาจากการรองรับโครงการพัฒนาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นตามนโยบาย การเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนหรือไม่ และท่านคิดว่าเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขเร่งด่วนลำดับใด (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ และระบุลำดับความเร่งด่วนในการแก้ไข)

ประเด็น	ลำดับความเร่งด่วนในการแก้ปัญหา			
	ไม่มีปัญหา (0)	ปัญหาน้อยควรเตรียมการแก้ไข(1)	ปัญหาพอสมควรจะต้องเริ่มแก้ไข (2)	ปัญหามากต้องแก้ไขโดยด่วน (3)
ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม				
เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่า				
การขยายตัวของเมืองขยายแดนอย่างไร้ทิศทาง				
มีการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการพัฒนาที่เกิดขึ้น				
อาคารสิ่งก่อสร้างเกิดขึ้นในพื้นที่เกษตรกรรม				
เกิดการเปลี่ยนแปลงกรรมสิทธิ์ที่ดินจากคนท้องถิ่นเป็นนายทุน				
พื้นที่สาธารณะถูกนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์มากกว่าถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์ของชุมชน				
เกิดอุบัติเหตุมากขึ้นจากปริมาณรถเพิ่มขึ้น				
เกิดมลภาวะทางอากาศจากควันพิษจากรถที่มีมากขึ้น				
เกิดปัญหาการจราจรหนาแน่นและติดขัด				
มีสถานบันเทิงเกิดขึ้นจำนวนมาก และสร้างปัญหาเสียงดังรบกวน				
เกิดสถานบันเทิง ผับ บาร์ ไกล่ศาสนาสถานและโรงเรียน ซึ่งผิดต่อกฎหมายทางผังเมือง				
มีน้ำเสียและขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นมาก และจัดเก็บ-กำจัดไม่หมด				
สถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและ เกิดความเสื่อมโทรม				
พื้นที่ไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว				
เกิดปัญหาทัศนียภาพ				
ไฟฟ้าดับบ่อย				
น้ำประปาไม่พอใช้				
อื่นๆ.....				
ด้านเศรษฐกิจ				
ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้น				
มีการดึงดูดให้มีการลงทุนในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น เช่น ที่พัก				

ประเด็น	ลำดับความเร่งด่วนในการแก้ปัญหา			
	ไม่มี ปัญหา (0)	ปัญหา เล็กน้อยควร เตรียมการ แก้ไข(1)	ปัญหา พอสมควร จะต้องเริ่ม แก้ไข (2)	ปัญหา มาก ต้องแก้ไข โดยด่วน (3)
ร้านอาหาร ฯลฯ				
ที่ดินราคาสูงขึ้นเกินความเป็นจริง				
รายได้ของประชาชนลดลง				
คนในชุมชนทำงานทำไม่ได้				
มีการจ้างงานคนต่างถิ่นมากกว่าคนในพื้นที่				
สูญเสียสิทธิในการทำการเกษตร				
เกิดธุรกิจการค้าและบริการ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก				
เกิดธุรกิจที่พัก/โรงแรมในพื้นที่จำนวนมากมากขึ้น				
จำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่				
การส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยวในพื้นที่ อารยธรรมล้านนา				
อื่นๆ.....				
ด้านสังคม				
ประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาถูกทำลาย				
สภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชุมชนพื้นบ้านเปลี่ยนแปลงไป				
สังคมเสื่อมถอยจากฝีมือคนนอกพื้นที่				
เกิดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด				
เกิดปัญหาการมั่วสุมของวัยรุ่น				
เกิดปัญหาความสัมพันธ์ในชุมชน / คนในชุมชนไม่มีเวลาทำ กิจกรรมร่วมกัน				
คนต่างถิ่นและแรงงานต่างด้าวอพยพเข้ามาจำนวนมาก / สังคม มีความแปลกแยก -ไม่ไว้ใจกัน				
มีปัญหาหลัก ชโมย และอาชญากรรมเพิ่มขึ้น				
เกิดธุรกิจ-สถานบริการที่สร้างความขัดแย้งกับการเป็นชุมชน วัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่				
มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่จำนวนมาก และก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นใน พื้นที่				
การท่องเที่ยวที่ทำให้ชุมชนมีความภูมิใจในท้องถิ่นของตน				
อื่นๆ.....				

2.2 การบริหารจัดการการเมืองท้องถิ่นที่ยาวนานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามข้อ 2.1 หรือไม่ อย่างไร

- 0. ไม่ได้แก้ไข เพราะไม่มีอำนาจหน้าที่
- 1. ดำเนินการแก้ไขในบางเรื่องตามอำนาจหน้าที่ แต่แก้ไขไม่ได้ทั้งหมดเพราะมีศักยภาพจำกัด
- 2. ดำเนินการแก้ไขในบางเรื่องตามอำนาจหน้าที่ และประสานกับหน่วยที่เกี่ยวข้องให้แก้ไข
- 3. ดำเนินการแก้ไขทุกเรื่องเพราะมีอำนาจหน้าที่ และมีศักยภาพที่จะดำเนินการได้เอง

2.3 ในอนาคต เมื่อโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่ของเกิดขึ้น ตามนโยบายการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนของรัฐบาล ท่านคิดว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามข้อ 2.1 มีเพิ่มขึ้นหรือลดลง

- 1. มีปัญหาเพิ่มขึ้นและสร้างความเดือดร้อนมากขึ้น
- 2. มีปัญหาเท่าเดิม
- 3. มีปัญหาน้อยลง
- 4. อื่นๆ (ระบุ).....

2.4 ท่านอยากมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนและแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ของท่านหรือไม่

- 0. ไม่อยากมีส่วนร่วม
- 1. อยากมีส่วนร่วม โดยการ.....(ตอบได้หลายข้อ โดยใส่✓ หน้าข้อที่ท่านต้องการ)

- 1. ติดตามข่าวสารการด้านการท่องเที่ยว
- 2. จัดประชุมเสวนาร่วมกันเพื่อหาแนวทางป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว
- 3. เสนอความคิดเห็นต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 4. แสดงความคิดเห็นผ่านสื่อต่าง ๆ
- 5. อื่นๆ (ระบุ).....

2.5 ท่านคิดว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเปิดช่องทางให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนและแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ของท่านหรือไม่ โดยวิธีการใดบ้าง

- 0. ไม่ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพราะไม่ใช่หน้าที่ของประชาชน
- 1. ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วม โดยการ....(ตอบได้หลายข้อ โดยใส่✓ หน้าข้อที่ท่านต้องการ)

- 1. แจงข้อมูลข่าวสารการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้ประชาชนทราบ
- 2. เปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน
- 3. จัดประชุมเสวนาร่วมกันเพื่อหาแนวทางป้องกันผลกระทบ
- 4. อื่นๆ (ระบุ).....

2.6 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ของท่าน

.....

.....

.....

.....

.....

หมายเลขแบบสัมภาษณ์..... วันที่ .....

ผู้สัมภาษณ์ .....

แบบสัมภาษณ์**คำชี้แจง**

แบบสัมภาษณ์นี้ มีวัตถุประสงค์ประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อการรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนของภาคที่เกี่ยวข้อง จะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง โดยจะมีการเตรียมชุดคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่ของเมืองท่องเที่ยวชายแดนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน ซึ่งประกอบด้วยศักยภาพด้านความรู้ ทักษะ และสมรรถนะหลัก

ส่วนที่ 1 ข้อมูลหน่วยงาน**1.1 ชื่อหน่วยงาน**

.....

1.2 ตำแหน่งของท่าน

.....

1.3 หน่วยงานของท่านมีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างไร

.....

.....

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่ของเมืองท่องเที่ยวชายแดน

2.1 ปัจจุบันหน่วยงานของท่านประสบปัญหา หรือมีข้อจำกัด ในการบริหารจัดการหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเมืองท่องเที่ยวชายแดน จากการการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน หรือไม่ อย่างไร

- 1. ข้อจำกัดด้านอำนาจหน้าที่
- 2. ขั้นตอนและกระบวนการทางกฎหมายที่เอื้อต่อการแก้ไขและพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน
- 3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมแก้ไขปัญหา
- 4. ขาดงบประมาณการบริหารจัดการพื้นที่
- 5. นโยบายการบริหารจัดการพื้นที่ของผู้บริหารท้องถิ่นไม่เอื้อต่อการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน
- 6. ขาดความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักถึงความสำคัญของการบริการจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชิงของ โดยเฉพาะในประเด็นของการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนเพื่อเชื่อมโยงการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนกับพื้นที่
- 7. ขาดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน
- 8. ขาดการสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่คาดว่าจะกำลังจะเกิด และส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและลบอย่างไรกับพื้นที่และประชาชน

2.2 หน่วยงานของท่านมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการหรือแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับเมืองท่องเที่ยวชายแดน จากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน หรือไม่ อย่างไร

0. ไม่ได้แก้ไข เพราะไม่มีอำนาจหน้าที่
1. ดำเนินการแก้ไขในบางเรื่องตามอำนาจหน้าที่ แต่แก้ไขไม่ได้ทั้งหมดเพราะมีศักยภาพจำกัด
2. ดำเนินการแก้ไขในบางเรื่องตามอำนาจหน้าที่ และประสานกับหน่วยที่เกี่ยวข้องให้แก้ไข
3. ดำเนินการแก้ไขทุกเรื่องเพราะมีอำนาจหน้าที่ และมีศักยภาพที่จะดำเนินการได้เอง

2.3 หน่วยงานของท่านได้มีการเปิดช่องทางให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนและแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่หรือไม่ โดยวิธีการใดบ้าง

0. ไม่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพราะไม่ใช่หน้าที่ของประชาชน
1. ให้ประชาชนมีส่วนร่วม

1. แจกข้อมูลข่าวสารการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้ประชาชนทราบ
2. เปิดตู้รับฟังความคิดเห็นจากประชาชน
3. จัดประชุมเสวนาร่วมกันเพื่อหาแนวทางป้องกันผลกระทบ
4. อื่นๆ (ระบุ).....

2.4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ เพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ของท่าน

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพในการบริหารจัดการพื้นที่ของเมืองท่องเที่ยวชายแดน
ท่านคิดว่าหน่วยงานของท่านมีศักยภาพในการบริหารจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนหรือไม่

1) ศักยภาพด้านความรู้

ประเด็นศักยภาพ	การประเมินศักยภาพด้านความรู้	
	มีความรู้	ไม่มีความรู้
1. ความรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่เมืองชายแดนเพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน		
1.1 การจัดการทรัพยากรที่ดิน		
1.2 การอนุรักษ์พื้นที่เมืองชายแดน		
1.3 การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว		
1.4 การจัดการพื้นที่เมืองชายแดนเพื่อเชื่อมโยงการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน		

ประเด็นศักยภาพ	การประเมินศักยภาพด้านความรู้	
	มีความรู้	ไม่มีความรู้
2.ความรู้ด้านขีดความสามารถในการรองรับของเมือง ท่องเที่ยวชายแดน		
2.1 ขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพและ สิ่งแวดล้อม		
2.2 ขีดความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจ		
2.3 ขีดความสามารถในการรองรับด้านสังคมและวัฒนธรรม		
3. ความรู้ด้านการมีส่วนร่วม		
3.1 การมีส่วนร่วมด้านกิจกรรม		
3.2 การมีส่วนร่วมด้านการกำหนดแผน นโยบาย		
3.3 การมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น		
3.4 การมีส่วนร่วมด้านข้อมูล		
3.5 การมีส่วนร่วมในการประสานงาน		
3.6 การมีส่วนร่วมในการติดตามผล		

2) ศักยภาพด้านทัศนคติ

ประเด็น	การประเมินศักยภาพด้านทัศนคติ				
	น้อยมาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1. ทัศนคติที่มีต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน					
1.1 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้พื้นที่ได้รับความสนใจ จากบุคคลภายนอก					
1.2 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ในพื้นที่เกิดความ แตกต่างทางวัฒนธรรมและภาษา					
1.3 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้พื้นที่ได้รับประโยชน์ จากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่					
1.4 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ชุมชนมีความภูมิใจใน ท้องถิ่นตนเอง					
1.5 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้เกิดโอกาสการจ้างงาน สร้างอาชีพ					
1.6 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ประชาชนในพื้นที่มี รายได้เพิ่มขึ้นและเป็นธรรม					
1.7 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้การดำเนินชีวิตตามวิถี ดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป					
1.8 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้เกิดความขัดแย้งของ					

ประเด็น	การประเมินศักยภาพด้านทัศนคติ				
	น้อยมาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
คนในชุมชน					
1.9 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ประชาชนมีค่าครองชีพที่สูงขึ้น					
1.10 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ในพื้นที่มีปริมาณขยะมากขึ้น					
1.11 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ในพื้นที่เกิดปัญหาการจราจรติดขัด					
1.12 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรในพื้นที่					
2. ทัศนคติที่มีต่อการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน					
2.1 การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่					
2.2 การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างคนในพื้นที่และหน่วยงานภายนอก					
2.3 การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนในชุมชนในประเด็นการจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน					
2.4 การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการประสานความร่วมมือการทำงานร่วมกันกับทุกภาคส่วน					
2.5 การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการจัดการผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม					

3) ศักยภาพด้านทักษะ

ประเด็น	การประเมินศักยภาพด้านทักษะ				
	น้อยมาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1. ทักษะทางการสื่อสาร					
1.1 ทักษะในการสื่อสารภาษาถิ่น					
1.2 ทักษะในการสื่อสารภาษาต่างประเทศ					
1.3 ทักษะในการสื่อสารระหว่างหน่วยงานภายในและภายนอก					
1.4 ทักษะในการสื่อสารข้อมูลที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง					
1.5 ทักษะในการสื่อสารข้อมูลเมืองท่องเที่ยวชายแดนกับทุกภาค					

ประเด็น	การประเมินศักยภาพด้านทักษะ				
	น้อยมาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ส่วน					
2. ทักษะด้านการบริการ					
2.1 ทักษะในการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเมือง ท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน					
2.2 ทักษะในการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่					
2.3 ทักษะในการบริการของเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่สามารถ รองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนอย่างเสมอภาค					
3. ทักษะในด้านการเป็นผู้นำ					
3.1 ทักษะในการสร้างความไว้วางใจ					
3.2 ทักษะการสร้างเชื่อมั่น					
3.3 ทักษะในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา					
3.4 ทักษะในการประสานงาน					
3.5 ทักษะในการวางแผน					
3.6 ทักษะในการทำงานร่วมกัน					

4) ศักยภาพด้านสมรรถนะ

ประเด็น	การประเมินศักยภาพด้านสมรรถนะ				
	น้อยมาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1. ความสามารถในการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่างๆในการบริหาร จัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ					
2. ความสามารถในการทำงานในสิ่งแวดล้อมที่มีความหลากหลาย ทางสังคม เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน					
3. ความสามารถในการทำงานตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ และกติกา ของชุมชน					
4. ความสามารถในการพัฒนาและแสวงหาความรู้ด้านในการ บริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจ อาเซียน					
5. ความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในประเด็นใน การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจ อาเซียน					
6. ความสามารถในการสื่อสารด้านในการบริหารจัดการเมือง ท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ผ่านเทคโนโลยี					

ประเด็น	การประเมินศักยภาพด้านสมรรถนะ				
	น้อยมาก	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
สารสนเทศ					
7. ความสามารถในการส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการเมือง ท่องเที่ยวชายแดน					
8. ความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้งในสถานการณ์ต่างๆ					
9. ความสามารถในการประสานงานเพื่อให้เกิดในการบริหารจัดการ การเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน					
10. ความสามารถในการวางแผนการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยว ชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน					
11. ความสามารถในการเขียนแผน นโยบายการพัฒนาเมือง ท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน					
12. ความสามารถในการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการ การเมืองท่องเที่ยวชายแดน					
13. ความสามารถในการพัฒนา ปรับปรุง และดำเนินงานในการ บริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน					

ภาคผนวก 2
ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ

● แบบสอบถามความคิดเห็น

ข้อความถาม	ค่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน					
● เพศ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● อายุ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● สถานภาพ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● การศึกษา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● อาชีพ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● รายได้ต่อเดือน	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
● ท่านพักอาศัยอยู่ในตำบลใดในอำเภอเชียงของ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่					
1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน					
ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม					
● เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่า	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● การขยายตัวของเมืองชายแดนอย่างไร้ทิศทาง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● มีการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการพัฒนาน่าจะเกิดขึ้นในอนาคต	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● อาคารสิ่งก่อสร้างเกิดขึ้นในพื้นที่เกษตรกรรม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● ที่ดินในชุมชนถูกกว้านซื้อโดยคนต่างถิ่น	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● พื้นที่สาธารณะถูกนำไปใช้ในเชิงพาณิชย์มากกว่าถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์ของชุมชน	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
● เกิดอุบัติเหตุมากขึ้นจากปริมาณรถเพิ่มขึ้น	0	+1	+1	0.67	ใช้ได้
● เกิดมลภาวะทางอากาศจากควันพิษจากรถที่มีมากขึ้น	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● เกิดปัญหาการจราจรหนาแน่นและติดขัด	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
● มีสถานบันเทิงเกิดขึ้นจำนวนมาก และสร้างปัญหาเสียงดังรบกวน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● มีสถานบันเทิง ผับ บาร์ ใกล้ศาสนสถานและโรงเรียน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● มีขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นมาก และจัดเก็บ-กำจัดไม่หมด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ข้อคำถาม	ค่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
● สถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ไม่ได้รับการพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและ เกิดความเสื่อมโทรม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● พื้นที่ไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● เกิดปัญหาทัศนียภาพ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● ไฟฟ้าดับบ่อย	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
● น้ำประปาไม่พอใช้	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
ด้านเศรษฐกิจ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● ค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้น	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● มีการดึงดูดให้มีการลงทุนในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น เช่น ที่พัก ร้านอาหาร ฯลฯ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● ที่ดินราคาสูงขึ้นเกินความเป็นจริง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● รายได้ของประชาชนลดลง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● คนในชุมชนหางานทำไม่ได้	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
● มีการจ้างงานคนต่างถิ่นมากกว่าคนในพื้นที่	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
● สูญเสียสิทธิในการทำการเกษตร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● เกิดธุรกิจการค้าและบริการ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมาก	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● เกิดธุรกิจที่พัก/โรงแรมในพื้นที่จำนวนมากมากขึ้น	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● จำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● การส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยวในพื้นที่อารยธรรมล้านนา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ด้านสังคม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● ประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาถูกทำลาย	0	+1	+1	0.67	ใช้ได้
● สภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชุมชนพื้นบ้านเปลี่ยนแปลงไป	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● สังคมเสื่อมถอยจากฝีมือคนนอกพื้นที่	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● เกิดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ข้อคำถาม	ค่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
● เกิดปัญหาการมีว่สมของวัยรุ่น	0	+1	+1	0.67	ใช้ได้
● เกิดปัญหาความสัมพันธ์ในชุมชน / คนในชุมชนไม่มีเวลาทำกิจกรรมร่วมกัน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● คนต่างถิ่นและแรงงานต่างด้าวอพยพเข้ามาจำนวนมาก / สังคมมีความแปลกแยก -ไม่ไว้ใจกัน	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
● มีปัญหาหลัก โขมย และอาชญากรรมเพิ่มขึ้น	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● เกิดธุรกิจ-สถานบริการที่สร้างความขัดแย้งกับการเป็นชุมชนวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● มีนักท่องเที่ยวเข้าไปในพื้นที่จำนวนมาก และก่อให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในพื้นที่	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
● การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีความภูมิใจในท้องถิ่นของตน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2) การบริหารจัดการการเมืองท่องเที่ยวชายแดนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3) ในอนาคต เมื่อโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงใหม่เกิดขึ้น ตามนโยบายการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนของรัฐบาล ท่านคิดว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะมีเพิ่มขึ้นหรือลดลง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4) ท่านอยากมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนและแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ของท่านหรือไม่	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5) ท่านคิดว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเปิดช่องทางให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนและแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ของท่านหรือไม่ โดยวิธีการใดบ้าง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

หมายเหตุ : กำหนดคะแนนของผู้เชี่ยวชาญเป็น +1 คือ แน่ใจว่าข้อคำถามข้อนั้นมีความเหมาะสมและตรงตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้จริง หรือ 0 คือ ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามข้อนั้นมีความเหมาะสมและตรงตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ หรือ -1 คือ แน่ใจว่าข้อคำถามข้อนั้นไม่มีความเหมาะสมและตรงตามวัตถุประสงค์ที่ระบุ

● แบบสัมภาษณ์

ข้อคำถาม	ค่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการพื้นที่ของเมืองท่องเที่ยวชายแดน					
1) หน่วยงานของท่านประสบปัญหา หรือมีข้อจำกัด ในการบริหารจัดการหรือแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับเมืองท่องเที่ยวชายแดน จากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน หรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ข้อจำกัดด้านอำนาจหน้าที่	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ขั้นตอนและกระบวนการทางกฎหมายที่เอื้อต่อการแก้ไขและพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมแก้ไขปัญหา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ขาดงบประมาณการบริหารจัดการพื้นที่	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
นโยบายการบริหารจัดการพื้นที่ของผู้บริหารท้องถิ่นไม่เอื้อต่อการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ขาดความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนเชิงของ	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
ขาดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดน	0	+1	+1	0.67	ใช้ได้
ขาดการสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่คาดว่าจะเกิด และส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและลบอย่างไรกับพื้นที่และประชาชน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2) หน่วยงานท่านมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการหรือแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นกับเมืองท่องเที่ยวชายแดน จากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน หรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3) หน่วยงานของท่านได้มีการเปิดช่องทางให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม ในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนและแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่หรือไม่ โดยวิธีการใดบ้าง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพในการบริหารจัดการพื้นที่ของเมืองท่องเที่ยวชายแดน					
1) ศักยภาพด้านความรู้	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1. ความรู้ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่เมืองชายแดนเพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.5 การจัดการทรัพยากรที่ดิน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ข้อคำถาม	ค่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
1.6 การอนุรักษ์พื้นที่เมืองชายแดน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.7 การจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.8 การจัดการพื้นที่เมืองชายแดนเพื่อเชื่อมโยงการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2. ความรู้ด้านขีดความสามารถในการรองรับของเมืองท่องเที่ยวชายแดน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.1 ขีดความสามารถในการรองรับด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.2 ขีดความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.3 ขีดความสามารถในการรองรับด้านสังคมและวัฒนธรรม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3. ความรู้ด้านการมีส่วนร่วม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.1 การมีส่วนร่วมด้านกิจกรรม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.2 การมีส่วนร่วมด้านการกำหนดแผน นโยบาย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.3 การมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.4 การมีส่วนร่วมด้านข้อมูล	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.5 การมีส่วนร่วมในการประสานงาน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.6 การมีส่วนร่วมในการติดตามผล	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
2) ศักยภาพด้านทัศนคติ	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
1. ทัศนคติที่มีต่อเมืองท่องเที่ยวชายแดน	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
1.1 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้พื้นที่ได้รับความสนใจจากบุคคลภายนอก	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
1.2 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ในพื้นที่เกิดความแตกต่างทางวัฒนธรรมและภาษา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.3 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้พื้นที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
1.4 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ชุมชนมีความภูมิใจในท้องถิ่นตนเอง	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
1.5 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้เกิดโอกาสการจ้างงานสร้างอาชีพ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.6 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ประชาชนในพื้นที่มีรายได้เพิ่มขึ้นและเป็นธรรม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.7 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้การดำเนิน	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้

ข้อความคำถาม	ค่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ชีวิตตามวิถีดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป					
1.8 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้เกิดความขัดแย้งของคนในชุมชน	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
1.9 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ประชาชนมีค่าครองชีพที่สูงขึ้น	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.10 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ในพื้นที่มีปริมาณขยะมากขึ้น	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
1.11 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้ในพื้นที่เกิดปัญหาการจราจรติดขัด	0	+1	+1	0.67	ใช้ได้
1.12 การเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรในพื้นที่	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2. ทศนคติที่มีต่อการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.1 การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.2 การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการติดต่อสื่อสารระหว่างคนในพื้นที่และหน่วยงานภายนอก	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.3 การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนในชุมชนในประเด็นการจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.4 การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการประสานความร่วมมือการทำงานร่วมกันกับทุกภาคส่วน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.5 การบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนโดยเปิดโอกาสให้มีการจัดการผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3) ศักยภาพด้านทักษะ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1. ทักษะทางการสื่อสาร	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.1 ทักษะในการสื่อสารภาษาถิ่น	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
1.2 ทักษะในการสื่อสารภาษาต่างประเทศ	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
1.3 ทักษะในการสื่อสารระหว่างหน่วยงานภายในและ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ข้อความคำถาม	ค่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
ภายนอก					
1.4 ทักษะในการสื่อสารข้อมูลที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1.5 ทักษะในการสื่อสารข้อมูลเมืองท่องเที่ยวชายแดนกับทุกภาคส่วน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2. ทักษะด้านการบริการ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.1 ทักษะในการทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
2.2 ทักษะในการดูแลความปลอดภัยในพื้นที่	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2.3 ทักษะในการบริการของเมืองท่องเที่ยวชายแดนที่สามารถรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนอย่างเสมอภาค	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3. ทักษะในด้านการเป็นผู้นำ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.1 ทักษะในการสร้างความไว้วางใจ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.2 ทักษะการสร้างเชื่อมั่น	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.3 ทักษะในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.4 ทักษะในการประสานงาน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.5 ทักษะในการวางแผน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.6 ทักษะในการทำงานร่วมกัน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4) ศักยภาพด้านสมรรถนะ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
1. ความสามารถในการทำงานร่วมกับภาคส่วนต่างๆในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2. ความสามารถในการทำงานในสิ่งแวดล้อมที่มีความหลากหลายทางสังคม เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3. ความสามารถในการทำงานตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ และกติกาของชุมชน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4. ความสามารถในการพัฒนาและแสวงหาความรู้ด้านการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
5. ความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในประเด็นในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ข้อความถาม	ค่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
รองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน					
6. ความสามารถในการสื่อสารด้านการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7. ความสามารถในการส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8. ความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้งในสถานการณ์ต่างๆ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
9. ความสามารถในการประสานงานเพื่อให้เกิดในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
10. ความสามารถในการวางแผนการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน เพื่อรองรับเสรีเศรษฐกิจอาเซียน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
11. ความสามารถในการเขียนแผน นโยบายการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
12. ความสามารถในการติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
13. ความสามารถในการพัฒนา ปรับปรุง และดำเนินงานในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

หมายเหตุ : กำหนดคะแนนของผู้เชี่ยวชาญเป็น +1 คือ แนใจว่าข้อความข้อนั้นมีความเหมาะสมและตรงตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้จริง หรือ 0 คือ ไม่แนใจว่าข้อความข้อนั้นมีความเหมาะสมและตรงตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ หรือ -1 คือ แนใจว่าข้อความข้อนั้นไม่มีความเหมาะสมและตรงตามวัตถุประสงค์ที่ระบุ

ภาคผนวก 3
รูปภาพการทำวิจัยในพื้นที่

1) การจัดประชุมกลุ่มย่อยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนได้จากการเก็บแบบสอบถาม และสอบถามเพิ่มเติมเชิงลึกถึงปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนที่เกิดขึ้นในพื้นที่

กำหนดการประชุมกลุ่มย่อย

เพื่อนำเสนอปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

วันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2560

ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

09.00 – 09.30 น.	เชิญผู้เข้าร่วมประชุมแนะนำตนเอง
09.31 – 10.15 น.	กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการประชุม และนำเสนอปัญหาและผลกระทบ ที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนได้จากการเก็บแบบสอบถาม โดย นางสาวสุดารัตน์ อุทธารัตน์
10.16 – 11.00 น.	ระดมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุมถึงปัญหาและผลกระทบ ที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน (เพิ่มเติมจากประเด็นในแบบสอบถาม)
11.01 – 11.45 น.	รับฟังความคิดเห็นเพิ่มเติมถึงสาเหตุเชิงลึกของปัญหาและผลกระทบ ที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน
11.46 – 12.00 น.	สรุปผลการประชุม โดย นางสาวสุดารัตน์ อุทธารัตน์

หมายเหตุ: จำนวนผู้เข้าร่วมจำนวน 109 คน ซึ่งประกอบด้วย

- หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ นายอำเภอเชียงของ ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด
- หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ ตัวแทนจากผู้ประกอบการในพื้นที่ประกอบด้วย ประธานสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ผู้แทนจากชมรมผู้ประกอบการที่พัก ผู้แทนชมรมเรือ ผู้แทนชมรมมัคคุเทศก์เชียงของ และผู้แทนชมรมรถสามล้อ
- ภาคประชาชน ได้แก่ ตัวแทนผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ศึกษา และตัวแทนประชาชนในพื้นที่
- ภาคประชาสังคม ได้แก่ ตัวแทนจากกลุ่มรักษ์เชียงของ ตัวแทนจากเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-ล้านนา

ภาพการประชุมกลุ่มย่อย
เพื่อนำเสนอปัญหาและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

2) การสัมภาษณ์เชิงลึกหน่วยงานและภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชายแดน เพื่อประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนตามตัวชี้วัดศักยภาพทั้ง 4 ด้าน พร้อมทั้งสัมภาษณ์เชิงลึกถึงประสบปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด ของการบริหารจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 135 ตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย

- ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 101 หมู่บ้าน และกำนัน จำนวน 7 คน ในพื้นที่ศึกษา
- หน่วยงานภาครัฐ ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 8 แห่งที่อยู่ในพื้นที่ ตัวแทนจากสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเชียงราย ตัวแทนจากสำนักงานที่ดิน นายอำเภอเชียงของ เกษตรอำเภอเชียงของ ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเชียงของ นายด่านศุลกากรอำเภอเชียงของ เจ้าหน้าที่ประจำจุดผ่อนปรนด่านเชียงของ ตัวแทนจากสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ตัวแทนสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือ เขต 2
- หน่วยงานภาคเอกชน ประกอบด้วย ตัวแทนจากสภาอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงราย ตัวแทนจากหอการค้าจังหวัด ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (เขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 2) ตัวแทนจากผู้ประกอบการในพื้นที่ ประกอบด้วย ประธานสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ผู้แทนจากชมรมผู้ประกอบการที่พัก ผู้แทนชมรมเรือ ผู้แทนชมรมมัคคุเทศก์เชียงของ ผู้แทนชมรมรถสามล้อ
- ภาคประชาสังคม ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากกลุ่มรักษ์เชียงของ ตัวแทนจากเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-ล้านนา

ภาพการลงพื้นที่ประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน และสัมภาษณ์
เชิงลึกถึงประสบปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด ของการบริหารจัดการพื้นที่
เมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน

3) การจัดประชุมกลุ่มย่อยหน่วยงานและภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อระดมความคิดเห็นถึงความพร้อมในการตั้งรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และระดมความคิดเห็นถึงรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนเพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 76 จำนวน

กำหนดการประชุมกลุ่มย่อย

เพื่อระดมความคิดเห็นถึงความพร้อมในการตั้งรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และชุมชน

ในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561

ณ โรงแรมไอบิส สไตล์ เชียงของ ริเวอร์ฟรอนท์ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

09.00 – 09.30 น.	เชิญผู้เข้าร่วมประชุมแนะนำตนเอง
09.31 – 10.00 น.	บรรยายพิเศษ “รูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษสะเดา” โดย รศ.ดร.ปาริชาติ วิสุทธิสมาจาร
10.01 – 10.30 น.	กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการประชุม และนำเสนอประเด็น - ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน - ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด ของการบริหารจัดการพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดน เมื่อมีการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน - ผลการประเมินศักยภาพในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน - บทเรียนการการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนจากต่างประเทศ โดย นางสาวสุดารัตน์ อุทธารัตน์
10.31 – 12.00 น.	ระดมความคิดเห็นความพร้อมในการตั้งรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืนที่เหมาะสมกับพื้นที่เมืองท่องเที่ยวชายแดนเชียงของ
12.01 – 12.30 น.	สรุปผลการประชุม โดย นางสาวสุดารัตน์ อุทธารัตน์

หมายเหตุ: จำนวนผู้เข้าร่วมจำนวน 76 คน ซึ่งประกอบด้วย

- หน่วยงานภาครัฐ ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 8 แห่งที่อยู่ในพื้นที่ ตัวแทนจากสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัด เชียงราย ตัวแทนจากสำนักงานที่ดิน นายอำเภอเชียงใหม่ของ เกษตรอำเภอ เชียงของ ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเชียงของ นายด่านศุลกากรอำเภอ เชียงของ เจ้าหน้าที่ประจำจุดผ่อนปรนด่านเชียงของ ตัวแทนจากสำนักงาน ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัด ตัวแทนสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ภาคเหนือ เขต 2
- หน่วยงานภาคเอกชน ประกอบด้วย ตัวแทนจากสภาอุตสาหกรรมจังหวัด เชียงราย ตัวแทนจากหอการค้าจังหวัด ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย (เขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน 2) ตัวแทนจาก ผู้ประกอบการในพื้นที่ ประกอบด้วย ประธานสมาคมธุรกิจท่องเที่ยว ผู้แทนจากชมรมผู้ประกอบการที่พัก ผู้แทนชมรมเรือ ผู้แทนชมรม มัคคุเทศก์เชียงใหม่ของผู้แทนชมรมรถสามล้อ
- ผู้แทนจากภาคประชาชนในพื้นที่ศึกษา
- ภาคประชาสังคม ประกอบไปด้วย ตัวแทนจากกลุ่มรักษ์เชียงใหม่ ตัวแทน จากเครือข่ายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง-ล้านนา

ภาพการประชุมกลุ่มย่อย

เพื่อระดมความคิดเห็นถึงความพร้อมในการตั้งรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียน และรูปแบบการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนอย่างยั่งยืน เพื่อรองรับการเปิดเสรีเศรษฐกิจอาเซียนทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น

ภาคผนวก 4
กฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ
เมืองท่องเที่ยวชายแดน

การศึกษาถึงอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดน สามารถพิจารณาได้จากกฎหมายและข้อบังคับในการบริหารจัดการเมืองท่องเที่ยวชายแดนจากทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ดังมีรายละเอียดดังนี้คือ

- **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพ.ศ.2550**

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กล่าวถึงนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ การใช้ที่ดินให้ครอบคลุมทั้งประเทศโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมของชุมชน กระจายการถือครองที่ดินและการใช้พื้นที่เพื่อการประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึงและการวางผังเมืองพัฒนาเพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาทรัพยากรอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและธรรมชาติอย่างเป็นระบบรวมทั้งส่งเสริมบำรุงรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 85 รัฐ ต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังต่อไปนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2550)

1. กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยให้การดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ วิถีชีวิต และกำหนดมาตรฐานการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน โดยนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย
2. กระจายและให้กรรมสิทธิ์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึงแก่เกษตรกรเพื่อประกอบเกษตรกรรม
3. วางผังเมืองพัฒนาและดำเนินการตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
4. มีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ อย่างเป็นระบบและเกิดประโยชน์ต่อส่วน และประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการสงวนบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล
5. บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

- **พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2542)**

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่จัดทำขึ้นตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฯ พุทธศักราช 2540 มีสาระสำคัญเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดบริการสาธารณะ การจัดสรรสวัสดิการและอาชีพและอากรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการ

จัดทำแผนถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเป็นการกระจายอำนาจหน้าที่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะที่เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่หรือโครงการการพัฒนาพื้นที่ที่สำคัญ เช่น การจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของ อปท. ในการจัดการและดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ หรือต่อโครงการพัฒนาพื้นที่ที่สำคัญ คือ มาตรา 16 และมาตรา 17

มาตรา 16 บัญญัติให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล (อปต.) มีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ในด้านต่างๆ ไว้ทั้งหมด 31 ข้อ ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะข้อที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและดำเนินการในส่วนของการพัฒนาพื้นที่โดยตรง ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ, การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ การสาธารณูปโภคและการก่อสร้างอื่นๆ การสาธารณูปการ การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน การจัดการการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การผังเมือง การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร การดูแลรักษาที่สาธารณะ และการควบคุมอาคาร

ในส่วนขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) มาตรา 17 บัญญัติอำนาจหน้าที่ของ อบจ. ในการจัดระบบบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งสิ้น 29 ประการ ซึ่งรวมถึงอำนาจหน้าที่ในการจัดการและดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ดังต่อไปนี้

- การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด
- การสนับสนุนการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น
- การคุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- การจัดตั้งและดูแลระบบบำบัดน้ำเสียรวม
- การจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลรวม
- การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่างๆ
- การจัดการและดูแลสถานีขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ
- การสร้างและบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำที่เชื่อมต่อระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

- การจัดตั้งและดูแลตลาดกลาง
- การขนส่งมวลชนและการวิศวกรรมจราจร
- กิจการใดที่เป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการประกาศเห็นชอบให้ร่วมดำเนินการ หรือให้ อบจ.ดำเนินการ
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องจัดทำกิจการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นกำหนด

● **กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองชายแดนด้านที่ดิน**

1. ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 (กรมที่ดิน, 2497)

ประมวลกฎหมายฉบับนี้วัตถุประสงค์หลักเพื่อการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับที่ดินที่มีอยู่หลายฉบับในขณะนั้นจัดทำให้เป็นระบบ ซึ่งมีการยกเลิกกฎหมายหลายฉบับ และเพิ่มเติมบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดที่ดินเพื่อประชาชน การกำหนดสิทธิ์ในที่ดิน การจดทะเบียนสิทธิ์และนิติกรรม การค้าที่ดิน และที่ดินของรัฐ เป็นต้น

ในการดำเนินงานคณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่วางนโยบายเกี่ยวกับที่ดิน เพื่อให้ประชาชนมีที่ดินทำกินและอยู่อาศัยตามอัตรา วางแผนการถือครองที่ดินให้แก่ประชาชนทั้งการสงวนและพัฒนา อนุมัติโครงการที่เกี่ยวข้องกับที่ดินของทบวง การเมือง ควบคุมการจัดที่ดินตามกฎหมาย ดำเนินการตามคณะรัฐมนตรีมอบหมายด้านที่ดิน เป็นต้น

ดังนั้น ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.2497 จึงเป็นการรวบรวมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับที่ดินให้เป็นระบบรวมทั้งเพิ่มเติมเกี่ยวกับคณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ ส่วนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการให้ดำเนินการเกี่ยวกับหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง

2. พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ.2511 (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2511)

พระราชบัญญัติฉบับนี้ว่าด้วยเรื่องของการให้อำนาจรัฐในการจัดที่ดินของรัฐ เพื่อให้ประชาชนได้มีที่ตั้งเคหะสถานและประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักแหล่งในที่ดินนั้น โดยให้ออกพระราชกฤษฎีกามีแผนที่ประกอบแนวเขตที่ดินที่ชัดเจนของพื้นที่จัดตั้งนิคม ซึ่งการจัดที่ดินมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะของนิคมสร้างตนเอง ดำเนินการโดยกรมประชาสงเคราะห์ และนิคมสหกรณ์ ดำเนินการโดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ โดยการจัดที่ดินทั้ง 2 แบบนี้ จะมีคัดเลือกสมาชิกนิคม เพื่อให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดิน และส่งเสริมการเกษตรและกิจกรรมอื่นเพื่อพัฒนาการสังคม และเศรษฐกิจของนิคมสร้างตนเอง ซึ่งสมาชิกจะได้รับสิทธิในที่ดินต่อเมื่อทำประโยชน์ในที่ดินต่อเนื่องเป็นเวลาเกินกว่า 5 ปี และชำระเงินค่าช่วยทุนตลอดจนหนี้สินเรียบร้อยแล้ว โดยจะได้รับเอกสารสิทธิ์ในที่ดินแต่ห้าม

โอนไปยังผู้อื่นเป็นเวลา 5 ปีนับจากวันที่ได้รับ นอกจากตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมหรือโอนไปยัง สหกรณ์ที่เป็นสมาชิก เมื่อการจัดนิคมแห่งใดได้บรรลุผลมุ่งหมายแล้ว(โอนสิทธิในที่ดินให้กับสมาชิก) ให้สภาพนิคมที่ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาสิ้นสุดลง

3. พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2517 (กระทรวงเกษตร และสหกรณ์, 2517)

สาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้เป็นการจัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม โดย ดำเนินงานพัฒนาที่ดินให้เกษตรกร ซึ่งจะทำการรวบรวมที่ดินหลายแปลงเพื่อทำการวางแผนจัดรูปที่ดิน จัดให้ระบบชลประทาน การระบายน้ำ ถนน และทางลำเลียง ปรับระดับพื้นที่ดิน บำรุงดิน และ วางแผนการผลิตและจัดจำหน่ายผลิตผลการเกษตร รวมถึงการแลกเปลี่ยน โอนสิทธิในที่ดิน ให้เช่าซื้อ ที่ดิน และอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน พร้อมทั้งการจัดเขตที่ดินสำหรับอยู่อาศัย

นอกจากนี้เมื่อมีการประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดรูปที่ดินในต่างจังหวัด ต้องมี การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดรูปที่ดินจังหวัด หน้าที่ดังต่อไปนี้

- จัดให้มีการสำรวจบริเวณที่ดินที่เห็นสมควรจะกำหนดเป็นเขตโครงการ จัดรูปที่ดิน

- ประเมินราคาที่ดินและทรัพย์สินในพื้นที่โครงการจัดรูปที่ดิน

- จัดทำงบประมาณรายจ่ายในการจัดรูปที่ดิน เพื่อเสนอคณะกรรมการจัด รูปที่ดินกลาง

- วางผังแปลงที่ดิน เพื่อเสนอคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง

- จัดประชุมเจ้าของที่ดินและผู้มีสิทธิได้รับที่ดินในเขตโครงการจัดรูปที่ดิน เพื่อชี้แจงให้เข้าใจโครงการ สิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบ และประโยชน์ที่พึง ได้รับ

- สอบสวนและวินิจฉัยคำร้อง

- ดำเนินการเกี่ยวกับการเงิน และการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดรูปที่ดิน

- จัดทำระเบียบหรือข้อบังคับในการปฏิบัติงานของสำนักงานจัดรูปที่ดิน จังหวัด

- แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำเขตโครงการจัดรูปที่ดินตาม ที่ สำนักงานจัดรูปที่ดินจังหวัดเสนอ

- ดำเนินกิจการอื่นด้านการจัดรูปที่ดินตามวัตถุประสงค์ของการจัดรูปที่ดิน

พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2517 กล่าวถึงการจัดตั้ง คณะกรรมการจัดรูปที่ดิน ประกอบด้วย คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง และคณะกรรมการจัดรูป

ที่ดินจังหวัด ซึ่งทั้งสองมีอำนาจหน้าที่ที่แตกต่างกันตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้คือ คณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางจะเป็นผู้ที่วางโครงการ กำหนดหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาในด้านต่างๆ ส่วนคณะกรรมการจัดรูปที่ดินส่วนจังหวัดนั้นมีอำนาจหน้าที่เชิงพื้นที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะส่งต่อให้กับคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลางพิจารณาต่อไป

4. พระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ.2518 (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2518)

การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเป็นการปรับปรุงสิทธิและการถือครองในที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และการจัดที่ดินเพื่ออยู่อาศัยในพื้นที่เกษตร โดยภาครัฐนำเอาที่ดินของรัฐที่ไม่ได้ทำประโยชน์ใดๆ มาจัดสรรที่ดินให้เช่าแก่เกษตรกรที่ไม่มีที่ดิน และไม่เพียงพอแก่การครองชีพ ซึ่งรัฐให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาอาชีพเกษตรกร การปรับปรุงทรัพยากร รวมถึงการผลิตและการจัดจำหน่าย โดยให้จัดตั้งสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมภายใต้การดูแลของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามพระราชบัญญัตินี้เรียกว่า ส.ป.ก. มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบหลักคือ

- การจัดหาที่ดินของรัฐที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์แล้วให้ประชาชนได้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการเกษตร
- จัดทำแผนผังและกำหนดการจัดแบ่งแปลงที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน
- อนุมัติแผนงานและโครงการการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
- กำหนดแผนการผลิตและการจำหน่ายผลิตผลเกษตรกรรมในเขตปฏิรูปที่ดิน รวมทั้งปรับปรุงการผลิตและผลผลิตให้มีประสิทธิภาพ
- กำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก และระเบียบในการเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ของเกษตรกรและสถาบัน
- กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกู้ยืมเงินจาก ส.ป.ก.
- ติดตามการปฏิบัติงานของ ส.ป.ก. ให้เป็นไปตามแผนงานและโครงการที่ได้รับอนุมัติ

5. พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 (ราชกิจจานุเบกษา, 2551)

พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดินไม่ใช่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดที่ดินโดยตรง แต่เป็นกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ให้แก่หน่วยงานของรัฐในการวางแผนการใช้และพัฒนาที่ดิน รวมทั้งกำหนดเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยมีกรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลักในการจำแนกประเภทและสมรรถนะของที่ดิน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะมีผลต่อการใช้ประโยชน์ในที่ดินและการจัดที่ดินให้แก่ประชาชนโดยทางอ้อม

มาตรา 5 กำหนดให้มี “คณะกรรมการพัฒนาที่ดิน” ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นรองประธานกรรมการ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และอธิบดีของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ

คณะกรรมการพัฒนาที่ดินมีอำนาจหน้าที่ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่ดิน ซึ่งรวมถึงอำนาจ หน้าที่ดังต่อไปนี้

- กำหนดการจำแนกประเภทที่ดิน
- วางแผนการใช้ที่ดิน การพัฒนาที่ดิน การกำหนดบริเวณการใช้ที่ดิน และการกำหนดเขตการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- กำหนดเขตสำรวจที่ดิน และเขตสำรวจการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- กำหนดมาตรการเพื่ออนุรักษ์ ปรับปรุงดิน ที่ดิน และน้ำ ฯลฯ

● **กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองชายแดนด้านผังเมืองและการจัดการเมือง**

1. พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 (กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2518)

พระราชบัญญัตินี้เป็นการกำหนดให้มีการจัดทำผังเมืองและกำหนดประเภทการใช้ที่ดิน โดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ อำนาจหน้าที่เป็นทั้งของส่วนกลางและขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นยังไม่เต็มรูปแบบการพิจารณาจะต้องผ่านคณะกรรมการผังเมืองก่อน

การจัดทำผังเมืองและผังเมืองเฉพาะ สามารถดำเนินการได้ทั้งจากภาครัฐส่วนกลาง และ อปท. โดยในส่วนของ อปท. สามารถดำเนินการในสองลักษณะ คือ ให้กรมโยธาธิการและผังเมืองดำเนินการ หรือจัดทำเอง (กรณีที่ได้รับถ่ายโอนแล้ว) แต่ทั้งนี้การพิจารณาจะต้องผ่านคณะกรรมการผังเมือง ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาผังและให้คำแนะนำด้านการผังเมือง โดยบทบาทที่สำคัญของท้องถิ่นในกฎหมายฉบับนี้มีอยู่สองส่วน คือ ผู้จัดทำผังเมือง และผู้บังคับใช้ให้การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นไปตามผังเมือง

2. พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 (กรมโยธาธิการและผังเมือง, 2522)

ภารกิจด้านการควบคุมอาคาร ก็เป็นอีกหนึ่งภารกิจที่ถูกถ่ายโอนมาจากกรมโยธาธิการ เมื่อปี พ.ศ.2545 ซึ่งอำนาจตาม พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร พ.ศ.2522 ซึ่งมีวัตถุประสงค์

เพื่อควบคุมด้านสถาปัตยกรรม และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ความมั่นคงแข็งแรงของอาคาร การป้องกันอัคคีภัยในอาคาร งานด้านสาธารณสุข และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ในส่วนอำนาจขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นนั้นมีหน้าที่บังคับใช้พระราชบัญญัติในการก่อสร้างการตัดแปลง การรื้อถอน การเคลื่อนย้าย การใช้หรือการเปลี่ยนการใช้ อาคารจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานส่วนท้องถิ่นเสียก่อน จึงจะสามารถทำการก่อสร้าง ตัดแปลง รื้อถอน เคลื่อนย้ายใช้หรือเปลี่ยนการใช้อาคารได้ และเจ้าพนักงานท้องถิ่นจะออกใบอนุญาตได้ก็ต่อเมื่อได้พิจารณาแบบแปลน ฯลฯ แล้วเห็นว่าถูกต้องตามกฎหมายควบคุมอาคาร กำหนดไว้ทุกประการ มิฉะนั้นจะมีบทลงโทษทางกฎหมายทั้งในส่วนของผู้บังคับใช้และผู้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร

3. พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2542)

พระราชบัญญัติโรงงานนี้อยู่ในแผนภารกิจการถ่ายโอนอำนาจสู่ อปท. ในภารกิจการพัฒนาอุตสาหกรรม ในการกำกับและดูแลโรงงานประเภทต่างๆ ทั้งนี้ภารกิจดังกล่าวยังไม่ได้ทำการถ่ายโอนอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมให้แก่ อปท. เป็นผู้ดำเนินการ เนื้อหาสาระความตาม พ.ร.บ. โรงงาน พ.ศ. 2535 ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจของ อปท. ในการกำกับดูแลตามภารกิจที่ถ่ายโอนจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบสภาพโรงงานหรืออาคารสถานที่ หรือยานพาหนะที่มีเหตุควรสงสัยว่าจะมีการกระทำใดที่อาจเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

4. พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (กรมศิลปากร, 2504)

พระราชบัญญัตินี้จากเดิมเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมศิลปากร ที่โอนย้ายมาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นผู้ดูแล ในส่วนสำหรับโบราณสถานและโบราณวัตถุที่มีความสัมพันธ์และความสำคัญในระดับชาติ ที่ตั้งอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาจมอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแลและจัดการได้ ทั้งนี้ กรมศิลปากรอาจกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ เงื่อนไข ขอบเขต เทคนิค และการสนับสนุนจากส่วนราชการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการได้ ภายใต้ภารกิจที่ (6) ด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในส่วนของการป้องกันและคุ้มครองโบราณสถาน เป็นหนึ่งในภารกิจที่ถูกถ่ายโอนจาก กรมศิลปากร ประกอบด้วย (1) การปกป้อง คุ้มครอง ควบคุม ดูแล รักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และ (2) การดูแลรักษาโบราณสถานในระดับท้องถิ่น

5. พระราชบัญญัติการขุดดิน และถมดิน พ.ศ. 2543 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2543)

การดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการขุดดิน และถมดินในพื้นที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของพนักงานท้องถิ่น หรือ อปท. อยู่แล้ว ซึ่งตามพระราชบัญญัติการขุดดิน ถมดิน ได้ให้อำนาจพนักงานท้องถิ่นในการดำเนินการ ซึ่งพระราชบัญญัตินี้มีอำนาจกำหนดบริเวณห้ามขุดดิน ความสัมพันธ์ของความลาดเอียง ความลึก วิธีป้องกันการพังทลายของดินหรือสิ่งปลูกสร้าง วิธีการให้ความคุ้มครองและความปลอดภัยแก่คนงานและบุคคลภายนอก และหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขอื่นในการขุดดินเพื่อประโยชน์ในการป้องกันการพังทลายของดินหรือสิ่งปลูกสร้าง การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และการอื่นที่จำเป็น

6. พระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557)

เขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นเขตที่ให้สิทธิพิเศษแก่ผู้ประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษมากมายรวมถึงการให้อำนาจเฉพาะ และเป็นเขตพื้นที่ที่มีการผ่อนปรนของกฎหมายกฎหมายระเบียบต่างๆ จำนวนมาก เช่น การเคลื่อนย้ายเงินทุน แรงงานต่างด้าว เป็นต้น โดยที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมีวัตถุประสงค์ครอบคลุมกว้างขวาง ตั้งแต่การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม การจัดพื้นที่เกษตรกรรมขนาดใหญ่ การจัดตั้งเขตการค้าเสรี เขตการท่องเที่ยวเฉพาะ ไปจนถึงกิจการอื่นๆ

เขตเศรษฐกิจพิเศษมีฐานะเป็นนิติบุคคล (มาตรา 16) ที่สามารถใช้อำนาจหลายอย่างแทนอำนาจของหน่วยงานราชการ (มาตรา 51 และ 52) และแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 55 และ 56) รวมถึงได้รับงบประมาณเป็นเงินอุดหนุนจากราชการ (มาตรา 20) แต่เขตเศรษฐกิจพิเศษจะไม่อยู่ในบังคับของกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือมติใดๆ ที่ใช้บังคับรัฐวิสาหกิจหรือองค์กรมหาชน

7. พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 (กรมการปกครอง, 2457)

กฎหมายฉบับนี้มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนภูมิภาค อำนาจหน้าที่ของอำเภอ กำนัน และ ผู้ใหญ่บ้าน นับจนถึงปัจจุบันมีการแก้ไขเพิ่มเติมแล้วรวม 12 ครั้ง ครั้งล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. 2552 ตามมาตรา 122 ของพระราชบัญญัตินี้ซึ่งถูกแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อ พ.ศ. 2551 บัญญัติเรื่องอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลรักษาสาธารณสุขสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน

พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 กำหนดให้นายอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ร่วมกันในการดูแลรักษาที่ดินอันเป็นสาธารณสุขสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องเป็นผู้รับผิดชอบใน

ค่าใช้จ่ายสำหรับการดูแลและคุ้มครองที่ดินสาธารณะ ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการจัดการกับข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน

● **กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองชายแดนด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม**

1. พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 (กรมป่าไม้, 2484)

กฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อควบคุมการทำไม้และการเก็บหาของป่า รวมทั้งกำหนดเรื่องการเก็บค่าภาคหลวงจากการทำไม้และการเก็บหาของป่า :ซึ่งในส่วนของ การกระจายอำนาจให้แก่ อปท. นั้น ในปี พ.ศ. 2547 ได้มีประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมแต่งตั้งให้บุคลากรของหน่วยงานต่างๆ เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจป้องกัน จับกุม และปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมายป่าไม้

2. พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 (สำนักงาน คณะกรรมการกฤษฎีกา, 2507)

พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 กล่าวถึงอำนาจหน้าที่เป็น ของส่วนท้องถิ่นในการดูแล และมีอำนาจในการปราบปรามผู้ที่กระทำความผิดกฎหมาย แต่การขออนุญาต ในการใช้พื้นที่ในเขตพื้นที่ป่าสงวน ต้องได้รับการอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ อธิบดี หรือรัฐมนตรี ฯ ขึ้นอยู่กับตามที่บัญญัติไว้ในแต่ละมาตรา และในบางกรณีมีการมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเป็นผู้อนุญาต ซึ่งเป็นหน่วยงาน ส่วนกลางก่อนถึงจะมีการดำเนินการในเขตป่าสงวนแห่งชาติได้ ซึ่งในส่วนท้องถิ่นจะมีผู้ว่าราชการ จังหวัด นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ ดำรงตำแหน่งพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507

3. พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (สำนักงาน คณะกรรมการกฤษฎีกา, 2504)

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติให้อำนาจแก่รัฐบาลในการกำหนดเขตป่า อนุรักษ์ที่เรียกว่า“อุทยานแห่งชาติ” การกำหนดเขตอุทยานแห่งชาติให้กระทำโดยประกาศเป็นพระ ราชกฤษฎีกา ซึ่งมีแผนที่แสดงแนวเขตแนบท้าย ที่ดินที่จะกำหนดให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติต้องเป็น ที่ดินที่มีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือการครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดที่มีใช้ทบวงการเมือง

กฎหมายห้ามกิจกรรมทุกประเภทของมนุษย์ในเขตอุทยานแห่งชาติ บุคคล ที่เข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติต้องปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ออกตามระเบียบที่อธิบดี กำหนดโดยอนุมัติของรัฐมนตรี และพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดห้าม ตามมาตรา 16 ออกจากเขตอุทยานแห่งชาติหรืองดเว้นการกระทำใดๆ ในเขตอุทยานแห่งชาติ

4. พระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ. 2518 (กรมธนารักษ์, 2518)

ตามมาตรา 4 ของกฎหมายนี้ “ที่ราชพัสดุ” หมายความว่า ถึงอสังหาริมทรัพย์อันเป็นทรัพย์สินของแผ่นดินทุกชนิด ส่วนอสังหาริมทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจที่เป็นนิติบุคคลและของ อปท. ไม่ถือว่าเป็นที่ราชพัสดุ ที่ราชพัสดุ จึงได้แก่ที่ดินทั้งปวงที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ซึ่งรวมถึงที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ แต่ไม่รวมถึงที่ดินที่เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้กระทรวงการคลังเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ราชพัสดุ การจัดการที่ราชพัสดุซึ่งรวมถึงการให้เช่าและการอนุญาตให้ส่วนราชการใช้เพื่อประโยชน์ของทางราชการจึงเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง

5. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2550 (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2550)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2550 เป็นระเบียบที่จัดทำขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งมีผลเป็นการยกเลิกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารการใช้น้ำและการบำรุงรักษาแหล่งน้ำขนาดเล็ก พ.ศ. 2525 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ พ.ศ. 2532 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 สำคัญได้แก่ การกำหนดโครงสร้างการบริหารทรัพยากรน้ำที่ยึดลุ่มน้ำเป็นหลัก ประกอบด้วยองค์การบริหารจัดการลุ่มน้ำทั้งในระดับชาติและระดับลุ่มน้ำ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น นอกจากนี้เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการกระจายอำนาจให้แก่ อปท. ยังได้เพิ่มสาระในส่วนที่กำหนดแนวทางในการบริหารจัดการและบำรุงรักษาแหล่งน้ำขนาดเล็กของ อปท. และกำหนดให้ อปท. จัดทำทะเบียนแหล่งน้ำขนาดเล็กด้วย

คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นรองประธานกรรมการคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นรองประธานกรรมการคนที่สอง และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นรองประธานกรรมการคนที่สามสำหรับกรรมการ กนช. ได้แก่ ผู้แทนส่วนราชการและผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยมีอธิบดีกรมทรัพยากรน้ำเป็นกรรมการและเลขานุการ

หน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำทะเบียนแหล่งน้ำขนาดเล็กที่อยู่ในเขตพื้นที่ของตน และส่งข้อมูลดังกล่าวไปยังจังหวัดและคณะกรรมการลุ่มน้ำอันเป็นที่ตั้งของแหล่งน้ำนั้นปีละ 1 ครั้ง และคณะกรรมการลุ่มน้ำรวบรวมข้อมูล เพื่อจัดตั้งเป็นศูนย์ข้อมูลแหล่งน้ำขนาดเล็กของจังหวัดและของลุ่มน้ำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นหน่วยงานหลักด้านการก่อสร้างและบำรุงรักษาแหล่งน้ำขนาดเล็กในอนาคต การจัดทำทะเบียนแหล่งน้ำขนาดเล็กในพื้นที่ความรับผิดชอบของตนจึงเป็นสิ่งจำเป็น รวมทั้งจะเป็นประโยชน์ต่อการตั้งงบประมาณด้านการบำรุงรักษาและการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพิ่มเติมตามภารกิจที่ได้ถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดหาน้ำเพื่อสนองตอบความต้องการใช้น้ำของประชาชนทั้งด้านการอุปโภคบริโภคและการเกษตร

● **กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเมืองชายแดนด้านโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคมขนส่ง**

1. พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2535)

พระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 กล่าวถึงภารกิจด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการคมนาคมขนส่ง จัดอยู่ในภารกิจที่ได้ทำการถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นทางการ โดยตามพระราชบัญญัติทางหลวง มีบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ในการควบคุมและกำกับการใช้ทาง โดยมีข้อกำหนดเกี่ยวกับความเร็วรถที่ใช้บนทางหลวง เกณฑ์น้ำหนักของยานพาหนะ และน้ำหนักบรรทุกที่จะนำไปใช้วิ่งบนทางหลวง ซึ่งในส่วนของข้อกำหนดเกี่ยวกับน้ำหนักดังกล่าวเป็นไปตามประกาศผู้อำนวยการทางหลวงพิเศษ

2. พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2456)

พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พุทธศักราช 2456 กรมเจ้าท่ามีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมป้องกันมิให้มีการปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งอื่นใดล่วงล้ำเข้าไปเหนือน้ำ ในน้ำ และใต้น้ำของแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ ซึ่งเป็นเส้นสัญจรของประชาชนหรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน หรือทะเลภายในน่านน้ำไทย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากกรมเจ้าท่าซึ่งหมายความว่า กรมเจ้าท่ามีอำนาจหน้าที่ในการดูแลที่สาธารณประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกันในกรณีที่ดินดังกล่าวเป็นที่ดินริมน้ำสาธารณะที่เป็น “ที่ชายตลิ่ง” หรือเป็นที่ดินริมทะเลซึ่งเป็น “ที่ชายหาด”

การแบ่งแยกขอบเขตความรับผิดชอบของกรมเจ้าท่ากับหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่นจึงต้องถือตามจุดแบ่งเขตระหว่าง “ที่ชายตลิ่ง” กับที่ดินส่วนที่อยู่เหนือ “ที่ชายตลิ่ง” ขึ้นไปทั้งนี้ได้เคยมีคำพิพากษาฎีกาที่วางหลักไว้ว่า “ที่ชายตลิ่ง” ตามมาตรา 1304 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น หมายถึง ที่ดินซึ่งตามปกติน้ำขึ้นถึง สำหรับที่ดินริมแหล่งน้ำสาธารณะที่น้ำท่วมไม่ถึงอีกต่อไปเนื่องจากเกิดการตื้นเขินขึ้นทั้งหมดหรือบางส่วนตามธรรมชาตินั้น

ยอมพ้นจากสภาพการเป็น“ที่ชายตลิ่ง” และไม่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมเจ้าท่าอีกต่อไป เช่นเดียวกัน พื้นที่ดินที่เกิดจากการถมทะเล เมื่อพ้นจากสภาพการเป็นทางน้ำแล้ว ก็ยอมไม่อยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบของกรมเจ้าท่า

กรมอบอำนาจ “เจ้าท่า” ตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย ให้ อปท. ตามคำสั่งกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ที่ 442/2547 ลงวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 และคำสั่งกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี ที่ 185/2548 ลงวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2548 เรื่อง มอบอำนาจ “เจ้าท่า” ตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อธิบดีกรมเจ้าท่าได้มอบอำนาจ “เจ้าท่า” ให้ อปท. ดังต่อไปนี้

- การพิจารณาและอนุญาตให้ปลูกสร้างสิ่งล่วงล้ำลำน้ำ ตามมาตรา 117 แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทยฯ

- การอนุญาตให้ขุดลอก คูแลร์รักษาร่องน้ำทางเรือเดิน และงานติดตั้งบำรุงรักษาเครื่องหมายการเดินเรือ รวมถึงการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดตามมาตรา 120

- การบริหารดูแลรักษาสถานีขนส่งทางน้ำ (ท่าเทียบเรือสาธารณะ) และการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องตามมาตรา 46 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย

- การจัดเก็บค่าธรรมเนียม

- ดำเนินการตามกฎหมายกับผู้ฝ่าฝืนกฎหมายเจ้าท่า

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล	นางสาวสุदारัตน์ อุทธารัตน์	
รหัสประจำตัวนักศึกษา	5710930012	
วุฒิการศึกษา		
วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
วิทยาศาสตร์บัณฑิต	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	2546
ผังเมืองมหาบัณฑิต	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	2549

ทุนการศึกษา (ที่ได้รับในระหว่างการศึกษา)

ทุนอุดหนุนการวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ ประจำปีงบประมาณ 2559

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

นักวิจัย สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

Sudarat Auttarat and Parichart Visuthismajarn. (2017). A pattern of the sustainable tourism border town management in local government for supporting the ASEAN Economic Community. *Veridian E-Journal*, 10(4), 86-101.

Sudarat Auttarat and Parichart Visuthismajarn. (2016). Potential Development of the Chiang Khong Tourism Bordertown for supporting the ASEAN Economic Community : Case Study Wiang Municipality, Chiang Khong District, Chiang Rai Province, Thailand. In *ICNCEFT2016: The 2 National, 3 International conference Environmental Friendly Tourism for Sanggun Lee and The 5 International Conference on Sustainable Tourism Management* (159-170). HatYai: Prince of Songkla University.